

MĂRTURISIREA DE CREDINȚĂ LITERARĂ

**Scrisul ca religie la Români,
în preajma Anului 2000**

vol. I

**Un „document de conștiință colectivă“
conceput și orânduit de Artur Silvestri**

CARPATHIA PRESS, 2006

CARPATHIA PRESS, 2006

str. Școala Herăstrău nr. 62, sector 1

București, România, cod 014146

E-mail: carpathia.press@gmail.com

Tel/fax: **004-021-317.01.14**

ISBN: **973-7609-11-5**

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

*Această carte este întâiul volum dintr-un ciclu dedicat „scrisului ca religie la Români, în preajma Anului 2000”. Obiectivul lui de căpătâi este acela de a pune împreună „mărturisirea de credință literară” a fiecăruia dintre autorii posibili, arătând sensul și rostul fiecărei creații în parte și, în același timp, ansamblul de convințeri, obiective și semnificații ale literaturii ce există astăzi și „se face” în limba română. Acesta va fi, deci, și un „document de epocă”, unde vor fi incluși autori români „de pretutindeni”, din toate generațiile literare și cu toate orientările estetice. „**Mărturisirea de credință literară**” se încadrează în seria „depozițiilor colective” inițiate de Asociația Română pentru Patrimoniul și Asociația Scriitorilor Creștini din România, deschisă cu monumentalul volum „**Cuvinte pentru Urmași. Modele și exemple pentru Omul Român**”, apărut în septembrie 2005.*

Redactor: **Mihaela Făgaș**

Coperta: **Emanuel Ciurumelea**

Tehnoredactare: **Gabriela Chircea**

Tipar: **Vega Prod SRL Buzău**

NOI NE AFLĂM ÎN TAINA TIMPULUI NEMĂRGINIT

Pe la mijlocul verii trecute m-am gândit deodată la o carte posibilă căreia îi și dădusem numele și chiar și desfășurarea conținutistică, fiind uimit că, până atunci, nu apăruse nici măcar ideea deși mi se părea ca fiind tot atât de „obiectivă” și „așezată – în – ființă” ca și o pădure multiseculară, impunătoare prin tăcerea ei misterioasă. Îi spuseseam „**Mărturisirea de credință literară**” și în ipoteza ce se ivise cu iuțeala unei fulgurații mi se înfățișase ca o „frescă de chipuri diferite” ori ca un cântec intonat pe multe voci, conjugate prin aceleași ton fundamental presimțit în fiecare din sunetele individuale. Era noapte târzie, către dimineață, „ora scriitorului”, ceasul marilor singurătăți. Întâi și-ntâi, acesta mi se păruse a fi un gând uimitor prin simplitate și chiar, într-un anumit fel, o schiță naivă, așa cum apar, la drept vorbind, cele mai multe dintre ideile concentrate în esențial. Apoi, stăruind asupra acestei ficțiuni ce mă tulbura, mi-am dat seama că, dacă va fi să existe, va fi o carte cu o anumită însemnătate, mai ales ca astfel de „tablouri de comuniune” și de „spovedanie colectivă” nu se nasc ușor și, când se nasc, atârnă greu tocmai din cauză că sunt rare precum metalul ce nu se oxidează. De altminteri, nimeni nu se mai gândise să o facă sau măcar să o croiască în felul unui proiect ce s-ar fi arătat a fi trebuitor astăzi și mai ales mâine, când se va privi ca o răsfrângere în oglinda timpului, ce s-a întipărit și nu se mai șterge. O numisem astfel fără să îmi dau seama dacă va impune prin dimensiuni sau numai prin ideea însăși și prin ceea ce doar lasă să se bănuiască. Titlul însuși îmi venise deodată, la fel ca și hieroglifa stranie ce a însemnat, mai apoi, „**Cuvinte pentru urmași**” și care, la rândul ei, se aduna treptat și uniform, părând a imita – la vremea aceea – cărămizile tencuite „de la sine” în alcătuirea ce urma să fie și, în cele din urmă, a și fost. Acum, acest gând avea aproape același aer de enigmă și nu am cutezat să-l împrăștiu străduindu-mă să-l înțeleg. Nu l-am înțeles multă vreme deși știam, de fapt, ce anume ar fi vrut să spună fără a fi fost nevoie să traduc în cuvinte sensul ce mi se arătase; abia mai încoace, când am socotit că a-i da și o explicație despre cum trebuie citit totul este folositoare și trebuie făcută, mi-am dat seama că începe să se descifreze și, într-un anumit fel, se luminează. l-am adăugat, la **numele de concentrat**

și de emblemă, desfășurarea interioară ce îmi arăta ca aici se întruchipează **„scrisul ca religie la Români în preajma Anului 2000“**. Aproape fiecare cuvânt însemna ceva și însemna și mai mult atunci când potrivirile lor își reflectau semnificații subsidiare și aluzii orânduite strat după strat, dezvoltându-se în misterul lor constitutiv. Așadar, era întâi de toate **o metafizică a scrisului** unde ar fi trebuit să încapă deopotrivă inițierea prin cuvânt și dezvoltările prin creație, amândouă fiind noțiuni ce nu aparțin vieții obișnuite și, deci, contingentului. Apoi, apărea însăși ideea de participare la enigmă și prin aceasta o încifrare de înțeleșuri ce sunt doar vehiculate de cel ce le **însemnează**, adică le transformă în **urmă** și în **simbol**. De aici rezultă misiunea, adică „răspândirea gândului scris“ în Neamul ce îl făcuse posibil, adică „la Români“. Și, în fine, Timpul în insondabila lui trecere nedeslușită: un „timp milenarist“, o clipă ce pare a ne anunța că „plinitu-s-a Vremea“ și când nu mai există nici măcar o îngăduință mărunță cât un vârful de ac în a face altceva decât ceea ce este de trebuință spre a ne duce datoria până la capăt. Astfel apăreau, ca fiind de la sine înțelese, „comuniunea“ și „spovedania colectivă“ ce se asemănă în chip tulburător cu ceea ce își spuneau, între ei, în vremuri de persecuție, creștinii primilor veacuri aflați în catacombe. Însă aceasta nu însemnă că „a ne mărturisi credința noastră literară“ ar fi totuna cu a vorbi în șoapta slobozită cu fe-reală, „noi între noi“, fără a o lăsa să se audă „în afară“ și către cei ce, poate, o așteaptă și ar nădăjdui să o asculte; căci, de fapt **noi vorbim ca să se audă și vrem să se audă fiindcă suntem încredințați că nu greșim**. Începea, de fapt, să se întrevadă nevoia de model și, deopotrivă, de **interpret tutelar** ce reproduce câte ceva din „**eminescianitatea**“ noastră constitutivă unde celui ce știe și oficiază **„tot Românul plânsu-i-sa“**.

Acest fel de a vedea există prin concluzie și îl observăm mai bine acum, când înfăptuirea este pornită și se va multiplica fiindcă un episod nu-i de-ajuns și nici măcar nu desfășoară materialul potențial în toate cutele lui metafizice deși îl evidentiază. Dar, la drept vorbind, s-ar fi putut intui mai de la început căci sensul lui se include în categoria Tiparului ce ne aparține și era de neînchipuit să nu se presimtă atunci când începea să se manifeste.

Povestea însăși a nașterii acestei cărți are însemnătatea ei și poate să devină, în cele din urmă, o fabulă. Cele dintâi mișcări se orânduiesc într-un chip firesc și fără complicație în mitic, necontingent și în totem deși aceste componente substanțiale existau și

se puseseră în lucrare. În suprafață, totul îmi apărea descurcat și clar. În această materie socoteam că, de vreme ce în oricare scriitor sălășluiește o doctrină proprie ce îi așează un **reazem metafizic**, ar decurge că, apărând ocazia, acesta s-ar putea defini mai bine și l-ar împinge să vorbească chiar dacă unii îl cunosc (căci l-au aflat) și alții nu îl identifică, fiindcă totul este încă enigma și enigmă poate că va rămâne până la sfârșit. Dar, cu toate acestea, mi-am zis că, stăruind, voi ajuta sufletul să se lămurească și, în același timp, că și „sufletul colectiv” va fi ajutat astfel să iasă la lumină. De aceea poate că am inițiat, între multe altele, și acest gen de „depoziții colective” ce vor rămâne atât ca „document de epocă” dar și ca îndreptar spre a se înțelege personalitate și operă și, încă mai mult, adică **„starea Neamurilor sub vremuri”**.

Am început, deci, întrebând și punând câteva întrebări ce au creat sentimente destul de diferite, uneori apărând și impresia unui chestionar ce se întrebuițează curent. Unele dintre acestea aveau, într-adevăr, această trăsătură dar odată ce se înainta începea să se bage de seamă că se amestecă în totul și un „altceva”, ce tulbură fără să se explice. O anumită simplitate există, însă, și de aceea le și evoc aici. Iată-le, deci: **„De ce scriu? Pentru cine scriu? Din ce curent literar, „școală”, grupare, direcție cred că fac parte? Ce autori români / străini cred că au pecetluit creația mea? Care cred că este cartea mea cea mai importantă și care „va învia” în viitor? Cine sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc?”** Aceasta s-a putut vedea odată ce au început să sosească, din cele mai diferite „părți”, răspunsuri foarte puțin asemănătoare, și ele, ca și oamenii. De fapt, eu nu selecționasem „nume” și „locuri” stabilind aprioric „cine să vină aici” ci am lăsat să se orânduiască materia așa cum îi era „firea ei inanalizabilă” ori după cum îi era sorocul; dacă trebuia să se constituie într-un întreg și, deci, să se nască, atunci se va naște. Rând pe rând, s-au adunat scriitorii „de peste tot” și din toate întruchipările posibile creind o impresie aparentă de tablou heteroclit, cum, însă, „heteroclită” pare a fi însăși lumea unde trăim. Aceasta senzație de policromie era tot ce îmi dorisem căci îmi arăta încă o dată că esențialul este să lași **„să înflorească o mie de flori”** și să poți aduna laolaltă orice fel de „înfăptuire”, oricât de mărunță ar fi părut altora, fiindcă, în ultima analiză, câtă greutate are „opera”, aceasta numai Cel ce le face pe toate să izvorască știe mai bine decât putem noi înțelege. Dar la o vreme ce nu am reușit să o identific în imediat, apăru un sentiment

neobișnuit de „cântare în comun”, în felul ce îl descriesese odinioară Niceta de Remesia: se întrepătrundeau voci neasemănătoare, mai șovăielnice ori mai hotărâte, mai subțiri și mai timbrate lămurit, mai răspicate ori mai gânditoare, transmitând parcă, una de la alta, un fel de mesaj bănuț, poate ocult, dar, în orice caz, depus în absolut toate cuvintele și înțeles fără traducere și dincolo de ele, într-un „continuum” orânduit ca un năvod ce cuprinde toate și le comunică nedeslușit. Căci, la drept vorbind, în totul exista o **unitate în origină**, definită prin ceea ce era profund și intangibil ca și cum ar fi fost matricea sau entelehia, de fapt **cele „patru puncte nodale”: limba, locul, tradiția și părinții**. Părea că este o muzică de acord enigmatic ori de încuviințare de pean, bătând ritm greu, ritualic, ca de „oaste a Țării” pornită la Reconquista. Ea arată felul cum, pretutindeni unde sunt risipiți, „cei ce scriu” nu lasă să se risipească fondul colectiv esențial, adică averea constitutivă care este limba română, o țară ideală unde intră toate, inclusiv memorie, Părinți și duh. Aceasta mi-a dat o seninătate ce nu o pot descrie fiindcă mi-am dat seama că, fără să fi voit neapărat, întocmirea ce se născuse putea să aibă, și ea, ca și altele, „ecou și istorie”.

Cartea aceasta s-a făcut cu mâna mea; am închipuit-o și am chemat, ca și cu un descântec, să vină către corpul ei fragil alte, multe, întocmire parțiale ce urmau să se topească într-un **altceva** ce s-a ivit până la urmă. Am citit-o și am recitat-o, i-am cântărit substanțele ce o compun ca să îi pot da echilibrul, i-am corectat litera așezată uneori la întâmplare pe coala de hârtie până ca să existe în chipul definitiv. În felul ei, aceasta este o parte din „mărturisirea mea de credință literară”, care lipsește de aici. Și în nopțile mele de tulburare când, citind ceea ce îmi mărturiseau, de la depărtare, suflete ce poate că nu întâlnisem niciodată, îmi dădeam seama că, dincolo de cele văzute, există o Putere mai mare ce ne face să ne așezăm împreună și să ne străduim să re-clădim totul prin „revoluția tăcută” căci într-o țară ocupată de saltimbanci și de irozi-cum încă suntem dar nu pentru prea multă vreme-pe scenă evoluează numai Stăpânii Clipei. Noi ne aflăm în taina Timpului Nemărginit.

ARTUR SILVESTRI

„MI-AM FĂCUT DATORIA FAȚĂ DE BISERICĂ ȘI CULTURĂ“

Antonie Plămădeală

Odată studiile terminate, am reflectat la ceea ce voi face în viață. Era firesc să merg pe calea slujirii Bisericii. Și așa s-a și întâmplat. Dar pe o cale mai deosebită așa spune și, în orice caz, mai aspră: calea călugăriei.

N-aș tăinui influența care s-a răsfrânt asupra mea, în adoptarea unei astfel de decizii, din partea poetului, ziaristului și călugărului Sandu Tudor, de la Mănăstirea Antim, din București, și a ieromonahului și duhovnicului Arsenie Boca, de la Mănăstirea Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus. Așa se face că în vara lui 1949 am fost hirotonit diacon, de către episcopul Andrei Mageru de la Arad, iar în septembrie 1949 am fost călugărit la Mănăstirea Prislop, jud. Hunedoara. Atunci am primit numele de Antonie, cu care voi răspunde înaintea scaunului de judecată, cel din ceruri.

Cunosc foarte bine Antimul din vremea aceea, pentru că eram printre cei doisprezece ucenici ai părintelui Daniil Tudor (Sandu Tudor), care începuse o mișcare împreună cu scriitorii Alexandru Mironescu, Ion Marin Sadoveanu, Vasile Voiculescu și mulți alții, printre care a venit acolo și părintele Ioan Culăghin, refugiat din Rusia, împreună cu arhiepiscopul Nicolae al Rostovului, cu care se stabilise în Mănăstirea Cernica.

În timpul acela, părintele Daniil a înființat, la Mănăstirea Antim, un cerc de studiu numit „Rugul Aprins”, în care se țineau conferințe, nu-mi mai aduc aminte bine acum, dar parcă de două ori pe săptămână. La început, cercul era foarte restrâns, dar apoi a crescut încetul cu încetul, adunînd lume multă în jurul lui. Mi-aduc aminte, cum am mai spus, că erau acolo și doisprezece studenți, de la mai multe facultăți, printre care, de la Teologie, eram eu și Nicolae Bordașiu, azi preot la Sfântul Silvestru din București. Mai pe urmă, timpurile ne-au dispersat pe toți, ba chiar ne-au condamnat la pedepse grele pentru aceasta. Căci fenomenul „Rugul Aprins” era un fenomen de atitudine și de rezistență împotriva „noilor stăpâni”. Părintele Daniil a fost un vizionar. După o vreme el s-a călugărit în Mănăstirea Antim, iar, mai apoi, când „Antimul” s-a destrămat, el a trecut pentru o vreme stareț la Schitul Crasna. Tot pe atunci, eu am fugit din București, stînd o vreme la Schitul Crasna și de aici am plecat,

sfătuit de părintele Arsenie Papacioc, și am ajuns la Mănăstirea Slatina, unde, de altfel, am fost făcut și preot. Părintele Daniil era deja scriitor, publicase un volum de versuri intitulat „Comornic”, apoi mai publicase câteva Acatiste și versuri care își găseau locul în gândirea vremii.

Cărturarul și intelectualul n-a lipsit niciodată din tot ce am făcut. La mine, de altfel, acestea s-au îmbinat. Desigur că la început am fost mai cu grijă, cu mai multă atenție spre ale serviciului, până când m-am obișnuit cu el. Apoi, chiar la București încă, mi se pare că sub Patriarhul Iustin, am și început să scriu cărți. Ce aș vrea să menționez: romanul „Trei ceasuri în iad” a fost dat spre publicare înainte de a pleca la studii în Anglia. Aceasta se petrecea în anul 1968. De altfel această carte, care a fost publicată în timp ce eram eu la studii în Anglia, a fost cea dintâi carte care mi-a apărut. Acesta e singurul meu roman scris. De ce am scris acest roman? Acest roman a fost scris mai mult ca să las o amintire a vieții pe care am dus-o. Nu aveam de gând să-l public, pentru că nici nu mi l-ar fi publicat nimeni. Cum însă trebuia să-mi ocup timpul cu ceva absolut diferit de ceea ce mă obliga serviciul, l-am scris acasă, și apoi câțiva buni amici, cărora l-am dat să-l citească, l-au trimis la o editură fără să mă întrebe. Mi se pare că unul din ei era Constantin Bărbulescu. Nici nu știu dacă mai trăiește. El a făcut pe urmă ce a crezut că e mai bine. Așa m-am trezit chemat la Editura Eminescu din București, unde mă aștepta un fost coleg de-al meu de cămin, care a murit între timp, dar care nu știa că e vorba chiar de mine.

E drept că înainte de aceasta l-am mai arătat cuiva, și anume lui Geo Bogza, care i-a sesizat structura de *roman care nu se poate publica*, și mi l-a dat înapoi după ce l-a citit într-o singură noapte, scriindu-mi textual cam așa: *Dacă vrei să mori, trimite-l la o tipografie*. Tocmai de aceea eu nu l-am trimis la tipografie, ci l-am dat colegului Bărbulescu să-l vadă. Abia pe urmă am aflat că el nici nu prea îl citise, ci l-a dus direct la editură, unde a încăput pe mâna lui Cursaru. După câteva luni, Cursaru a descoperit că sunt undeva la facultate, și mi-a trimis vorbă să vin la editură, fără să știe cine sunt eu. Abia la editură m-a recunoscut. Mi-a spus că ar mai trebui să intervin într-un loc, dar eu i-am răspuns că mâine nu mai pot veni, pentru că plec în Anglia. Aveam de altfel biletul de avion în buzunar. Și atunci Cursaru a luat manuscrisul, l-a întors pe toate părțile și mi-a zis că nu-i nimic, să-l las acolo și ei îl vor

publica. Era de altfel într-o perioadă bună, după cele întâmplăte la Praga, așa încât ei au avut curajul să-i dea drumul. Așa că romanul a apărut, când eu îmi făceam doctoratul la Oxford. Am spus aceste lucruri pentru că mi s-a părut interesant modul lui de apariție. A fost o scurtă perioadă când a putut să treacă prin editură și un asemenea roman, care evident era împotriva a tot ce se întâmplase până atunci. La întoarcerea de la Oxford, era deja epuizat tirajul.

Eu am până acum publicate vreo patruzeci de volume. Multe din ele sunt asupra literaturii și asupra unor subiecte mai mult sau mai puțin curente. Printre aceste volume însă, am câteva care sunt cu totul speciale. Am scris, de pildă, vreo trei cărți despre Miron Cristea, când el fusese aproape uitat. Mi-au trebuit multe căutări, în multe cărți, ca să scot în evidență personalitatea **omului mare**, care a fost și va rămâne Miron Cristea, primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Și mai mult decât atât, a fost omul care a luat parte la Unirea României, alături de viitorul cardinal Iuliu Hossu și de alți clerici și laici, care au realizat Unirea.

Am fost bucuros când am putut face aceasta, scotând la lumină figura marelui mitropolit primat al României, de altfel și Primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Apoi am descoperit eu cel dintâi manuscrisele lui Lazăr Leon Asachi, preot, tatăl lui Gheorghe Asachi. Nici nu știu cum, până la mine el fusese total ignorat de istoria Bisericii noastre. Am fost bucuros când am putut să-l scot la lumină și să-l pun la locul potrivit, în istoria Bisericii și Culturii române.

Am redat astfel literaturii române un mare scriitor de epocă. Poate că aceste lucruri se vor descoperi cândva, de cercetători conștiincioși ai literaturii noastre vechi. Am descoperit apoi mai multe lucrări de la 1848-1850, care își așteaptă de acum încolo tipărirea. De asemenea, am mai descoperit încă o carte de versuri, din aceeași perioadă, pe care o am gata pentru publicare. Se numește "Ceasuri slobode" de M.I. Kițulescu, scrisă în 1845.

O bună parte din scrierile mele s-au ocupat de cartea veche românească, pe care am descoperit-o pe unde s-a putut, ceea ce-mi aduce astăzi o mare bucurie sufletească.

Toate acestea își așteaptă încă apariția, așa cum am spus. Sunt sigur că acestea și celelalte sunt nepublicate, așa încât voi face, cu ele, un serviciu mare literaturii române vechi. Nici nu știu cum de au ajuns în mâinile mele, de la cine anume. Cred că le-am cumpărat de la cineva din Iași, pentru că fac parte din literatura veche a Iașului. Din aceeași categorie mai este „Unitate, romanitate,

continuitate” în care am cercetat ceea ce s-a scris de Johann Troster. El cercetează dacii apoi vechimea și romanitatea românilor din spațiul vechii Dacii. Se ocupă apoi, de argumentele lingvistice ale romanității românilor, de îmbrăcămintea și jocul românilor din Transilvania, și originea lor romană. E o carte foarte bună care însă, nu prea e folosită de istorici, deși e o sursă frumoasă și obiectivă asupra originii și traiului românilor din Transilvania.

Toate aceste cărți au fost publicate, sau nu încă, dar eu cred că sunt valori pe care istoricii literaturii ar trebui să le folosească.

Aceste cărți sau manuscrise vechi, care sunt încă în posesia mea, le voi publica dacă Dumnezeu îmi va mai da sănătate și putere. Dacă nu, le voi lăsa la Mănăstirea Sâmbăta, de unde vor putea fi folosite. Pentru că, drept să spun, ar fi trebuit să le public eu încă din vremea când mai eram în viață. Știu că la Mănăstirea Sâmbăta este un bibliotecar bun, dar el încă nu a avut timp să le descopere printre multe pe care le-am depus acolo.

În orice caz, acestea și încă multe altele se vor găsi între hârtii rămase de la mine. Le urez tuturor răbdare în cercetarea arhivelor, din care, dacă vor găsi ceva demn de publicat, au voie să le publice după moartea mea.

Multe cărți am scris. Nu știu dacă toate vor avea trecerea despre care am gândit eu. Eu cred că mi-am făcut în mare parte datoria, cum se cuvine, atât față de Biserică, cât și față de Cultură.

MESERIA DE PROFESOR CA SACERDOȚIU

Zoe Dumitrescu Bușulenga

Modelul meu absolut a fost Tudor Vianu. Eleganța lui omească... E adevărat, olimpianismul lui era rece sau *părea rece*. Profesorul părea distant, nu puteai să ți-l reprezinți decât la catedră. Cu o seriozitate maximă, el oficia... Pentru el, cultura era sacră. Meseria de profesor era pentru el un sacerdoțiu. E adevărat că studenții erau mult mai atrași de cursurile lui Călinescu, pentru că la el era spectacol. Avea o alură ușor histrionică, el „juca”. Nu știai dacă vorbește serios sau în dodii, tocmai pentru că nu putea spune adevărurile în mod direct, în acea perioadă. Tudor Vianu și George Călinescu au fost, în acele vremuri, stelele Universității.

Nenorocirea e că actuala elită, generația de 30-40 de ani, nu știu din ce motive, vrea să ignore sau, în orice caz, să minimalizeze

valorile trecutului. Și au început cu Eminescu, ceea ce, pentru mine, este o durere infinită. Când Maiorescu, Iorga, Călinescu, Vianu, Noica – toată crema intelectualității românești – au văzut în Eminescu o concentrare a genialității românești, și nu numai în literatură, vin niște juri care îl denigrează. Am văzut un articol cu titlul „Eminescu, idiotul național”. Cred că această atitudine vine ori din necunoaștere – nu știu câți au citit toate cele 16 volume ale operei eminesciene – ori din orgoliu personal. Am impresia că, în momentul de față, fiecare scriitoras crede că este geniu. Ori sunt complexați, ori ignoranți. Mă întreb ce se va întâmpla cu copiii acestei generații, ce vor ști ei... vor afla de la aceștia că „Eminescu a fost un zero”? Ei nu mai au punctele de reper care să le permită să-i reconstituie imaginea adevărată.

În urmă cu doi ani, am susținut o prelegere în care am vorbit și despre Eminescu. Ceea ce le-am spus tinerilor de acolo a stârnit în ei o stare de spirit specială. Când am terminat, băieții din ultimele clase de liceu plângeau și veneau să mă sărute... Erau fericiți că l-am reevaluat pe Eminescu. În conferințele religioase, întotdeauna vorbesc despre Eminescu, mai ales că el a fost un exemplu de zbatere între credință și necredință, la sfârșit revenind la credință. Noi umblăm după modele străine, spre niște zone care nu au nimic de-a face cu noi din punct de vedere structural. Nici ontologic. Ne ploconim la modele din afară, de unde am adus drogurile, dezbrăcările, căsătoriile între lesbiene, între homosexuali, toate smintelile acestea... Dar în fiecare om există și intuiția adevăratului. Tinerii asteaptă să li se confirme intuițiile. Iar eu le-am confirmat intuiția și au fost fericiți, pentru că nimeni nu le-a vorbit așa, nu le-a spus lucrurile acestea.

Biblioteca este singura mea bogăție. Sunt cărți cumpărate de mine, iar multe sunt moștenite de la cumnatul meu, doctorul Bușulenga, care era un om admirabil. Biblioteca este singurul loc la care mă gândesc din când în când. Sper ca Domnul să-mi dea timp să retrăiesc cu pocăință fiecare din etapele vieții mele. Până la urmă asta e căința. Când trecem dincolo, întâi ne judecăm noi. Eu sunt bătrână și cu atât mai mult, apropiindu-mă de sfârșit, socotesc lucrurile acestea ca pe cele mai mari bucurii: bucuriile spirituale, de natură spirituală. O participare la o liturghie extraordinară, la o rugăciune extraordinară. Acestea sunt, după părerea mea, cele mai mari bucurii. După aceea, bucuriile muzicii. Acolo este centrul vieții mele. O audiție extraordinară era o stare de

beatitudine aproape ca ora de rugăciune, fiindcă muzica este cel mai direct drum către Dumnezeu.

În ultima vreme citesc numai teologie. Dacă aş fi fost cu zece ani mai tânără, aş fi studiat la Facultatea de Teologie, deşi poate din cărţi înveţi mai mult decât din spusele profesorilor. Raiul e împărăţia Domnului. E viaţa în spaţiul nevăzut. Se spune „*Făcătorul Cerului şi al Pământului, văzutele tuturor şi nevăzutele*“. Întoarcerea noastră acolo se întâmplă, dacă, evident, am dus o viaţă conform cu învăţăturile Mântuitorului. Zonele acestei Împărăţii sunt numeroase. Cei cu păcate se duc jos, la subpământeni, în vreme ce dreptii şi sfinţii trăiesc în slava lui Dumnezeu. Ce înseamnă asta? În zona luminii necreate, acea lumină fantastică pe care noi nu o putem vedea. Raiul este această trăire în veşnică bucurie, privire a luminii slavei.

Noi însă trebuie să avem puterea să ne judecăm. Da, să avem această putere şi abia apoi să ne înfăţişăm Mântuitorului, care ne va judeca şi pe urmă ni se arată locul unde vom fi trimişi.

Astăzi, noi luptăm împotriva Logosului. A părăsi cartea, ceea ce este statornic în viaţa noastră, esenţial, a părăsi cuvântul înseamnă că ne risipim, ne irosim facultăţile intelectuale, iar spiritul nu mai are cu ce se hrăni. Fiindcă în clipa în care intrăm în această nebulie uităm şi rugăciunea. Nu ne mai putem strânge mintea în rugăciune atâta vreme cât eşti năucit de imagini, de televiziune. Şi atunci, ce alegem?! Cei credincioşi poate nu au aflat ce deosebire există între cele două lumi - a cuvântului şi a imaginii. Cuvântul e statornic, creator. Imaginea e răvăşitoare, înşelătoare, trece, iar pentru suflet nu rămâne nimic. Şi aşteptam sfârşitul. Din nefericire, cred că gândesc adevărat. Gândesc logic, într-o viziune escatologică, dar sănătoasă. Pentru că ştiu ce înseamnă un final dezastruos şi ştiu ce ar însemna pentru fiecare dintre noi un sfârşit luminos la capătul unei vieţi bine întocmite şi înţelept conduse.

Pentru mine, timpul n-a curs, nu l-am simţit. Viaţa mea a fost atât de activă şi atât de plină încât un an în plus sau în minus nu s-a făcut simţit cu efecte fizice, intelectuale sau de interes duhovnicesc evidente. Poate am evoluat din punct de vedere spiritual fără să-mi dau seama, dar propriu-zis n-am simţit curgerea timpului. Pentru mine, aceşti mulţi ani au fost un fel de dar ceresc pentru ca eu să înţeleg mai multe lucruri pe care tinereţea, poate, nu le înţelege iar maturitatea le ignoră vrut sau nevrut. Am avut şansa să ajung până aici şi să privesc cu bucurie, dar şi cu tristeţe.

Vârsta asta lungă mi-a fost de folos pentru comprehensiunea unei deveniri. Ne aflăm într-un moment de gravă înțelegere a sensului vieții. Fiecare nu privește la cel de alături, nu îl interesează decât lucrurile materiale, iar restul este uitat.

Socoteam în tinerețe că am să trăiesc cam 60 de ani, n-am să ajung până la 70. Am avut întotdeauna obsesia morții iminente. Fiecare an care mi se dădea îl socoteam ca un dar în plus de la Dumnezeu. Cu fiecare an care trecea încercam să adaug ceva la mine, la persoana interioară, căci persoana exterioară nu mă interesa. Când eram în viața publică, fiecare an însemna încă o posibilitate de a răspândi cultura, de a forma cultura, de a răspândi ceva din traseul ființei mele. Astăzi, copilul nu mai găsește în cel din față un model, o imagine care să-l marcheze pentru întreaga viață. Ei bine, bătrânețea mai tocește reacțiile de bucurie, mai cu seamă că îți dai seama că fizicește slăbești. Trăiesc din amintiri și încerc cât pot să mai fac ceva. Bătrânețea nu este o povară. Pentru mine nu există moarte, există „trecere dincolo“.

ÎNTREITĂ ȘI DUMNEZEIASCĂ BUCURIE!

Calinic Argatu

Din inima noastră plină de sfântă bucurie, Îți aducem, Doamne Dumnezeule al Puterilor, Cel Întreit întru cinstire: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, mulțumirea noastră că ne-ai binecuvântat cu darurile milostivirii Tale!

Cu purtarea Ta de grijă, Doamne Dumnezeule al lubirii, azi, cu sufletul plin de uimire, ne aducem aminte și adorăm slava Ta! Tu, Doamne, Mântuitorul sufletelor noastre, plinind Legea cea Veche ai înlăturat pentru totdeauna rânduiala trupească a legii vechi și ai adus în lume o tăiere împrejur nefăcută de mână: Tăierea Împrejur cea duhovnicească a Sfântului Botez, adică „*dezbrăcarea de trupul păcatelor cărnii!*“ (Coloseni 2, 11).

Avem, așadar, de acum și până-n veac rânduiala unui Testament Nou, întemeiat de Domnul Iisus, și Tu, Doamne, cu umilință rugându-Te, ne vei ajuta să fim în deplină dragoste și supunere față de Dumnezeu; supunându-ne trupul nostru și poftele lui, în deplină dăruire și pătrundere cu puteri sfinte ale acestui trup și ale cerințelor lui, lucrare atât de însemnată în lupta noastră duhovnicească.

De acum înainte, toate gândurile noastre, toate voile noastre, toate simțurile noastre cele mai tainice, se vor supune ascultării de Dumnezeu. Dar aceasta nu se poate fără o adâncă sfortzare a puterilor noastre întărite prin fierbinte rugăciune către Părintele Luminilor!

Se cuvine a ne aduce aminte în fiecare minut și ceas al vieții noastre, să chemăm numele lui Iisus, în mintea și inima noastră, având cea mai mare putere de a ne auzi și ajuta în lucrările mici și mari, de zi cu zi, auzind pe Sfântul Apostol Pavel care ne spune de peste veacuri: „Că Dumnezeu L-a preînălțat și l-a dat Lui nume, care este mai presus de orice numele, ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de sub pământ și orice limbă să mărturisească: Domnul este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu Tatăl” (Filipeni 2, 9-11).

Aceasta ne dă curaj să îndrăznim, cu toți, dimpreună, să zicem mereu, din adâncul inimii: „Și acum, Doamne, întinde mâna Ta, ca să se facă tămăduiri, minuni și semne prin Numele lui Iisus, Robul Tău cel Sfânt!” (Fapte 4, 29-30).

Noi românii, stând în mângâierea celor auzite până acum, s-ar cuveni să medităm la anumite bucurii, pe care Dumnezeu ni le-a făcut în dar nouă! Așadar:

Bucuria Vieții, pentru care îți mulțumim, Doamne Dumnezeule, că viața ca dar, nouă tuturor, ne-ai dat-o ca o minune a minunilor. Vom medita mai mult și să ne ierți că n-am făcut-o îndestul și nici n-am prea înțeles această Taină!

Bucuria Credinței, mângâierea noastră cea de toate zilele, când Tu Te arăți mereu din ceruri, născându-Te pe pământ!

Bucuria Nădejdi, speranța că Tu ai venit aici ca să ne mântuiești și la cunoștința Adevărului să ne aduci pe toți! Noi fiind copiii tăi, sperăm să nu ne mai pedepsești ca anul trecut!

Bucuria Iubirii, străluminată în veci de veci de lumina Ta cea veșnică, chemându-ne la masa împărătească a bucuriei neapuse!

Bucuria rugăciunii, adresată neîncetat lui Dumnezeu (I Tesaloniceni 5, 17) și cu încredere desăvârșită ca și nevinovăția pruncului curat ca lacrima bucuriei!

Bucuria sfințeniei, dar de osteneală și pildă de aur al sfinților rugători, români și de pretutindeni, neadormiți, de-a pururi pentru a veghea la negrija și neputința noastră cea de toate zilele!

Bucuria timpului, această vreme dăruită nouă, bună de lucru grabnic, atât cât mai este ziuă, neuitând să răscumpărăm timpul,

că zilele sunt puține și rele, cum spune de veacuri multe, cerescul Pavel Apostolul. Acum este vremea mântuirii noastre, acest acum, este un prezent pe care să-l înveșnicim în lucrările și purtările noastre de zi cu zi, pentru a nu plânge din cauza risipirii timpului dăruit nouă cu atâta bunătate dumnezeiască!

Bucuria creșterii duhovnicești, așa cum ne bucurăm de fenomenul creșterii fizice, dar de mare preț și greu de înțeles, creșterea duhovnicească este mult mai anevoioasă, și fără statornică stăruință și ajutorul lui Dumnezeu, cerut prin harnică rugăciune, nu ne vom putea bucura pe măsura milei Domnului Iisus!

Bucuria culturii care zidește, în fiecare zi bucurându-ne de scrisoarea divină trimisă de Tine Doamne, *Biblia* deschisă nouă întru citire sfântă și *Psaltirea* cea mângâietoare cu dumnezeiasca Liturghie și toată înțelepciunea Sfinților Părinți și a marilor bărbați de știință din toate veacurile!

Bucuria comuniunii, a salvării de la păcatele careucid, ajutându-ne unii pe alții întru zidire, fără de care nu vom vedea răsărind lumina, bunătatea și bucuria nespasă! Spaimele cutremurătoare, amenințările de tot felul și urâțul care rânjește a întunecime, să se topească în lumina iubirii, a cunoașterii de sine și a celor asemenea nouă, dornici de tămăduire, copii întreolaltă ai Dumnezeului Iubirii!

Bucuria răbdării, greu examen trecut mereu cu note maxime, veacuri de-a rândul, de când ne știm semănați întru rodire în frumusețea dureroasă a acestei lumi. De mii de ani, fiind plesniți de firea naturii și a oamenilor, n-am cârtit niciodată: Ca oarecând lov din *Biblie*, s-a spus mereu și în anul 2005: „*Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat!*” Știe Dumnezeu ce trebuie să ne dea, dar știm și noi cât merităm. Pactul de înțelegere între Dumnezeu și om răsună astfel: Milă și răbdare mai am, dar voi gând de întoarcere în vatra cumsecădeniei, a cumințeniei și a opririi de la păcate, aveți?

Bucuria mântuirii, a salvării de la păcatele toate și de la moarte, mântuirea pentru toți, deopotrivă. Ca să ajungem la bucuria mântuirii trebuie să trecem prin bucuria răbdării!

Să stăruim cu mult curaj dinamic și vom auzi pe Domnul Iisus spunându-ne: „*Întru răbdarea voastră vă veți dobândi sufletele voastre!*” Vremurile se arată mereu potrivnice și zidirea lui Dumnezeu se vestejește prin Valea Plângerii. Dar:

Cu inima și ochii ridicați către Părintele Luminilor, să nu uităm niciodată un imperativ de toate zilele: „*Îndrăzniți! Eu am biruit lumea!*”

(Ioan 16, 33), spune Iisus, pentru toate timpurile și pentru toți oamenii, precum și la început de Anul Nou, 2006.

Auzim și acum îndemnul și chemarea de inimă a Sfântului Apostol Pavel, pe care să-l ascultăm într-o grabnică lucrare de suflet: „*Noi dar, suntem trimiși împuterniciți ai lui Hristos; și, ca și cum Dumnezeu ar îndemna prin noi, vă rugăm fierbinte, în numele lui Iisus Hristos: Împăcați-vă cu Dumnezeu!*” (II Corinteni 5, 20).

Ajută-ne, Doamne Dumnezeule, să ne împăcăm cu Tine chiar acum!

PROIECTAREA FENOMENULUI CREATIV ROMÂNESC ÎNTR-O DURATĂ A NOASTRĂ

Constantin Ciopraga

Practica arată că temeliile unei viitoare afirmări intelectuale se schițează încă din adolescență. Scriu fiindcă de timpuriu simțeam nostalgia unei fraze dense; m-au atras întâi cuvintele, metaforele, asocierile expresive; literatura de idei devenea apoi tărâm de elecțiune; mă întregea și îmi revela – în diverse registre – fețele văzute ori nevăzute ale omenescului. De două ori printre premianții concursurilor naționale organizate de către Societatea „Tinerimea Română” – acestea îi dădeau aripi liceanului de la Fălticeni, oraș modest desigur dar cu dimensiune culturală remarcabilă. Coleg la Liceul „Nicu Gane” cu Horia Lovinescu (cu o clasă înainte), ne băteam, amândoi, pentru premiul întâi. Stăteam în băncile prin care trecuseră Artur Gorovei, Mihail Sadoveanu, E. Lovinescu și alții – modele vii. *Locul unde nu s-a întâmplat nimic* era, în fapt, un topos al sintezelor clare, exercitând un magnetism cu modulații felurite; reverberau acolo lumini de o clasicitate perenă; clipa care fuge se întâlnea cu memoria abisală; fermentul creativ prezida în opțiunile unor Aurel Băieșu, Grigore Vasiliu Birlic, Jules Cazaban, Ion Irimescu, Vasile Lovinescu și nu numai. De ce aș fi ignorat misterul creației? Trăiam într-o imperioasă aspirație de a recupera prin scris timpul imemorial în care înaintașii mei – pe linie paternă și maternă deopotrivă – se aflaseră departe de lumea cărților.

De cultura la nivel înalt îmi vorbea decisiv lașul interbelic în care student al Facultății de Litere și Filosofie (1937-1942) \ aveam

privilegiul de a-i asculta pe G. Călinescu, Iorgu Iordan, G. Brătianu, Ion Petrovici, Dan Bădărău, Andrei Oțetea și Petre Andrei, magiștri de largă autoritate. Spațiu de complementaritate: „Cetate a Literelor și Artelor” – cu amintiri despre Eminescu și Junimea – cu artiști plastici de mărimea lui Ștefan Dimitrescu și N. N. Tonitza, cu actori ai Naționalului precum Constantin Ramadan, Miluță Gheorghiu și Margareta Baci, cu regizori de prestigiu (Ion Cava, Aurel Ion Maican, George Mihail Zamfirescu), cu un foarte activ „Centru Francez”, cu o serioasă revistă ca *Însemnări ieșene*, căreia în 1939 i se alătură *Jurnalul literar* al lui G. Călinescu. Acei „Lehrjahre” de neuitat erau moduri formative benefice îmbinând emoționalul și raționalul, cu efecte în structurarea celui care se pregătea pentru atât de copleșitoarea profesiune de om de litere. Despre panorama lașului cultural de atunci și despre ceea ce urma, am scris în *Caietele privitorului tăcut* (2001). A deveni mai om („humanior”), prin intermediul filosofiei, al literaturii și artelor, a fost o idee-boltă; toate eforturile le canalizam programatic spre acest țel.

Acumulări restricționate brutal de război! Șase ani de uniformă militară ca ofițer de rezervă; încercările grave ale frontului și ale unei lungi captivități s-au materializat în experiențe capitale – transfigurate literar apoi în romanul *Nisipul* (1989). Fondului preexistent meditativ i s-a asociat un plus de luciditate, de unde perpetua împletire de lirism și reflexivitate, uneori echilibrându-se, alteori bătănd pe o singură direcție. Războiul, o ruptură cu consecințe imprezibile, pune un hotar iluziilor, făcând ca tragicul de fiecare oră să grăbească o maturizare timpurie. Pe Baudelaire l-am aprofundat în lagărul de la Oranki, la mii de kilometri de țară; după încheierea armistițiului (în 1944) au fost aduși acolo mulți marinari iar unul dintre aceștia avea cu el opera completă a lui Baudelaire în ediția Pléiade. Tot în lagăr am savurat – aduse de marinari – *Memoriile reginei Maria* și *Memorialele lui Pârvan*. Am zăbovit acolo pe romanul lui Richardson *Comoara din insulă* și pe *Sonetele* lui Shakespeare; făceam traduceri, de dragul artei, din Goethe, Schiller și Heine. Uitam parcă unde mă găseam; dialogurile cotidiene, patru ani de a rândul, cu florentinul Tonino Zaccheroni, doctor în filosofie, înrudit cu Giovanni Papini, mă proiectau în Renaștere. O undă de optimism aducea spaniolul Paco Navarro, interlocutor pe tema Cervantes; cu Paco navigam imaginar în depărtări iberice.

După un scurt stagiul în învățământul liceal (la Iași și Pașcani), profesorul N. I. Popa (fratele dramaturgului, scriitorului și regizorului Victor Ion Popa), decanul Facultății de Filosofie și Litere, m-a numit

În 1949, toamna, asistent la Catedra de Literatură universală condusă de Al. Dima. Profesor, ulterior, la Facultatea în care mă formasem, am avut privilegiul oricărui om de catedră de a primi, din partea promoțiilor în mers, un mereu înnoit influx de tinerețe. Am văzut în catedră o realitate complexă, nediferențiată substanțial de cea a scriitorului. Instituții de creație – amândouă! Le-am cultivat cu afecțiune, în afinitățile lor, făcând din ele o monadă. Abordarea creației din perspectivă genetică, istorică și sistematică, tranzițiile de la examenul anatomic la fenomene – în determinismul și mișcarea lor – iar pe de altă parte farmecul asociațiilor, relevarea esențelor și un anumit „vizionarism” în care logica severă cedează pasul imaginării, iată trăsături unificatoare! Condiția omului de catedră, indiferent de treaptă, obligă la un fel de iubire pentru cei din amfiteatre; aceasta e totuna cu a face din procesul cotidian un act de perpetuă idealitate; oficial în cauză devine un principiu modelator apropiat creației. Titular la secția de Literatură română, trecut prin Montaigne, prin Thibaudet și Malraux, vorbeam de Ibrăileanu, de Arghezi, Blaga, și Rebreanu, de Lovinescu și Philippide, de mulți alții.

Critica și istoria literară erau de mult preocupări acaparante. S-au adunat, în timp, douăzeci de cărți; mi-am exprimat opțiunile în peste o mie de articole, cronici și studii. Sadoveanu m-a prins din adolescență, în ambianța lui; mă preocupă încă după ce l-am comentat în sute de pagini; îi cercetez acum ineditele! Am publicat monografiile (Hogaș, Sadoveanu, Hortensia Papadat Bengescu), cărți despre literatura interbelică și comentarii despre poezia actuală. Cum nu există scriitor, oricât de pătrunzător, care să îmbrățișeze lumea în absolut, nu există nici critic, oricât de perspicace, care să sesizeze totul; termenul de *Approximations*, utilizat de Charles du Bos ca emblemă a textelor sale critice (dintre 1922 și 1957) e un memento împotriva absolutizării. Nu cred în excelența unei singure modalități critice, dar nu poți face critică literară fără orientări plurale, convergente: în filosofia istoriei și în cea a culturii, în antropologie, în istoria artelor, în istoria mentalităților și în tehnicile comunicării. Structuralism, tematism, psihocritică și celelalte, cu luminile lor, fiecare și-a avut voga sa. Arta e, în cele din urmă, adecvarea desăvârșită a mijloacelor de care dispune un creator la ceea ce el știe că poate realiza.

Cartea mea cea mai importantă? Mă opresc la *Personalitatea literaturii române* (1973; ediție adăugită, 1996) – o panoramă, o hartă a reliefului definitorii! M-a posedat totdeauna proiectarea fenomenului creativ; românesc într-o durată a noastră. Cu nume-

roase accente comparatiste, lucrarea respectivă a fost tradusă în engleză și franceză. Scriitura mea critică se vrea o confesiune: scriind despre un creator sau altul, m-am construit, concomitent pe mine însumi ca personaj reflector și afectiv. Nu scriu deloc ușor – cum s-ar părea. Refac de câteva ori multe pagini, încordat în căutarea versiunii optime. Cartea de critică trebuie să fie la fel de atrăgătoare precum un roman. Limbajul sofisticat, pedanteria, abuzul de erudiție îndeapărtează. Nu cred în oamenii care au răspunsuri de-a gata – la toate. Nimeni nu este omniscient!

Trăgând o linie concluzivă, sunt dator să subliniez ideea de rotunjime; se rânduiesc între preferințele mele: Platon, Dante, Shakespeare, Baudelaire, Eminescu, Unamuno, Proust, Joyce, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu, Blaga, Mircea Eliade, Nichita Stănescu și alții. Teritoriile celor de mult și ale celor de astăzi învederează nostalgii umaniste cu nuanțe temporale de luat în seamă; prin contactul cu acestea mi s-a revelat ce este important în viață, în lume, de la universul mare până la cadrul familial. Cu toții avem nevoie de modele, dar să nu uităm îndemnul unui mare elin: „Fii tu însuși!” L-am admirat pe G. Ibrăileanu – pentru finețea analitică, dar și pentru capacitatea sintetizatoare; mi-a privit adesea în conștiință Tudor Vianu, model de echilibru și erudiție; l-am stimat pe G. Călinescu pentru scrierile lui de geniu. Și nu-l las deoparte pe Albert Thibaudet, cel atât de seducător ca eseist.

Înțeleg să mă comport ca un continuator; adun rațional impulsuri primare thrace (diferite de cele helenice), sonori bizantine, un naturism cu amprente carpato-danubiano pontice, sugestii ale Occidentului latin ori anglo-germanic. Treptat, m-am situat sub semnul unei meditații active, având ca finalitate descoperirea de noi orizonturi. Oriunde am fost, în Europa, în America, în numeroase alte locuri, la universități, la alte așezăminte științifice, m-am simțit pe picior de egalitate cu parteneri de discuții. Cred hotărât în disponibilitățile demiurgice ale comunității noastre. Dar, vai, viața e scurtă iar literatura atât de lungă! În literatură conceptul de „vacanță” nu are sens.

MUNTELE – UN DESTIN

Teofil Răchițeanu

Dacă nu m-aș fi născut în munți, dacă n-aș fi copilărit în munți, dacă partea esențială a vieții mele de pînă acum n-aș fi trăit-o în

munți, *Planetele de melancolie* – ultima mea carte de poezii – nu s-ar fi scris. Muntele înseamnă pentru mine aproape totul. Din el și prin el văd, simt și înțeleg eu Lumea. În munți trăind, mă simt apă, nor, viscol, molcom șuier al vîntului prin cetini, frunză ce cade, stea în amurg, răsărit și apus însîngerat de soare, lună despletită duios printre ramuri, dulce muzică de rîuri și de ramuri, copac care cade ucis de securile tăietorilor, cerb fugărit de vînători, căzut istovit în marginea unei ape; prin munți umblînd, mă simt Decebal fugărit de ostașii Romei Imperiale căzînd, învins, la rădăcina unui copac spre a și încredința, ca supremă jertfă, sufletul lui Zamolxis; sînt un Ștefan învins de păgîni, rătăcind prin văi în căutarea unui ultim reazem, a gîndului cel bun, a puterilor celor noi cu care să-și biruiască, el, învinsul, dușmanii, un Rareș hăituit ca o fiară de po-trivnicii săi prin singurătăți pînă atunci neumblate; sînt Gelu voievod murind pe un țarm de apă, neîmpăcat nu cu moartea ci cu gîndul de a-și vedea Țara căzînd în robie; sînt pribeagul cu toate ale lui pustiite de tătari, cerînd Codrului, ca unui bun și ocrotitor Tată, mîngîiere și alinare, puteri noi spre a lua iarăși de la început totul; sînt lancu cel supărat purtîndu-și prin văi jalea eșecului, dorul cel sfînt al mîntuirii neamului său, cel ca nimeni altul oropsit de Istorie; sînt pribeagul alungat din Cetate căutînd în singurătăți pace și alinare sufletului său ostenit; sînt țarmul de apă pe care Dumnezeu și Moartea își plîng, unul pe umărul celuilalt, osînda de a fi vecinici; sînt prințul cel tînăr căzînd, în zori, istovit, în hora lelelor; învinsul sînt, în iubire, prin Valea Mîhnirilor lui – și doar jeluindu-se; sînt ecoul din urmă al celui din urmă mușatin; sînt Norul Melancoliei peste lume larg despletindu-se; sînt Dorul însuși, din pribegii întors și plimbîndu-se, întristat, pe sub păduri de fag însorite; sînt copilul naiv mergînd, în genunchi, spre capătul curcubeului spre a lua în stăpînire miraculoase comori – de cine, Doamne făgăduite? – sînt Cerbul Vrăjit ucis de Vînător în marginea unei dumbrăvi; feciorul de împărat sînt, rătăcind, în nelume, în căutarea prințesei pierdute, de dorul ei tînjind și în sine adînc mistuindu-se; pustnicul de la Moara lui Nenoroc sînt, înmărmurit în uitarea-și...

Oriunde m-aș afla, în orice punct al spațiului, dacă n-aș avea în spatele meu munții m-aș simți un neputincios. Muntele este temelia ființei mele. Izvorul poeziei mele. Aici, în munți, poezia se află în stare naturală, o simt în aer, în ape, în bătaia unui vînt, a unui gînd, a unui dor, de mine numai știut, în mine numai trăit, în

mine numai durut. În peregrinările mele prin munți, în ritmul pașilor se nasc ritmurile poemelor mele, cuvintele vin și se așează în ordinea firească, murmurate, descântate, îndelung îngîinate, pe coala albă, fiecare la locul, parcă hărăzit dinainte. Nu există plimbare în munți din care să nu mă întorc acasă cu un vers, cu o imagine, cu o idee din care să nu răsară, în cele din urmă, Poemul. Pentru mine, scrisul nu e un chin. cum am auzit pe cîte unii, cîteodată. Efortul, desigur, există, dar nu-l conștientizez. Cînd închei un poem nu mă simt niciodată obosit. Totul se topește într-o unică euforică stare care este, fără îndoială, Fericirea. Fericirea Creației, desigur...

Existența mea ca poet o datorez Muntelui. Existența, aproape în totalitate, a cărților mele de pînă acum o datorez Muntelui, ființa cărților mele viitoare voi datora-o – simt aceasta cu putere – Muntelui. Și e firesc să fie așa, căci însuși neamul românesc Muntelui își datorează existența. Pentru români, de-a lungul Istoriei, Muntele a fost însuși Destinul...

Planete de melancolie este, în intenția mea, chipul, deocamdată, al Poesiei. văzută, trăită și simțită de dascălul de limbă și istorie românească ce, iată, sînt; chipul Poesiei, deocamdată, sau stropul meu de suflet cu care mă adaug sufletului cel mare al Țării.

Planete de melancolie e un fruct al muntelui. Dar mă întorc și spun: nu numai. Trăirile mele, viziunile mele generate de conviețuirea cu Muntele, n-ar fi prins consistență fără, în prealabil, trecerea mea prin Istorie, prin Eminescu, prin nesfîrșitul șir de înaintași în ale scrisului, prin Cultură. În general, Sentimentul Muntelui, cu care m-am născut, n-ar fi reverberat decît prin osmoză cu cel al Istoriei, cu sentimentul românesc al Istoriei. Mă simt adînc înrădăcinat în Istorie, în acest spațiu geografic, spațiul unui anume suflet – *Sufletul Carpatin a cărui parte mă simt*. Oriunde în acest spațiu mă aflu – dar cu deosebire la munte – am senzația că pe aceste locuri am mai umblat cîndva, într-o altă existență. În, poate, mai multe alte existențe. Poate de aceea locuri în care n-am mai fost, pe care le calc pentru prima oară, îmi par intime, cunoscute parcă de cînd lumea. E sentimentul că fiind eu însumi, sînt, în același timp, altcineva, mai de mult trăitor pe aceste meleaguri, pe care îl continui, căruia îi trăiesc bucuriile, tristețile și mîhnirile, înserările sale de gînd, de dor, care prin mine se continuă, spre un viitor mai adînc, îndepărtat, insondabil încă, spre o altă treaptă, a maidesașvirșirii. În poesile mele nu doar pe mine mă exprim, căci ființa mea e numai

o parte, infinitesimală, din marea ființă care e Neamul Nostru și care în mine, acum, cîntă, visează, se tînguie sau se bucură.

După Pârvan, viața omului ar trebui să fie „o luptă pentru mai mult gînd”. Subscriu întru totul spusei acesteia. Căci prin gînd scriitorul își justifică existența și își asigură durata în Marele Timp.

Pentru mine creația înseamnă, în primul rînd, Poesie. Nu știu dacă m-am născut poet, am devenit așa ceva. M-am născut într-o familie cu zece frați din care sunt singurul care am ajuns a avea știință de carte. S-ar fi putut foarte bine să fi rămas analfabet, dar, printr-un concurs fericit de împrejurări, s-a nimerit să am acces la lumina slovei. În adolescență mult timp am lucrat ca plutaș pe Someș (partea lui dinspre izvoare, cunoscută sub numele de Apa Obârșiei). Munca aceasta îmi plăcea tot atît de mult cît, mai târziu, mi-a plăcut scrisul; îmi aducea banii cu care mă întrețineam la școală, în anii liceului, dar îmi plăcea și pentru că tot timpul aveam în auz sunetul apei, sunet care, repetat zi de zi, mi s-a imprimat adînc în memorie. Părăsind, pentru timpul studiilor, muntele, sunetul acesta l-am luat cu mine și, ulterior, îl auzeam, uneori și în somn, mă culcam cu el, mă trezeam cu el. În momente în care pur și simplu nu aveam nimic de făcut, făceam totuși ceva: ascultam sunetul Apei Obârșiei. Ajungeam uneori să mă întreb dacă nu cumva eu însumi sînt un râu... Să fie acesta primul izvor al poeziei pe care am scris-o și o scriu încă? Posibil. Taina creației e nesfârșită.

Trezirea mea la Poesie s-a făcut însă prin intermediul lui Eminescu (se putea altfel?). De la El mi-a venit imboldul de a scrie poezie. Am făcut-o pentru prima oară pe când eram elev în clasa a IV-a, când mi-a căzut în mână un volum cu poezii de Mihai Eminescu. Conținea în jur de patruzeci de poezii, alese pentru a putea fi cît de cît înțelese de școlarii de vîrsta mea. Prima mea poezie a fost o pastişă după „*Ce te legeni?*”. Au urmat apoi altele, tot în această manieră. Țin minte că am numărat câte poezii avea Eminescu în acel volum și am crezut că asta e tot ce El a putut scrie. Mi-am propus, în sinea mea, să-l depășesc pe Eminescu, adică să scriu mai multe poezii decît El. În trei luni am „comis” cu zece poezii mai mult decît avea El în acel volumaș, iar satisfacția mi-a fost deplină. Bineînțeles că nu le-am arătat nimănui, pînă când, în clasa a V-a, profesorul meu de limba română, dl. Vasile Nicoară, a dat, din întâmplare, peste caietul meu cu poezii. După ce le-a citit de mai multe ori mi-a dat pentru ele o notă maximă la limba română, m-a mîngâiat pe cap și m-a declarat „poetul clasei”. Ce glorie!

Împăunat cu acest titlu am devenit un industriaș al Poesiei, visând să apar cândva într-o carte. Nu văzusem până atunci nici o revistă literară, nu știam de existența rubricilor de „Poșta redacției”, eu visam nu publicarea în reviste a poeziilor mele, ci direct într-o carte ca aceea a lui Eminescu. Dulce naivitate, de care, când îmi amintesc atât de mult mă amuz! Am continuat să scriu poezii în liceu. „Industria” aceasta mergea cu atâta spor încât din cauza ei în clasa a IX-a am rămas repetent. Am repetat anul și am revenit oarecum cu picioarele pe pământ. Tot în clasa a IX-a s-a întâmplat să mi se publice prima poezie, în „Tribuna” din Cluj, în cadrul rubricii „Poșta redacției”. Debutul propriu-zis s-a produs tot în „Tribuna”, pe când eram deja student în anul I, la Filologia clujeană. De atunci n-am încetat a scrie poezie și nici nu cred că voi înceta atâta timp cât puterile gândului nu mă vor părăsi,

Aș fi ipocrit dacă n-aș recunoaște că întâi și întâi scriu pentru mine însumi. Nu ascund că îmi face plăcere să aflu că sînt oameni care află o plăcere în a-mi citi poeziile. Când asta se întâmplă sînt atât de fericit. Care dintre poeți n-ar fi? Dacă n-aș fi scris poezie nu știu ce altceva aș fi putut face și nu știu dacă făcând altceva mi-aș fi putut justifica existența

Cred că Poesia vine din tot ce ne înconjoară, din tot ce se vede și se aude. Tăcerea stelelor, în văile lor de haos, disoluția lor în Timp, ruinele vechilor imperii, mumiiile faraonilor, un câmp de brândușe, în munți, primăvara, cântecul într-o pajistă înmiresmată din Munții Apusului, al unui greier, destrămarea, în vântul de Mai, al unui glob de pădădie, popasul pe o bancă, în fața unui mormânt, al cine știe cui, surâsul de dulce floare-nflorită al unei tinere mirese, obrazul adânc încărunțit și citibil ca al unui bătrân, un dangăt de clopot într-o duminică, înainte de începerea slujbei la biserică, un trandafir sălbatic, înflorit peste noapte, la marginea unui drum părăsit, o furtună despletind, în munți, vijelios, codri, o ninsoare, în decembrie, pavând cu liniște un suflet obosit, pașii lui Blaga, pierduți, cu voluptate, pe aleile vechiului Cluj, Vinea, poetul, pe patul său de moarte, ținând în mâinile lui slabe primul exemplar ieșit de sub tipar, al „*Orei fântânilor*”, palma, mare și grea, a lui Geo Bogza pe care am văzut-o, odată, călcând asupra obrazului unui hidos delator, aceeași palmă care, în mai vechi ani, mângâiasă sâni de fecioare... Sînt doar câteva din sursele posibile ale Poesiei, care sînt pretutindeni și inepuizabile. Universul e plin de zvonuri, de mu-

zici și taine. Totul e să ai antena potrivită spre a le capta. Atâtea și atâtea din ce vedem, auzim și trăim pot deveni poezie. Puține sînt lucrurile apoetice, între ele ura, crima și politica. Atunci când poezii fac politică, mor. Goga s-a născut poet și a murit politician...

Nici nu știu dacă Poesia m-a făcut fericit dar pot afirma că dintr-un om sărac poezia a făcut din mine unul și mai sărac. „Poesie sărăcie!“... Știa Eminescu ce știa când clama astfel... Sînt convins că voi muri sărac ca greierul din fabulă, dar fericit și împăcat cu gândul că nu am trecut prin lume chiar degeaba. Când e vorba de poezi și sărăcia e o bogăție. Una pe care n-aș schimba-o pe toate averile din lume.

La suflet îl am în primul rînd Eminescu, etalonul geniului, dar și al suferinței românești, poetul cu cel mai mare coeficient de simțire românească. Privesc chipul lui, cel astral, în fotografia făcută în drum spre Viena, și-mi zic că așa trebuie să fi arătat tinerii daci sortiți a fi jertfiți pe altarele lui Zalmoxe. Lângă El, în inima-mi: Dosofteiu, Vinea, Bacovia, Phillippide, Gh. Pituț și Ioan Alexandru, Cezar Ivănescu și Sorin Mărculescu, V. Voiculescu și Ștefan Aug. Doinaș, N. Stănescu și Petru Creția (“Norii” săi sunt o supercapodoperă), Tudor Arghezi și Geo Bogza, Ileana Mălăncioiu. Apoi, dintre cei dinafară, Homer și Ovidius, Villon și Shakespeare, Rilke și Trakl, Pasternak și Esenin, Apollinaire și Novalis, dar și Ungaretti („*Sînt un exilat în mijlocul oamenilor!*“...). Într-un fel, fiecare din aceștia – dar nu numai – m-au îmbogățit cu cîte ceva. Omul se naște din oameni, florile din flori, poezii din poezi. Nu?...

Aș defini Poesia ca o simfonie infinită, și fiecare poet e un acord al ei. Câți poezi, atâtea chipuri ale Poesiei. Poesia e amintirea a ceea ce vom fi fost cândva, presimțirea a ceea ce vom fiind cândva și uimirea față de ceea ce ni se pare că sîntem. E viața, suferința elevată a sufletului, frumusețe a lui ce reverberează, nu „ejaculează“, cum unii, azi, într-o pornire irezistibilă spre pornografie... Trăim, din păcate, într-o epocă în care, vai, pentru prea mulți, Poesia e pornografie! Dar, fiți convinși, nu e decît o modă care, ca toate modele, va trece. Poesia este durere și bucurie, frumusețe și lumină, întuneric ce luminează și lumină ce te întunecă, duioșie și nebulie, dar nu neapărat și luciditate; ea cel mai mult ne reamintește că nu sîntem doar materie.

Trăind eu de o viață în munți, ea îmi e, aici, văzduhul pe care îl respir, vîntul în care mă destram, apa în care curg. Simt căteo-

dată că poesia nu eu o scriu ci ea mă scrie pe mine, nu eu o cânt ci ea mă cântă pe mine. Pentru mine Poesia e neapărat și muzică, una din acea în care, zi de zi, câte puțin mă destram. Element constitutiv al ființei umane, ea nu va dispărea decât odată cu aceasta. Atâta timp cît nu se va răspunde la întrebarea „cine suntem și de unde venim?” Poesia nu va dispărea. Și nici nu se va învechi. În poezie totul e nou în măsura în care totul e vechi. Va veni, totuși, cred, un timp când Poesia va fi apanajul doar al celor aleși. Tema principală a ei va fi, atunci, Timpul...

Poeții nu sînt nici vechi, nici noi, nici mari, nici mici, nici prinți, nici cerșetori. Dacă sînt poeți sînt unici, dacă nu, nu sînt nimic.

Nici nu știu dacă dintre toate cărțile pe care le-am înfăptuit am o preferată dar, dacă aș fi pus totuși în situația în care, în dimineața unui dezastru cosmic ar trebui să salvez una dintre ele, m-aș opri la ultima dintre ele, „*Cartea Reminescențelor*” (numai cu catrene, peste trei sute la număr), nepublicată încă. Dacă aș fi întrebat „De ce?” nu cred că aș fi în stare să răspund...

Ca scriitor sunt ceea ce nu se prea știe că sînt. Știu mai bine ce sînt ca om și spun asta într-un catren al meu, nepublicat încă: „*O fărîmă de țărână / Ce o ținu-n-a Sa mână / Într-o doară, Dumnezeu / Și-i dădu numele meu...*”

Și tot printr-un catren din aceeași amintită și încă nepublicată carte v-aș putea cred explica de unde vin și încotro mă îndrept: „*De unde vin și unde pleacă norii...* / *Nici cei în lume a toate știutori / Nu știu această taină s-o sfășie...* / *Nici Domnul însuși, poate, nu o știe...*”

Dacă mă consider afiliat unei grupări, școli literare?

Nici vorbă. Toate aceste sînt, după mine, niște convenții. M-am născut, am crescut și am devenit, atît cît se vede, într-o Poesie fără ajutorul uneia dintre ele. În primul și în primul rînd, orice scriitor se formează pe cont propriu, crește din el însuși. Toate celelalte sînt pure speculații.

Și cum mă văd în perspectiva Timpului?

Dacă va rămîne ceva din ceea ce, câteodată, cred că sînt? Numai preaîncrezătorii pot răspunde la o asemenea întrebare. Dacă și eu, și lumile mele, și ale tuturor celorlalți, câți pînă acum au trăit pe pămînt, sînt doar o iluzie? „Știm de nu trăim pe o lume ce pe nesimțite cade?”...

Julie 2005

CREDINȚA ÎN „SCRISUL FRUMOS“ MI-A CĂLĂUZIT PAȘII

Grigore Ilisei

De ce scriu? Poate că pentru mine – și, pesemne, asta s-a întâmplat și cu alții, care au luat condeii în mână – scrisul a devenit un fel de a doua respirație. Nu poți exista în afara lui.

E cu puțință să pară exagerat, dar sînt pe lume indivizi care nu pot trăi fără să vorbească hîrtiei. Să i se spovedească. Am simțit acest impuls puternic, poruncitor, încă din anii de liceu. Nu mă gîndeam atunci că voi ajunge scriitor. Nici nu prea știam ce înseamnă așa ceva, dar, ca un somnambul, m-a bîntuit nevoia să mă așez la un colț de masă, în bucătăria întunecoasă, unde dormeam, mîncam, îmi făceam lecțiile și să aștern pe hîrtie multe din cele ce-mi treceau prin cap. Era prin 58-59, cînd se petrecea asta și viețuiam la Fălticeni, fiind elev la Școala Medie Nr.1, fostul liceu și actualul colegiu „Nicu Gane“. Nu mai scriam compunerile, mai mult sau mai puțin cumiți, cerute de profesorii mei de Limba și literatura română, Eugenia Scripcaru și Petru Rocna, ci scoteam la lumină propriile născociri. Exemplul lui Nicolae Labiș, fostul nostru coleg de liceu, zeificat la Fălticeni, pe care aveam motive particulare să-l divinizez, născuți amîndoi sub Stînișoara, ne îmbia să avem curajul și să căutăm bastonul de mareșal în ranița de copilandri cu ochii în nori. Mai tîrziu, în anii studenției la Univesitatea din Iași, am conștientizat ce reprezintă îndeletnicirea de scriitor și, temător că nu voi fi la înălțimea exigențelor acesteia, deși avusesem unele succese la Cenaclul de la Casa de cultură a tineretului și studenților din Iași (frecventat între alții de Marin Sorescu, Mircea Ciobanu, Laurențiu Ciobanu, Manole Auneanu, Cezar Ivănescu) m-am hotărît brusc să părăsesc scrisul prozei și să mă dedic reportajului poetic, căruia Geo Bogza, unul dintre idoli mei, îi conferise o aură cu totul specială. Dar peste un timp, doar cîțiva ani, după ce începusem să mănînc din pîinea reporterului ca slujbaș, am observat că multe din cele pe care le vedeam și mă pasionau, cerînd drept la existență, nu încăpeau în procustianul pat al reportajului aceluia timp. Atunci m-am îndreptat iar, mai puțin somnambulic, la colțul de masă, mai larg și mai confortabil acum, și am început să povestesc. Sadovenian într-un fel, cum bogzian o făcusem în reportaj. Scriam despre istorii și oameni din umilul tîrg al Fălticeniilor și din cel mai

mare, dar tot tîrg, al lașilor. Un simbriaș al „Scînteii“ mă taxase într-o notiță drept anacronic. Eu îmi vedeam de drumul meu. Conu Mihai și literatura lui mă fascinau. Sorbisem apa vie băută de el cîndva la Fălticeni. Din ceardacul casei mele din strada Maior Ioan se vedeau vîrfurile teilor de pe alea ce ducea la casa Sadoveanului, în care nu intrasem, dar rîvneam să ajung ca pe un tărîm al făgăduinței. Profesorul meu de franceză, Aurel George Stino, fiul fostului dascăl al lui Sadoveanu de la Gimnaziul „Alec Donici“, ne purtase cu vorbirile lui fermecate prin mai toate luncile operei sadoveniene și depănase cîte ceva din firul de poveste al vieții acestuia, cu referire mai cu seamă la momentele legate de Fălticeni. Cît de uimit, chiar vrăjit, și de mîndru eram că locul unde ne fusese dat să trăim și împrejurimile lui intraseră în literatură! Aveam impresia, naivă, evident, că acestea urcaseră la cer. Astfel față de Mihail Sadoveanu se născuse un cult. Îl datoram, cum am mai spus mai-nainte, și lui Aurel George Stino, cel care a purces în a face un fel de geografie literară și ne-a îndemnat și pe noi, ucenicii, cînd ascultători, cînd rebeli, să întreprindem același lucru. Cartea mea de debut „*Năvod pentru scrumbii albastre*“ a fost tributară zeului tutelar. În tot ceea ce a urmat am încercat să-mi găsesc locul meu sub soare, fără a rupe cu totul nicodată cordonul ombilical ce mă lega de cei doi părinți literari, Mihail Sadoveanu și Geo Bogza.

Credința în scrisul frumos mi-a călăuzit pașii. Am crezut și cred cu tărie în valoarea fără moarte a povestirii și povestitorului. În fond, ce altceva este romancierul decît un povestitor, unul care dispune de unelte mai sofisticate, dar cu matricea originală tot în arta bătrînă a povestitului? E aidoma pescarului de azi, ce nu mai este undițarul din vremea Sadoveanului, dar și unul și altul caută și izbutesc din cînd în cînd să prindă peștișorul de aur. Am încercat să pun în ceea ce am scris sigiliul meu. De bună seamă că am apelat la tehnicile moderne, la introspecție, la utilizarea memoriei discontinue, dar nu m-am îndepărtat de poveste, de zicerea ei ritualică. Am fost și rămîn un incorigibil liric, deși știu bine că lirismul ucide epicul. Fără lirism n-aș fi eu însumi. Mă străduiesc să-l folosesc cu măsură și mai ales să nu trădez eposul.

Ce va rămîne după mine? Ce va învia în viitor? Cum sună cam patetic o întrebare a dumneavoastră. Sînt pronosticuri greu de dat. Cîți mari scriitori nu-s azi troieniți de uitare! Trag nădejde că oamenilor, cînd le va fi dor de o poveste de viață, sătui de robotizare și computere, își vor arunca ochii pe o povestire ori un roman.

Bănuie că volumele mele de interviuri, concepute multe ca emisiuni de radio sau de televiziune, vor fi o sursă de documentare pentru cercetători și învățăcei. Singurul interviu amplu cu Ștefan Bănușcu e tipărit în cartea mea „*Divanuri duminicale*”, apărută la Editura „Polirom”. Memorialistica de călătorie, scrisă de mine, citez a zice, are valoare de document, dar și de puțină artă literară. N-am nici o îndoială că mai toate cărțile despre Fălticeni, dar mai ales „*Fălticeni, mon amour*”, volum scris împreună cu Paul Miron, vor trăi în memoria colectivă a fălticenenilor, constituindu-se, alături de alte tipărituri, în lucrări de referință.

MĂ SIMT CONTEMPORAN CU HOMER

Ion Marin Almăjan

M-am născut într-un sat de munte, din Banatul de sud, în vremea de început al celui de al doilea război mondial. Părinții mi-au fost țărani, ca și bunicii, străbunicii și stră-străbunicii. Țărani și oieri. Cu pământ puțin și prost, pământ argilos, de deal, care le cerea chinuri tantalice dându-le în schimb roade puține, doar cât să supraviețuiască de la un an la altul. Cu toate că învățaseră să scrie, să citească și să socotească, n-aș putea spune că erau preocupați de marile probleme culturale ale timpului lor.

Școala în care am urmat primele clase, datând ce-i drept de prin secolul al XVIII-lea, mai folosea încă lămpile cu petrol, același petrol cu care se frecau dușumelele, și în caz de forță majoră, căpățânile tunse chilug ale școlarilor găsiți cu niscaiva gângănie de rău nume. Nu-mi aduc aminte cum s-a născut în mintea copilului încălțat cu opinci de cauciuc cu gurguie visul de a se face scriitor. Știu că la banala întrebare, pe care maturii o pun copiilor, doar ca să se afle în treabă: „Ce ai să te faci când ai să fii mare?” eu răspundeam cu mult elan: „Am să mă fac scriitor”. Și scriitor m-am făcut, dar nu atât de simplu, cum am crezut atunci, și nici atât de mare, cum am sperat mai apoi.

Poate sub înrâurirea teoriilor cu care dascălii de la liceu și mai târziu de la facultate ne-au asaltat, poate influențat de modelul scriitorilor citiți: Slavici, Creangă, Rebreanu, Sadoveanu, Marin Preda etc., poate pentru că revistele literare propovăduiau ele însele ideea artei realiste (realist-socialiste) și mai sigur pentru că

structura mea, autoeducația, ideile pe care mi le însușisem din lecturi haotice, am scris primele povestiri realiste apărute într-o carte intitulată *Sunt dator cu o durere*. Durerea cu care rămăsesem dator cuprindea în ea și se putea deduce din acele texte dramele, suferințele țăranilor din zona de unde mă ridicasem, cauzate de colectivizarea forțată a agriculturii, de deportarea în Bărăgan, de prizonieratul în Rusia, de camioanele cu prelată care veneau pe înserat și ridicau oameni și nu-i mai vedea nimeni multă vreme etc. Aceasta a fost începutul...cartea stă mărturie, dar, spre durerea mea nemărturisită până astăzi, nimeni nu a observat „actualitatea” temelor povestirilor mele, nici „subversivitatea” lor. Toate celelalte cărți care au urmat aveau asemenea ținte mascate: *Neîmpăcați în mânie*, *Sentimentul puterii*, și probabil cea mai „antisocială” dintre ele a fost *Întoarcerea spre asfințituri*.

Apoi am descoperit delicia istoriei, m-am lăsat subjugat de fascinația ei, scriind romanele: *Tornada, În afara gloriei* (vol.I), *Mătușa mea Maria Theresia*.

Desigur ambiția de a rescrie istoria este dificilă și adesea păgubitoare pentru scriitor. Sunt tot mai puțini astăzi cei interesați de o asemenea tematică. Cum la fel de puțini sunt, după câte mi se pare mie, și cei interesați de literatură în general. De aici, din adâncul unei provincii în care îmi duc traiul, mă uimesc văzând succesul enorm al Potter-ilor vrăjitori, al „Codului lui Da Vinci” și mă întreb ce s-a schimbat atât de profund în structura cititorului copil ambetat până adineaori cu „Războiul stelelor”, iar astăzi cu isprăvile unui Merlin de mucava. N-am habar dacă în școala românească se mai prevede măcar ca lectură suplimentară *Tinerete fără bătrânețe*, o capodoperă, după părerea mea, a literaturii universale. Basmele românești bat, cred, de departe, toate fanteziile sarbede ale Hollywoodului. Și pe deasupra te conving să crezi, măcar până ajungi la maturitate, în biruința Binelui, acceptând că nu-i bună și nici recomandată tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte în plan biologic, ci numai în planul creației spirituale.

N-am fost fascinat nici de mode și nici de modele literare. Am admirat fără rezerve pe cei ce au reușit să descopere noi modalități de expresie artistică. Am rămas însă convins că romanul, povestirea, nuvela trebuie să aibă o poveste, cât mai atractivă, iar dincolo de poveste sau poate că în interiorul ei, idei. O proză însă numai de idei m-a plictisit de moarte, preferându-i cartea de filosofie, de eseuri. Subliniez din nou că vorbesc de preferințele mele și aceasta

nu înseamnă nici că am dreptate și nici că resping gustul altora. Am fost și voi fi adversarul arbitrariului, al atitudinilor exclusiviste, dictatoriale.

Mă gândesc cu respect și simpatie la cei care trudesec noaptea sau ziua asupra paginii albe de hârtie sau a „sticlei” computerului și mă simt solidar nu numai cu ei, ci cu toate generațiile de scriitori, chiar și cu cele ale căror nume au biruit veacurile. Mă simt solidar, zic, dar și contemporan cu ei, întrucât recitind cărțile lui Homer, Dante, Vergiliu, Tolstoi, Dostoievski, Marcel Proust, Cehov, Balzac, Rebreanu, Sadoveanu, Matei Caragiale, etc. interesul meu, satisfacția, bucuria sunt neștirbite. Îmi doresc, de fiecare dată, când, înfrângându-mi teama și inerția, mă cufund în adâncul ființei mele, să scot la iveală ciutura cu aur pe care la rândul-mi să-l las moștenire cititorilor din secolul XXI. Și poate că un alt scriitor, peste câteva decenii va scrie că este contemporan cu...

LITERATURA MEA: UN DOCUMENT DE EDUCAȚIE UMANIST-CREȘTINĂ ȘI MORALĂ

Virgiliu Radulian

În editura Fundației Culturale „Libra” din București, a apărut cartea mea „*Crâmpoie de lumini și umbre*”. Mă voi referi în rândurile ce urmează la sensul, caracteristicile și rosturile acestui volum, care se înscrie în perimetrul literaturii beletristice.

Construită pe structura unei lucrări memorialistice, cartea înfățișează evenimente, fapte și oameni întâlniți și contactați de mine de-a lungul a 70 de ani. Departe de a se integra strict memoriilor tradiționale, volumul tratează, uneori cu tragism, alteori cu seninătate și optimism, epoci diferite ale vieții mele și ale generației căreia i-am aparținut, ale țării însăși, fiecare epocă cu umbrele și luminile ei. De unde și titlul volumului. Se fac referiri și la contextul internațional al vremii, autorul conturând dimensiuni umane și socio politice ale realităților înfățișate, consemnând totodată „sine ira et studio” chipuri și portrete ale unor personalități remarcabile ale vieții naționale și internaționale, cu care a realizat miraculoase convergențe. În afara caracterului memorialistic, volumul reprezintă deci și un eseu documentar istoric. Cartea este scrisă – prin urmare

– în genul unei cronici și contribuie, în manieră literară, la conturarea unei fresce istorice. Maniera memorialistică se îngemănează cu cea documentară, de cronică istorică, fixând repere și valori ale unei întregi epoci de existență și zbucium a unei generații. Prin aceasta se realizează o contopire a trecutului cu prezentul și viitorul, cu ample valențe educative și de relație între generații.

Celelalte lucrări ale mele, cu specific științific, psihopedagogic mai ales, nu fac obiect al acestor mărturisiri „literare”, urmând a fi prezentate și comentate în alt context, în împrejurări potrivite cu specificul și caracteristicile lor.

Revenind la volumul „Crâmpoie de lumini și umbre”, nu întâmplător intitulat astfel, subliniez și caracterul etic manifest al acestei lucrări, potrivit și vocației pedagogice educative a autorului. Cartea se dorește un mesaj moral și spiritual, desprins din asprele încrâncenări cu viața și destinul unei generații purtătoare de înalte standarde morale. Acesta a și fost un sens și un rost major al acestei creații care ne spune că „...prin implicare proprie, putem transforma viața din jur dintr-o vizuină a vicleniei și răutății, a prostiei și grotescului, într-un sălaș al adevărului și frumuseții, al binelui și dreptății, al cinstei și demnității”... Este un crez pentru a cărui afirmare și împlinire militează cu ardoare și „Crâmpoiele”. În chiar capitolul introductiv autorul face demonstrația de cuviință, întărită prin întreaga sa educație, dobândită în familie și în acele instituții de cultură și învățământ pe care a avut șansa de a le urma și absolvi. Cu deosebire în vestitele Liceu Militar „General de divizie G. V. Macarovici” din Iași, Colegiul Militar Național Nicolae Filipescu de la Mănăstirea Dealu Predeal și Colegiul Național „Sfântul Sava” din București, al căror elev a fost și pe care le-a absolvit în chip merituos. Spiritul în care s-a format în asemenea prestigioase instituții de educație, cultură și învățământ este amplu și elogiios prezentat în volum, intenționând să constituie un simbol și model de educație și pentru generațiile contemporane. Memorabile rămân, în această privință, spusele primului comandant al Liceului Militar Nicolae Filipescu, Marcel Olteanu, ulterior General de armată și Cavaler al renunțului Ordin Minai Viteazul, anume: „temelia școlii întemeiată de Nicolae Filipescu se exprimă în șase cuvinte: oameni de caracter, oameni de acțiune”. Într-adevăr așa a și fost, precum autorul exemplifică prin întreaga sa narațiune. Cum de altfel mărturiseam, recent, în altă lucrare („Cuvânt de învățătură” din volumul „Cuvinte pentru urmași”, edit. Carpathia Press, 2005) „...Am făcut parte dintr-o

generație a luptei pentru mai bine, purtătoare de stindarde, valori și țeluri umane, naționale și creștine autentice și generoase. Și am fost crescuți și educați în acest spirit, în dorința conștientă și manifestă a depășirii de sine..." (pg. 108)

Orientarea morală a volumului „*Crâmpoie de lumini și umbre*” este intrinsecă conținutului acestuia. Nu întâmplător capitolele I, II și III sunt consacrate integral educației (“Începutul...începuturilor”; „Anii de liceu” și „Gaudeamus Igitur”). De altfel și restul cărții are o vădită tentă educativ-formativ pedagogică. În acest fel autorul (care nu-i altul decât eu însumi) conturează și țelul și scopurile creației sale, răspunzând explicit și întrebărilor „cine sunt eu ca scriitor?”, „de ce și pentru cine scriu?”. Răspunsul e simplu: *un scriitor militant pentru educație umanist-creștină și morală, a tinerelor generații în mod deosebit*. Faptele însele au avut poezia lor; eu nu am încercat decât să le redau în veridicitatea și farmecul lor. Ca să nu le risipesc acest farmec, spre a le păstra prospețimea și „vitalitatea”, am recurs la abordări cât mai directe, ieșind din matca unei adresări moralizatoare, statornicind cu tinerii și adolescenții un dialog autentic, plastic și emotiv, dincolo de orice intenționalitate discursivă și, deci, de orice fel de rigiditate. De aici virtuțile literar-stilistice ale narării faptelor.

Toate acestea explică și eoul volumului îndeosebi printre cititorii tineri, dar și în lumea oamenilor de cultură și de credință ortodoxă, a purtătorilor ștafetei de glorie, demnitate, credință și vrednicie ale neamului și spiritualității românești, în general. Aceasta și potrivit îndemnului marelui teolog ortodox român Dumitru Stăniloae, anume că „...omul are o sete infinită de lumină și de sens...”. Ideea dobândește o puternică semnificație mobilizatoare și constructivă în sensul că, în pofida tuturor confruntărilor, stresurilor și presiunilor morale sau de altă natură, cu care existența nu rareori aspru ne încearcă, viața este minunată și putem face ca să fie astfel. Ea merită a fi trăită din plin, căci fericirea, ca și lumina, nu-i o iluzie, ci îngemănarea unui dar dumnezeiesc, cu strădania de „zidire” a omului însuși. Depinde de ceea ce Lucian Blaga – atât de inspirat – denumea în lucrarea sa „Încercări filosofice” „atitudinea spirituală față de viață, lume și oameni, față de sine însuși” Nu este loc de îndoieli în această privință; este vital-necesară dobândirea prin viață, cultură și educație, a unui sistem de idei, sentimente, motivații, țeluri și valori de acest fel. Numai pe o astfel de temelie

spirituală se poate crea și afirma propria personalitate ca individualitate distinctă, unică și creatoare.

Este un sentiment ce a fost pe deplin împărtășit și de Patriarhul Teoctist, în cadrul întâlnirii cu autorul, pe marginea cărții „Crâmpie de lumini și umbre”, în 6 februarie 2004. Patriarhul mi-a mărturisit, în acea luminoasă împrejurare, că nu uită nimic din ceea ce am făcut împreună (cu deosebire galele Unicef dedicate „Jertfei Brâncovenilor”, „Deschide ușa, creștine!”, expozițiile de pictură „Icoana din sufletele copiilor”, ș.a.), că-i pare rău că nu mai „punem la cale” și înfăptuim asemenea acțiuni și în prezent. Ne-am amintit – printre altele – și despre formidabilul „pelerinaj” ce l-am realizat pe timpul când coordonam pioneria și Uniceful român (aspecte pe larg înfățișate în capitolele V și VIII ale volumului), cu sute de copii – cei mai „răsăriți” ai țării – la mănăstirile din Bucovina și Nordul Moldovei. Fusese atunci, în 1974, un act de cutezanță. A apreciat de asemenea, că într-un moment nu ușor pentru Biserică, i-am (le am) fost alături. Mi-a și scris, de altfel, pe una dintre cărțile ce mi-a dăruit: „Profesorului dr. Virgiliu Radulian, cu binecuvântări și prețuire pentru slujirea Bisericii noastre”. Întrevederea cu Patriarhul Teoctist a fost, ca și altă dată, deosebit de emoționantă. Iar acela care până mai ieri a fost Mare Ierarh, Cărturar și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, plecat către Domnul în seara de 29 august a.c, nemijlocit cunoscut de autorul volumului „Crâmpie de lumini și umbre”, în care sunt menționate și episoade luminoase ale conlucrării lor, pe cartea „Trei zile în iad”, Antonie Plămădeală nota, drept mărturie de suflet al unei trainice prietenii: „Profesorului Virgiliu Radulian omagii și mare prețuire pentru lucrarea sa cu tineretul spre a-l aduce în casa credinței și istoriei românești”. Un adevărat nimb de noblețe a așezat generos pe fruntea și munca mea de pedagog, de călăuzitor al celor tineri. Profund semnificativ este din această perspectivă și capitolul X al volumului intitulat „Ocrotire și Binecuvântare” referindu-se pe larg la întâlnirile, convorbirile și conlucrarea pe diferite planuri și-n diverse împrejurări cu Ierarhi și Prelați ortodocși români și străini. Confirmând astfel în chip strălucit asertiunea potrivit căreia „Credința ortodoxă, a acționat fără încetare, călăuzitor și rodnic, asupra tuturor actelor noastre de voință și acțiune, asupra motivației și temeiurilor acestora. Ea a devenit de-a lungul timpului, axă cardinală și factor de susținere și vitalizare a resurselor proprii, în biruirea obstacolelor și dificultăților întâlnite în cale. Credința ne-a dat capacitatea de a

ne păstra și-n cea mai aprigă suferință seninătatea chipului, tăria sufletului și încrederea în biruință. Semn de har spiritual pe care numai o credință autentică ți-l poate dăru. Așa cum propria-mi viață o va dovedi nu o dată.“

Toate acestea întăresc zicerile prestigiosului profesor de italiană, de la Colegiul Militar Național „Nicolae Filipescu“ Mănăstirea Dealu Predeal, rostite cu prilejul lansării volumului, în 28 ianuarie 2004, profesorul universitar George Lăzărescu, anume că „...numai un om cu inimă curată și sfântă se putea bucura a scrie și a ne dăru nouă la toți o astfel de carte...” Ce s-ar fi putut spune mai mult?!

La aceste aprecieri cu privire la volum, pot fi adăugate și cele de a dreptul măgulitoare ale lui Negrea Flavia, din Zalău/Sălaj, fostă locțiitoare a mea în pionerie, pe când era copilă (școlăriță) de 12-13 ani, astăzi profesoară de liceu la rândul ei, anume: „Ne-ați dezvăluit și atunci – prin conlucrarea prietenească ce am săvârșit împreună și acum, prin cele scrise și transmise nouă ca îndemn, să descoperim frumosul și acolo unde nu ne așteptam să-l „întâlnim“, că adevărul înseamnă demnitate și respect, că „succesul“ nu-i totul, ci totul e drumul spre el, că fiecare om are ceva divin în el pentru care trebuie prețuit și respectat, că trebuie să împrăștiem în jurul nostru iubire și bine pretutindeni“. Quod erat demonstrandum! Efectele educativ-morale ale cărții s-au produs și continuă să se multiplifice. Stăruți să sper!

Sintetizând, cele trei „direcții“ – caracteristici ale acestei creații, respectiv memorialistic, de cronică istorică și demers moral, ele se îmbină structural indisolubil, în formă literară adecvată. Nădăjduim să putem menține („reînvia“) asemenea atribute și volumului în curs de editare „Zbor cu aripi frânte“.

24 Oct. 2005

CARTEA DE PE RAFTUL DINTRE MINTE ȘI INIMĂ

Melania Cuc

Scriu din vremurile în care încă nu știam că o carte este scrisă de... om. Scriu de când mă știu, scriu ca și cum respir, ca și cum

iubesc. Sunt trei dimensiuni fără de care nu aş exista. Dacă scriu pentru cineva anume? Nu cred. Uneori, sunt disperatul din neant care trimite mesaje în sticle de lampă fraţilor pe care nu îi cunoaşte. Alteori sunt meşterul de la crucea veacurilor, olarul ce învârte lutul primar al cuvintelor pe un CD gol. Dar, cel mai adesea sunt Eu, complet abandonată pe foaia albă, peste tastatura computerului. Atunci scriu dintr-o memorie ancestrală, Îngerul îmi şopteşte silabă cu silabă şi nu mai cred în vina de a fi întrecut adesea măsura metaforei.

Dacă sunt, şi sunt, prea hârşăită de raşpelul lumii moderne şi nici un antinevralgic nu îmi poate lua durerea de minte, atunci mă aşez în miezul literei infinite şi pojarul mi se vindecă de la sine. Nu am momente sau locuri anume în care să pot scrie. Îmi scriu opera, (parcă aşa se spune) oricând şi oriunde; atâta vreme cât conştientizez că am ceva a spune. Sunt proprietarul unei lumi anume. Am o datorie uriaşă faţă de Divinitatea care mi-a inoculat fermentul nebuniei de-a crea singură şi din nimic această galaxie. Poemul, tableta dar mai ales romanul fac parte din fiinţa mea lăuntrică şi fără de care aş fi teribil de singură. Am fost diagnosticată cu o maladie de care câteodată mi se face frică. Sufăr de Nelinişte.

Nu m-am gândit niciodată serios dacă fac sau nu parte dintr-o anume grupare de breaslă, şcoală literară. Nu sunt nici măcar membru al Uniunii Scriitorilor. Aşa a fost să fie. Cum nu am făcut înalte studii de literatură mă consider un solitar, anonim, delfin în oceanul vremuirii. Intuiesc doar că, întotdeauna, cititorul meu trebuie musai să aibă afinitate cu mine, asta pentru a putea trece-n tandem dincolo de barierele, nu lingvistice, ci de destine. Eu scriu pentru englezi şi japonezi, pentru români şi arabi, indieni şi francezi...scriu pentru cetăţeanul derutat al lumii ce vine pe alte drezine.

Într-o junglă de beton şi oţel, prin care mişună cip-uri cu memorie extraordinară, Omul care sunt îşi trece identitatea în contul Scriitorului. Nu sunt un mare scriitor! Sunt scriitor. Nu am spus-o-n gura mare până în secunda în care m-am convins că, dacă nu scriu într-o zi, nu am stare. Cine are nevoie de scornelile mele, de mine, când toată lumea tânără se grăbeşte iar marile biblioteci ale Terrei sunt prinse în coconul nepăsării!? În zilele proaste, întrebarea asta-mi sfredeleşte ca un cariu în meninge, apoi, îmi revin la timp să-mi spun apăsând pe silabe: Ce-mi pasă! Eu scriu pentru că eu

cred în nemurire, pentru că nu sunt decât o verigă infimă din lanțul speranței.

Cititorii mei nu au vârstă. Din cele douăsprezece volume semnate de mine, și care au văzut până azi lumina neanelor din librării, trei sunt destinate copiilor, două sunt de poeme, trei cu eseuri-tablete și două sunt romane, altele două conțin proză biografică și monografie.

Care să fie „fiul” cel mai iubit, de mine, din această „familie”? Spun: „fiul rătăcitor” desigur, și mă refer la romanul „*Cinând cu Dracula*”. Este o lucrare de 400 pagini, care a stârnit controverse și chiar pasiuni printre criticii de primă-mână din țară. A fost, și este, citită „într-o singură noapte” de cei care au deschis la prima pagină. Cartea asta mi-a demonstrat că am atins limanul dincolo de care Melania Cuc ca scriitor, dar și ca persoană, poate transcede în lumi ghicite fără să-i fie teamă de întoarcere. Prin acest roman, ca om am depășit frica banală de moarte fizică și teama de acea urâcioasă sintagmă: „Ce va spune lumea!?”

Mă simt împăcată cu mine chiar dacă nu cu restul lumii. Știu că mi-am câștigat dreptul de a intra, într-o zi, în spații astăzi necontrolate. Eu iubesc această carte dar în răspăr, (și nu așa spune că sunt tristă din această pricină) la unison, criticii redutabili îmi pun în „ranița” de scriitor de provincie toate scrisorile de recomandare care are trebui să mă facă „mare” cu cele trei volume de eseuri-tablete: „*Galaxii paralele*”, „*Tablete contra disperării*” și „*www.rebel.2004.ro*”.

Ce sunt de fapt „tabletele” Melaniei Cuc, care se pare că șochează? Eu știu că sunt dinții mei de lapte rușiți în epiderma Vieții. Criticii cred și spun altminteri:

Tit-Liviu Pop: *Textele propuse de Melania Cuc, în ultimul său volum apărut în 2002, sunt mai greu de încadrat literar, fiind poeme în proză prin lirism, subiectivism și structură metaforică a comunicării, și eseuri prin dimensiunile reduse, fantezie, interpretări personale, toate sub focul de artificii al ineditului stilistic, al comparațiilor surprinzătoare, al epitetelor și hiperbolelor. În această dilemă, poate fi acceptată și denumirea de „tablete”, ele reunind caracteristicile expuse anterior și personalizând-o pe Melania Cuc inconfundabil.*

Adrian Popescu: „Am citit cartea (**Tablete contra disperării**) în liniște și nu am găsit, încă, o clasificare foarte exactă. Probabil, nici nu este nevoie, lucrarea aparține timpului nostru, care

promovează un amestec al genurilor literare (...) *Nu știu de unde vin aceste texte, probabil dintr-o experiență suprarealistă bine asimilată și dintr-un mod de-a face poezia. Eu cred în acest talent, pentru că aduce noutatea și simt că suntem în preajma unor surprize literare*“

Valentin Tașcu: *„Melania Cuc se pune vrând nevrând, chiar prin titlul de carte, (Tablete contra disperării) sub semnul lui Cioran, chiar dacă nu se ridică pe „culmile, ci se pune contra“ disperării. (...) Ca și maestrul ei, Melania Cuc provocă false tragedii (...) Cuvintele îi vin de peste tot, se ating de toate cele ale universului deținut, în degetul mic*“.

Constantin Cubleșan: *„Tablete nu pot scrie decât acei care au în ei talentul de a mânui cuvântul. Melania Cuc a scos o carte cu tablete care nu trebuie citită filă după filă. Sunt dense și trebuie citite separat, una pe zi, așa cum sunt și scrise. Melania Cuc este un scriitor care a plecat din București pentru a locui pe locurile natale, la Bistrița, dar un scriitor este scriitor indiferent de locul unde trăiește și scrie. Melania Cuc aduce noutate în ceea ce scrie*“

Ce va fi... va fi, îmi spun, criticii și cei mai buni pot fi și subiec-tivi. Ceea ce fac eu nu este matematică să o pot așeza în grilă de control, așa că mă mulțumesc cu puținul pe care mi l-a dat Dumnezeu pentru a fi fericită. Și... sunt fericită când scriu!

Cartea mea de măsurat Timpul nu am scris-o încă, simt că este undeva așezată pe raftul dintre minte și inimă. Mâna nu trebuie decât s-o atingă și ochiul s-o întindă pe retină. Va fi azi, mâine, în veșnicie, numai Tatăl o știe spune. Tatăl e Sus, eu sunt jos, într-o vrajbă de incertitudini...

MILENARISMUL CLUJEAN

Ionuț Țene

O revoluție literară presupune activarea germenilor modernității prin arderea etapelor și distrugerea rădăcinilor, ajungându-se la o îndepărtare de originile inițiale, de arhetip.

Un alt tip de schimbare, mai puțin bruscă, este „răscoala“ literară. La ea, modernitatea derivă din acțiune, nu este o valoare intrinsecă propusă cu încăpățănare de subiecții revoltei. „Răscoala“ nu arde etape și nu-și macerează rădăcinile, dimpotrivă arhetipul

– de tip jung-ian – este asumat organic, evolutiv, conform unor noi canoane specifice schimbării și modernizării.

Un astfel de proces se regăsește și în literatură. Există autori care programatic dinamitează trecutul literar, propunând o inedită și originală estetică ruptă brutal de tradiție. Acești scriitori se doresc „avangardiști”, înnoitori cu orice preț ai cuvântului. Ei sunt niște revoluționari. Un exemplu devenit deja clasic al avangardei literare românești este Tristan Tzara.

Pe de altă parte, după 1990 s-a afirmat la Cluj un nou tip de avangardă literară care înnoiește cuvântul prin asumarea tradiției literare, a lirismului izvorât din cele mai ascunse și misterioase izvoare ale arhetipului. Această generație de scriitori recrează tradiția literară propunând noi formule estetice ce împrăspătează scrisul literar românesc. Poeții acestei generații sunt niște „răsculați ai cuvântului”.

Un model pentru acest nou tip de avangardă sunt poeții Dumitru Cerna, Adrian Mihai Bumb sau Victor Țarină, care sintetizează prin biografie și trăire poetică spații largi din simbioza literară românească. Putem spune că există în capitala Ardealului o grupare poetică bine conturată și originală, cu voci lirice distincte, care s-a integrat perfect în mersul firesc al istoriei literare române. Specificul acesteia vine din recuperarea lirismului și a metaforei, considerându-se poezia o expresie a sensibilului și senzorialității într-un limbaj modern, totul într-o viziune neo-avangardistă. Caracteristica limbajului poetic îl reprezintă acel „cuvânt tăiat”, de fapt o polisemantică a cuvântului între structurare și destructurare.

Pe reprezentanții acestei generații poetice îi leagă o prietenie sinceră în *spiritul sobornicesc al stării de comuniune creativă*, ceea ce a dat culoare și viață Clujului literar post-decembrist. De asemenea, poezia generației post-decembriste recuperează și dimensiunea creștină, care a fost ignorată la comandă ideologică în perioada comunistă. Motivele și simbolistica creștină, în poezia noastră, la două mii de ani de la nașterea lui Hristos a făcut ca unii critici să o definească ca **generația poetică milenaristă**. Această denumire având mai mult o trăsătură eschatologică de febrilă așteptare a Judecării de Apoi. **Noul milenarism** este un nou curent literar al tinerilor clujeni promovată cu har și mult talent. Acesta ne spune că poezia nu a murit, ci este metanoia omului spre Dumnezeu în așteptarea înfringurată spre Ființă.

Noua generație poetică clujeană și-a conturat personalitatea și prin polemica cu „generația `80“. Ne-am considerat o replică lirică la proza atee și atonică a poeziei „făcute“, nu create, a reprezentanților generației din „obsedantul deceniu“.

Noi nu avem modele literare din străinătate, dar am asimilat poezia rusească de la începutul secolului XX și cea americană a anilor `60 transfigurând-o în creații originale românești. Dintre autorii români amintesc pe Nichifor Crainic, Radu Gyr și Nichita Stănescu, ca scriitori-profeti ai crezurilor noastre.

Paradoxal cartea la care țin cel mai mult este un eseu de teologie (nu un volum de versuri) – „*Reflecții critice despre o Teologie a Istoriei*“ (1999). Cartea este efortul unor îndelungați ani de cercetări științifice privind sensul creștin al istoriei, cu aplicații exemplare din istoria românilor. Această carte abordează o tematică mai puțin cunoscută și dezbătută în cadrul istoriografiei românești, referitoare la Teologia Istoriei. De fapt, lucrarea continuă cercetările marilor istorici și teologi români ai perioadei interbelice, Vasile Pârvan, Alexandru Mironescu și Dumitru Stăniloae, într-o sinteză originală ce înglobează și noile cercetări în domeniu ale teologilor creștini din Occident. În carte se regăsesc ideile ultimelor dezbateri teologice din România privind sensul și finalitatea istoriei ca scop teleologic al umanității. Cartea este construită pe un pachet de evenimente din cadrul istoriei naționale ca exemple theandrice privind mersul istoriei românilor.

Consider Poezia, Istoria și Teologia ca mărturisiri de credință ale umanității care se contopesc în esența căutării lui Dumnezeu.

CÂND AM VĂZUT ÎNTÂIA DATĂ

Alexandru Nemoianu

Cred că puțini dintre noi ar putea răspunde la întrebarea „*Când ai văzut întâia dată?*“ În primul rând, este o întrebare tulburătoare și apoi ea pune în evidență incapacitatea noastră, a fiecăruia dintre noi, de a desluși lucrurile esențiale, pe care, mai întotdeauna, le considerăm un dat „obligatoriu“. Deoarece toți (sau, oricum, cei mai mulți dintre noi) avem acest fel de a gândi, de a considera un dat necesar, sănătatea, auzul, văzul și toate cele care fac viața pe pământ frumoasă, și în același timp, de a fi obsedați de lucrurile

care nu stau sub puterea noastră ori care sunt, efectiv, secundare, dacă nu direct neimportante („avere“, stare socială, mândrie, aroganță, dorința de stăpânire etc), ne vine greu să răspundem la întrebări simple, de felul celei: „când am văzut întâia dată?“ Suntem surprinși, căci simplul act de a ne aminti aceasta ne obligă să cumpănim și înțelesul vorbei „a vedea“. Înseamnă, oare, „a zări“ ori „a pricepe“? Înseamnă suma obiectelor cuprinse în câmpul vederii, ori înseamnă semnificația lor?

Cu un timp în urmă, am auzit o povestire care m-a făcut să mă gândesc la întrebarea din titlul prezentului eseu.

Un orb bătrân, foarte cuviincios și dedicat obștii în care trăia, finalmente, s-a apropiat de sfârșitul său pământesc. Cei din jur erau total surprinși de voioșia lăuntrică a orbului. În sfârșit, preotul care îl priveghea, l-a întrebat care va fi fiind cauza acestei voioșii lăuntrice. Orbul a răspuns: „când voi închide ochii pe veci îl voi vedea pe Hristos“. De fapt, acesta este chiar rostul vederii noastre (și al tuturor simțurilor noastre), de a-L simți pe Hristos, a-L „vedea“ și lauda. Personal, am simțit acest lucru în câteva împrejurări. După o boală mai lungă (atunci când eram copil) și, mai apoi, după trezirea din crize alcoolice, primul contact cu lumea, „vederea“ ei era copleșitoare.

Priveam cele din jur, lumina, iarba, florile, copacii cu intensitatea și bucuria uimită pre care, presupun, le avea și primul om când a zărit lumea abia adusă în ființă de Dumnezeu. Bucuria și recunoștința acelor clipe, amestecate cu rușinea și simțământul personal de vinovăție pentru tot ce este rău în lume, sunt probabil unice și, oricum, unice sunt pentru existența mea.

Da, atunci am văzut întâia dată.

Întâmplările mărunte și, cel mai adesea, fără însemnătate, care, toate la un loc, alcătuiesc istoria vie a omenirii sunt „Crucea“ pe care trebuie să o purtăm toți pe drumul către Lumină și Adevăr. *Prezența acestei Cruci ne leagă pe toți, cei care suntem și cei care au trecut, ne unește, ne face, cu sau fără voie, frați și conlucrători.* Oricât de grea ne-ar părea această Cruce, trebuie să o purtăm cu bărbăție și trebuie să aflăm în purtarea ei bucurie. Înseamnă că, dincolo de toate amănuntele care mereu vor fi altele, va trebui să alegem între bine și rău. Iar binele înseamnă, minimal, a nu fi complici la rău și cel mai lesne în a face asta stă în a fi mereu de partea celor învinși, a victimelor, a celor în suferință. În acest chip, din când în când, câteodată mai limpede și câteodată

ca un ecou îndepărtat, vom putea auzi dangățul clopotelor care ne amintesc că drumul spre casă ne rămâne deschis.

GÂNDIREA COSMICĂ

Alexandru-Cristian Miloș,

Sîntem Extraterestri! „Cetățeni ai Cosmosului“ una din Națiunile Cosmice ale Universurilor sau, mai bine zis, a Multiversului! Epopeea Pămîntenilor, a Poporului Terrian de pe a 3-a planetă de la Soare, din Univers, Galaxia Calea Lactee, din Sistemul Solar – este una a zborului și Rachete fotonice, cu Viteza Luminii sau a Gîndului prin Stele, Popoare stelare, Universuri.

Toate Cărțile Sacre ale Umanității: *Cartea lui Enoh, Iopol, Vuh, Vedele, Upanișadele, Mahabharata, Kamayana. Textele Piramidelor Cabala, Thora, Biblia, Coranul, Scrierile Budiste, Textele Tibetane, Enuma-Elish, Cartea lui Etana, Textele chineze cu Dragoni zburători, Legendele dogonilor cu Ei-Damenii-Reptile veniți de pe planetele Stelei Sirius sau Seth* la egipteni, etc. Apoi monumentele megalitice, sculpturale și arhitecturale de la Baalbek, Giseh, Stonhenge, Tiahuanaco, Macchu-Pichu, Sacsayhuaxan, statuile din Insula Paștelui sau cele scufundate în Oceanul Atlantic și Pacific, picturile și desenele rupestre de la Nazca, Hoggar, Tassili, Altamira, Brandberg, Lascaux, Val Camonica, statuetele Dogu din Japonia, basorelieful din Guatemala, Discurile cu cobalt din Paian Kara Ulla, oțel-wolfram în săbii de samurai, Coloana de fier inoxidabil de la Delhi-India, Astrograful Atlanților de la Antikythera, Aviația faraonilor Egiptului antic, avioanele incașilor, Pila galvanică din Irak, arme de foc în Paleolitic, arme nucleare folosite de „zeii“ cerești, hărțile lui Piri Reis, ori ale vikingilor și eschimoșilor și chinezilor, papirusurile egiptene, tăblițele sumeriene, Calendarul venusian maiiaș etc. etc... Acestea toate sînt REALITĂȚI!

Ele EXISTĂ! Și nu putem face abstracție de ele dar încercăm să scriem și să învățăm, să ne reamintim cine suntem – Cetățeni ai Cosmosului, să reconstituim Istoria Adevărată a Oamenilor!

Peste Milenii există un Arc de Memorie cu NASA americană și Zborurile Spațiale cu rachete Apollo din mileniul 3, Secolul 21, anul 2000, ș.a.m.d. Acest Destin Cosmic al NOII Umanități –

Națiuni Cosmice va continua și în Mileniile 4, 5, 6, 7 spre Infinit! Având o Conștiință Cosmică și fiind obligatorie o Gîndire Cosmică – Omul Cosmic – Cetățean al Cosmosului de pe Terra, Mileniu 3 – va avea ca meseria obligatorie și „costum național al oamenilor de pe Terra” – Costumul de Astronaut și Meseria obligatorie pentru redobîndirea Nemuririi – Longevității – aceea de Cosmonaut.

Și conform Teoriei relativității a lui Einstein, Singurul DRUM SPRE DUMNEZEU ESTE DRUMUL ȘTIINȚEI COSMICE! Antropologul francez Teilhard de Chardin bine spunea că: „Nu poți cunoaște Măreția Lucrărilor lui Dumnezeu, dacă ești ignorant, dacă nu cunoști științele cosmice”... iar parcă completându-l, Emil Cioran afirma, cu revoltă: „greu mai moare maimuța din Om” și „Oamenii cască de plictiseală în fața Crucii lui Isus!” Toate învățăturile vechi ale Omenirii ne somează – în mod expres – SĂ NE TREZIM DIN SOMNUL RAȚIUNII! Ce nu naște decît monștri... Iar monștrii, și cu voia sau fără voia lor, sînt niște criminali, sinucigași și ucigători ai vieții și nu OCROTITORI ORI VEGHETORI AI VIEȚII PRIN ETICA GALACTICĂ, CARE ESTE DOCTRINA COSMICĂ A IUBIRII- TRANSMISE OMULUI TOT DE STRĂMOȘII LUI DIN CER, DIN COSMOS! ȘTIINȚA CUVINTELOR – A UNELTELOR DIVINE CREATOARE DE LUMI – ESTE ȘI UN PRETEXT ȘI O VINDECARE MORALĂ, COSMICĂ, DE LIMITA ANIMALITĂȚII DIN CARE AM FOST RIDICAȚII! PENTRU TREZIREA LA NEMURIRE, LA VIAȚA VEȘNICĂ, LA TIMPUL COSMIS! La raportarea la Timpul Cosmic și nu la Timpul terestru – profan ...

O GRILĂ COSMICĂ TREBUIE URGENT APLICATĂ SISTEMULUI DE VALORI AL NOII UMANITĂȚII! Stelele de pe umerii Generalilor ucigași ai Planetei sînt simbolurile nu a unor criminali, ci a unor Șavanți Cosmici Fabricanți de Stele și de Viață Cosmică! DE CE UITĂM?

DE CE SCRIU? Iată de ce scriu! Din necesitatea vitală a AMINTIRILOR COSMICE, din GENA ISUSIANĂ a ASTRONAUTULUI și Învățătorului Spațial, din MEMORIA COSMICĂ ce la scriitori, artiști, oameni de știință – CREATORI CA ȘI DUMNEZEU-TATĂL, AI CĂRUI FII SÎNTEM CU TOȚII – ESTE TREZITĂ! SPRE TREZIREA TUTUROR!

Fiind FII LUI DUMNEZEU și nu slugi, servitori, robi, căci și aceștia au masa și bucatele lor dacă ar fi fiind și în Cer astfel de segregacionism social – ceea ce noi nu credem – alta decît aceea a FIILOR LUI DUMNEZEU! De aceea tuturor Oamenilor trebuie de urgență să li se trezească Conștiința de Fii ai lui Dumnezeu pentru a trăi și a gîndi și a se purta ca atare, avînd nu numai respon-

sabilități biologice, animalice-terestre, slab spirituale, ci mai ales RESPONSABILITĂȚI UNIVERSALE, COSMICE, raportându-se mereu în viața lor la VALORILR COSMICE, la TIMPUL COSMIC, la VEȘNICIE, NERISIPINDU-ȘI SĂMÂNȚA VITALĂ ca niște cimpanzei în călduri!... și scurtându-și sinucigași și inconștienți Viața lor și a Urmașilor și în același timp – ca efect secundar, biologic – oligofrenizând Rasa Umană! Căci după *Raportul Clubului de la Roma*, cele mai luminate minți al Pământului au prognozat viitorologic și sociologic că 99% din Oameni sînt niște bieți bioroboți, atinși de tragism și demență, prin hiperbolizarea sexualității – care este, după opinia noastră – sursa Păcatului Originar – neprecizat de nici o scriere sacră – explicit! Adică Umanitatea are ca limite extreme cel puțin două categorii de oameni și anume: Oameni Creatori și Oameni Necreatori sau Bioroboți, ce execută ce și-au imaginat Oamenii Creatori! Revolta și necazul vin din motivul că doar 1% din omenire sînt Oameni Creatori! Prea puțin, insignifiant pentru o Națiune Cosmică ce aspiră la reintrarea prin ADN-ul Extraterestru din zestrea genetică cosmică umană, la un loc, în Federația Planetelor Libere din Galaxie și Univers! Spre a-și aduce aminte IDENTITATEA COSMICĂ! ȘI A SE RIDICA DIN SUBANIMALITATEA CONTEMPORANĂ ÎN CARE A CĂZUT!

Cînd se uită în Oglizile Conștiinței Cosmice, Oamenii văd, totdeauna pe alții și nu pe ei, cu păcatele lor zilnice, cu NEREPECTAREA SINUCIGAȘĂ A CELOR 10 PORUNCI BIBLICE! Noi credem că există o prăpastie între TEORIE ȘI PRACTICA VIETII NOASTRE, una spunem și alta facem!

De-aceea SCRISUL, CA AMINTIRE ȘI GÎNDIRE ȘI CONȘTIINȚĂ COSMICĂ, ESTE O MISIUNE COSMICĂ A UNUI CETĂȚEAN AL COSMOSULUI! SCRIU FIINDCĂ CUVINTELE AVÂND ENERGIE ȘI MEMORIE COSMICĂ MĂ „TREZESC“ PE MINE ȘI PE CEILALȚI DIN UITARE, ELIBERÎNDU-NE DIN ÎNCHISOAREA TIMPULUI.

UN SENTIMENT ȘI UN ROMANTISM COSMIC, UN MISIONARISM COSMIC sau, cum zicea Mircea Eliade, un „*Creștinism Cosmic*“ sau cum gîdea Eminescu: „*Finalitatea poeziei mele este să descopăr Ecuatiile Matematice ale Universului, ale Lumii, Continentele, Țărilor, Orașelor, Caselor, Omului*“, iar Jules Verne decreta adevărat: „*Tot ce-și poate imagina un Om, ceilalți, ÎN TIMP, vor înfăptui material!*“ Sînt un Optimist Cosmic, un Poem Planetar și Cosmic ce cred în Viitorul Națiunii Cosmice! Orice Creator are trezită GENA ISUSIANĂ – COSMICĂ prin Ochiul Reptilian, al Treilea, pe care

și-l pictează pe Frunte indienii – spre a-și reaminti IDENTITATEA COSMICĂ A OAMENILOR ȘI DESTINUL LOR COSMIC! „Scriu ce sînt și sînt ce scriu“ – spuneam într-un vers trezitor de Identități Cosmice! Ca și o Conștiință și o Identitate Cosmică a Oamenilor, dar în stare de somnolență, latentă, vagă, virtuală.

Ea trebuie, urgent, TREZITĂ! De-aceea toate cele 10.000 de religii și credințe cosmice ale Lumii Terestre, te strigă și vă strigă TREZIȚI-VĂ! LA DUMNEZEUL COSMIC, LA OMUL COSMIC, LA VIAȚĂ, CETĂȚENI COSMICI CARE SÎNTEM CU TOȚII, la responsabilitățile noastre de Oameni Cosmici cu Pașaport Cosmic printre Frații din Spațiu, printre Națiunile Cosmice, Zborul Neîntrerupt Intergalactic – cu adevărat Prototipul Oamenilor Viitorului și Învățătorul Spațial al Rasei Umane, al Noii Umanități! Cred în STELELE NOII UMANITĂȚI! Astfel scriu! SPRE A MĂ REAMINTI PE MINE CEL ADEVĂRAT ȘI PE VOI CEI ADEVĂRAȚI – OAMENI COSMICI – CETĂȚENI AI COSMOSULUI!

GÂNDUL MEU E LIMBA ROMÂNĂ

Miron Țic

Gîndul meu e limba română.

Crezul meu e limba română.

Scrisul meu e limba română.

Pentru mine scrisul înseamnă atât bucurie cât și suferința, fiecare, dacă pun în pagină, acele picături fragede de rouă, înseamnă că rostul de aplecare asupra colii de hîrtie n-a fost în zadar.

Scrisul pentru mine este zona curată și maiestooasă, după cum este o pădure de tei sau un câmp înflorit cu narcise.

Scrisul meu este cuvîntul ce-mi hrănește timpul neodihnit de peste o întindere nesfârșită.

Scrisul meu este ținutul prin care călătoresc sau adevărata casă, din care plec și-n care mă utorc, pe sub bolțile astrale, la ora când torentul de stele dă semnalul de trecere spre sărbătoarea Sânzienelor. În fiecare mijloc de vară, caut și găsesc fraga frăguța, într-un loc de pe o colină din preajma satului natal. Din totdeauna, drumul meu mi s-a părut unul de cursă lungă, de care nu m-am speriat și nici l-am abandonat. Nici măcar nu am aruncat o privire -n urmă, nu mi s-a părut să fac acest gest, chiar dacă, uneori,

cineva venea pe urmele mele, mă întreba „unde călătoresc“, eu îi răspundeam „către masa de scris“

Mi-a plăcut să trăiesc în „*Miezul unui ev aprins*“, după cum cândva a trăit (atât de puțin) poetul Nicolae Labiș, cel răpit de „*Pasărea cu clonț de rubin*“, al cărui poem „*Moartea căprioarei*“, m-a urmărit și mă urmărește și azi, ca de altfel și „*Primele iubiri*“.

De când mă știu, m-am ferit de imaginile false, tânguitoare, care m-ar fi putut întoarce din drumul pe care mi-l alesesem și care devenise drag și apropiat. Nu mi-au plăcut niciodată acele imagini prea jucăușe, care lucesc și clipesc iar apoi se revarsă nespul de lingușit, ferindu-mă de a mă îmbrățișa, nu că sunt un om slab și fără de curaj, e datorită faptului că mi-a fost rușine să visez pe niște perini înșelătoare. Mi-a plăcut să trăiesc între clipe de cântec și de rugăciune, fără să mă agit și să produc zgomote în jurul meu și fără să distrag atenția prea multor priviri.

M-am simțit bine scriind, mai ales atunci când am avut înțelepciunea de a sta aproape de cuvinte, de a nu le risipi, ci de a le aduna într-un buchet, pe care l-am așezat într-o vază a luminii, cât mai aproape de ochii cititorilor. Nu de puține ori, acest buchet, l-am oferit femeii cu care am alergat printre stropii de ploaie, ce au căzut după o lungă secetă.

N-am privit numai dintr-un punct anume, ci, mai mult de unde m-a chemat dorul purtat în suflet, așa cum iarba poartă picăturile de rouă ale dimineților înzorite.

Am căutat mereu acele imagini care mi-au mângâiat sufletul, simțind de fiecare dată, bucuria dar și povara pe care mi-o asumam, povară pe care s-o port cât mai departe și fără prea multe osteneli.

Scrisul poate fi socotit pentru mine, o lume fascinantă, deosebit de frumoasă, iar cărarea mea o doresc mereu înverzită și deschisă ca floarea de crin.

Ca și alți confrăți în ale scrisului, nu pot trăi fără să port această speranță vie, fără să mă știu aproape de această zeităte a gingășiei, pe care doar o iubim, fără s-o urâm vreodată. Mă tot gândesc dacă un multimiliardar s-ar putea dedica scrisului, dacă ar putea renunța la marile afaceri în favoarea poeziei? Dacă ar putea visa și suferi pentru cuvântul scris sau dacă s-ar cufunda în lumea noastră Eminesciană?

Scrisul pentru mine este iubire din iubire și simțire din simțire. Cred că este foarte greu să trăiești fără această speranță. Simt

că este foarte greu pentru cine nu știe să viseze frumos, să descopere undeva secunda din care încep să ningă acele șoapte nepregătite din timp, pe care ni le aducem mereu și mereu aminte, ca niște clipe de neuitat.

Ce poate fi scrisul pentru mine, dacă nu acest real și frumos cântec, cel mai sensibil semn al timpului ieșit din propria-i tăcere?

Scriu fiindcă altfel n-aș putea să intru pe poarta amurgului de seară sau n-aș putea să privesc jocul stelelor pe cerul nopții, iar dimineața n-aș avea timp să deschid fereastra casei, pentru a spune „Bună dimineața, lume, te privesc spre a merge împreună fără nici o teamă”. Scriu fiindcă altfel, n-aș putea să pășesc mai departe către amiaza ce se preface în asfințit.

Pentru cine scriu ? În primul rând, pentru sufletul meu și al atâtor cititori, de mai aproape sau de mai departe. Scriu pentru ființa iubită ce așteaptă și ea ca Regina nopții să-și deschidă petalele, a cărei migrare se pierde în întunericul nopții.

Scriu după ce am privit mai multe clipe curcubeul sorbindu-și apa din râul din care mi-am udat tâmplele.

Scriu fiindcă de această bucurie nu mă pot despărți cum nu mă pot despărți de cărțile unor scriitori deosebiți, cum este Domnia Sa Dr. Artur Silvestri, prozatorul Nicolae Danciu Petniceanu, poeții Eugen Evu, Valeriu Bârgău, Virgil Diaconu și încă mulți alții.

L-am iubit pe Labiș dar și pe Baconski, cum i-am iubit pe Florin Mugur, Petre Stoica și mai ales pe Nichita Stănescu.

Cartea pe care o aștept și care o simt cea mai dragă, este una de poeme de dragoste, „*Planeta iubirii*”, pe care o dedic tuturor celor apropiați mie și tuturor celor ce nu mă știu sau n-au auzit de numele meu.

Vin de undeva dintr-un sat și mă-ntorc când mi se face dor la casa părintească, la casa natală. Mă reîntorc acolo și plec de acolo cu poezia trăirilor mele de iubire și cântec.

NU VIN DE NICĂIERI ȘI NU MĂ DUC NICĂIERI: „CUM AM FOST AȘA RĂMÂNEM”

Grațian Jucan

Scriu din prinosul gândului și inimii pentru a împărtăși semenilor mei, cititorii, ideile, stările și frământările mele sufletești, scriu

pentru că simt că am ceva de spus în domeniile care mă preocupă, pentru propășirea culturii, pentru bucuria cititorilor. Am început cu bibliografia întocmită de mine: *Bibliografia eminesciană*, în **Limbă și literatură**, vol. V/1961 și IX/1965, restul până azi pe fișe (în mss.) și Ion Budai-Deleanu. *Contribuții bibliografice în Limbă și literatură*, vol. VIII/1964 și XXVII/1970, restul până azi pe fișe (în mss.).

Eu nu sunt scriitor, nu scriu beletristică, fiindcă n-am talent, dar m-am format cu timpul ca istoric literar și scriu despre ceea ce cred că mă pricep cât de cât și, în consecință, scriu pentru progresul culturii românești, pentru adevăr în științe eminescologice.

Scriu pentru cititorii de bună-credință, pentru cei dornici de a afla aspecte noi în domeniul științei literare, pentru a contribui la popularizarea și răspândirea cunoștințelor, pentru întreținerea cultului pentru poetul nostru național. De asemenea, mai scriu despre tezaurul nostru folcloric, pe care l-am cules (texte literare) din Câmpulungul Moldovenesc, pentru a-l face cunoscut generațiilor ce vin, întărindu-le dragostea pentru locul natal etc.

Am fost student al Facultății de Filologie (1949-1953) a Universității din Cluj. O influență covârșitoare asupra studenților avea profesorul D. Popovici. În anii studenției, profesorul I. Breazu, mi-a făcut cinstea de a inaugura cercul literar al Facultății cu o lucrare de-a mea *Interesul lui M. Eminescu pentru patrimoniul popular*, iar la una din lecțiile de seminar, am prezentat lucrarea „*Lucefărul*” lui Eminescu. Profesorul Tancred Bănățeanu a alcătuit una din prelegerile sale cu material folcloric cules de mine, din Câmpulung Moldovenesc.

Am fost profesor de Limba și literatura română, fiind în același timp (din 1954) peste 25 de ani metodist al obiectului în fostul raion Câmpulung Moldovenesc, cu care ocazie am cules direct de pe teren creații populare (folclor) alcătuiind două culegeri: *Pe sub muntele Rarău – Poezii populare*, Suceava, 1971 și *De sub muntele Rarău – Folclor din ținutul Câmpulungului Moldovenesc*, 2000 cu bibliografia articolelor de folclor și etnografie publicate de mine!

Pasiunea mea a fost, este și rămâne Mihai Eminescu. Lucrul acesta pornește de la teza de licență (iunie, 1953) de la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj: *M. Eminescu și patrimoniul popular*, când am cercetat, în marile biblioteci clujene, tot ce s-a scris despre poet în legătură cu folclorul, punând la contribuție și cele circa 800 de fotocopii ale manuscriselor eminesciene, existente la Biblioteca Universității, azi „Lucian Blaga”. Subiectul l-am

continuat și-l continui și azi, publicând în acest sens și câteva cărți, din care ultima: *M. Eminescu. Peste nemărginirea timpului*, 2005.

Dintre profesorii clujeni, din care unii au contribuit efectiv la formarea mea intelectuală, amintesc pe: D. Popovici, L. Rusu, I. Breazu, E. Petrovici, Șt. Pașca, D. D. Roșca, D. Macrea, I. Pervain, O. Drimba, R. Todoran, T. Bănățeanu, ș.a.

Concomitent cu preocupările eminescologice, am publicat câteva cărți despre orașul meu natal: Câmpulung Moldovenesc; fiind vorba de cartea la care țin cel mai mult, mărturisesc aici că ele sunt două: *M. Eminescu. Contribuții bibliografice*, de la 1900 până azi (2005) (în mss. pe fișe) și *Câmpulung Moldovenesc. Schiță istorico-culturală*, Câmpulung Moldovenesc (sub tipar), ce va apărea în anul viitor (2006) cu ocazia împlinirii a 200 de ani de la ridicarea locului meu natal la rangul de oraș.

Am mai elaborat o bibliografie despre Câmpulung Moldovenesc (sper să apară în colaborare) și am mai publicat două cărți despre Bucovina. În cartea *Eminescu înainte și după Eminescu*, Editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, Câmpulung Moldovenesc, 2002, am publicat și bibliografia articolelor scrise de mine și tipărite despre poet.

Efortul meu în acest domeniu, după o muncă de jumătate de veac, nu este cunoscut, întrucât cărțile mele au apărut în tiraje mici.

Pe lângă munca la Liceul „Dragoș Vodă” din Câmpulung Moldovenesc, catedra de Limba și literatura română, timp de circa 40 de ani, am predat la clasele umaniste timp de 10 ani și Istoria literaturii universale.

Nu fac parte din nici un curent literar, din nici o școală și nici o direcție, decât aceea a bunului-simț, așa cum am învățat de acasă, din liceu, de la profesorii mei, atașați învățământului și de la profesorii mei de la Universitatea din Cluj: D. Popovici, I. Breazu, G. Pervain, R. Todoran, Tanored Bănățeanu, Șt. Pașca, îndrumători excelenți ai studenților prin prelegerile ținute, prin lecțiile de înalt nivel, a seminariilor și prin sfaturile pe care le adresau studenților.

În toate cărțile mele sunt articole și eseuri care sporesc cunoștințele cititorilor și întăresc dragostea lor pentru poetul nostru național și pentru trecutul și prezentul plaiurilor Rarăului, muntele simbol al turismului local.

Eu sunt însă și produsul muncii și pasiunii mele pentru cercetare și studiu, pentru curiozitatea științifică în domeniul care îmi place. Cărțile mele mai importante, dacă vor fi să fie, sunt: *M. Eminescu și tezaurul folcloric* și *Câmpulungul Moldovenesc, schiță istorico-culturală*, amândouă pregătite pentru tipar. Nu vin de nicăieri și nu mă duc nicăieri: „**Cum am fost așa rămânem**“.

AMOR FATI? AMOR DEI?

Eugen Evu

Motto: Orice revenire pe text ar spune aceleași lucruri, dar mereu altfel.

DE CE SCRIU? Întâi dintr-un impuls al jocului, ca să suport o realitate a sărăciei, absurdă, nedreaptă: eram un copil neobișnuit de frumos, am înțeles devreme că asta era ca un dar, însă și un motiv de invidie, mă zădărau unii „frumosule“, mă mușcau fetele cu ochiade dulci, devenisem narcisic. Am scris poezii în joacă, arta are ceva de tril, are-n ea miezul incantatoriu, este un limbaj de preludiu, de chemare, te înțelege prin inimă cu ceilalți. Dar jocul a devenit altceva; am fost cîntăreț (performant!) și îmi cântam textele. Am cultivat eufonic acest imbold, această neliniște, această zestre dinspre părinții mei, țărani strămutați la oraș; am continuat să scriu fără încetare, să ard de propriu-mi foc cum spune Eminescu în geniala-i Odă!!! Am aflat apoi, în exprimarea scrisă, o dimensiune interioară cumva mai vie, mai umană, paralelă cu a oralității, cea vorbită.

Am înțeles că ceea ce iubesc este iubirea. Am căutat-o prin poezie. Felurimea de „motivații“ ulterioare, poate fi adusă din condei, dar știu că aş vorbi de același lucru: *o imperioasă nevoie de a comunica într-un stil afectiv*. Scrierea poetică a devenit pentru mine autocunoaștere, psihoterapie ca instinct superior, modulatoriu. Pe leit-motivul DE CE... De ce sunt, de ce există noroc și nenoroc, de ce ne lovim între noi, de ce unii urăsc, neputînd a iubi?... Ca să suport lumea, să o îmbunzez (cea imediată) scriam, îmi cultivam crezul că voi fi înțeles de cei ce sunt asemeni mie, că voi fi auzit, poate prețuit, iubit cum iubeam eu. La 17 ani, „captat“ într-un cerc literar, aveam să asaltez revistele, să public, încurajat de nume mari,

care-mi întăriră convingerea că am un destin poetic, așa îmi voi „răzbuna” sărăcia, voi răspunde iubirii cu iubire...

Scriu să nu-mi pierd mințile! De fapt scriu pentru că altfel naș avea sentimentul cel mai durabil pentru mine, că SUNT; sufletul meu are ecoul reconfortant, magic, ERGO SUM. Sufletul este pridvorul Spiritului.

Scriu pentru a-mi încetini moartea, cea zilnică; pentru a da sânge proaspăt, transfuzie, uluitor de expresivei Limbi Române, încă românești, cea mai poetică limbă europeană!... Prin aceea că, paradoxal, modulează semantic și creator, înnoitor, o seamă de altoiuri, toate ramificate pe butucul străvechi al Sufletului Originar din acest spațiu urieșesc. Scriu pentru că sunt din țara lui Densușianu, Eminescu, Enescu, Brâncuși, Blaga, țara lui DOR, *mai mioritică decum manoleică*, mai Moartea Căprioarei decum Nichita, necum fracurismul, nicidecum cioranismul. Voilà!

Scriu ca să mă rog mie însumi, să-mi autoprogramez subconștientul, să-mi transcend Memoria; să trăiesc poezia în mod isihasmic; să refac zilnic (mai nou și în somn!) legătura dintre inima și creier.

Creierul creierează (nu creiază), inima simte, pulsația ei ritmează ceva ce se aude – comunică ÎN SUS, ca în rugăciune.

Scriu ca să înfrumusețez proza, derizoriu; scriu ca să exprim interiorul ninsorii, interiorul iubirii negîndite, interiorul rezonant cu eternul, scriu ca să înfloresc Eterul, să digitalizez Astralul... Scriu ca să mă justific, să adevăresc Ființa, să îmi cultiv Memoria prin inspirație, spirit; scriu ca să nu mă înstrăinez în lume, să mă trezesc zilnic spre lume. Scriu ca să ocrotesc în mine ceea ce mi-e dat ca zestre cromozomială!

Scriu ca să mor mai încet, să mă pregătesc, să suport inerenta despărțire de cei dragi. Mi-e drag de lume, sunt lumesc, mi e dor de oamenii viitori; mi-ar fi rușine să ne judece pentru câte rele fac unii, probabil cei ce neputînd iubi, urăsc. Scriu ca să îmi recalibrez aritmiile de după suferințe. Scriu ca să aflu cine suntem, cine a fost să fim, de ce trăim primejdia de a deveni (prin cădere) Neoameni. Atunci ce? Entități luate-n control de Altceva?

Scriu ca să las în cărțile mele adevărata poveste a mea, a noastră. Fie și codificată; eu am o eufonie înăscută, am în suflet incantația, descântecurile, doinele (străvechile DAINE); eu am în mine ceva care mi-a fost dat, trebuie să transmit. Scriu poezie, la asta mă refer. Sunt dator să o scriu pe a mea, să țină pasul și drumul

cu marea poezie a noastră. Românii au natură poetică, au geniu liric, adică geniu creativ, în plan superior, *imitatio Dei*. Poezia este și autocunoaștere și cunoaștere de graniță, este invenție, intuiție, dezvăluire a Ființei, înnoire, reproiectare, REVENIRE. Reiese că scriu pentru mine dar implicit pentru ceilalți, pentru cei care receptează, percep valoric semnalul emis de mine. Sunt un euristic! Scriu, ci nu versific, nu fac cronici rimate! Boala celui care scrie este scriitura, manierismul, fascinația surdă a modelelor, imitația, ci nu țipatul și melodia originale.

...Nu aparțin vreunui curent literar, deși grilele acestea ciclice, într-un fel, pragmatizează necesar istoria devenirii culturale și prin poezie. *Aparțin unui Melos Străvechi, ramificat de noi, într-o Coroană ce crește, ca Arbore al Vieții*. Poezia are și un luciferism în ea „dar are și Elogiul restituit Creatorului. Poezia îmblânzește omul, adică fiara care – ochi neavând, – face din sărut mușcătură; face din gheare-mbrățișare; face din dorință, foame. Poezia are harul de a ne împăca cu „învățarea de a muri vreodată“, remember „Ođă-n metru antic (deci subcuantic). Poate Atlan(tid)ic...

Am aparținut *mișcării literare hunedorene*, eteroclite, dar cu patru-cinci oameni modelatori, unii în programul *Școlii de la Sibiu*.

N-am devenit proletcultist deși am avut rătăcirea indusă de regim, de „tătucii“ pseudo-mesianici; unii călare pe „capul trebii“ și azi. Am fugit la timp deăștia! Este tragic că ei există, lucrează, violează conștiințele; îi ignori sau îi sfidezi, probabil că sunt un rău necesar, terribile dictu.

Curentul literar care mă ține treaz, mă provoacă și mă pasionează, este cel care vine din viitorul imediat, este prefigurat de generația următoare... Aș vrea să fiu, în scrisul meu poetic, în legătură cu ei, să fiu armonios cu ei, căci suntem Descendenți cu toți... Scriu uneori deoarece sunt indignat, nu suport nici azi in justiția, proliferarea non-valorilor, cyborgismul sinistru; nu suport parvenitismul, ipocrizia, triumful efemer dar devastator al urâtului; ruptura dintre vorbe și fapte, minciuna. Recitiți opera politică a lui Eminescu, egal de genială cu cea poetică! Știu, de la Socrate știam, care este prețul. Dar prețul îl știm de la Hristos. Totuși, implacabil parcă, va trebui să depunem mărturie, să ardem. În cele 28 de cărți ale mele, verificabil și straniu pentru mine, cuvântul cel mai des repetat (de mii de ori!) este cuvântul LUMINA.

Nu știu cine „sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc“... Este întrebarea la care poate răspunde însăși viața fiecăruia. Fizic

vorbind, oriunde „mă duc“ (ci nu merg) – adică EU mă duc (port) pe MINE (corpul meu?) – voi fi un Român. Unul deșteptat în lume; ocrotit de CINEVA, încercat mereu de CINEVA, dornic a Ajunge Undeva, într-un Acasă temporar pierdut.

Avem în noi harta Paradisului. Avem și Drumul. În mod special, avem în noi mila, duioșia, compasiunea față de semenul suferind; și ne revoltă suferința Naturii... Nici o făptură, căci făpturile au neștire de moarte, de viață, de A FI, nu știe că Omul DEVINE, în vreme ce, darwinist oarecum, toate „devin“... Dar devenirea noastră este în programul divin, al Creatorului, iar dacă distrugem cu știre, ne insultăm originea. Nu am în mine nostalgia nemuririi; luciferismul ne este într-un prag mai înalt, solarian.

Este reînnoitor, pulsează în noi lumina Învierii.

DECLARAȚIE PE PROPRIA-MI RĂSPUNDERE

Felix Sima

Nu eu vorbesc despre versurile mele, ci ele vorbesc despre mine. Este un curaj să ieși în lume cu o faptă, cu o strofă, cu o carte. Lumea te judecă, te estimează, te subminează sau te stimează. Preferam să rămân necântărit – dar fiecare are greutatea sa. Un gram de poezie, cât un fir de nisip, tot se va găsi în paginile mele... Iar dacă nu, facem din ele bărcuțe și le punem pe râu. Vedeți că ați descoperit poezia din pagini de ape? Prin ele cer iertare celor pe care i-am necăjit, cu voia sau fără voia mea, știuți sau neștiuți. Mi-a revenit bunul simț. Plecase puțin cu sorcova. Scopul versurilor mai este să nu ne otrăvim reciproc în timpul acestei convenții sociale care se numește VIAȚĂ: eu nu îți dau ciuperci otrăvite, tu nu îmi dai ciuperci otrăvite. Am învățat, prin ele, să șterg geamurile casei lui Anton Pann. Sunt plătit pentru așa ceva? Nu! Însă plătim tot noi – cu viața. Poți să trăiești din scrisul trăit când poezia este un loc pe care îl locuim. Stând cu poetul Dragoș Vrânceanu, pe la 1975, în băutura casei sale de la Băbăni, în ograda cu pruni înfloriți, i-am spus: „Noi locuim, pe drept, pământul unui poet de locuit“. Iar Domnia Sa mi-a răspuns: „Am atras atenția domnului Marin Preda asupra volumului dumitale de poezii“. Deci, volumul meu de poezii a locuit o secundă în Marin Preda care a locuit cu prietenie în Dragoș Vrânceanu care a locuit în Eugenio Montale.

Și am alcătuit, astfel, o Casă Comună a Europei. Și de-atunci, dragă cititorule, în părul tău trist îmi adăpostesc ochii amari! Ne putem ajuta foarte greu unii pe alții. Poate, doar, cu 7 vorbe, 7 mere, 7 ouă, 7 litri de vin. Din 7 în 7 zile sau din 7 în 7 ani. Și se confirmă cât de singuri suntem, iar pentru a reuși ne trebuie forță și tenacitate. Curaj și speranță. Iar pentru acestea – se atribuie chiar Premiul Oscar. Oscar Wilde, desigur, un alt prieten al nostru din copilărie.

În prezent, pentru a nu mă-ndepărta prea mult de locurile natale, singurii mei prieteni sunt cei 100 de pruni pe care i-am plantat acum 7 ani și le aștept, de fiecare dată, roadă coaptă. Vara mă culc sub ei. Trifoiul este mare, coasa se aude pe aproape, iar eu, în vis, mă mut din calea ei. Așa cum vrem întotdeauna să plecăm din calea morții. Însă – degeaba. Ne găsește când dorește. Totul este să nu murim cu zile – după cum mai vorbeam noi odată.

Regret că nu sunt învățător în satul natal. Aș fi aprins becuțe în creierașul fraged al copiilor ce stau ciorchine pe lângă sobă, iarna să se încălzească pe lăbuțe iar vara – să se răcorească pe spinare. Aș fi ieșit cu ei la pădure, în fiecare anotimp, ca să simțim, la fața locului, mireasma, vârsta, seva, ramura uscată. Dar – mai ai timp să te bucuri de ceva? Mai ai timp să te întristezi? Abia ai timp să fii mașină de executat, căci tobele bubuie pe toate lungimile de undă, smoala clocotește pe peretele din dreapta al pridvorului, joagărele au intrat în păduri, unde și noi trăim – și ne temem că ne vor despica inimile și trunchiurile pe din două! Dar de ce ne mai temem când, la urma urmei, acesta ne va fi viitorul și sfârșitul în timpul scurt ce trece, ne petrece, ne cerne și ne discerne, ne bântuie, ne mântuie... Până atunci – să mai citim, să cântărim, să mai iubim, să amețim, să fiți, să fim...

Se strâng în universul particular al fiecărui individ milioane de stele cu milioane de chipuri pe care nu le poți observa decât cu un instrument special de lucru, instrument care, în cazul nostru, se numește: POEZIA – căreia i-am compus cu dragoste acest text ce prefigurează, izvorând și curgând, toate capitolele mele de versuri: *„Își cunoaște bine glasul, / Își cunoaște bine rostul, / Cântă sus, în vârful casei, / Precum cântă-n gândul nostru, / Învățată de la soare, / De la firu' nalt și verde, / Apa vieții dumisale / Tot prin viața noastră-și pierde... / Stă acolo sus și cântă / Despre ce avem de zis. / Este tot ce pot să spun / Despre ea, oral și n-scris.“*

TEXTUL EMINESCIAN MI-A ÎNDREPTAT DESTINUL

Tudor Nedelcea

Dacă aş fi fost întrebat de ce scriu, acum 50 de ani, când am aşternut pe hârtie primele cuvinte despre Manolos Glezos (nici acum nu ştiu prea bine cine-i, dar, în anii 1955-1956, numele său era vehiculat) aş fi răspuns simplu: „pentru gazeta de perete”. Apoi, dacă românul s-a născut poet, am crezut ca şi eu pot face versuri. Dezamăgire! Nu mi-am găsit vocaţia nici în texte politice, nici în poezie. Abia în 1970, în revista „Ramuri” am publicat primul text despre „Alexandru Macedonski în documente inedite” şi cred că abia de atunci mi-am găsit vocaţia de istoric literar. De atunci am răsfoit file de arhivă, descoperind şi alte documente inedite despre scriitori sau despre alte personalităţi culturale, pe care le-am publicat însoţite de mici comentarii de istorie literară; apoi am elaborat primele texte de istorie literară şi cronici literare. Spre a mă documenta, dar şi pentru folosul altora am tipărit două volume-dicţionar de *Publicaţii periodice din Oltenia*, un catalog de *Manuscrise şi cărţi vechi*, monografia Bibliotecii „Aman” şi bibliografia adnotată a revistei *Arhivelor Olteniei*, seria veche (1922-1947). Următorul pas a fost unul temerar: înscrierea la doctorat la eminentul profesor Dan Simonescu (care venea din generaţia interbelică) cu teza *Geneza ideilor social-politice şi filosofice în literatura română* (până la Dirnitrie Cantemir). Odată ce am luat avânt, am „comis” şi alte „delicte” literare: am scris şi pentru copii (Doamne, ce greu e să scrii pentru copii!): *Povestiri despre Mihai Viteazul, Vlad Ţepeş-Dracula, Pasărea măiastră* [Măria Tănase].

Dar în 1985, prin luna februarie, după ce am fost destituit din funcţia de director al Bibliotecii „Aman” din motive încă obscure, şi mai ales după ce unele persoane oficiale s-au purtat cu mine la modul grobian, am deschis la întâmplare, vol. IX din Opere de M. Eminescu şi textul eminescian mi-a îndreptat destinul spre înţelegerea plenară a istoriei şi culturii naţionale. ***Eminescu a devenit de atunci, idolul şi modelul de urmat.*** Suferinţa şi nedreptatea făcută lui Eminescu mi-a făcut mie suferinţa mai suportabilă. Îmi aduc aminte că, prin 1993, la Chişinău, invitat de Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, trebuia să vorbesc despre Eminescu şi Basarabia. Le-am vorbit despre suferinţa lui Iisus, a lui Eminescu şi a

basarabenilor deportați în Siberia (Pantelimon Halippa numea Siberia o colonie românească). La terminarea micului și improvizatului meu discurs, vine la mine, pe scenă, un bătrânel și-mi zice: „Am fost arestat, deportat în Serbia, dar d-ta mi-ai arătat că suferința mea nu-i destul de mare, mi-ai îndulcit-o“.

Revenind la „omul deplin al culturii românești“ (C. Noica), Eminescu mi-a îndulcit și mie suferința și nedreptatea (oare, când va obosi nedreptatea?!). Am parcurs cele 15.000 de pagini publicistice și drept rezultat a fost scrierea altor cărți: *Eminescu și socialismul*, *Eminescu și cugetarea sacră* (apărută în două ediții, apreciată de P. F. Teoctist), *Eminescu-apărătorul românilor de pretutindenii*, *Eminescu, istoricul*, *Pentru mine*, *Eminescu*, precum și ediția bibliofilă *Doina*, cu toate variantele, și *Texte esențiale din publicistica eminesciană*, ambele prefațate de mine. În complementaritatea preocupărilor mele, am tipărit volumele *Civilizația cărții*, *Vocația spiritualității*, *Interferențe spirituale*; fac parte din colectivul de autori ai magnificului *Dicționar General al Literaturii Române*, editat de Academia Română și coordonat de acad. Eugen Simion, din care au apărut primele 3 volume din cele 6 preconizate.

De ce scriu? Scriu pentru că, dacă Dumnezeu mi-a dăruit o fărâmă de talent să adaug o muncă sisifică, lângă talent să fie alăturat talentul. Scriu pentru semenii mei, scriu pentru că eu cred, sau îmi place să cred, că am ceva de spus. Dar scriu, în ultimă instanță, pentru mine, să-mi măsoz capacitățile intelectuale, dacă sunt în stare de așa ceva, și în cele din urmă, să las urmașilor mei o încercare de a scrie câteva cărți care să folosească cândva, într-un fel sau într-un anumit procent cuiva.

Nu sunt atât de important încât să fac parte dintr-un curent sau „școală“ literară. De altfel, m-am ferit de asemenea „școli“, care, de fapt, sunt (unele) doar simple coterii literare. Am intrat în direcția literară care m-a acceptat și m-a încurajat. Înainte de evenimentele din decembrie 1989, colaboram la „Rămurile“ lui Ilie Purcaru, M. Pelin, Grigore Traian Pop și Marin Sorescu, la „Luceafărul“ bucureștean; după evenimente, colaborez la revistele conduse de autentici cărturari: „Literatorul“ lui Marin Sorescu, Eugen Simion, Fănuș Neagu, „Caiete Critice“ conduse de Eugen Simion, „Literatura și Arta“ lui N. Dabija, „Viața Basarabiei“ a lui Mihai Cimpoi etc.

Aș spune o banalitate dacă aș afirma că Biblia este cartea de căpătâi a omenirii și a fiecărui individ în parte. Dar, ca să ajungi la Biblie, îți trebuie o profundă cultură teologică, nu trebuie să te

prezinți în fața acestei Cărți a Cărților fără un minim bagaj de cunoștințe, o experiență de viață, o moralitate aproape de desăvârșire. Deci, înainte de a te apropia, prin lectură, de Biblie, trebuie să citești mult, în funcție și de vârstă, pentru ca percepția și mesajul cărții să fie înțeles și, ca atare, însușit. Preșcolar sau școlar, ai nevoie de poeziile Elenei Frago, dar și de poeziile specifice vârstei semnate de Eminescu, Coșbuc, Topârceanu, Creangă, Șt. O. Iosif, poveștile lui Eminescu, Slavici, Creangă, Caragiale, Delavrancea, Gârleanu, Brătescu-Voinești. În liceu trebuie să pătrunzi opera marilor clasici, ca în facultate și după finalizarea studiilor să aprofundezi întreaga galerie de cărți fundamentale românești, fie că sunt beletristice, critică și istorie literară, eseistică, filozofie sau teologie. Și toată această studiere a scrierilor românești să fie intercalată studierii capodoperelor literaturii universale. *Micul Prinț* al lui Antoine de Saint-Exupery, ca și poveștile Șeherezadei trebuie să preceadă studierii lui Cervantes, Dante, Shakespeare, Goethe, Hugo, Dostoievski, Faulkner, Th. Mann ș.a. Aceștia sunt, de fapt, scriitorii care m-au influențat.

M-ar bucura dacă volumul meu, sugestiv intitulat *Pentru mine, Eminescu*, ar putea să fie cuiva folositor și utilizabil și în viitor. E greu să prevezi trecutul!

Ca scriitor sunt simplă ființă umană, identificată prin prenume și nume, care nădăjduiește că, prin textele scrise, să poată dovedi că n-a făcut, în zadar, umbră pământului. Ne ducem de unde venim; din neant și rosturile noastre pământești sunt orânduite de Dumnezeu.

LIMBA ȘI CULTURA MI-AU DAT PATRIA

Ștefan J. Fay

Primul – și cel mai puternic – atribut al apartenenței la un neam ține de cultura în care trăiește omul. Eu nu-s român prin sânge, ci prin cultură, prin limbă. Limba și cultura mi-au dat mie Patria. Ele m-au făcut român. Pe Tata, la răscrucea marilor întrebări pe care le pune istoria, l-a făcut român opțiunea pentru dreptatea cauzei românești în problema Transilvaniei. Pentru el, dreptatea l-a impus atitudinea. Pentru mine nu a existat chestiunea alegerii. M-am născut într-o cultură, într-o limbă, într-o priveliște

dominată de această limbă al cărui farmec și bogăție transcendențială le-am simțit din copilărie; nu pot să le aparțin decît lor, adică României. Știu că această Românie este asediată fără încetare de toți dușmanii și chiar prietenii ei, dar nu mă voi preda celor care încearcă a-mi jefui ori denigra Patria.

SCRISUL CA REPREZENTARE ONTOLOGICĂ

Titus Filipaș

Sînt un scriitor de tutoriale, un *technical writer* pentru dezvoltarea durabilă în România. Rezolvarea problemelor cu obiective multiple, așa cum este într-un mod special, *dezvoltarea durabilă*, cere în oricare etapă evaluări-și-echivalări-optime-prin-compromis; sintagma aceasta lungă în limba română se scrie pe scurt *trade-offs* în limba engleză. „Tradeoff principles” se traduce, în buna și vechea limbă română, prin „reguli de contrapartidă”, cu semnificația: „principii de evaluare și echivalare prin compromis”. Numai în domeniul electronicii de consum de la noi, existente în România chiar de la momentul următor invenției făcute de Marconi, deparatorii foloseau cuvîntul „compromis” în cel mai adecvat sens modern, atunci cînd înlocuiau cu improvizații funcționale piesele și montajele dintr-un aparat de radio stricat. A traduce cuvîntul englezesc „tradeoff” prin „troc” probabil că este corect în oricare domeniu, cu excepția științei dezvoltării durabile, în special într-acel capitol care se referă la etichetele ecologice, unde „tradeoff” s-ar tălmăci mai bine prin sintagma „troc baroc pe o piață hedonică”. Sună ca „prețiozitate”, însă lucrurile în realitate se prezintă fără compromisuri posibile: dacă „troc baroc pe o piață hedonică” este „prețiozitate”, atunci și expresia „dezvoltarea durabilă” este „prețiozitate”.

Terminologia și echivalările lingvistice folosite în frazele precedente arată necesitatea căutării unor sinonime, chiar a construirii unui mare Dicționar de sinonime, a unui Thesaurus, în proiectul românesc al dezvoltării durabile. Chestiune superfluă ori chiar fără legătură cu dezvoltarea economică ? Cătuși de puțin. De exemplu, la implementarea voluntară a unor sisteme de gestionare ambientală într-o „întreprindere mică și mijlocie”, pentru personalul în

număr redus al întreprinderii problemele imense legate de complexitatea limbajului tehnic al standardelor europene și internaționale conduc la ora actuală, de ce să nu recunoaștem? la dificultăți aproape insurmontabile în diviziunea muncii și folosirea timpului.

Evident, în cadrul unui stat național unde există o limbă dominantă, dar care nu intră în categoria „limbajelor sacre” moderne, contemporane, chiar post-moderne, deci aflată numai în statutul de „vernaculară” – limbaj purtător de informație foarte puțin relevantă pentru lumea post-modernă în care trăim – cum poți să exploatezi oferta reală a „masei critice” în cunoașterea teoretică, tehnico-productivă și în cunoașterea prudentială pînă la producerea unei deplasări de paradigmă în societate? O națiune devine bogată numai când stăpânește perfect cele trei tipuri de cunoaștere: știința dezvoltării durabile este situată la intersecția lor. Dintr-o parcurgere rapidă („răpede privire”) a bibliografiei domeniului, devine limpede că știința dezvoltării durabile face apel la o multitudine de concepte într-o conjugare de mare rafinament intelectual. Asemenea tipuri de gândire constituie privilegiul unor perioade de pace, conjugate cu o criză societală reală. Știința dezvoltării durabile propune căi de stopare a degradării mediului, soluții ideologice primare care pot să fie credibil înscrise pe o listă de alternative aflate dincolo de „globalizarea” pe care economistul Joseph Schumpeter (1883-1950) – care a predat la universitățile din Cernăuți și Harvard –, o numea „distrugere creativă”. În principiu, alternativele la „*distrugerea creativă*” pot fi alese ca enunțuri decizionale cu valoare adăugată într-o democrație participativă reală.

Deci trebuie să înțelegem „cum se adaugă valoarea”. Chestiunea înțelegerii „pe românește”, chestiunea limbajului inteligibil, total diferit de „limba de lemn”, devine astfel un factor esențial pentru dezvoltarea durabilă în România. Căci reprezentările ontologice noi în Limba Română sunt și fațete diverse ale predicatului, „devenirii întru ființă”. Construirea de reprezentări ontologice pentru toate standardele europene, în limbajul fiecăreia dintre țările membre *ale statului post-modern Uniunea Europeană*, este cerută chiar de principiul de subsidiaritate. Să ne referim de exemplu la standardul european destinat gestionării problematicei ambientale a întreprinderilor/organizațiilor din U.E. Coerența și comparabilitatea între documentele statelor membre în U.E. sunt fundamentale pentru funcționarea corectă a schemei de gestionare și audit ecologic european. Însă acordul între statele membre asupra

uniformității criteriilor aplicative nu poate fi realizat *de facto* fără definirea acestor criterii în fiecare dintre „limbile naționale” ale statelor-membre. Regulile postmoderne de construire a textelor în stadiul dell'arte facilitează și eforturile vernaculare românești de asimilare a standardelor internaționale. Nu este o exagerare să spunem că aceste reprezentări ontologice noi în Limba Română care servesc, incontestabil, bunei funcționări a întreprinderilor (organizațiilor) din România, adaugă valoare. Este în primul rând o valoare adăugată pentru facilitarea procesului decizional într-o lume postmodernă. Iar pentru întreprinderile economice, decizia managerială reușită se convertește într-o valoare economică adăugată (ad litteram).

Depozitarele majore de informație cu semnificație antropică, societală, umană, așa-numitele „limbaje sacre”, sunt la ora actuală limba engleză și limba franceză.

Jucând același rol pe care-l aveau în antichitatea civilizației mediteraneene „greacă” și „latina”, iar în India Evului Mediu – „sanskrita”. Însă dezastrul economic și societal observat în Africa post-colonială, unde noile state care și-au declarat independența folosesc în mod preferențial, ca limbă oficială, engleza ori franceza, arată faptul că utilizarea lor nu a provocat, ca o consecință „naturală”, implementarea masivă de „know how” tehnologic în economiile africane, unde „elitele intelectuale” au fost formate în primul rând prin imersarea, în perioada studiilor, într-un mediu lingvistic englez sau francez. Pe de altă parte, sunt remarcabile succesele economice și industriale înregistrate acum de China, care folosește o limbă cu scriere hieroglică, incontestabil foarte îndepărtată de limbile în care au fost redactate inițial tratatele și codurile de practică în dezvoltarea industrială și dezvoltarea durabilă. Dar chiar în China comunistă, problema transmiterii de „know how” de la „elite” – formate în Rusia comunistă dar și în Occident! – a fost rezolvată printr-o divizare epistemologică extrem de ingenioasă și de reușită a reprezentărilor ontologice pentru „tehnologia de vîrf” exprimate într-o limbă europeană, urmată de o traducere și o distribuire de „instrucțiuni de lucru” scrise cu hieroglife pentru muncitorii chinezi!

Pentru succesul „dezvoltării durabile” în România trebuie să ținem cont de realitatea concretă a Limbii Române, și mai ales de faptul că în secolul XVIII, când Occidentul formulează intelectual condițiile pe care se bazează tranziția la o lume tehnologică, – de exemplu folosirea infinițiilor mici, a derivatelor și integralelor –, în Principatele Dunărene „creșterea limbii românești” era interzisă de

domniile fanariote, deși în alte părți ale Europei vremea aceea se chema Epoca Luminilor! Chiar și Karl Marx exemplifica în filosofia lui conceptul de „alienare”, – de „înstrăinare” –, prin acea soartă individuală a fiecărui țaran român sub regimul fanariot. Abia după revoluția intelectuală liberală adusă în România de „Ideologia Școlilor Centrale”, mai specific de textele în limba franceză ale lui Condillac, Destutt de Tracy și Volney, texte citite în franceză, apoi discutate în limba română și asimilate în limba română de prodigioșii elevi Ion Eliade Rădulescu și Petrache Poenaru la școala grecească de la Schitu Măgureanu, începe să fie creată Limba Română modernă ca instrument de lucru pentru transmiterea și implementarea ideilor noi.

În cartea de memorialistică „*Echilibru între antiteze*”, Ion Eliade Rădulescu mărturisea că textele perfecte din limba greacă veche, – în care imersau copiii români inteligenți din școala de la Schitu Măgureanu –, furnizau în fapt modelul pe care încercau să-l imite în limba română. Dar în textul tutorialilor folosim în permanență limba engleză și limba franceză în stadiul lor actual ca prime referențiale lingvistice pentru post-modernizarea limbii române. De pildă, am dat neologismului „a implementa”, introdus în limba română după decembrie 1989, semnificația pe care o are în limba engleză expresia compusă „to carry out”, sau, în limba franceză, expresia compusă „mettre en oeuvre”. Să mai adaug că știința dezvoltării durabile poate fi realmente implementată numai dacă pirateaza codurile culturii populare. Întrucât faconda stereotipurilor din cultura populară degenerază frecvent în dihotomia maniheistă cu inventar existențial clasificat în Bun și Rău, etichetele ecologice și gestionarea ecologică a organizațiilor încearcă să producă o congruență de semnificații între adjectivele Ecologic și Bun. Dar etichetele ecologice sunt justificate prin reprezentări ontologice riguros construite. Iată cum reprezentările ontologice și cultura populară se ating.

EU, CA PREOT, SUNT URMAȘUL MISIONARILOR CREȘTINI

Pr. Al. Stănciulescu-Bârda

Iată câteva întrebări răscolitoare! M-am gândit la ele...., nu m-am gândit...? Greu de spus! Când ești foarte ocupat, nu prea

ai timp să ți le pui. Și, totuși, astăzi mi le pune cineva și trebuie să răspund la ele. O voi face cu toată sinceritatea, deși, pe undeva, răspunsurile mele s-ar putea să apară de-a dreptul naive, copilărești! Asta este! Dar, s-o luăm la rând:

De ce scriu? Pot da două răspunsuri, la fel de adevărate:

1. Nu știu! Scriu, fiindcă simt nevoia s-o fac. Așa cum simt nevoia să mănânc. Dacă nu scriu nimic într-o zi, simt că-mi lipsește ceva, că e o zi pierdută pentru mine. Cred că și sufletul este un mare mâncăcios. Cu cât îl respect și-i dai rația de zi cu zi, devine obraznic și începe să-ți ceară el, uneori chiar fără rușine. Nu știu dacă așa simt nevoia de droguri cei ce se droghează, dar eu cred că n-aș putea trăi în mod normal, dacă n-aș citi și n-aș scrie. Nu știu de când mi se trage asta, fiindcă așa mă știu. Chiar înainte de a mă duce la școală cerșeam manuale pe la elevii din sat, le răsfoiam fără conținere, observam pozele, coloram, desenam. Am învățat să scriu înainte de a mă duce la școală. În ziua de 15 septembrie 1960, când m-a dus tata la școală, prima mea zi de școală, aveam ghiozdanul ticsit cu caiete. Tăticu a ținut să-i precizeze învățătoarei, regretata Doamnă Elena Sfetcu, că eu știu să... scriu. Doamna îi fusese și tatălui meu învățătoare și, cu familiaritate, i-a tăiat-o scurt, fără menajamente: „Lasă, Nicolae, c-am mai văzut eu filfizoni de ăștia!” Asta fusese totul, toată aprecierea dumneaei. M-a dezumflat, dar n-avem încotro. Acolo dânsa era suveran necontestat. Pe noi cei de a-ntâia ne-a învățat din prima zi o poezie, pe care o știu și azi, după 45 de ani: „Carte dragă, de la tine, / Eu pot multe învăța! / Tata tot mereu îmi spune / Și eu cred că este așa. / Vino, dară, și mă nvață / Și eu te voi asculta!” Am învățat-o din clasă și am alergat repede acasă, mândru, nevoie mare, s-o spun părinților. Tata, bucuros, m-a sfătuit s-o scriu pe caiet. Am scris-o, bineînțeles, pe caietul de matematică. A doua zi, cine era mai țănoș decât mine? Nu cred că mai era cineva. Învățătoarea a vrut să ne învețe să facem puncte sau liniuțe. Ne scria fiecareuia câteva semne la începutul rândului și noi trebuia să continuăm. Când a ajuns la mine și a văzut poezia scrisă pe caiet, parcă i-a venit ameteală. A învinețit și m-a întrebat: „Cine a scris aici?” Am răspuns cu sfială, dar și cu oarecare mândrie: „Da, Doamnă, eu am scris!” „Te am pus eu?” „Da, Doamnă, tata m-a pus s-o scriu!” „Tată tău să-și cumpere caiete, dacă vrea să scrie! Aici tu faci doar ce-ți spun eu!” Și, ca să țin minte mai bine, mi-a ars două palme, cum nu mi-a mai făcut nimeni vreodată. Pe de-o parte din cauza durerii fizice,

pe de alta din cauza orgoliului rănit, nu m-am putut opri din plâns până la sfârșitul orelor. Am plecat acasă, urlând, trezind astfel curiozitatea sătenilor. Tata a reclamat-o pe doamna la inspectoratul învățământului, dar, la vremea aceea, bătaia încă făcea parte din inventarul instrumentelor și metodelor pedagogice, așa că totul s-a mușamalizat. Oricum, a fost prima bătaie adevărată pe care am luat-o, fiindcă... scrisesem. Cu toate acestea, nu m-am lăsat de scris nici azi și cred că nu mă voi lăsa până la sfârșitul vieții. Am citit mii de pagini și cred că am scris, de asemenea, mii de pagini dintre care unele mi-au fost și publicate. Au folosit cuiva, n-au folosit, nu știu. Colaborez la diverse publicații din țară și din străinătate și am multe, multe de scris. M-am întrebat adesea dacă folosește cuiva ceea ce scriu. N-am găsit răspunsul, fiindcă lumea își vede de treburile și problemele ei, ca și când n-aș fi scris un singur rând. O singură dată, la o înmormântare, pe fața mortului era pus un ziar, ca să nu se așeze muștele. Când m-am uitat mai bine, am văzut că în acel ziar aveam și eu un articol publicat și tocmai articolul meu era așezat pe gura mortului. Cred că a fost cel mai mare folos, pe care l-a adus și scrisul meu cuiva!

De ce scriu? Știu. Răspunsul s-a conturat pe parcurs, pe măsură ce-am înaintat în vârstă. La un moment dat mi-am dat seama că pot scrie orice, despre orice, dar, ca preot, trebuie să-mi fixez un ideal și pe acela să-l slujesc. Unui preot nu i se cade să scrie pornografie, ori povestiri polițiste sau științifico-fantastice. Asta o pot face alții. Ei nu vor putea să scrie însă ca un preot. Datoria aceasta este a mea și numai a mea. Altădată, Sfinții Apostoli și misionarii creștini cutreierau satele, cetățile și orașele, propovăduind învățătura Mântuitorului. Nu primeau pentru aceasta salariu, nu-i recompensa nimeni cu nimic. Dimpotrivă! Peste tot erau întâmpinați de majoritatea locuitorilor și autorităților cu ostilitate, erau gonțiți, înjurați, bătuți, arestați, torturați, judecați și uciși în mod barbar, fiindcă îl propovăduiau pe Hristos. Ei nu aveau la dispoziție mijloacele de care dispun eu astăzi. Nu aveau la dispoziție ziare, cărți, reviste, posturi de radio, de televiziune, nici măcar internet. Și totuși prin strădania lor udată cu sânge s-a răspândit creștinismul în toată lumea cunoscută pe atunci. Eu, ca preot, sunt urmașul lor. Nu-mi revine, oare, sarcina sfântă de a le continua misiunea, de a împlini obiectivul pentru atingerea căruia ei și-au jertfit viața? Pe mine nu mă oprește nimeni, ci, dimpotrivă, beneficiaz chiar de lauda și aprecierea oamenilor, semenilor mei, dacă mă străduiesc

să-L propovăduiesc pe Hristos. Am la dispoziție toate mijloacele de comunicare și mass-media, pe care mi le poate oferi începutul de secol al XXI-lea. Nu ar fi, oare, o impietate, o trădare a Sfinților Apostoli, dacă nu m-aș implica în această misiune și luptă totodată de propovăduire a lui Hristos? Ce răspuns voi da, oare, la Judecata de apoi, când voi fi întrebat de ce nu mi-am valorificat talanții care mi s-au dat? Nu mă vor acuza, oare, sufletele osândite, care vor fi pedepsite, fiindcă nu L-au urmat pe Hristos? Vor răspunde că nu L-au cunoscut, fiindcă eu nu mi-am făcut datoria și nu L-am făcut cunoscut. Așadar, orice efort în acest sens nu este inutil, dar nu este nici prea mult.

Pentru cine scriu? Pentru cine vrea să-mi citească scrierile. Eu îmi fac doar datoria. Nu am nici un merit din asta. Nu fac decât să port sămânța de har, pe care mi-a dat-o Dumnezeu. S-o port și s-o ajut să crească și s-o fac să rodească. Dacă n-o prășesc, n-o ud, n-o plivesc, e păcatul meu, de care voi da socoteală înaintea lui Dumnezeu. Dacă cineva nu vrea să-mi citească scrierile și să-mi urmeze sfaturile și îndemnurile, e treaba aceluia. Datoria mea e să mă fac înțeles, să scriu cât mai plăcut, cât mai convingător. Dar... pentru cine crede am o mie de argumente, pentru cine nu crede, nu am nici unul. Nu întotdeauna știu pentru cine scriu. Citorii mei sunt cei de aproape și cei de departe, cei de azi și cei de mâine. E lucru firesc să nu-i pot cunoaște pe toți. Știu doar că sunt oameni ca și mine, cu dragoste de Dumnezeu și de oameni, de adevăr și de frumusețe.

Din ce curent literar, „școală”, grupare sau direcție cred că fac parte? Nu știu. Nu am cochetat niciodată cu asemenea grupuri și grupulețe. Mi s-au părut grupări artificiale, arbitrare chiar. Fiecare om scrie ce vrea și cum crede că e mai bine. Nici nu am participat la cenacluri decât de două ori. Prima dată, în Severin cu mulți ani în urmă. Niște moașe sterile, cu „origine sănătoasă”, autoare a câte unei plachete de „versuri” închinată partidului, guvernului și iubitului conducător se scureau să ajute pe câțiva tinerei să „nască” niște avortoni de poezie. M-am jurat că nu mai dau pe acolo. Peste mulți ani am ajuns în Craiova, din întâmplare, la un cenaclu literar. Acolo tocmai se lansa o carte de poezie. Am ascultat mai bine de o oră pe autor citindu și cele mai reușite „versuri”. Nu am înțeles nimic. Au urmat apoi, timp de mai bine de două ore, luările de cuvânt pe marginea cărții respective. Am ascultat cu atenție, dar iarăși n-am înțeles nimic. Nu eram chiar un analfabet, având în vedere

cei peste douăzeci și cinci de ani de școală, pe care i-am urmat. Am plecat de acolo mâhnit, cu un gust amar, convins fiind că sunt prea prost ca să mai stau printre atâția oameni deștepți. Mă întreb însă și azi, unde sunt trăirile ce le declanșează cititorului poeziile lui Eminescu, Goga, Coșbuc și mulți alții, care fac să vibreze cele mai sensibile coarde ale sufletului românesc! Așadar, nu fac parte din nici o grupare și nici nu-mi propun să fac parte în viitor. Muncesc cât îmi va da Dumnezeu viață, sănătate și putere, fără să mă înscriu la... colectiv! Au făcut-o părinții mei și și-au îngropat tinerețea...!

Ce autori români/străini au pecetluit creația mea? Mi-a plăcut mult să citesc, de când mă știu. Indiferent de originea autorului, dacă a scris frumos, l-am citit cu plăcere. Mi-au plăcut, cei drept, clasicii, pentru a realiza cele două volume din *Coloana Infinitului*, a trebuit să citesc cam toată literatura română până la 1918. Documentarea masivă pentru volumul III, m-a determinat să citesc o bună parte din literatura interbelică. Mi-a plăcut în mod deosebit Eminescu, Sadoveanu, Coșbuc, Rebreanu, Agârbiceanu, Galaction, Argezi, iar dintre contemporani Ioan Alexandru. Dintre străini, în mod deosebit mi-au plăcut Dostoievski, Goethe, Shakespeare, Dante, Hugo, Sienkiewicz, Tolstoi, Cehov și mulți, mulți alții. Dostoievski spunea la un moment dat că iadul înseamnă „neputința de a iubi"! Îndrăznesc să-l parafrazez și să spun că dacă aș fi întrebat cum aș vrea eu să fie raiul, aș răspunde cu toată convingerea că aleg mediul cel mai propice adevăratei fericirii: „*Raiul aș vrea să fie ca o imensă bibliotecă, în care să poți găsi toate cărțile care s-au scris în toate timpurile și în toate locurile...!*”

Care este cartea mea cea mai importantă? Nu cred că pot da un răspuns exact. La toate cărțile am ținut ca la copiii mei și nu pot să aleg vreuna anume. Poate pe cea mai importantă și mai dragă nici nu am scris-o încă! Poate „cartea” mea, care va reuși să învingă timpul înseamnă suma tuturor cărților scrise. Viitorul va decide dacă va mai rămâne vreo urmă după mine, sau toată strădania mea, miile de ceasuri de trudă vor fi precum drumul peștelui prin vad sau al păsării în văzduh.

Cine sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc? Sunt un simplu țăran cu ochelari, un „traistă-n băț și un scârța scârța pe hârtie!” Sunt călător de când mă știu pe drumurile vieții. Vin din raiul copilăriei și mă îndrept, tot mai ostenit și împovărat, spre poarta aceea mirifică, prin care voi trece pe tărâmul celălalt, în lumea de vis și de dor a tinereții fără bătrânețe și a vieții fără de

moarte. Înainte este doar un hățiş plin de măracini, în urmă vreau să las măcar o potecă, dacă nu voi putea mai mult!

EXIST DATORITĂ UNUI ÎNGER

Bucur Chiriac

Am venit pe lume, fără voia mamei mele care, avînd deja nouă copii, nu-și mai dorea nici în ruptul capului, să aibă al zecelea copil, încît, sfătuită de vecina ei, tața Zinca, se hotărîse să mă lepede, astfel că în ziua cînd se pregăteau să meargă la moașă, seara, tatăl meu a visat că a venit un înger la el și i-a spus:

Grigore, oprește-o pe Rada, să facă ceva necugetat, copilul ăsta, al zecelea pe care îl aștepți, va fi singurul sprijin al vostru la bătrînețe, faceți un mare păcat în fața lui Dumnezeu!

Tatăl meu, un credincios, i-a povestit visul și a hotărît să nu facă pasul ăsta necreștinesc, deoarece unde cresc nouă copii, va crește și al zecelea. El va fi un norocos în viață.

Cînd dimineața a venit tata Anica, moașa cartierului și i-a povestit visul soțului, aceasta s-a speriat și i-a spus: „Ăsta-i semn Dumnezeiesc, Rado, eu cred în vise, este voia Domnului și mă supun“.

Peste ani, cînd eram student la Facultate, venind în vacanță la Buzău, știind pe prispa casei cu mama de vorbă, am văzut-o cu lacrimi în ochi, bucuroasă că îi adusesem mai multe lucruri de îmbrăcăminte, mi-a făcut o mărturisire care m-a făcut mut:

– Mai băiatule, tu te-ai născut la o zi mare, la 1 mai. Cînd clopotele băteau la biserică, tu băteai la porțile vieții. Era o zi de paște, zi sfîntă și Dumnezeu îți va aduce mult noroc.

Poate de aceea soarta, mi-a hărăzit un destin „să scriu și să vorbesc frumos“ cum îmi spunea prin anii 1956 părintele meu spiritual, profesorul emerit Nicolae Simache, directorul Muzeului Regional de istorie din Ploiești cînd i-am devenit muzeograf principal.

Începuturile mele în ale scrisului, au fost observate încă din clasa a IV-a primară, de învățătoarea Busuioc, care în timp ce vorbea despre anotimpul toamnei, cu farmecul și frumusețea aceluși crîng solitar buzoian, în timp ce o ascultam, am rămas ca o stană de piatră. Mă și vedeam pe cărările pe care se așternuse straturi de frunze atinse bruma toamnei și cînd jucîndu-mă îmi adînceam pașii prin stratul de frunze arămii. În starea aceea de extaz, creionul

meu a început să lase pe hîrtie versuri șchioapete, care transmiteau sentimentele mele în fața miracolului toamnei și al mirosului puternic de frunze uscate, incendiate de soarele încă dogoritor al toamnei aurii.

Într-o zi, învățătoarea, plimbîndu-se prin clasă, se opri în dreptul băncii mele și, pe un ton mieros, mă întrebă: „Ce faci copile, scrii versuri, ca și vărul tău Panait Nicolae, ros de tuberculoză și mort de curînd?”

Auzindu-o mi-a săgetat inima. Eu am roșit, m-a trecut transpirația și am rămas fără glas.

Mai tîrziu, pe cînd eram la liceu, profesorul de limba română, domnul Teodor Bordea, un om sensibil și elevat, ne turna în suflet cu un har Dumnezeiesc, metafore din frumusețea naturii și iubirii din poeziile lui Eminescu, Coșbuc, Vlahuță și Goga, simțeam cum mesajul lor îmi ungea inima. Într-o zi la o lecție despre poezia naturii, aproape de terminarea orei, se opri din expunere și rosti în fața clasei un cuvînt mare și zise: „Copii, vreau să știți că în clasa aceasta se află un poet în devenire”. Cînd mi-am auzit numele rostit, am rămas fără răsufare. Uitasem că într-o zi, mi-a cerut să-i dau cîteva „măzgălituri” că ar vrea să le arate în cancelarie colegilor, în special profesoarei de franceză, doamna Vencov, o iubitoare de poezie. Profesorul Tiberiu Bordea care patrona un fel de cenaclu, din care a răsărit astăzi o floare, a poeziei românești, poeta Pasionaria Stoicescu, mi-a remarcat și poeziile mele, spunînd: „Tinere, ai talent, perseverează”.

Totul s-a oprit aici. Viața mea a luat o altă întorsătură. Mi-a fugit gîndul de a deveni preot, așa cum își dorea mama. Fiind ultimul copil eu, „prîslea”, din cauza sărăciei, biată „mama mă îmbrăca cu ce rămînea de la frați. La școală, doar treceam strada în tîrlici, iar iarna, fratele meu mai mare mă ducea în cîrcă pînă în săliță de la intrare. În casă nu-mi amintesc să o fi avut vreo bibliotecă cu cărți, în afară de cîteva broșuri din colecția „Dox”, pe care le citeau surorile mele mai mari. În schimb, împrumutam de la vărul meu, poetul, cărți de povești, iar mai tîrziu unele romane de Swift, Collodi, Mark Twain sau Dickens. Nu am avut în casă nici o fotografie de familie, nici a bunicilor mei, nici a mea de mic copil, aveam doar o icoană a Maicii Domnului, de hîrtie, la care mă închinam cu evlavie și credință. Eram mînios pe frații mei și pe copiii străzii, cînd mă porecleau, spunîndu-mi „paiata” sau „Scaloi” fiind prea slab; eram bîntuit de frică că mă voi prăpădi de oftică. Pentru asta nu eram

primit să joc pe maidan fotbal, nici fetele nu mă acceptau să joc șotron cu ele, mă luau doar la „furat“ fructe fiindcă eram mai ușor în crengile plâpînde ale merilor sau caiselor. Eram un însingurat, timid și neîndemînic.

Moartea tatălui meu m-a dezechilibrat; pierdeam pe cel care îmi strecura, fără să știe ceilalți frați, cîte un franc doi, să-mi cumpăr un caiet, un covrig sau să merg la cinema. În plină iarnă, mergeam la liceu încălțat cu niște ghete scofilcitate ale unui frate sau un flanel al sorei mai mari. Eram sărăntocul clasei, mă căinau colegii, îmi era rușine să mă mai duc la școală, încît am luat de unul singur hotărîrea de-a întrerupe liceul și să găsesc un serviciu. Eram vremuri grele, doi dintre frați și o soră s-au căsătorit, dar, deși eram mai puțini la masă, din pensia tatălui mama nu mai putea să facă față cheltuielilor casei. Am fost pe rînd normator la un S.M.T. În inima Bărăganului, la Pogoanele, apoi contabil la un G.A..S. din Valea Teancului și Cîndești, între anii 1952-1955, mi-am făcut stagiul militar la Oradea într-o cazarmă din vremea Mariei Tereza. Aici am început să prind aripi. Cele 3 clase de liceu mi-au prins bine, treceam drept „ostași cu liceu“, încât m-a luat la ochi comandantul de pluton, un locotenent și am fost pus să alfabetizez un grup de militari. Deși eram neîndemînatec la folosirea armei, mai ales la „trageri cu arma“, elevii mei mă ajutau, trăgeau ei în ținta mea. Primeam de multe ori calificativul „de foarte bine“ fără să trag un glonț. Avem destul timp liber, încât am început să scriu la ziarul „În slujba patriei“ unele însemnări, reportaje și chiar poezie, încât în câteva luni am fost numit corespondent permanent al ziarului pentru Regiunea Oradea. Acești ani au fost prielnici, am citit cărți multe, volume de poezie, și m-am apucat de scris din nou poezii. De la ziar am primit multe aprecieri, felicitări, mi s-a publicat un portret de corespondent fruntaș, iar în final am fost invitat să lucrez ca „ziarist“ în redacție. Iată, mi-am zis, norocul în viață pe care mi l-a hărăzit mama, s-a adevărit. Deși stagiul militar a fost de 3 ani, viața cazonă m-a fortificat și-am devenit bărbat. La terminarea armatei nu m-am mai întors la Buzău, ci, la insistența sorei mele care se mutase la Ploiești, pe baza unui dosar cu multe tăieturi din presă cu poezii, am trimis dosarul la Casa creației populare, pentru a mi se oferi un serviciu. Aici, doamna directoare Milian, al cărui soț era un ștab mare la „Regiunea de partid“, mi-a comunicat că nu are post vacant și că ar fi mai bine să mă adresez Muzeului Regional. Aici, m-a primit directorul acestuia spunându-mi pe

un ton tăios că într-un muzeu se muncește și că nu are nevoie de un poet, că activitatea începe de la spălatul și ștersul prafului în muzeu și apoi munca științifică. Discutînd pe îndelete cu prof. Nicolae Simache, sesizînd cunoștințele mele, mîngîindu-mi fața, îmi spune: „Văd, domnule, că ești școlit, liniștit și inteligent, de asemenea oameni am nevoie, gata, de mâine vii la serviciu“. Așa a început munca de muzeograf la această instituție de cultură, crescînd în trei ani la umbra acestui stejar vînjos, care a făurit, și cu ajutorul meu, o salbă de muzee în județul Prahova și care, pentru mine, reprezintă un adevărat părinte spiritual de la care am deprins gustul pentru frumosul din viață și artă, pasiunea pentru valorile materiale și spirituale ale poporului nostru. Acestui Om îi datorez, ceea ce sunt astăzi, de la el am învățat să descifrez tainele istoriei, arheologiei, subtilitățile meșteșugurilor, aprecierea unor cărți rare, incunabule, hrisoave, costumele naționale, frumusețea icoanelor vechi, a ceasurilor de epocă, a covoarelor românești și turcești, care au intrat în patrimoniul muzeului. Datorită lui am cunoscut familii de viță veche, boieri descendenți din spița Ghiculeștilor, Brătienilor, Cantacuzinilor, deveniți muritori de foame, care își vindeau lucrurile din casă să poată supraviețui. Datorită profesorului am intrat de timpuriu în legătură cu mari colecționari de artă ca Finkelstein, Kehaioglu, profesorii Potra, Traian Munteanu-Rîmnic, Șerban Cioculescu, etc. de la care muzeul a achiziționat valori inestimabile. Tot profesorului îi datorez intrarea în casa de lîngă Cișmigiu, a lui Victor Eftimiu, deținătorul celor mai mari tablouri ale pictoriței Magdalena Rădulescu, Lucia Dem. Bălăcescu, buzoianca mea, Margareta Șterian, în casa căreia îmi făceam veleatul în timpul studenției; în casele acestora am învățat unele taine ale picturii, dar și în varii domenii de activitate. La Ploiești am devenit prieten cu marele actor Toma Caragiu, pe atunci directorul Teatrului orașului cu care, la o prîbovcă la restaurantul „Berbec“, antamam discuții despre teatru, poezie, pictură, muzică și uneori „ne „hărțuiam“ din cauza unui prăpădit de microbuz pe care trebuia să-l folosim cele două instituții. Tot în acea vreme, între ani 1955-1956, am întretinut legături prietenești cu compozitorul I. Gr. Danielescu, căruia îi făceam dese vizite în casa cu parfum de epocă din strada Democrației și îi oferisem la cerere un text despre fluierarii din Provița. Tot în Ploiești am cunoscut o mătușă a arhitectului ploieștean Socolescu, care moștenise un album cu peste 1000 de cărți poștale ilustrate color, cu clădiri, monumente și reproduceri după picturi celebre din

muzeele Vaticanului, Luvru și Prado, o adevărată bogăție, pe care l-am cumpărat cu numai 200 de lei. La acesta se adaugă cele trei tablouri cumpărate de la artiștii ploieșteni Vodă, Barabaș, Polidor și Toma, care au intrat în galeria mea de artă de mai târziu.

Plecarea în 1958, la Facultate, la București, cu o bursă din partea Sfatului Popular al județului Prahova, avea să potolească vechea mea dorință de a urma cursurile la zi ale Facultății de filologie dar l-a întristat pe director, spunînd tuturor că și-a pierdut „asistentul, mîna lui dreaptă,” că era sigur că „va avea un continuator devotat la conducerea instituției”. M-a dojenit părintește, dar a continuat să mă ajute, să-mi trimită din cînd în cînd bani, iar în vacanța din 1959, în timpul verii, m-a angajat „colaborator”, dându-mi misiunea de a depista unele persoane din București care vroiau să doneze sau să vîndă unele obiecte muzeului.

La Facultate am avut mare noroc, avînd ca dascăli mari personalități ale culturii, ale vieții universitare, printre care: academicienii Tudor Vianu, G. Călinescu, Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Al. Graur, Boris Cazacu, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Matilda Caragiu, dar și profesorii de talie, cum au fost: Edgar Papu, Mihail Pop, George Macovescu, George Ivașcu, Vatamaniuc, I. J. Byck, Valeria Guțu, și alții. Acești corifei ai învățămîntului românesc mi-au turnat în suflet știința de carte, tainele înțelepciunii și ale dragostei de viitor profesor. Marea satisfacție a fost însă că am fost ultima generație de studenți care am ascultat cursul „Eminescu” ținut de G. Călinescu și cu care am dat examen, încît, la terminarea facultății, la propunerea unui grup de studenți, am luat numele de „Promoția G. Călinescu” care, de atunci, din 1963, ne întîlnim din 5 în 5 ani, ca să omagiem figura luminoasă a academicianului de notorietate. Anii Facultății au fost anii cei mai rodnici în extinderea relațiilor mele cu scriitori, pictori, actori, muzicieni, care în timp mi-au devenit buni prieteni. Am avut marea șansă, ca în perioada cît am lucrat ca atașat cultural la Ambasada României din Moscova, să vin în contact direct cu scriitori de seamă ai literaturii românești contemporane. Cu unii m-am întîlnit la ambasadă, cu alții cu ocazia unor Festivaluri internaționale de poezie, cu alții care au venit în Rusia pe linia schimburilor de experiență, cu alții veniți în excursii turistice, pe care i-am primit la ambasadă, și-am discutat despre fenomenul literar, despre creația lor, despre cărți și traduceri. Nu pot să uit vizita lui Zaharia Stancu prieten cu Fadeev, Leonov, Kataev, Serebreacova, Polevoi, cu poetele Rimma Kazacova și Inna Cașejeva,

cu care am avut discuții la ambasadă și la Asociația de prietenie cu popoarele lumii. Nu pot să uit că la Moscova, am cunoscut pentru prima dată pe Fănuș Neagu, Alexandru Ivasiuc, Titus Popovici, Alexandru Andrițoiu, Vasile Rebreanu, Letay Lajos, Aurel Rău, Nina Cassian, Adrian Păunescu, Miron Radu Paraschivescu, Ion Horea, Francisc Munteanu etc. Rămân memorabile întâlnirile cu Dina Cocea, Ion Dichiseanu, Ștefan Bănică cu care mă întâlneam în studioul Mosfilm în serile târzii când vizionam fragmente din filmele românești care se realizau în coproducție cu rușii, savurînd cîte o licoare românească. Nu voi uita nici de acea bucurie, cînd după mulți ani, mi-am revăzut colegii de facultate, pe Sînziana Pop, căreia i se tipărise la Moscova „Serenada la trompetă” și în camera lor – era cu poeta Nina Cassian – într-un miez de noapte, încercam cu exasperare să aplanez conflictul cu Lili Dolgușeva, traducătoarea de la Uniunea Scriitorilor, care încarcă să le tragă de limbă cu un anumit interes, motiv pentru care am fost chemat noaptea târziu să sting „micul scandal” deoarece cele două scriitoare o amenințau pe translatoare că, în zori, vor să se reîntoarcă în țară. Într-o altă situație, am trebuit să vin urgent la hotel, unde scriitorul Fănuș Neagu, venit să semneze o înțelegere cu Uniunea scriitorilor, se certa cu poetul Chiril Covaldgi, pentru că nu a fost lăsat să intre la bufetul din incinta clădirii uniunii deși era oaspete al lui Leonid Leonov. I-am împăcat după anevoioase tratative, deoarece, prevăzător cum sunt, am scos, din buzunarul paltonului o sticlă de tărie și i-am liniștit. Au fost și asemenea tensiuni, iscate din varii motive. N-am să uit nici un alt incident cînd aceeași translatoare, la o oră târzie din noapte, insista să rămînă să doarmă în camera de hotel cu poetul Andrițoiu, încît la insistențele acesteia, poetul i-a dat un brînci pe culoar, și căzînd, a alertat „îngerul de pe culoar” care a sunat la ambasadă și a solicitat pe atașatul cultural să vină să aplaneze scandalul. Au fost și asemenea situații în care a trebuit să intervină ambasadă. Îmi plăcea și asemenea postură de „arbitru”, unele dintre ele mă amuzau grozav. O dată, însoțindu-l pe Ivasiuc prin Muzeul Tretyakov, la ieșire, i-am propus să vedem un alt muzeu pe o străduță cu parfum de epocă, unde a locuit cîndva poetul Maiakovski. Propunerea mea nu l-a încîntat pe Ivasiuc, dar insistînd, l-am convins spunîndu-i că o să-i facă plăcere. Era spre sfîrșitul programului de închidere al Muzeului. Ivasiuc privea exponatele, vitrinele cu cărțile traduse în străinătate cu poeziile lui Maiakovski. Ivasiuc strîmbea din nas, semn că ce vedea nu-l prea interesa. Întreb pe îndrumătoarea

Muzeului dacă doamna Lili este sus. I-am spus cine sunt ei; în câteva minute, apare pe scări o femeie mică de statură, cu spatele încovoiat, cu părul alb, cu un șal la gât. Când îi spun lui Ivasiuc că are în față pe doamna Lili Bril, soția lui Maiacovski, rămîne ca o stană de piatră. *Cum, dv. sunteți sora Elsei Triolet?* După o scurtă discuție, vorbind despre traduceri din poezia lui Maiakovski în România, doamna Bril ne arată într-o vitrină câteva cărți. La ieșirea din muzeu, Ivasiuc se uită uimit la mine și-mi spune:

– Cum descoperi asemenea relicve, domnule? M-ai dăruit.

Am zîmbit și i-am răspuns: „Și asta este una din sarcinile unui atașat cultural”.

Uneori, fără să fiu anunțat din partea ministerului, am avut surpriza să-mi facă o vizită „protocolară”, multe personalități românești cu care mă mîndresc și azi că i-am ajutat, am vizitat cu ei muzeele moscovite, i-am invitat la mine la masă, iar la o bere sau la un suc, o cafea, stînd la un bufet, ne încîntam ochii văzînd frumusețea rusoaicelor autentice și discutam despre artă sau literatură. Asemenea întîlniri memorabile cu sculptorul George Apostu, pictorii Brăduț Covaliu, Ion Sălișteanu, Alin Gheorghiu, Constantin Piliuță, Ion Musculeanu, cu marele chirurg Juvara, au fost momente care rămîn amintiri de neuitat. Tot memorabilă rămîne întîlnirea cu Patriarhul Justinian, care, într-o vară fierbinte, împreună cu un număr de prelați romani au participat la înscăunarea ca patriarh al Rusiei, a lui Alexei la reședința de la Zagorsk, fostă reședință de vară a țarilor. Această întîlnire de suflet la ambasadă, informările reciproce mi-au rămas ca niște clopote care bat și azi la porțile inimii. Mai ales prezența în delegație a episcopului Buzăului, orașul meu natal, mi-a reamîntit de copilăria mea de odinioară. Nu mi-am imaginat atunci că după, ani și ani, vizitînd cu soția catedrala Vaticanului, am simțit cum ne binecuvîntează, cu mîna lui sfîntă, Papa Ioan Paul al doilea, care trecînd pe lîngă noi a rostit „Fiți cu Dumnezeu”.

În viață am avut mari satisfacții, venind în contact direct cu reprezentanți de frunte ai Teatrului românesc, muzicieni – Angela Moldovan, Benone Sinulescu, Gheorghe Zamfir, Doina Badea, Dan Spătaru, Corina Chiria, Aura Urziceanu, cîntăreți de operă, actori de film, de care mă leagă și azi vechi și dulci amintiri. Parcă îi văd și acum pe Amza Pelea, Ioana Bulcă, Sergiu Nicolaescu în loja sălii Congreselor din Kremlin, trăind triumful marelui film românesc „Mihai Viteazul” prezentat în cadrul Festivalului Internațional al filmului,

considerat cel mai bun film din festival. Nu pot uita un mic incident prin care organizatorii ruși, vrînd să diminueze valoarea filmului, mesajul său patriotic, „au sărit” peste o rolă de film care înfățișa intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia. La intervenția mea, organizatorii au oprit filmul, și au cerut scuze, iar reluarea scenei Unirii a fost primită de cei peste 2000 de spectatori cu urale și ovații. În unele seri, mergeam cu soția la Spectacolul internațional de muzică ușoară „Melodiile prietenilor” la Teatrul de estradă, așteptîndu-l să iasă pe marele cîntăreț Dan Spătaru, înconjurat seară de seară de zeci de admiratori, în special de fete tinere, dornice să aibă un autograf de la „răsfățatul prinț” român, care încînta seară de seară, publicul cu melodiile lui de o mare frumusețe. Parcă îl văd și azi la premiera filmului „Cîntecele mării” o coproducție româno-rusă, cum, alături de marea actriță Fateeva, o frumusețe autentică rusească, primea în aplauze și ovații nesfîrșite, buchete de flori din partea unui public care îi diviniza. Premiera filmului a fost un triumf total. Azi, cînd el s-a dus în lumea astrilor să cînte stelelor căzătoare pentru „Nenea Chiriță”, parcă îl văd, prin pînza vremii, pe aeroportul Seremetievo din Moscova, coborînd din avionul venit din Cuba, de la festivalul de la Varadero unde a cîntat împreună cu Margareta Pîslaru, avînd în spate un crocodil împăiat, mai înalt decît el, spunîndu-mi:

– Uite, nene Bucur, toți banii cîștigați la festival i-am dat pentru această jucărie, ca să aibă și familia o amintire.

În mașină, pînă la Ambasadă mi-au povestit despre frumusețile acestui colț de rai din țara lui Fidel Castro.

Această lume românească pe care am cunoscut-o departe de țară, care mi-a menținut credința că sunt printre prieteni, că nu am pierdut filonul obârșiei mele de oameni simpli dar iubitori de oameni, bogați spiritual, mă mîndresc că acum sunt nume de referință în cultura românească.

În cele 15 cărți tipărite, atît de poezie cît și cărți de memorialistică, apar crîmpeie de viață autentică, în care pun în matca poeziei tradiționale iubirea pămîntului natal, nostalgia unei copilării pierdute, zmeele copilăriei, caii de fum ai amintirii, ploaia de-acasă, străbunii, amfiteatrul cu statui de la Măgura, amurgul, aurora matinală, mixajele, figura mamei, anotimpul liniștii și multe alte teme, au fost surprinse în zeci de cronici semnate Marin Sorescu, Laurențiu Ulci, Radu Cîrneci, Florentin Popescu, Nicolae Georgescu, Dim. Rachici, Hristu Cîndroveanu, Ion Andreiță, Constantin Marinescu, Elvira Ivașcu, Dan Marinescu, Dorel Filipescu, Cleopatra Lorințiu, Aurel

Rău, etc. Sunt dovezi ale receptării creației mele literare de către mulți cititori. Opera mea s-a plăsmuit în intimitatea proprie, fără să treacă prin cenacluri, fără să reprezinte vreo școală sau direcție literară. Dacă aș vorbi de un mentor, acesta a fost prietenul și vecinul meu, Marin Sorescu, căruia i-am citit cele peste 50 de cărți de poezie și piese de teatru și memorialistica, pe care acesta și-a lăsat tot atâtea dedicații ca și alte sute de dedicații ale unor scriitori, unii dintre ei duși de mult în lumea de dincolo de neguri.

„SUNT ROMÂN ȘI PUNCTUM, ORIUNDE AȘ TRĂI ÎN LUME“

Ioan Miclău

A mărturisi de ce scriu înseamnă să-mi povestesc viața mea întreagă. Să repet, deci, convingerea mea despre un adevăr ce atârnă eventual de pronia cerească, fiindcă așa este omul întocmit, a fi superior între ființe. Cu gânduri, cu iubiri, sociabil, orgolios, cu infinite imaginații despre propria-i viață. Dar, când încerci a face o mărturisire despre tine, despre tine ca individ, și încă trăitor departe de locurile tale natale, dus de destin și împrejurări, psihologia ta căpăta valențe ceva mai interesante. Personalității tale i se adaugă, sau i se desprind, valori care răbufnesc spre a fi exteriorizate, adică spre a te regăsi pe tine în raport cu lumea din jur. Lupta pentru a supraviețui nu este o noutate, astfel în scriere încercăm întotdeauna o căutare, o explicare a realității în care te afli, dar este și o deschidere de căi și idei spre a te emancipa, a-ți găsi un loc în sistemul social în care trăești.

Așadar, la un moment dat observ că, de fapt, nu scriu numai pentru mine, chiar scriu pentru cei în mijlocul cărora exist și mă mișc. Scriu cu idea sinceră că simt și doresc o societate cât mai perfectă, unde eticul și esteticul să primeze în relațiile noastre de zi cu zi și unde să-mi găsesc și eu locul meu ca individ.

În Australia, sunt editorul revistei de artă și cultură „*Iosif Vulcan*”; am lansat recent o adresă către cititorii revistei, în care de fapt se observă limpede pentru cine scriu, dar și direcția mea de orientare spre o mișcare literară căreia îmi place să mă atașez. Adresa este într-un cuvânt, o adevărată mărturisire proprie:

„Anul 2006 speram să fie un an al înfăptuirilor mult mai curajoase, sperăm să avem puterea a încropi o mai vie mișcare literară, la care vă invităm cu tot dragul, după putințele fiecăruia, să ne unim efortul de a deschide o cale a trăirii în armonie, a da acestei mișcări literare o direcție din care să poată răsări un ade-vărat curent literar, nou, la care generația tânără, copiii noștri, să adere cu visele, speranțele, imaginația lor creatoare de o lume spre bine, spre un viitor omenesc. Comunitatea noastră etnică de pre-tutindenii are resurse imense, ne trebuie numai o opinie sănătoasă, capabilă a reaseza unitatea comunității pe principiile respectului, în primul rând între noi, românii. Apoi, a înțelegerii celor vârstnici pentru că rolul lor este a deschide tineretului orice posibilitate de succes înspre viitor. Prin copiii noștri, trăim noi, părinții! Vrem o cultură care să zidească viața, vrem opere literare cu tematici de înnobilitate spirituală a oamenilor, să avem un Dumnezeu, nu un fanatism. Când Dumnezeu a creat lumea, a globalizat deja iubirea, deci să căutăm iubirea dacă vrem să unim omenirea. Mișcarea literară la care vă chem, iubiți creatori de opere literare, începe din acest moment în care lansez adresa mea“.

Pentru a fi mai precis în mărturisirea mea de credință literară, trebuie să recunosc atașamentul meu la curentul literar clasic. Clasicismul eu îl văd că pe un curcubeu tricolor, ancorat între trecut și viitor, lăsând cicatrizarea comunismului asemenea unei bălți în curs de secare. Clasicismul adună multe idei ale Umanismului (Renașterea), adună din ideile Iluminismului (Școala Ardeleană), din cele ale Realismului, Naturalismului, etc. Romantismul nu prea m-a atras niciodată, mai ales că favoriza dezinteresul pentru formă, cât mai ales al obsenităților expresiei, aducând grotescul și vulgaritatea. Fiind și eu un iubitor al artelor literare, încercându-mi harul și condeiul înspre genurile literare în general (liric, epic, dramatic) trebuie să mărturisesc din nou, și să recunosc, influența binefăcătoare a marilor noștri clasici, creatori de o literatură sănătoasă, constructivă și cu o critică literară întru totul pusă, prin bunul simț, în folosul ridicării calității și clarității operelor literare. Cohortele de critici literari răsăriți azi de prin toate maidanele îl fac pe tânărul poet sau prozator să nu mai știe încotro să-și prezinte creația visului său.

Avem nevoie de o critică literară, capabilă a se curăți ea însăși de acești nechemați în ale creației literare, pătrunși prin diferite

fante de umbre și nu de lumini, și a căror prezență strică prematur entuziasmul unui scriitor tânăr și promițător“.

Mărturisesc cu credință influența marilor noștri clasici, și a căror amprentă mi-a rămas, citindu-i: Al. Odobescu, M. Kogălniceanu, I. Heliade Rădulescu, V. Alecsandri, N. Filimon, Ion Creangă, B.P. Hașdeu, Titu Maiorescu, și alții. Înspre teatru m-au inspirat I. L. Caragiale, V. Alecsandri, Mihail Sorbul, bineînțeles și scrierile anticilor greco-latini. Poezia mi-a fost inspirată de scrierile poezilor români valoroși, desigur, M. Eminescu, Iosif Vulcan, Al. Vlahuță, St.O. Iosif, G. Topârceanu, Ion Minulescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, G. Coșbuc, Ion Slavici și alții.

Aici, în Australia, din literatura australiană m-a atras scrierile unor clasici de seamă, bunăoară Henry Lawson, Miles Franklin, Marcus Clarke, Jack Bennet și alții. Dintre cei pe care i-am cunoscut și am stat alături de ei la întâlnirile literare amintesc de: Jean Dixon, Joyce Trickett, Stella Wilkes, Sylvia Agnes, Susan Yorke, Annie McNamara.

Poeți români-australieni consacrați de asemenea, și printre care sunt mândru a mă socoti și eu, avem în fiecare din statele australiene. Amintesc nume cunoscute deja : George Roca, Gheorghe Costea, Vladimir Nichita, Elisabeta Siladi, Andreea Irina Sima, Loredana Tudor Tomescu și alții. Ca scriitor, sunt și eu un om ca fiecare, poate uneori mai puțin grăbit, cu de toate, fie bune fie rele. Așa ne spuneau părinții: că avem fiecare o stea la naștere și aceasta ne duce unde trebuie să ajungem. Când am avut o bucurie sau o tristețe, nu m-am pierdut cu firea, așteptam să se umple bine sacul deșertăciunilor, apoi cu bărbăție îl ridicăm pe umerii judecății, salvându-mă. Numai că această stea a mea, m-a dus la vre-o 14.000 km de locul meu natal bihorean, adică până în Australia. Totuși, un adevăr mă face fericit, îmi dă imbold să scriu, fiindcă nu am ieșit din tradiția și sufletul neamului meu românesc. Limba Română este cea învățată la sânul mamei, cu aceasta scriu, prin aceasta mă exprim, cântându-mi bucuria și amarul, prezentul și trecutul, și sper spre viitor. Pentru scriitorul român de pretutindeni, tradiția eposului literaturii române rămâne un izvor veșnic și sfânt, nesecat, izvoditor de noi doruri, de amintiri și speranțe întotdeauna cu iubire pentru neamul său. Artistul român din mine mă ține legat cu un fir viu, invizibil, dar vizibil doar prin scrierile mele ce mă mărturisesc că sunt „Român și Punctum“ oriunde aș trăi în lume!“

Australia

„LUMINĂ NOUĂ“

Ioan Barbu

Din 1994 până astăzi, pe parcursul a zece ani și mai bine de documentare și trudă pe câteva mii de pagini de manuscris, am reușit să tipăresc cinci volume din ciclul „Lumină Nouă“, despre ortodoxia românească – de ieri și de astăzi – din afara granițelor țării. M-am călăuzit după preceptul, anunțat în primul volum, că *„Politica dezbină, Biserica unește!“* Care a fost momentul de răscruce ce m-a determinat să inițiez și să susțin acest proiect cultural-scriitoricesc? Fiindcă, până la urmă, el a devenit un vast program la care au aderat câteva edituri și un grup de oameni de cultură, scriitori, profesori, preoți, prieteni apropiați ai mei.

Din anii liceului îmi stăruie în suflet vorbele lui Iuliu Maniu spuse în memorabila zi care a marcat nașterea României Mari, 1 Decembrie 1918, pe care le-am aflat de la profesorul nostru de istorie într-o „lecție secretă“: *„Noi, fiii națiunii române de pretutindeni suntem de aceeași obârșie, de aceeași fire, cu o singură și unitară limbă și cultură și suntem încălzii de aceeași tradiții sfinte și de aceeași aspirații mărețe“*. Înțelesesem din viziunea marelui om politic că românii, oriunde s-ar afla pe planetă, nu trebuie să uite nicio dată că sunt născuți din aceeași Mamă, că au fost și sunt încălzii la unicul trup sfânt al Bisericii.

Creștinismul, învățătura lui Hristos își revarsă în inimile noastre, de aproape două milenii, valorile sale spirituale și morale sau, precum spunea Părintele Galeriu, „Ortodoxia s-a plămădit și s-a identificat cu sufletul neamului românesc“, devenind „un titlu de cinste negrăită pentru acest neam“.

În primul an după evenimentele istorice din decembrie 1989, prin voința lui Dumnezeu am reușit să merg la rudele mele plecate mai demult din țară. Astfel, am avut ocazia să vizitez câteva parohii ortodoxe românești din Austria și Germania. Am participat la slujbe religioase, am stat îndelung de vorbă cu preoții noștri de acolo, dar și cu nenumărați credincioși din comunitățile românești. Pretutindeni pe unde am călcat, dincolo de o amară vrajbă politică, devastatoare, care măcina și încă mai macină, din păcate, diaspora românească, am simțit neîncetat iubirea tămăduitoare ce vine dinspre cuvântul sacru al Bisericii noastre tradiționale, oxigenul tuturor strădaniilor pentru unitatea de limbă și de neam a românilor

de pretutindeni. Într-un ajun de Bobotează mă aflam la Offenburg, oraș german situat la doi pași de granița cu Franța, în apropiere de Strasbourg. Acolo locuiau de câțiva ani soții Horst și Lenuța Lederer. El neamț, iar ea româncă; mândria casei lor: doi băieți frumoși și „deștepți foc”, așa cum zice românul. Cel mic era născut în Germania, cel mare, în România, în Târgu Mureș, unde locuiseră o bună bucată de vreme. Nu de mult timp se mutaseră într-o casă nouă, spațioasă, „curată ca paharul”, cum se spune la țară, pe la noi. Se vedea de la o poștă mâna unor buni gospodari. Lenuța Lederer se tragea din părinți ortodocși și a rămas statornică credinței străbune. Făcea parte din Consiliul Parohiei ortodoxe române „Sfânta Treime” din Offenburg. Nici nu se putea ca o inimă atât de iubitoare de Dumnezeu să nu sprijine îndeaproape biserica, pe preotul paroh în toată activitatea sa pastorală și spirituală! Lenuța Lederer și-a exprimat dezamăgirea că mulți dintre românii din zonă, deși știau despre existența parohiei, erau lipsiți de interes creștinesc și românesc, neparticipând la Sfintele Liturghii ori la manifestările culturale organizate în comunitatea ortodoxă română. De altfel, cuvintele sale, pe care mi le-a spus în fața unei mese pline de bucate, după slujba de sfințire a casei, țin loc de orice concluzie: „Departee de Țară, numai în sânul Bisericii m-am bucurat de minunile acestei lumi; acolo m-am simțit întotdeauna acasă. Numai soarele ortodoxiei îmi încălzește aici sufletul de soție și de mamă iubitoare. Inima mea, recunoscătoare, nu va înceta să ardă întru menținerea credinței străbune!”

Am dat acest exemplu fiindcă mi se pare relevant în demonstrația pe care am încercat-o în paginile cărților mele din ciclul „Lumină Nouă”. De-a lungul veacurilor, în orice situație s-a aflat, în momente de bucurie, de grea cumpănă, pribeag sau străin în propria țară, împilat și răstignit de dușman, românul niciodată n-a renunțat la credința sa strămoșească, la neamul său și la pământul pe care s-a zămislit ca neam. Fie că a trăit în Transilvania sau în Basarabia cotropită de muscali, fie în Moldova sau în Țara Românească, din totdeauna românul a fost UNA cu credința sa, precum Mântuitorul a spus „ca toți să fie una”.

Momentul declanșator a avut loc într-o noapte de Înviere. Mă aflam, tot în Germania, la Offenbach am Main, unde locuia fata sorii mele. De mai multe ori participasem, duminica, la Sfânta Liturghie, la biserica românească. Aici se întemeiase, cu vreo două decenii în urmă, o parohie ortodoxă, fiindcă locuiau în zonă mai

multe familii de români, în apropiere aflându-se cunoscuta metropolă Frankfurt am Main. De fiecare dată, însă, plecam de la biserică tulburat, cu un gust amar în suflet. Românii erau dezbinați, împărțiți în tabere rivale, după opțiuni politice; se acuzau reciproc, se împroșcau cu noroi, se dușmăneau de moarte. „Revirimentul”, să-i zic așa, s-a petrecut, cum spuneam, în primele ore ale sfintei zile de Paști. Ca la o poruncă divină, în acea noapte minunată din geana primăverii, românii care veniseră să ia Lumină se îmbrățișau cu o căldură deosebită, ciocneau ouă roșii, își adresau cele mai alese urări de bine... Mântuitorul le luminase mintea și fapta! Atunci, în acea noapte sfântă, mi-a izvorât în suflet preceptul „Politica dezbină, Biserica unește!”, sub patronajul căruia urma să scriu cărțile despre românii din afara granițelor țării, din... A doua Românie, cum este denumită într-un valoros volum cu același titlu, care poartă semnătura diplomatului-artist Lia-Maria Andreiță.

După fiecare carte am pus punct final, dar tot de atâtea ori am luat-o de la capăt. O voce tainică mă îndemna să trec peste obstacolele ivite în cale, să depășesc toate greutățile, inclusiv pe cele financiare și să continui... Așa am procedat după volumul I: „*Soarele Ortodoxiei*” (Germania și Austria), după cel de-al doilea: „*Vatra Românească sub trei episcopi*” (Statele Unite ale Americii și Canada), după al treilea: „*Frânța Ortodoxă*” și după al patrulea: „*O floare cu 21 de petale*” (Ungaria).

În Austria, Germania, Canada, Statele Unite ale Americii și în Franța, m-am deplasat împreună cu soția, organizând lansări în diferite orașe, ducând cu noi geamantane cu cărți, unele cu specific creștin-ortodox, pe care le-am împărțit românilor s-au le-am dăruit unor biblioteci. În Ungaria, „caravana culturală” a sporit la 11 persoane, prin grija mea financiară. Lansările volumului „O floare cu 21 de petale” (numărul parohiilor ortodoxe românești) la Giula și Budapesta s-au constituit în adevărate sărbători, despre întâlnirile noastre cu maghiarii de origine română, cu elevii de la liceul românesc „Nicolae Bălcescu” din Giula scriindu-se la superlativ în presă. Bibliotecii liceului am donat peste 500 de volume în limba română și circa 100 celei aparținând Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria. M-am pregătit, apoi, pentru „marea călătorie a vieții”, cum am numit-o. Am traversat Europa, în drum spre Roma, pradă unor sentimente contradictorii. De nerăbdare, de neastâmpăr, de emoție, de bucurie, o bucurie care-mi invada toate fibrele sufletului, de surescitare, acea surescitare care premerge marile evenimente

ale vieții, dar și de neliniște. Neliniștea că nu voi fi în stare să cuprind, cu ochii și cu antenele inimii, întreaga măreție a Cetății Eterne, că nu voi fi, deci, demn să calc pragul de glorie și de miracol al uneia din cele mai mari, mai vechi și mai vestite metropole ale lumii, zidite în conștiința omenirii din toate timpurile ca un pisc suveran de civilizație și de spirit. Reminiscente de lectură, pagini din scriitori celebri, de la Petrarca și Dante la Giovanni Papini și Quasimodo, imagini ale grandioaselor vestigii latine și ale nu mai puțin grandioaselor monumente ale contemporaneității; minunile de culoare, piatră și bronz ale Renașterii și minunile de credință și jertfă care fac faima neasemuită a cetății Sfântului Petru, toate mi se învălmășeau în minte și în suflet ca într-un pliant de muzeu gigantic, cu toate porțile deschise spre eternitate.

De prisos, cred, să spun că întâlnirea cu miracolul mi-a tăiat răsufлера. Că suprapunerea Romei din vis peste Roma reală, care m-a primit cu uriașele și ospitalierele ei brațe ca pe un prunc în neasemuita dulceață a căldurii materne, a însemnat un șoc din care mi-am revenit cu greu, depășind tot ceea ce îmi imaginasem. Primul popas, firește, l-am făcut la faimoasa Coloana – Columna lui Traian – spre a mă închina în fața Învingătorului, dar, mai ales, a strămoșilor noștri daci, imortalizați în scene de o vibrantă expresie de către Apollodor din Damasc. În mod artistic, Columna reprezintă momentul ivirii noastre ca neam și — ca să ne referim și la teza avansată de unii cercetători — ea reprezintă și nașterea noastră ca popor creștin. Columna întruchipează, așadar, latinitatea poporului român și continuitatea de credință în cadrul Bisericii lui Hristos, care a pătruns la noi altoind credința autohtonă a dacilor, pe drumurile deschise de Traian și urmașii săi. Suntem și azi, cum am fost atunci, în evul Columnei. Păstrăm, în limbă, în datini, în obiceiuri, în port, ceva din ființa noastră dintâi, un „ceva” prețios și inconfundabil, care ne legitimează ca atare în ochii lumii. Să ni-l amintim pe Badea Cârțan, țăranul ardelean care, înveșmântat în straietele alb-negre de o demnitate sacerdotală, a poposit, după nenumărate zile de mers pe jos, la picioarele Columnei, în fața acestui altar de piatră al nașterii noastre istorice. Și să ne amintim cum cetățenii Romei, văzându-l, s-au frecat, uluiți, la ochi, crezând că a coborât un dac de pe Columnă.

„Să vezi Napoli și apoi să mori!”, spuneau cei vechi. „Să vezi Roma și apoi să mori!”, voi adăuga. Primăvara călătoriei noastre de documentare în Italia se încheiase demult. Trecuseră o vară, o

toamnă și o iarnă, venise o nouă primăvară, la noi se copseseră deja cireșele, lunile alergau spre paradisul soarelui când scriam pagină după pagină din volumul al cincilea: Sub cerul Italiei. De data asta, voi pune punct final?, mă întrebam. Sau voi continua, trecând peste obstacolele ivite și înfruntând greutățile financiare? Până să mă hotărâsc asupra unui răspuns i-am mulțumit bunului Dumnezeu că mi-a dat sănătate și putere să pot călători pe două continente și să scriu peste 1.600 pagini de carte despre Biserica ortodoxă europeană și nord-americană de origine română, formată în ultimul secol și jumătate – subiect neabordat, în ansamblu, până la noi, ci doar sporadic, de-a lungul timpului.

Volumul „Sub cerul Italiei” a fost lansat în Peninsula – la Padova, Verona, Torino, Roma (Catedrala Scala Coeli și Accademia di Romania) și Recanati (Centrul Mondial de Poezie Giacomo Leopardi) –, fiind însoțit de o delegație culturală alcătuită din 14 persoane, pe care și de această dată am susținut-o financiar, deoarece am primit un refuz „elegant” din partea Ministerului Culturii și Cultelor, în timp ce sute de milioane de lei au luat drumul unor acțiuni de importanță minoră sau de interes personal.

Mi-am pus de multe ori întrebarea: din cărțile mele a reușit, cumva, să străbată măcar o rază de lumină în diaspora ortodoxă românească? (În contextul actual, termenul de diasporă a devenit impropriu.) Când așterneam pe hârtie cuvintele de încheiere pentru volumul „Sub cerul Italiei”, poștașul a bătut la ușă și mi-a predat un plic cu Scrisoarea Duhovnicească, nr. 5 (86) din mai 2004, buletin de informații editat de Mitropolia Ortodoxă Română pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, foaie de suflet care apare prin grija unui ilustru cărturar al lumii creștine de astăzi, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit dr. Serafim Joantă. N-am trăit, în ultima vreme, bucurie mai mare ca la aflarea veștii că – în sfârșit – a avut loc o reuniune a episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America, cu tema: «Biserica Ortodoxă între migrațiune și înrădăcinare în Occident. Perspectiva unor Biserici locale.» (Paris – Limours, 15-19 aprilie 2004). La întâlnire – prima de acest gen în istoria românilor din afara granițelor – au participat toți cei șapte episcopi ortodocși români pe care i-am cunoscut, de-a lungul anilor și despre a căror operă vastă am scris în cărțile mele, în ideea unirii românilor de pretutindeni prin Biserică – singura cale de închegare a sufletelor risipite și, nu rareori, rătăcite într-un unic și mare suflet, parte inseparabilă din sufletul nației. Acum câțiva ani, când scriam

despre necesitatea unității românilor ortodocși din S.U.A. sau Franța sub un episcop unic, ideea mea a fost atacată virulent de persoane tributare vechii și nemiloasei concepții de ură, dispreț și dezbinare între frați de sânge și de credință. Și, iată, citeam acum, cu sufletul încărcat de o bucurie și o liniște fără seamăn, că gândul bun s-a împlinit.

Ar fi fost posibilă o asemenea bucurie cu câțiva ani în urmă, pe vremea când – ca să dau un singur exemplu – persistau adânci divergențe între parohia Sf. Parascheva și Sf. Genoveva din Paris (St. Suplice) și biserica Sfinții Arhangheli (de pe strada Jean de Beauvais)? Nicidecum! Iată, Dumnezeu a lucrat și, astăzi, prin inimile noastre însetate de concordie începe să curgă, impetuos, focul dragostei, al dragostei de adevărați români, cel care ne-a ținut neclintii și teferi în milenara și zbuciumata noastră istorie: frați la bine, ca și la rău. Am crezut – și mi-am exprimat acest crez și în cărțile mele – că Mântuitorul nu și-a luat mâna de pe „Grădina Maicii Domnului“, că va veni vremea când dragostea dintre români, izvorul focului sacru al acestui neam, va fi din nou dătătoare de roade bogate, că prin prezența Bisericii Ortodoxe Române în Occident se răspunde nevoilor concrete ale credincioșilor ei, reprezentând o mărturie și un mod de transmitere a spiritualității ortodoxe. Realitatea și reușita integrării în societățile în care trăiesc și aportul însemnat adus la gândirea și cultura locală de către credincioșii și ortodocșii români stabiliți în Europa Occidentală, în Canada și America reprezintă și va reprezenta o experiență pozitivă, dovedind, astfel, deschiderea și compatibilitatea mesajului creștin-ortodox cu lumea contemporană și structurile ei. Ortodoxia nu este legată de o singură cultură sau de un singur neam; ea este credința în Fiul lui Dumnezeu întrupat, mort și înviat pentru viața lumii, veșnic prezent în Biserică prin Sfintele Taine, îndumnezeind și dăruind viață veșnică tuturor credincioșilor.

CÂTEVA GÂNDURI DESPRE „COTIDIANUL MISTIC“

Dimitrie Grama

Nu pot să-mi dau seama, poate tocmai din simplul motiv că sunt destul de nestructurat, dacă haoticele reflecții pe care le

împărtășesc au vreo valoare pentru alți oameni de litere sau cu mofturi filozofice. Căci nu este ea oare lumea plină de poeți și filozofi? Eu continui să reflectez în primul rînd pentru sufletul și cugetul meu, mă împlinesc și mă bucur ca un copil care tocmai a făcut o jucarie dintr-o bucățică de lemn și o arată cu mîndrie părinților. De aceea, bacsama, scriu doar fragmentar și cît mai scurt ca să prelungesc acest joc de plăcere sufletească. Și, de asemenea, adeseori mă gîndesc la Oscar Wilde care a spus că: „Oricine poate scrie un roman de trei volume. Are doar nevoie de o completă ignoranță privitor atît la viață în general cît și la literatură”. Deci: există o legătura misterioasă între sufletul creator și natură? Dar bineînțeles! Căci ce suntem noi înșine dacã nu creația naturii și nu este ea oare creația noastră? Suntem materie divină plămădită de aceeași mîină, mîina lui Dumnezeu. Sunt convins că ființa umană nu poate fi considerată individual, o entitate separată, gînditoare, făcînd abstracție la restul universal. Suntem „o apa și un pămînt”. Din păcate, omul așa-zis „modern”, în înspaimîntătoarea lui admirație cu privire la cuceririle științifice și tehnologia moartă pe care el a creat-o, s-a lepădat de umilința vechilor înțelepți, umilința acelor care într-adevar încearcă să înțeleagă misterioasa și divină legătură universală. Poate că nu ne este nouă, oamenilor, dat să înțelegem tot, poate că o parte din mister întotdeauna va exista, rezervat fiind aceluia care ne-a creat; dar nu este, oare, tocmai această straduință de a înțelege rostul naturii, rostul nostru în relație cu imensitatea și necunoscutul, baza tuturor creațiilor artistice? M-am întors după mulți ani la Iliada, la casa strămoșească, unde în grădină curge un pîrîu de munte și un nuc secular umbrește locul. Am recunoscut totul de parcă nici nu aș fi fost plecat vreo 30 de ani. Mă întrebam atunci: oare liniștea sufletească și claritatea cugetului pe care le simțeam se datorau doar faptului că eu, omul, recunoșteam locul, sau și faptului că grădina mă recunoștea, acceptîndu-mă, și în felul acesta creîndu-se o simbioză mistică, subtilă și inspiratoare? Am scris atunci cîteva poezii (publicate în cărțile mele anterioare). Dar oricît de poetic, oricît de artistic în pastelurile cele mai grozave, îmi dau seama că nu am putut și probabil niciodată nu voi putea să redau această lume exterioară în splendoarea ei și, mai ales, să pot sintetiza efectul spiritual al reîntîlnirii. De asemenea, mă gîndesc cine în fond a „creat” acele poeme atunci. Intellectul meu rece, cunoașterea cuvintelor respective? Eu cred că abia după ce am avut, pe un plan sau altul, o discuție serioasă cu

grădina și abia atunci cînd și nucul și pînîl și-au spus oful, abia atunci am putut și eu scrie ceva. Am dat acest exemplu, nu pentru ca să mă justific cumva celor care văd arta ca o meserie cu dicționarul în față și cu spaima criticilor pe umeri, ci ca o mărturie spre aducere-aminte, pentru mine însumi.

Ce înțeleg eu prin natură și gîndirea ei? Care ar fi parametrii obiectivi în acest sens dacă există? Pornesc de la o conduită intelectuală simplă: „pentru mine totul există, tot ce imaginația ne pune la dispoziție acum și tot ce alte fantezii aparținînd viitorului ne vor excita cotidianul, există”. Pentru că noi, oamenii, nu înțelegem universalitatea și profunzimea fenomenelor naturii, nu înseamnă că ele nu există. Știința este abia în fașe, la început de drum, căznindu-se să înțeleagă partea de la suprafață a „ice-bergului” care este universul, natura, lumea biologică. Studiind științele, îți dai seama cît de puțin cunoaștem. Însăimîntător de puțin! Dar avem tupeul să spunem: „asta-i adevărat, asta nu este”. Numai în scurta noastră existență umană documentată, chiar „științifică”, multe așa-zise adevăruri s-au dovedit false și multe imposibilități s-au dovedit posibile.

Deci, natura are posibilitatea de înțelegere, de gîndire, pentru că natura înseamnă un univers, pentru că universul înseamnă o imensitate de neconceput cu mintea umană actuală și pentru că aici se află și misterul creației și creatorul. Eu nu pot să accept că „un ceva”, fără gînd, fără nici un plan s-a autocreat și că noi, ființele umane, și doar noi judecăm.

S-ar putea ca într-o galaxie îndepărtată alte vietăți complet diferite de noi ca aspect fizic, moral, etc să se confrunte cu aceleași impurități de gîndire ca și noi. Fiind create de același Dumnezeu, după asemănarea lui, să se considere unice în acest univers și să ne renege existența. Indirect atunci nu existăm nici noi, nici ei. Dumnezeu a făcut totul după asemănarea lui și nouă ne-a dat intelect și ne-a pus în față probleme de rezolvat în speranța că, prin efort comun, vom reuși să înțelegem despre ce este vorba cu existența noastră și să luăm o decizie dacă vrem și putem să continuăm spre alte sfere mai înalte ori să pierim în luptele mărunte ale unor suflete și minți mărunte.

În concluzie, natura fiind alcătuită din tot ceea ce este și, deci, conținîndu-l ca și noi pe Dumnezeu, simte, gîndește, comunică cu noi. Acum, noi, oamenii, reacționăm foarte individual la tot felul de fenomene, chiar și cele mai umane și banale și, deci, felul în care fiecare își tălmăcește un fenomen mai aparte, mai confuz,

mai mistic sau mai divin este foarte individual. Din păcate, deseori și foarte limitat. Asta nu are nimic de-a face cu inteligența individului căci sunt destule exemple de oameni inteligenți, dar limitați, experții de exemplu, și consider că asta are de-a face cu puterea individului de a se lepăda de trufie, deci indirect prin gradul de umilitate la care poate să ajungă și legătura pe care poate să o aibă cu spiritul. Pentru că nu toți o posedă și cei săraci în spirit rămân orbii creației.

Gîndirea naturii este parte din gîndirea omului și invers. Natura își creează arta ei așa cum noi o creăm pe a noastră și să spună cineva că nu există numitori comuni!! Toate acestea le împărtășesc conștient fiind că s-ar putea să nu am deloc dreptate. Dar pentru mine, acum, așa e!

*

Voi încerca să continui pe tema aceasta interesantă dar imposibil de frustrantă, deoarece este la cheremul fiecăruia să aprobe sau să arunce la gunoi argumentele mele. Și, pe bună dreptate, deoarece eu nu am dovezi. Bîjbîi și eu în întuneric iar atunci cînd, din cînd în cînd, întîmplător, o rază slabă de lumina mă izbește, mă ambiționez (cred că din orgoliu) să descriu confuzia pe care lumina mi-a creat-o. În aceste momente de slăbiciune, mă umflu în pene și-mi spun ba că sunt poet, ba om de știință, ba cine mai știe ce, fenomen care s-ar putea să deruteze și pe alții. De aceea, vă rog: PRECAUȚIE!!

Am văzut, deci, că există o materie continuă Om-Natură-Dumnezeu, care atît separat, individual și de sine stătător se expun inchițiției observatorilor cît și într-o formă de conglomerat amorf, unde aceste entități sînt crescute una în alta în așa măsură încît individualismul dispare complet. Atunci, acolo, Dumnezeu devine uman și noi devenim divini.

Care din aceste stări este realitate imediată, prin care înțeleg o realitate de zi de zi (mers la piață, citirea jurnalului etc) și care este o altă realitate (starea de vis, corpul astral, dialogul cu pisica etc) este enorm de greu de spus cu toate că la o primă privire superficială pare simplu. Dar să ne gîndim că atunci cînd noi încă mai suntem în căutarea unei identități, cînd nici măcar nu știm bine cine suntem, orice întrebare, oricît de simplă ar părea, este o enigmă, iar fiecare răspuns este atît corect, cît și greșit. În aceeași măsură. Asta definește probabil situația schizofrenă,

haotică, a gândirii dar care, în același timp, este unica noastră sursă de energie intelectuală. Căci unde am fi dacă am avea la îndemână toate răspunsurile, tot adevărul? L-am egala atunci pe Dumnezeu? Ne-am putea atunci da nume și, eventual, să trecem dincolo, să depășim divinitatea? Vorbesc de acel Dumnezeu care nu poate fi explicat, de acel Dumnezeu care nu poate fi numit și nu acel Dumnezeu pe care orișicine îl poate „folosi” cu un motiv sau altul. Stă un gând ca bază a creației individuale sau universale? A fost rostit un cuvânt să împlinească gândul, să-i dea viață? Cred ca da. Gândul, ca parte a conștiinței, definește creația, iar cuvântul, scrisul definește gândul în domeniul tuturor realităților. Dacă există gând fără cuvânt? Bine-nțeles că există! Pînă și imposibilul există. Cuvîntul s-a născut din necesitatea de a supraviețui și mai ales aceea de a deveni nemuritori. Sunt sigur că mulți mă vor combate spunînd că nu este posibil gând care nu este descifrat direct de conștient. Treaba lor să creadă ce vor! Eu am atît de mult subconștient, încît de multe ori am impresia că el, subconștientul, îmi decide soarta și, ca să nu mă fac de rîs în fața orgoliului propriu, confabulez tot felul de explicații „logice” la care, vezi bine, eu, deșteptul am ajuns. Apoi pentru că tind spre nemurire mă prostituez cu alfabetul, literele, scrisul. Gîndul apare în tainica realitate a subconștientului, cuvîntul nu; dar cuvîntul este mesagerul necesar, ba chiar vital, de care omul nu se poate despărți. Nu a fost întotdeauna acolo, dar odată învățat a rămas în noi pe vecie și nu putem scăpa de el în nici un fel. Cuvîntul este ca o tumoare adînc înfiptă în cugetul uman, așa încît, dacă cineva ar vrea sa-l resecteze definitiv, într-un fel sau altul, ar muri. Dar de aici, de la necesitatea cuvîntului, cum oare se trece la folosirea cuvîntului în literatură, în cîntec, în șoapte de dragoste, în poezie? Și mai ales de ce? Aici, pentru mine intervine **„cotidianul mistic”** care mă salvează, spunînd că starea de inspirație – dacă există – nu este a mea, ci am furat-o de undeva, de la cineva. De aceea de multe ori mă cert cu Dumnezeu, îi cert pe cititori și mă ascund de critici. Au fost momente cînd secrete existențiale le-am furat oamenilor simpli de pe stradă sau le-am furat muribundului, care, cu ultima suflare, mi-a șoptit ceva. Și eu am crezut că l-am auzit, că l-am înțeles; și atunci, în acea exaltare de moment, am deschis porți și ferestre în pergament. Acolo vine din cînd în cînd, rar, o femeie ducînd un coș de nuiete pe brațul stîng și cîteodată se oprește în dreptul unei porți sau ferestre și așa, la întîmplare, scoate din coș cuvinte pe care mi le aruncă prin aceste

deschizături direct pe buze. Ea mă îndeamnă să vi le spun. Se pare că este cumva în interesul ei. O cheamă Muza.

Vezi, dragul meu Artur, ce simplu este totul dacă accepți să te lași dus, cu ochii larg deschiși, de acest fluviu subteran, creația, de la un capăt la altul. Când ieși din el, te vestejești repede și mori. Dar asta-i doar începutul!!

Aabenraa, Danemarca

IZVOARELE ZIDIRII

Gheorghe Gavrilă Copil

Am apărut în lume cu anumite opreliști de la ce nu e bine, excluzând relațiile dure, dar și direcționat pentru asceză, cu finalizare de pustnic. Această comoară din vremi de demult, din religia zalmoxiana, s-a întâlnit cu rugile mamei, dintru limpezimile ei sufletești, în simplitatea și bogăția ei țărănească, și ale vreunui episcop. Drept pentru care, după ce din 1964 sunt licențiat la Facultății de litere din Iași, în 1977 am devenit licențiat al Facultății de Teologie din București (În ce condiții!). Recunosc și trăiesc prezența spirituală a neamului, de dintotdeauna, care își face loc spre suprafață, ca izvoarele. Apă bună, cristalină. Apa aceasta sfântă, spirituală, m-a harazit cu trăirile sacerdoților zalmoxieni. Iar religia zalmoxiană a modelat caractere ferme, întru dăinuirea neamului. În sensul celor de până acum, mi s-a oferit și am adus în lumea de azi a omului carpatin, câteva ciuturi din comoara locuindă în adâncimile sufletești ale dacoromânilor, în chiar noi, templele vii ale acestui neam. Așa, studiul *Testamentul Zalmoxian Dacoromân*, romanul-eseu *Decebal sau Dacia Eterna*, Editura Majadahonda, București, 1996, (ambele la www.agero, la Istoria României) și piesa de teatru *Deceneu*, Editura Nestor, 1995, cu acțiunea în timpul arhiepiscopiei dacilor, înființată de împăratul dac Justinian, arhiepiscopie autonomă, egală Atenei și Romei, piesă de teatru cu replici din documentele acelor vremi, cu lumini din secole ce încă își așteaptă recuperarea.

Noi toți suntem însemnați cu lumini din origini ancestrale, lumini spirituale vii, pulsatorii. La care se adaugă nimbi noi din generație în generație. Și dimpreuna ne leagă din vremi care în spirit nu sunt pierdute. Adesea au vlăstărit timpi de cultură de referință, în șirul ultimilor zece mii de ani-Vădastra, Cucuteni, Hamangia,

Cultura tradițională folclorică, Bisericile maramureșene, specific românesc, Mihail Eminescu și alții și alții. E tradiția noastră, viața noastră, din care topoarele ce lovesc codri nu au reușit și nu vor reuși să ne doboare.

De pe la vârsta de zece ani (Sunt născut în 1939, 21 mai), în perioada în care Neamul Românesc era supus asasinării, s-a început să fiu zidit spiritual întru aspirațiile și împlinirile acestui neam, care erau sub izbiturile roții lui Horea. Operele culturii române erau arse, puse la secret, autorii în pușcării, maltratați, unii, lichidați. Cutremurător efort din partea celor potriviți, criminali, dar nu pierirăm, spiritul neamului vlăstarindu-ne în recuperarea locurilor celor lichidați. Fenomenul continuă. Cărțile și revistele despre Basarabia și nordul Bucovinei, se mai găseau în târgurile de carte de pe maidane. Bolșevicii încă nu le interziseseră. Pe acestea le cumpăram și le citeam, fără a înțelege tâlcul lor. Eram lipsit de orice îndrumare din partea celor din jur, sau din partea altor persoane. Nu știam nimic de răpirea de către URSS a Basarabiei, nordului Bucovinei și a Ținutului Herța. Spiritul neamului, harnic, roditor mă îndruma și hrănea spiritual. Acum știu că erau elitele acestui neam. Chiar dacă au fost zdrobite în lume, triumfau din lumea nevăzută. Și triumfă. Mai târziu am început a conștientiza ce se petrece cu mine. Și m-am fericit să-i asigur acestei comori, protecția necesară. Și totuși, pe la treisprezece ani am fost luat de mână, cu prietenie, de un necunoscut, vârstnic, abia ieșit din pușcarie și am fost dus într-o pivnița tăinuită, plină cu documente. Mi-a arătat niște albume cu fotografii și însemnările oamenilor de seamă, care au vizitat acea familie, din secolul al XIX-lea, până în anii celui de al II-lea război mondial. Mi-a rămas în memorie numele lui Octavian Goga. Apoi mi-a arătat și citit *Testamentul lui Avram Iancu*. În original. Cine l-a inspirat și întărit să mă intuiască și să riște pecetluindu-mă cu răsuflarea lui Avram Iancu și ale unor mari personalități ale culturii române? Doar eram un copil. Să-l mântuiască Dumnezeu. Era un urmaș direct al dr. Ioan Rațiu, memorandistul din 1894. Mai târziu, peste ani, când am beneficiat doar de câteva clipe de rugăciune din partea părintelui profesor Dumitru Stăniloae, s-a declanșat starea de lucru pentru ceea ce fusesem pregătit, un roman despre Unirea dela 1 Decembrie 1918. E vorba de *Valea Hășdății*, publicată după zeci de ani (Editura Dacia Eternă, București, 2000). Personajele? Țăranii români de pe Valea Hășdății. Dar înainte cu vreo câțiva ani de *Valea Hășdății*, în 1971, mi s-a confiscat manuscrisul

romanului *Coșmarul* și mi s-a intentat un proces penal „...prin rezoluția din 6 august 1971 s-a început urmărirea penală împotriva numitului Copil Gheorghe Gavrilă pentru săvârșirea infracțiunii de propagandă împotriva orânduirii socialiste...reținându-se că acesta a conceput și scris materiale cu conținut anticomunist pe care le-a difuzat mai multor persoane.”

Au urmat *anii luptătorului*, atât cât am fost în stare să fiu. În condiții dramatice, noaptea, am început să scriu un roman al rezistenței românești de după 1950 și a nevoii imperioase de reunificare a țării, așa cum s-a reflectat în sufletul meu și cu eforturi greu de imaginat pentru cei care nu au trăit acele vremi, am reușit să ascund manuscrisul romanului, intitulat *La apus de soare*, publicat tot după zeci de ani (Editura Dacia Eternă, 1999). A nu se uita că eram în supraveghiere permanentă. Accesul la dosarul de supraveghiere informativă încă este o imposibilitate. Prin 1993-1994 unul din ofițerii de securitate din 1971, se mai posta în fața blocului în care locuiesc...A urmat marea chemare, șansa Reîntregirii României, în 1990. Am fost organizatorul *Podului de flori*. Se știe, cu deplină acoperire documentară, că Revoluția Română și Podul de flori au fost anexate de casnicii Moscovei din București, blocând Reîntregirea României. Spre documentare a se citi cartea, al cărei autor sunt, *Societatea Culturală București-Chișinău*, Dacia Eterna, 1999 (Sau pe internet, cu titlul Reîntregirea României, www.agero.ro, la Pagini de istorie, în cadrul articolului *Dragi români din R. Moldova veniți cu noi în U.E.*, la www.curaj.net, sau la www.mișcarea.com, la rubrica De peste Prut). Cum e Doamne pe Cruce?, un roman al deportaților români din Siberia, mai așteaptă, de zeci de ani, să fie publicat. Intre timp, în 1990, spiritul martirizaților români m-a întărit și călăuzit, ca prim român cu rost înalt de solidaritate românească, să merg în Siberia, la deportații români supraviețuitori și la urmașii acestora. Din Țările Baltice și din Polonia veniseră cu camioanele să transporte în țările lor natale osemintele martirilor din gropile comune.

În timpul redactării unuia din romanele publicate, prezența spirituală a lui Liviu Rebreanu a fost atât de accentuată, încât îl consider coautor.

Cărțile, triplărite printr-un greu efort financiar propriu, au fost donate, cele mai multe, în Basarabia și nordul Bucovinei.

Din romanele de creație recentă, pe care nu le pot publica din lipsă de suport financiar, așteaptă, pregătite pentru tipar, *Tincuța*,

O troița de la margine de sat (acțiunea în actualitate, inclusiv pe plan politic) și *Oglinda Cerului* (mânăstirea din noi, drum spre construirea celei văzute). Dintre cele tipărite, romanul *La apus de soare* îl consider cel mai bine încheiat, capabil să reziste timpului, iar din cele nepublicate, *Tincuța*, *O troița la margine de sat* și *Oglinda Cerului*, care deși de sine stătătoare, au elemente de trilogie.

Sunt primul secretar științific al Cercului Deceneu pentru studierea limbii și scrierii dace, cerc din care își trag rădăcinile grupările de cercetare a civilizației tracodacoromâne, de după 1990.

ILUMINARI COLECTIVE

Elisabeta Iosif

Există un timp – și mereu apare o asemenea perioadă – în care transformându-ne pe noi înșine, îi putem transforma pe ceilalți, prin propriul exemplu. Într-o lume în care există puțină comunicare pentru a trage vreun profit din conversație, cartea poate deveni un mijloc de dialog cu lumea pe care o descrie, iar autorul ei un partener, pe care îl ascuți cu mintea și cu inima. Dar există un alt timp, în care scriitorul, poetul, savantul și profesorul se află atât de aproape de noi încât nu-ți vine să crezi că pot face parte din universul nostru intelectual. Ei erau măestrii, modelele și am simțit, în timpul studiilor universitare, cum traversau și învingeau o dată cu noi rigori de neimaginat. Și pentru că am avut privilegiul să-l am profesor pe George Călinescu, pentru cei care nu știu, aș vrea să descriu cum începea o „lecție” călinesciană. Pentru că aveam colocviu, notat de profesor și pentru că ușile amfiteatrului stăteau larg deschise pentru studenții și profesorii de la toate facultățile Universității București, aveam un seminar cu o oră înainte de venirea sa. Ocupam primele bănci și nu ne scăpa nimic din ceea ce avea să spună. Venea însoțit. În dreapta sa era secretarul de partid al facultății, Ion Diaconescu, iar în stânga sa, se afla șeful Catedrei de Literatură, fostul său student, George Ivașcu. Era vădit stânenit de aceștia. Și o dată, deranjat de „escorta” sa, spuse mai în glumă, mai în serios: „sunt ca un Hristos între doi tâlhari”. Ținea un curs „Eminescu”. Aflasem de la eminenta cercetătoare Cornelia Ștefănescu, un amănunt incitant: volumele studiate de Călinescu erau adnotate și pe paginile lor era risipă de idei în observații

laconice. Mă fascina acea bibliotecă, dar n-am ajuns în universul călinescian decât mai târziu. Dacă aş fi ştiut că peste un an am s-o întâlnesc pe Vera Călinescu, singură... Era cunoscut faptul că profesorul de la catedră, căruia îi plăcea să „arunce” câte o vorbă de duh auditoriului în timpul prelegerii, conducea cu stricteţea omului de ştiinţă un institut de cercetări în domeniul istoriei literare şi a folclorului românesc. Fiecare specialist al institutului îl informa despre cercetarea personală, despre stadiul lucrărilor, despre contribuţia la sumarul revistei. Când mergeau acasă la el, mai mulţi odată, grupul se făcea, adică se întregea, înainte de ora fixată, în așa fel încât, la „fără cinci minute” toată lumea intra în grădina casei, iar salutul de bun venit al gazdei să bată pe ora întreagă. Iar grădina... nu mai arăta ca atunci, în amintirile Cornелиei Ştefănescu, care prin specificul muncii sale, a stat mai mulţi ani în preajma marelui cărturar. Grădina... cu leul, cioplit în piatră veche, adus din călătoriile de studii, din gospodăria unui țăran, de lângă Sarmisegetusa! Nu mai era nici bazinul, cântând prin gurile ascunse; un fluiet uriaş, așa cum l-a închipuit în Scrinul negru. Aici urmărea ecourile anotimpurilor. O frunză căzută... un moment „melancolic”, pentru ca să folosesc caracterizarea lui Călinescu din „Cronica optimistului.” Aud cu fantezia acustică „obişnuia să spună... Acum nu mai e nici Casa memorială, nici grădina... Într-un moment asemănător am simţit nevoia să „aprind lumini” în calea demolării caselor memoriale, a muzeelor în năruire. Ca să rămână, undeva, într-o carte, amintirea lor. Cineva spunea că trebuie să facem uneori, chiar ostentativ, astfel de demersuri. Să „iluminăm” acele locuri sacre în care au creat personalităţile româneşti. Le asemena cu alt gest, al miilor de credincioşi, ce au vegheat o noapte întreagă în zăpadă, cu lumânări aprinse, sub supravegherea autorităţilor (devenind martorii demolării) lângă biserica Sfânta Vineri. Se spune, că mulţi au luat, în acea tristă noapte câte o cărămidă pentru reconstruirea viitoareii biserici din apropierea sacrului loc. Odată ce se pierde simţul sacrului, nimic nu mai rămâne. „Frumuseţea exilată lasă în urma ei deşertul.” Aşa s-a născut ideea cărţii „*Casa cu ferestre luminate*”. În acei ani stăteau să cadă Mirceştiul lui Alecsandri, Bojdeuca lui Creangă, se năruia Muzeul Theodor Aman cu monumentala arhitectură, în centrul capitalei, la care contribuise personal artistul, alături de sculptorul Karl Storck; se anunţase demolarea „Mărţişorului” în care crease Tudor Arghezi... Aşa s-au „aprins lumini” pentru ideile din carte. Învăţasem de la profesorii mei.

...Vremea trece... Cu ceva timp în urmă am hotărât noi, Generația Călinescu“, să mergem la mormântul maestrului. Foști studenți și profesori ne-am dus la Cimitirul Belu. Locul de veci al lui George Călinescu se află lângă cel al lui Mihai Eminescu. În timpul slujbei, deodată... un vânticel s-a pornit. Fluturi de flori de tei s-au pogorât asupra noastră, deasupra colivei. Ninge cu flori de tei, din teiul eminescian, peste nemurirea lor... Multe momente miraculoase am surprins și în carte. Unele le-am transmis ascultătorilor mei, prin emisiunile culturale realizate la Radiodifuziunea Română. Unde am creat emisiuni timp de 35 de ani și am scris scenarii radiofonice, multe rămase în Fonotecă. Unele idei au fost sursă de inspirație pentru un volum de povestiri fantastice „Zeița fără chip“ și pentru o altă carte „Călătorie la Poarta Soarelui“.

Dacă am avea mai multă vreme să putem așterne pe hârtie înțelepciunea adunată. Așa cum am strâns-o timp de 5 ani, în sunet radiofonic prin „Înțelepții cetății“. Un univers de idei despre lumea acestui secol. Și să ne răspundem, precum Umberto Eco, în fața unei cărți la întrebarea „ce vrea să spună... Adesea, cărțile vorbesc despre alte cărți... sau e ca și cum ar vorbi între ele. La lumina gândului acestuia, biblioteca mi s-a părut locul unui îndelungat și secular murmur...“

Februarie, 2006

CĂRȚILE – DARURI PENTRU SEMENII NOȘTRI

Nicolae Dragoș

Un gând parcă dăltuit în marmură al unuia dintre literații de seamă ai românilor, a avut darul de a se constitui în reper existențial și, totodată, formulă explicativă pentru propria-mi creație. „Nu poți fi mândru de ceea ce nu cunoști“ – scrisese marele, luminatul cărturar, G. Călinescu, iar această revelație-îndemn avea să-mi ordoneze, în timp, fapta civică și, implicit, rodul scriitoricesc cu care m-a învrednicit, până acum, destinul.

Am realizat mai adânc decât până atunci, asumându-mi această simplă și esențială zicere, că nu odată, dintr-un reflex psihospiritual ne declarăm mândri față de Patria căreia îi aparținem,

față de trecutul ei, pe care îl așezăm în orizonturi glorioase, dar cunoaștem prea puține fapte ale acestui trecut, că, în loc de a avea viață istorică, geografia patriei, rămâne în multe privințe una exteroară, colorată cu albastru sau cafeniu pe o hartă de carton, înfățișând astfel apele sau munții, lipsindu-i însă relieful eterne alcătuite din jertfe și eroism, din îngemănările miraculoase dintre spada războinicului și tot atât de tăioasa spadă rezultând din gândul vizionar al diplomatului inteligent știind că, prin realism și echilibru, prin sacrificii inevitabile dar trecătoare, să salveze ceea ce a fost, este și va fi esențial, dincolo de trecătoarele noastre ființe pământene: *ființa Patriei*.

„A ști de unde venim, unde am ajuns și încotro ne îndreptăm, iată adevăruri fără de care îngemănarea cuvintelor – fie ele în poezie imnică sau roman istoric, fie în poezie intimă, de iubire și dor, fie în roman de modernă reflexie – este greu de presupus că ar putea duce la finalități literare durabile“.

Am crezut și cred că harul creației, oricâte explicații rigurose științifice s-ar aduce, conține în sine o dimensiune ce scapă înțelegerii, explicație imediată purtând în sine un germene de natură divină. Inspirația, talentul, unicitatea vocilor poetice, elanurile imprezibile pe care le cunosc cuvintele sau pana inspirată a unor mari chemați (sau trimiși) ce au populat milenii gândirii și sensibilității umane au dreptul la o asemenea sacră consacrare.

Firesc, vine o vreme când creatorul se înșeală pe sine, conștient că răspunsul nu și-l datorează doar sie ci și semenilor săi: „De ce scrie? Pentru cine scrie?“

Simplificând, răspunsul în ce-l privește pe cel ce se lasă ispitit spre confesiune ar fi „*pentru că în timp, autorul a descoperit că nu se poate imagina existând, că nu poate crede a putea trăi cu adevărat în afara scrisului, aceasta devenind condiție de a trăi, de a fi*“. Nu orgoliul gloriei, greu de cuantificat de altfel și datorită față de harul, de vocația ce i s-a dat poate fi explicația plauzibilă a alergării vreme de o viață după himera cuvântului, în speranța de a-l afla pe cel menit să rostească adevărul. Mai exact spus, poate, al adevărului tău în care să-și poată regăsi contemporanii și urmașii propriile adevăruri, confirmarea durabilității lor.

Până la un anume punct, poetul poate fi asemănat cu o pasăre, de imaginat că aceasta ar putea exista dincolo de cântecul, de graiul propriu, chiar și când acestea se reduc doar la câteva note. Se știe doar că nu toate păsările poartă numele de privighetori.

Însă dacă până și în graiul păsărilor s-a descoperit că nu totul se cuvine a fi așezat sub semnul gratuității, că și ele transmit prin notele cântecelor lor anumite semnale, anumite mesaje, că astfel comunică prin cântec, cu atât mai mult lirismul poeziei nu poate fi destinat doar hazardului, gratuității!

Sub tutela binefăcătoare a unor mari înaintași, cutremurat de sonoritățile și limpezimile versului eminescian, de logodirile spectaculoase și neașteptate, ca într-o demiurgică faptă de reîntemeiere a limbii, ale verbului arghezian, ascultând zbuciumul fără de țăr-muri din aparent monotonul vers bacovian, năzuind a mă considera discipol îndatorat mărețelor statui ale celor ce au întemeiat și înălțat în lumina izbânzilor literare cuvântul românesc – așa mi-am înțeles rostul și istoria față de darul ce mi s-a dat. Dintr-o asemenea aspirație, din convingerea că nu dezicându-mă de înaintași întru slujirea și veșnicirea cuvântului, ci adăugându-li-te lor cu dăruire și modestie, sperând spre rodul unor sinteze poetice în care să te zidești și exprimi liber de constrângerile modei, conștient că spiritul novator se refuză celor ce nu știu a și-l sprijini pe recunoaș-terea tradiției, s-au ivit pe lume și au luat chip de carte poemele mele, propunându-se celor ce le-au fost destinate cu numele lor proprii, care au putut fi, prin vreme: „Zăpezi fără-ntoarcere“, „Scrisoare în sat“, „Scutier la umbra clipei“, „Fântâna din oglinzi“ sau „Copa-cul din vis“, „Amintirea ca viață“, „Autobuzul de seară“. Sunt doar câteva din titlurile de cărți sub care mi-am zidit numele și viața, drept dar de conștiință și de datorie spirituală pentru semenii. Fiindcă, dacă nu ne scriem cărțile pentru ei, atunci înseamnă că nu le-am scris nici pentru noi înșine.

AM SERVIT CU DEMNITATE LIMBA ȘI CULTURA ROMÂNEASCĂ, AVEREA CEA MAI DE PREȚ A POPORULUI ROMÂN

Ion Hangiu

Două mari descoperiri ale geniului uman au schimbat cursul istoriei: invenția tiparului cu litere mobile, în 1453, și descoperirea undelor herțiene la sfârșitul secolului al XIX-lea, care au deschis larg calea radiofoniei, televiziunii și internetului din zilele noastre.

Încă din anii liceului și ai Facultății am fost atras de mirajul cărților vechi românești înregistrate de Ioan Bianu, Nerva Hodoș și Dan Simonescu, în cele patru volume ale *Bibliografiei românești vechi* (1508-1830). La o jumătate de secol de la invenția lui Gutenberg din Maiența, românii au tipar și tipăresc peste 350 de cărți în limba slavonă, română sau greacă.

Dascălii mei au fost, așadar, cei trei menționați mai sus. În 1958 se împlineau 450 de ani de la tipărirea *Evangheliarului slavonesc* și m-am gândit să cercetez și să public un scurt istoric al tiparului și tipografiilor din cele trei țări române, urmărind, evident, circulația cărților tipărite și rolul lor în dezvoltarea limbii române.

Din nefericire, broșura tipărită în 10.000 de exemplare a fost interzisă să fie difuzată și dată la topit în vara anului 1959.

Nu m-am descurajat și am încercat să alcătuiesc o antologie cu prefață de carte românească modernă, dar curînd mi am dat seama că o asemenea lucrare depășește puterile unei singure vieți și am renunțat. Am reținut ideea lui Bianu de reproducere a prefețelor, epilogurilor și am aplicat-o la presă, al cărui rol, în secolul al XIX-lea, în realizarea unității naționale a tuturor românilor a fost hotărîtor, după cum au subliniat însuși Bianu și, în special, Nicolae Iorga. Rezultatul cercetărilor s-a concretizat în apariția, în 1968 a celor două volume de articole – program ale principalelor ziare și reviste de la începuturile presei românești (1790) și pînă în anul 1948, antologie intitulată *Presa literară românească*.

Pe această temelie trainică, am elaborat, timp de 17 ani, primul *Dicționar al presei literare românești*, care a apărut la Editura Științifică și Enciclopedică în 1982, cu eliminarea unui număr de peste 20 de publicații de dreapta, fiind obligat să trec într-o Addenda, ziare și reviste importante.

După decembrie 1989, în condiții de libertate a presei, am revizuit prima ediție a *Dicționarului*, introducînd publicațiile cenzurate și un mare număr de ziare și reviste din România, Basarabia și Bucovina precum și publicații ale exilului românesc (1790-1990). Cu prilejul împlinirii a 200 de ani de presă românească a apărut a II-a ediție a *Dicționarului*, la Editura Fundației Culturale Române, în 1996.

Cea de a doua pasiune a vieții mele a fost servirea școlii românești ca dascăl de limba și literatura română sau ca redactor șef de secție la Editura Didactică și pedagogică între anii 1953-1966, dar mai ales în calitate de secretar al Societății de Științe

Filologice din România între anii 1971-1996. În această funcție aleasă, am servit filologia în vremuri tulburi și am reușit, cu ajutorul celor peste 100 de filiale și subfiliale ale Societății să organizez sute de sesiuni științifice în toată țara și două congrese ale Filologilor români, desfășurate la Timișoara în 1991, la Iași și Chișinău în 1994.

În 1972 am fondat o revistă pentru elevi, *Limba și literatura română*, difuzată pe bază de abonamente, care în 1987 au fost de peste 170.000 de exemplare. Din fondurile realizate, Societatea de Științe Filologice a „sponsorizat” apariția între anii 1984-1989 a trei volume masive din *Bibliografia românească modernă* într-o vreme când termenul „sponsorizare” era numai în dicționar.

Pentru urmașii generațiilor actuale și viitoare am editat, în calitate de redactor șef 17 volume din Buletinul Societății, care conțin activitatea Consiliului, a Biroului și filialelor dintre anii 1971-1996. La Buletin au colaborat toți marii lingviști și filologi ai perioadei respective, între care: Iorgu Iordan, Al. Graur, precum și istorici și critici literari.

Am acordat atenție concursurilor de limba și literatura română, desfășurate în anii 1973-1996 de o parte și alta a Carpaților, sub patronajul poetului național al tuturor românilor, Mihai Eminescu și avînd președinți de comisii centrale personalități ca: C. Ciopraga, Eugen Todoran, Al. Piru, Șerban Cioculescu, I. Coteanu, Zoe Dumitrescu Bușulenga, la întîlnirile cu elevii și profesorii însoțitori participînd, între alții, colonelul Gh. Eminescu, ultimul nepot al marelui poet atunci în viață la Iași și la Tîrgoviște, Puia Florica Rebreanu, la Timișoara în 1985, cu prilejul aniversării centenarului concursurilor organizate de „Tinerimea Română”, începînd cu anul 1885.

Au devenit membri de onoare ai Societății un mare număr de filologi, critici și istorici literari, precum și, în mod simbolic, patru urmași ai unor mari scriitori: M. Eminescu, B. Delavrancea, M. Sadoveanu și Liviu Rebreanu.

Toate aceste realizări menționate de cel ce semnează rîndurile de față sper să fie apreciate de generațiile viitoare; ele n-ar fi fost posibile fără muncă perseverentă, cinste și corectitudine în raporturile cu oamenii din jurul nostru, *fără servirea cu demnitate a limbii și culturii românești, averea cea mai de preț a poporului român.*

Din cercetarea ziarelor și revistelor am învățat multe lucruri pe care am încercat să le aplic în activitatea de profesor, redactor, redactor-șef, secretar general.

La împlinirea vârstei de 80 de ani, las generațiilor prezente și viitoare trei lucrări: Ediția a III a a *Dicționarului presei literare românești* (1790 – 2007), operă fundamentală, *Panorama presei românești contemporane*. Articole program de ziare și reviste (dec. 1989 – mai 2005), în curs de apariție, și volumul *I. Hangiu: O viață închinată școlii și presei românești*, cu articole semnate, între alții, de C. Ciopraga, Gabriel Strempel, membrii de onoare ai Academiei Române și ai Societății de Științe Filologice, Șt. Munteanu, D. Micu și Ioan Dodu Bălan, precum și un mare număr de articole republicate din Buletinul S.S.F.

Apreciez așa cum se cuvine fapta mare îndeplinită de *Asociația Română pentru Patrimoniu* și în primul rînd activitatea Domnului Dr. Artur Silvestri, autorul scrisorii „*Mărturisirea de credință literară*”, care face posibilă această carte.

CRED CĂ LIMBA NEAMULUI MEU VA ÎNVINGE PRETUTUNDENI UNDE SUNT ROMÂNI

Elena Călugăru-Baciu

Parcă și acum aud cuvintele părintelui Theodor Damian rostite la New York în seara zilei de 17 iunie 2005, când s-au sărbătorit 10 ani de la înființarea revistei „Lumină Lină” și a cenaclului „Mihai Eminescu” de către oameni de inimă și cultură românească. Totdeauna am vrut să fiu cu neamul meu, cu tăria și înțelepciunea lui și m-am străduit...

Răspunsul visului meu a venit de la cei pe care i-am cunoscut și care au vorbit despre ceea ce eu am scris. Vorbele părintelui profesor doctor Theodor Damian vin în întâmpinarea a ceea ce am trăit în încercarea de a deveni scriitoare: „Vroiam să vă spun că de fapt oaspetele serii acesteia care vine din România în mod exclusiv și special pentru acest simpozion este scriitoarea Elena Călugăru-Baciu. Autoarea volumului „*Am fost în țara cu fagi – Bucovina*” este un scriitor de talent care se impune nu prin căutarea forțată de artificii care să lanseze vanitos ci prin vocația sa demonstrată de a articula cuvântul în așa fel încât arderea lui să atingă pe oricine îi iese în cale. Cuvântul Elenei Călugăru-Baciu sparge

limitele clasice ale grăirii, ridică logosul la rangul său inițial, dar îl și transmite pe orizontală cititorilor atenți și răbdători, iluminați de sinceritate, armonie și pasiune.

Acest volum mie mi s-a părut, citindu-l, ca un fel de biserică, deci eu îl compar cu o biserică – De ce? Pentru că în biserică se adună toți din toate părțile și nu întrebi pe nimeni de ce a venit, pentru că știi de ce a venit și nu faci nici un fel de discriminare. Bineînțeles, conceptul de biserică mă duce cu mintea la conceptul de casă, că biserica e casa lui Dumnezeu iar într-unul din termenii vechi grecești casa este exprimată prin cuvântul „icos”, de aceea avem termenul de ecumenism, o casă mai globală; și de ce spun că acest volum este ecumenic și este în același timp ecleziastic în sensul pe care l-am precizat al cuvântului pentru că aici după cum spune superb autoarea, ea a vrut să nu țină seama de categorii literare, de eşalonare, de orientare ci pur și simplu a adunat ca într-un fel de amalgam, de poezie, jurnalistică, memorialistică, reportaj, dar ceea ce a urmărit a fost acest lucru ca toți cei cuprinși aici să se simtă adunați laolaltă de condeiul dumneaei, să se simtă ca mieji într-o nucă, ca miezul într-o fructă. Ideea este absolut superbă pentru că miezul este esența și bineînțeles că nuca are coajă, ceea ce mâncăm dintr-o nucă este miezul și probabil că evenimentul la care a participat a fost cam așa cum înțelegem noi că este locul miezului într-o nucă.

Cred că Elena Călugăru-Baciu este un scriitor de valoare care trebuie și mă refer la celelalte cărți că trebuie citite, deci, Elena, îți mulțumesc pentru prezență. Mă bucur că ai putut să faci acest mare efort să ne onorezi cu această lansare de carte, să alegi să o lansezi în mijlocul nostru. Te-aș ruga să ne povestești în câteva cuvinte despre tine.“

Despre mine vă spun că tot ceea ce scriu este pentru mama mea care m-a avertizat când i-am cerut voie să mă căsătoresc: „N-ai să mai faci ceea ce au spus profesorii tăi: tu trebuie să scrii”. Ea a avut dreptate. Viața a venit cu valuri mari asupra-mi și după cum vedeți nu sunt prea voinică, dar după nenorocirea pe care mi-a adus-o moartea soțului meu m-am așezat la masa de scris și totul despre mine se găsește în povestirile din volumul „Grădinile lui Sebastian”, romanul „Din nou Cain”, volumul de versuri „Glose”, volumul de proză scurtă „Jocul țipătului”, romanul „Aripă frântă”, volumul *Poezii/Poems*, traducerea aparținându-mi și ultima cartea cea pe care o lansez aici „Am fost în țara cu fagi-Bucovina.

Cu toate aglomerările de fapte pe care le-am trăit au fost unele de excepție pe care nu credeam că mi se pot întâmpla și totuși așa cum se spune „cineva acolo sus mă iubește m-a ajutat“, mai târziu, dar a fost elementul de grațiatate pe care l-am primit cu prisosință și acela a fost că am putut călători, maturizându-mă la sufletul istoriei pe care o iubesc așa de mult. Din dragoste pentru cei care nu au avut norocul meu, eu am pus pe hârtie drumurile mele în lumile vechi și noi și i-am căutat pe români pretutindeni pentru a le descoperi faptele lor, eu, crezându-i unii foarte buni, pentru că așa am avut norocul de a-i cunoaște, dar și de a-i ierta atunci când au greșit, pentru că viața istoriei își are și răul ei și din acest rău trebuie să ne ridicăm pentru păstrarea dialectică a lucrurilor.

Am scris un număr de povestiri pe care le-am adunat în volumul „*Grădinile lui Sebastian*“ și vă invit să-l citiți pentru a vă plimba împreună cu mine nu numai pe continentele lumii, ci să-mi vedeți neamul la lucru, ajutând și dăruind din învățătura lor altor popoare. „Sebastian“ este un român de la care vor lua pilde copiii noștri și eu scriu pentru toți ce vor să trăiască sub un cer al păcii și al frăției.

Romanul „*Din nou Cain*“ scrie preotul Theodor Damian este o carte de răstignire și înviere, de adevăr și minciună, care te pătrunde până la os și doare, dar te face bine. În cuvinte simple dar meșteșugit alege înveți marele mesaj evanghelic al iertării.

Iată pentru ce scriu, pentru ca omul să lupte pentru a fi cât poate el la înălțimea binelui. Mai scriu pentru a cunoaște. Mi-ar fi plăcut să fiu o „veșnic“ elevă, să stau la bibliotecă, unde să mor de mirare a câte lucruri a petrecut omul, dar noi știm cu toții că viața are legi pentru fiecare mai bune și mai rele și totuși cu acest prilej vreau să mulțumesc profesoarelor mele Ana și Maria Frânculescu care s-au ocupat, fiecare pe domeniul ei, de educația mea, care m-au adus mai târziu și la cenaclul „Amurg sentimental“, cenaclu care m-a obligat să-mi ordonez munca și să dau timpul înapoi spre cei ce m-au învățat dragostea de natură și înțelegere pentru noi toți, indiferent de culoarea pielii, cum este „acel rege al poeziei“, Vasile Alecsandri, iar pentru a-mi ști „viitorul“ am fugit la Eminescu și Hajdeu care m-au obligat să răspund cu suflet și credință altfel la istoria neamului prin romanul „*Aripă frântă*“. Alături de Eminescu a stat totdeauna Perpesicius, care m-a ținut legată de do-

rința de a alcătui o antologie închinată marelui poet care se numește „*Lumini către Eminescu*” în colaborare cu poeta Ioana Nuțu-Piersică.

Din când în când am mai respirat scriind povești de dragoste cu dureri și neîmpliniri omenești pe care le-am adunat în volumul „*Jocul țipătului*”.

Am scris și poezie despre care au scris mai mulți referenți cum ar fi Prof. Universitar Valeriu Filimon, prof. universitar Noemi Bomher, dar și poetul și directorul revistei „*Amurg sentimental*”: „Stilul de poezie al Elenei Călugăru-Baciu, are suficientă viață la fenomenele din jurul nostru încât să fie îndrăgît de cititor, el te îndeamnă să fie valorificat la justa sa valoare lirică și privit ca o înnoire a versului de tradiție.”

Volumele de poezie se intitulează „*Glose*” și „*Poem/Poems*”. În ultimul volum mi-am încercat talentul de traducător pe care l-am exersat de când eram studentă la Facultatea de română-engleză.

Este greu să scriu despre mine de aceea cred că este bine să amintesc despre rîndurile referitoare la activitatea mea de scriitoare menționată în unele reviste din țară și străinătate: „*Universul cărții*”, „*Povestea vorbei*”, „*Ginta Latină*”, „*Lumină Lină*” (New York), „*Clipa*”, „*Viața Creștină*” (Los Angeles) etc.

Dorința mea cea mare este de a lărgii spectrul creației cu lucrări literare unde limba română stăpânește orice teritorii, de aceea am creat lucrarea „*Am fost în țara cu fagi – Bucovina*”, apoi să pot munci pentru a putea călătorii la românii din lume pentru a-i cunoaște acolo unde ei, poate, au o viață materială bună iar pentru spirit le voi duce mir.

AM CREAT „PARADOXISMUL”!

Florentin Smarandache

Din 1970 am început colaborarea la revista „*Năzuințe*”, apoi la alte periodice românești și străine (vreo 50 științifice și peste 100 literare). Mi-am tradus o parte din lucrări în franceză și engleză, altele mi-au fost traduse în spaniolă, portugheză, italiană, esperanto, rusă, sârbă, japoneză, și arabă. Am colaborat cu poeme și piese de teatru la 42 de antologii românești, franceze, italiene, americane, indiene, și coreene.

Ca autor, coautor și editor am publicat 62 de cărți și circa 85 de articole și note în matematică (teoria numerelor, geometrie neeuclidiană, logică, aplicații în cibernetică), fizică, filozofie (generalizare a dialecticii), literatură (poeme, nuvele, povestiri, un roman, piese de teatru, eseuri, traduceri, interviuri), rebus (careuri, enigmistică) și artă (experimente în desene, picturi, colaje, fotografii, design, artă pe computer) în română, franceză și engleză, dintre care: *Formule pentru spirit* (debut editorial, 1981, sub pseudonimul Ovidiu Florentin); *Le sens du non-sens, Problemes avec et sans ... problemes!*, Fes, Maroc (1983); *Antichambres/ Antipoésies/ Bizarreries*, Caen, Franta (1989); *NonPoems* (poeme de avangardă), Phoenix (1990); *Only problems, not solutions!*, Chicago (1991); *LE PARADOXISME: un nouveau mouvement littéraire*, Bergerac, Franta (1992); *Dark Snow*, Phoenix (1992); *NonRoman*, Craiova (1993); *Metalstorie* (trilogie teatrală), București (1993); *Întâmplări cu Păcală* (piese de teatru pentru copii), *Fugit.../jurnal de lagăr*, București (1994); *Collected Papers, Vol. I, II, III*, București, Chișinău, Oradea (1996, 1997, 2000); *Scrieri defecte* (proză scurtă), Craiova (1997); *Distihuri Paradoxiste, Afinități* (traduceri), Nørresundby, Danemarca (1998); *Întreabă-mă, să te-ntreb!* (interviuri), Târgoviște (1999); *Outer-Art* (album de artă), *Cântece de mahala, In seven languages* (poeme), Oradea, 2000; *A Unifying Field In Logics. / Neutrosophy. Neutrosophic Probability, Neutrosophic Set, and Neutrosophic Logic*, Rehoboth, SUA (2000). Am editat, printre altele: *Second International Anthology on Paradoxism* (cuprinzând 100 scriitori de pe glob), și *Third International Anthology on Paradoxism* (distihuri paradoxiste de la 40 poeți de pe glob), Oradea (2000); în prezent editez volumul IV al acestei antologii internaționale – și oricine este invitat să contribuie, precum și un Dicționar al Scriitorilor Paradoxiști.

În matematică am generalizat logicile fuzzy, intuitivă, paraconsistentă, multi-valentă și logica dialetheistă la „logica neutrosofică” (numită și **Logica Smarandache** în „Dictionary of Computing” de Denis Howe); în mod similar am generalizat mulțimea fuzzy la „mulțime neutrosofică”. Am propus extinderea probabilităților clasice și imprecise la „probabilitate neutrosofică”, ca un vector tridimensional ale cărui componente sunt submulțimi ale intervalului ne-standard]-0, 1+[.

În fizică am emis ipoteza că nu există nici o barieră a vitezei în univers, adică viteza poate fi infinită (**ipoteza Smarandache** în „Dictionary of Physics” de Eric Weisstein), ipoteza foarte controversată.

În filozofie am introdus conceptul de „neutrosofie”, ca o generalizare a dialecticii lui Hegel, care stă la baza cercetărilor mele în matematică și economie, precum „logica neutrosofică”, „mulțime neutrosofică”, „probabilitate neutrosofică”, „statistică neutrosofică”.

În literatură și artă, am fondat în 1980 curentul de avangardă numit **paradoxism**, ca un protest împotriva totalitarismului, curent care are mulți adepți în lume. Constă în folosirea excesivă în creații a contradicțiilor, antitezelor, antinomiilor, oximoronelor, paradoxurilor. Am introdus „distihul paradoxist”, „distihul tautologic”, „distihul dual”. Experimente literare am realizat și în drama „Patria de animale”, unde nu există nici un dialog, iar în „O lume întoarsă pe dos” scenele sunt permutate dând naștere la un miliard de miliarde de piese de teatru distincte!

La bibliotecile de la Arizona State University (Tempe) și University of Texas (Austin) sunt depozitate manuscrise, reviste, cărți, fotografii, casete, videocasete, privind activitatea mea creativă, în două colecții speciale, numite „*The Florentin Smarandache papers*”. Sunt membru al mai multor societăți științifice și literare din România și străinătate, și am primit premii pentru activitatea desfășurată.

Opt cărți au fost dedicate activității-mi literare (dintre care „Estetica paradoxismului”, de Titu Popescu, și „Un scriitor al paradoxurilor”, de Ion Soare), și 21 de cărți matematice despre funcții, secvențe, paradoxuri, și – în ultimul timp – structuri algebrice Smarandache (de pildă seria de zece cărți ale profesoarei W. B. Vasantha Kandasamy de la Indian Institute of Technology din Madras).

Paradoxismul a pornit din viața cotidiană a anilor '80, din frustrările avute la tot pasul, și din duplicitatea oamenilor într-o societate închisă, totalitară: una se vorbea la radio și televiziune ori în presă, și alta era realitatea, deci paradoxism de zi cu zi. A fost o reacție antitotalitară.

Paradoxismul se bazează pe folosirea excesivă de antiteze, antinomii, contradicții, paradoxuri în creația, nu numai literară sau artistică, dar și în filozofie, și chiar în știință.

Acum 4-5 ani, ma contacta prin e-mail un inginer de la Oficiul Național de Cercetări Spațiale din Paris, Dr. Jean Dezert, pentru care paradoxismul era „năstrușnic” (îl găsisse pe Internet promulgat de scriitorii francezi Pierre Lamarque et J. M. Charrier). El lucra în fuziunea informației, care se folosea în robotică, medicină, și în cercetări militare. Am purtat o lungă corespondență, ajungând ca de prin anul 2002 să dezvoltăm o teorie ce prelucrează informațiile care au un grad înalt de conflict. Paradoxismul a devenit, astfel, singura avangardă literară folosită în știință! [Alte aplicații științifice paradoxiste se găsesc în Fizica Cuantică, unde lumina este atât undă cât și particulă (vezi de Broglie), adică două atribute opuse în același timp, o dualitate paradoxistă.]

Această teorie, plauzibilă și paradoxistă, a devenit cunoscută în cercetările de fuziune a informației, încât am fost invitați, eu și Jean, de către Dr. Wu Li, s-o prezentăm la NASA Langley Research Center, în Hampton, Virginia, pe 5 noiembrie 2004. Roboții trimiși pe planeta Marte trebuiau să prelucreze și informații conflictuale, paradoxiste furnizate de senzorii lor pentru a lua o decizie ei înșiși. DSMT și alte teorii dezvoltate de către Dempster-Shafer, Dubois-Prade, Yager, Smets, etc. se ocupă de aceste combinații. DSMT folosit la prelucrarea imaginilor de teren furnizate din satelit a format un capitol special al tezei de doctorat a lui Samuel Corgne de la Université de Rennes, Franța, sub conducerea profesoarei Laurence Hubert-Moy.

Paradoxismul s-a ramificat. De pildă, citind despre o școală filozofică, un curent, sau un filozof X, am observat că unii cercetători veneau cu argumente solide, viabile, logice pro X, alții în sens contrar veneau cu același fel de argumente palpabile să demonstreze contra X. Și toți aveau dreptate în mod simultan! În special adevărurile în domeniul umanistic sunt mai elastice, subiective, parțiale.

De fapt, prin paradoxism nu se simțea nevoia unei noi avangarde literare, ci a unei revolte – revoltă politică, socială pe care nu o puteam înfăptui în matematică, ci în cultură. Revoltă mută, ca o frunză în cădere, părăsind însă ramura înghețată ideologic... Adică scrierea pe dos, în contra-timp, inversă sloganelor. Era o eliberare spirituală. Plăcerea de a nu le face autorităților pe plac! Ca matematician mi-am adus aminte de paradoxurile celebre antice:

Ahile cel iute de picior nu poate depăși broasca țestoasă, Paradoxul săgeții, Paradoxul mincinosului, Paradoxul bărbierului...

Paradoxismul se bazează pe folosirea excesivă de antiteze, antinomii, contradicții, oximorone, parabole, paradoxuri în creație (literatură, artă, filosofie, chiar și știință). Urmărește lărgirea sferei artistice prin elemente neartistice, prin experimente contradictorii (atât la nivel local, cât și non-local), în special creație în non-sens, contra-sens. {Reflectă societatea în care se spune ceva, dar realitatea este alta!}

Paradoxismul este primit, cum m-am și așteptat, în mod paradoxal (!) Oricine poate adera. Și în prezent asistăm la felurite experimente în literatură (eu le-aș considera ca o extindere a paradoxismului): Slam Poetry (cu Kerenski + Ștefănescu), MailArt, Social Beat, sub-kultur, sub-literatură în Germania; cultură alternativă, siktiristă, compoziție neoficială, poezie experimentată pe computer (spaniolul Miguel de Asén cu sonete rezultate prin combinații aleatorii), underground literature în America... Nu e vorba de valoare literară, ci de anti-..., de ceva axiologic diferit cu orice preț față de ce s-a mai făcut (indiferent dacă-i bun sau rău!). Dar astea-s privite cu fală, fără vreo sfială, de academici chiar... (Adrian Rezuș). Este neobediința oficialului și refuzul/nerecunoașterea consacratului! Artiștii/literații resping clasicul...

Eu am publicat ultimele două antologii paradoxiste cu contribuții de la peste 40, respectiv 100 scriitori din vreo 15 țări, cu texte în 5-6 limbi. Ca orice avangardă, a beneficiat de aderență în special la noii scriitori, mai deschiși la „diferit“, și-a întâmpinat reticențe din partea celor mai în vârstă, conservatori.

Socrate, în dialog cu Euthyphro (din tomul cu același titlu), se lamenta într-o zi că fusese acuzat de Meletus că i-a corupt pe tineri. Cum? Socrate, ca poet sau „făcător de zei“, a inventat zei noi, desconsiderând existența celor vechi. Universurile artistice și cele exacte se complementează și influențează totuși. Din conflicte de idei apar noi valențe (Heraclit). Eu am trecut la literatură pentru că simțeam că-n matematică nu mă puteam revolta! La un moment dat, demonstrațiile deveniseră plate, tehniciste, le lipsea metafizica (lui Aristotel). Mi s-a părut prea rigid și perfect universul matematic, pe când lumea este imperfectă, impură, flexibilă, contradictorie.

Poezia salvează raționamentul, însă prin metafizică, precum o vorbă de duh care convinge mai mult decât o demonstrație plată, înlocuind-o uneori. Poezia oferă posibilități la imposibil.

DACĂ NU TERMINAM LUCRĂRILE ÎNCEPUTE, AȘ FI TRĂIT DEGEABA

Viorica Enăchiuc

De ce scriu ...

Încă din copilărie, părinții, bunicii și unchii mei (de profesie – militari, juriști și medici) m-au îndrumat să reflectez asupra existenței obiective prin aforisme: să nu risipesc timpul; să nu abandonez o lucrare începută; toleranța oamenilor față de semenii lor este direct proporțională cu gradul de cultură moștenit sau cultivat și determină înțelegerea și respectul pentru tot ce a creat omenirea; adevărul are o logică perfectă, dar nu tot ce este logic poate fi adevărat. Am îndrăgit adevărul, artele, istoria, filozofia, literatura, lingvistica, etnologia – domenii care m-au condus la alegerea profesiei – de arheolog, lingvist și etnolog. În facultate am avut profesori deosebiți (ca prof. univ. dr. Ariton Vraciu, prof. univ. dr. Al. Husar, prof. univ. dr. Victor Crăciun, prof. univ. dr. Mircea Petrescu – Dâmbovița și alții) care m-au îndemnat în permanență, la cercetarea interdisciplinară a domeniilor în scopul cunoașterii obiective a problemelor abordate.

Tatăl meu, Petre Enăchiuc, militar de carieră și prof. univ. dr. Ariton Vraciu m-au admonestat fiecare, cu cuvintele: „*dacă nu termini toate lucrările pe care le-ai început și în special cercetarea Codexului Rohonczii, ai trăit degeaba*”; de la acad. dr. Virgil Cîndea am învățat să nu expediez o cercetare neelucidată, dar nici s-o înlocuiesc cu concluzii personale fără suport documentar; de asemenea, prin lucrările regretatului cercetător Aram M. Frenkian am aprofundat istoria literaturii comparate a popoarelor începând cu Sumerul și până în perioadele clasice.

Așa am pășit în universul lumii epocii bronzului (cultura Gârla Mare – 1600-1100 î.e.n. pe teritoriul Olteniei) în care am luat cunoștință, ca și omul Zalmoxis, la vremea sa, de filozofia religioasă a strămoșilor noștri geto-dacii. Mă refer la poemele lirice pe care

le-am identificat pe statuetele de ceramică descoperite în urnele funerare de incinerare în localitatea Cîrna pe care am reușit să le descifrez și să le traduc în limba română. Pentru exemplificare m-aș referi la poemul aflat pe statueta nr. 10 al cărui text, redactat pe opt registre se citește fiecare de jos în sus:

I. „Te depunem în pământ

II. La 8 ani și 8 luni;

La Marea zeiță Teșup;

III. Mergi la Saba,

Mergi suflet al lui Mekar,

Mergi! Saba

Păzește, păzește, păzește, păzește

IV. Marele suflet al bărbatului Mekar, bărbat

V. Născut din neamul Șarpelui și al Berbecului,

VI. Mekar născut în neamul Șarpelui

VII. (ocrotit) de Kupapa

Zeița Marelui pământ.

VIII. Din Marele trib cu trei neamuri

IX. Mergi, suflete la cer, suflete!”

Ca urmare a cercetării întreprinse de mine asupra statuetelor și vaselor de ceramică în perioada anilor 1968-1974 și mediatizate la Congresele Internaționale de Tracologie de la București (1974) și Viena (1984) și omologate pe plan internațional, cercetătoarea canadiană Denise Besserat a reluat câțiva ani mai târziu studiul semnelor de pe statuetele de ceramică hitite și a ajuns la aceleași concluzii potrivit căreia acestea alcătuiesc texte religioase.

Un impuls interior dictat de smerenie și prețuire a strămoșilor noștri m-a determinat să continui cercetările și să scriu despre textele geto-dacilor din perioada secolelor IV î.e.n – III e. n. și să mă documentez asupra operelor scriitorilor Aethicus Histricus și Hyeronimus din secolul al IV-lea e.n. mediatizați de Mitropolitul Nestor Vornicescu care mi-au facilitat urmărirea evoluția scrierii la geto-daci până în secolul al VI-lea e.n.

Toate aceste eforturi m-au condus la una dintre cele mai mari realizări pe care le-am obținut în cercetare „*Decodificarea, transliterearea și traducerea în limba română a Codexului Rohonczy din secolele XI – XII*”. Am reușit astfel să ofer urmașilor mei istoria poporului român pentru o perioadă în care se aducea în discuție doar lipsa documentelor, iar unii cercetători mai puțin inspirați au plimbat pe

teritoriul țării noastre toate popoarele migratoare fără a avea un suport real documentar, lăsând într-un con de umbră viața blakilor. Textele *Codexului Rohoncz* sunt în același timp un tratat de organizare militară și religioasă și nu în cele din urmă un tratat de literatură în care primează lirica și retorica. De aceea, eu i-aș sfătui pe tinerii colegi să nu se hazardeze la concluzii fără un studiu documentar interdisciplinar ale domeniilor adecvate dacă doresc să cunoască realitatea epocii pe care o studiază.

Pentru urmașii mei le voi veni în ajutor, efectiv, prin terminarea lucrărilor în curs de redactare: Până la sfârșitul anului 2005 voi termina redactarea lucrărilor: „*Codexul Rohoncz – Studii comparate de fonetică, morfologie și sintaxă*”, vol. II și „*Codexul Rohoncz și istoria poporului român în sec. V – XII*”, vol. III; Până la sfârșitul anului 2006 voi termina de redactat lucrarea „*Codexul Rohoncz și istoria literaturii române*”, vol IV; Până la sfârșitul anului 2007 voi termina redactarea lucrării „*Introducere în știința arheologiei – Metode, tehnici de săpătură, conservarea, restaurarea și valorificarea rezultatelor*”.

Giurgiu, 20 Noiembrie 2005

PENTRU CA „ȚARA DIN VIS“ SĂ FIE „ȚARA DIN REALITATE“

Gheorghe Dobre

De ce scriu? E o întrebare plină de capcane, pe care poți s-o eviți emițând kilometri de locuri comune. Să vorbim despre poezie. Scriu pentru că poezia mi se pare a fi cea mai egoistă, subiectivă îndeletnicire umană. Mi se potrivește, pentru că sunt egoist, sunt subiectiv. Orice-am zice, acesta este impulsul originar. Sau acela mi se pare scriitor adevărat, care pornește din acest punct. Poezia este pentru mine cel mai direct mod de cunoaștere, care caută limbajul originar, de dinaintea Turnului Babel, dar mai este și cel mai adecvat mod de a mă cunoaște, pe care-l stăpânesc cel mai bine. Vedeți, lucrez doar cu cel mai, cea mai, semnul clar al orgoliului. Continuarea nu poate fi decât una: scriu pentru mine! Mă caut, vreau să mă cunosc, vreau să mă poziționez cât mai corect în lumea în care trăiesc, pentru că inadecvarea te face să trăiești degeaba.

Cred că n-am trăit degeaba până acum, dar și de aici încolo, câte zile mi-a mai hărăzit bunul Dumnezeu.

Din acest punct încep răspunsurile vizibile la cele două întrebări, când începi să arăți și altora textele tale. Pentru că le-ai verificat și paraverificat și-ai constatat că nu te faci de râs dacă ieși cu ele în lume. De aici înainte trebuie să crezi cu tărie că munca ta folosește semenilor tăi, că ea se adaugă unei construcții care ne separă de celelalte mamifere – cultura. O paranteză: poeziile din cele cinci volume ale mele au așteptat mai mult de cincisprezece ani ca să le dau la publicat pentru că așa am vrut eu, nu că m-ar fi blocat cineva. Am făcut-o și din egoism, dar și ca să văd cât praf se așează pe ele. Un pariu riscant. Scrii și pentru ceilalți doar în măsura în care scrii pentru tine, fără să te minți. Atunci scrisul tău nu-ți mai aparține.

Nu-mi plac cuvintele „curent literar, școală, grupare, direcție”, chiar dacă sunt necesare, pentru că ele simplifică. Marii scriitori, cei din vârf, nu pot fi prinși în nici un insectar și sunt mari tocmai pentru că ne alunecă printre degete. Ca să dau totuși un răspuns, vreau să vă spun că mi-e dor de prietenii mei de la Urziceni, de la cenaclul „*Dor fără sațiu*”, unde am avut, de mult, câteva întâlniri extraordinare și cu domnul Artur Silvestri. Toți au reușit în viață, fie că au ajuns fizicieni la Los Alamos, sculptori în Italia, pictori de biserici, profesori doctori la Politehnică, profesori onorabili sau scriitori la Slobozia. Asta îmi dă convingerea că n-am fost nebuni și că atmosfera de acolo a așezat-o Dumnezeu peste noi pentru că iubea ce făceam. Puteam (am fost la un pas) să inventăm *Școala de la Urziceni*.

Altfel, am fost prieten cu optzeciști, am luat ce mi s-a părut bun de la ei, dar mai prieten sunt cu marii autori ai lumii, cu clasicii noștri, cu filosofii Greciei antice sau cu artiștii Renașterii. Nici vârfurile științei nu-mi sunt indiferente. Sunt bunii mei prieteni, pe care-i iau uneori cu mine prin textele pe care le scriu. Pentru că vreau să înțelegem împreună lumea. E simplu.

Despre autori români sau străini care mi-au „pecetluit” creația, pot să spun că doar un critic îi poate descoperi. E datoria lui, nu a mea. Sunt destui, dar sper că i-am „distilat” destul de bine ca să mai rămână și ceva *marca Dobre*.

Cea mai importantă carte a mea de până acum? „*Exerciții de libertate*“, o antologie cu care poetul Gheorghe Dobre poate da socoteală în fața oricărui critic cinstit.

Gheorghe Dobre este un om liber, poate și datorită câmpiei, uneori este așa de liber că nu mai știe ce să facă el cu atâta libertate, își iubește consătenii, trăiește în limba română (e fericit pentru aceasta) și vrea să se adauge oamenilor care au viețuit frumos pe această lume, în colțul lui de rai, adică în Bărăgan. Deocamdată, de trei ani, Gheorghe Dobre scoate, la Slobozia, o revistă de cultură, *HELIS*, cu ialomițeni și cât mai mult despre Ialomița. Culmea este că reușește, revista neavând nimic provincial în ea, ba, dimpotrivă.

Scriitorul lucrează (colaborează) foarte mult cu subconștientul și – dacă este puternic și bine antrenat – reușește uneori să coboare și în inconștient, laboratorul nevăzut din care pot țâșni capodoperele. Amintirile și lecturile alimentează paleocefalul (ce urât sună), acolo unde stă ascunsă memoria speciei. Chimie, energie sau mai bine Duhul Sfânt îți mai trimit câte-un fruct copt acolo după reguli neștiute de nimeni și tu trebuie să fii pregătit să-l prinzi și să-l treci în cuvinte. Aceasta este, de fapt, meseria scriitorului. Universul original se recompune în adâncuri, se curăță, se recombina apoi se întoarce în conștient și-ți permite să trăiești în continuare. La întâlnirea (fizică) cu familia, cu locurile natale, poți avea surprize neplăcute, pentru că imaginea din minte aproape că nu mai are legătură cu realitatea și o poate refuza. De fapt, nici n-ai interesat-o realitatea decât ca punct de plecare. Privite așa lucrurile, se poate vorbi de ceva nedefinit sau paradiziac, ceva asemănător cu spațiile din vis, cu universuri paralele pe care doar tu poți să le intersecți. Și faci un efort și-ți vezi părinții și locurile natale cu ochii minții sau ca-ntr-un vis diurn. Dar asta durează doar o secundă, te scuturi și-i iei așa cum sânt. Pentru că-s la fel de frumoși oricum i-ai găsi. Pentru mine, locul de unde mă trag, Ion Roată, Ialomița, Bărăgan, e centrul universului. Am simțit asta și din Berlin, și din Viena, și din Bratislava, Budapesta, Sofia, Chișinău, Odesa sau Istanbul. Dar și de la Slobozia, unde locuiesc de 16 ani. E ceva acolo de care n-am cum să mă rup. Și nici nu vreau lucrul acesta.

Există o imagine a Țării utopice, a originii ideale, dar ea nu devine o amintire dureroasă a paradisului, pentru că-mi impun să nu mă gândesc la ea. Lupta cu urâtenia prezentului mi se pare

mai importantă și compararea lui cu Țara din vis m-ar demobiliza, pentru că ele nu mai au acum aproape nici o legătură. Aș vrea să ne folosim energiile pentru a încerca să le suprapunem, ca ele să devină una, *Țara din vis să fie Țara din realitate*. E greu, dar merită încercat. Se poate !

DE CE EXIST!

Valeriu Bârgău

Cred că decizia de a scrie am luat-o singur. Dorința de a evada dintr-o lume pe care o percepeam de copil, cam monotona, ușor „neîncăpătoare”, plictisitoare chiar, m-a făcut să încerc a prefigura alta. Nu prea aveam de ales. Ori trebuia să ajung în altă (lume), deci să mă sinucid, ori să creez eu una paralelă în viața ce mi-a fost dată de Dumnezeu. La început, am reușit să creez o lume „personală”, vreau să spun – pentru uz personal, după care, prin lectură și prin cunoașterea altor creatori de lumi personale, să reușesc a „comunica” lumea mea cu alte lumi; între timp descoperind eu că și alți nemulțumiți existau sub soare, nemulțumiți care își luaseră soarta în propriile mâini. Unii muriseră de mult, alții trăiau, mulți au dispărut între timp.

Acesta a fost începutul. Apoi, „lumea mea” care începea să se intersecteze cu „lumile” altora, a început să capete autonomie, începea să fie vizitată de alții precum Ion Caraion, Ion Gheorghe, Marin Preda, Mircea Ciobanu. Au fost ani în care lumea mea era des vizitată; uneori mă simțeam ca la cinematograful, unde vin oamenii să se refugieze într-o lume de celuloid, alta decât cea reală, obositoare lor lume ce le fusese dăruită și pe care ei o acceptaseră. E adevărat că mai trăgeau cu ochiul și la „lumile” altora... Mai respirau și ei.

Ei au fost, ei sunt cititorii mei; unii sunt colegi de scris, alții sunt critici, alți oameni curioși cum arată lumile închipuite de un contemporan al lor. Debutând în 1978 la „Cartea Românească”, la un concurs de debut, lumea mea nu mai încăpea în molcoma lume a anilor șaizeci-șaptezeci, ea venea, cred, din seva generației pierdute, a războiului și, tumultuoasă, forma o lume nouă, cea a optzeciștilor, scriitorii ce au debutat în jurul aceluia an crucial, pe care mulți nu-l recunosc. De fapt, încăpățânat și nesupus, nu am

respectat nici acel „protocol” al optzeciștilor, mi-a plăcut, sincer, ca lumea mea să nu fie hotăruită de nimic și de nimeni. Așa am scris „Apocalipsa după Valeriu”, așa, după o experiență pe care nu doresc s-o mai trăiască vreo ființă, când în urma unui atac cerebral, dublat de infarct, am „murit”, prietenul meu Liviu Ioan Stoiciu a sunat să mi se aducă un caiet și un pix, și, într-o dungă, am scris TRATAT DESPRE MORȚI.

Apoi, zilele acestea am scos prima antologie de poezie „ALFABETUL STRANIU”, întorcându-mă la Editura „Cartea Românească” în chiar colecția „Hyperion”, creată de minunatul spirit Mircea Ciobanu, care mi-a fost editor a patru cărți. Ele nu mor. Și, între timp, de cinsprezece ani fac unul dintre ziarele populare din Transilvania, „Călăuza noastră”; am zeci de mii de oameni care ascultă „cuvântul la mine” și o revistă în care „lumile” celorlalți sunt slobode să se preumbe prin sufletele oamenilor, împreună cu a mea. Ea se numește „Ardealul literar” și e o părticică importantă a construcției începute exact în pântecul secolului XX, adică la anii '50, la o sută de ani după ce se născuse Eminescu.

august 2005

SCRIU FIINDCĂ SUNT O FIINȚĂ RAȚIONALĂ LIBERĂ

Corneliu Florea

După douăzeci și cinci de ani, cineva mă întreabă „de ce scriu”.

Privesc înapoi și mă tulbur. A trecut un sfert de veac de când scriu, timp în care am scris atâtea și atâtea, unele chiar s-au publicat, altele nu. De ce scriu, de ce scriu?

Sigur că am o explicație, sigur că pot da zece, douăzeci de explicații. Cel puțin atât IQ am să mă explic, să mă argumentez, să mă susțin și să mă impun corect.

Scriu pentru că am, în permanență, ceva de comunicat semenilor mei. Pentru că trăiesc între ei, trăiesc de mult și în diferite locuri, iar ei la rîndul lor mă incită cu vorbele și faptele lor, tot timpul. Scriu pentru că semenii mei, oamenii, indiferent cum sunt marcați rasial, etnic, religios, educațional și ocupațional, marcați prin ranguri și averi trebuie să țină cont întâi de toate de marele cod genetic pe care-l avem în comun!!

Scriu fiindcă am învățat la școală să scriu și fiindcă sunt o ființă rațională liberă.

Scriu fiindcă mă apasă malignitatea celor puternici, care fac din marcările sociale, enumerate mai sus, arme psihologice de îndoctrinare și dominare, arme militare de exterminare la nevoie a celor fără putere, a celor mai mici. Eterna poveste; lupta în cadrul speciei pentru teritoriu și dominare, pe care eu o consider nedemnă pentru specia umană din secolul XXI. Scriu și critic, deși sunt conștient că nu o voi schimba cu nimic.

Scriu fiindcă mă aflu de douăzeci și cinci de ani în Nordul Americii, în Canada, în vestul sălbatic. În paranteză, după mine, vestul acesta s-a sălbăticit de când au sosit aici „fețele palide”!! De la sosirea oamenilor albi ahtiați după proprietăți, care au inventat banii, băncile și cele mai oribile metode de-a face bani prin orice mijloace. Banul ca mod de viață, religie și armă!! Noi, oamenii albi am sălbăticit lumea prin invențiile noastre!! Am inventat și folosit cele mai abominabile arme de distrugere și am perfecționat propaganda de discriminare, segregatie și ura. Noi am inventat sterilitatea speciei umane; chirurgical sau medicamentos, noi, oamenii albi, care încă ne rugăm după vechi povești evreiești și-i obligăm și pe alții să se roage la fel. Se pare că se apropie vremea să plătim pentru toate astea cu însăși existența rasei noastre ...

Am început să scriu când am scăpat de comunism. Atunci am devenit liber și extrinsec, înrolându-ma voluntar, absolut voluntar și fără interese personale, în campania anticomunistă pe care am început-o în 1980, din Lagarul de la Traisirchen – Austria. Am început cu articole, eseuri, pamflete anticomuniste în ziarele românești din străinătate. E drept, de aici, de pe partea cealaltă a Cortinei de fier, oricine putea să facă ce am făcut eu și, cu toate astea, documentați-vă și veți fi uimiți cât de puțini au făcut-o!! Comentați cum credeți, dar nu uitați să-i separați pe cei onești de cei pervertiți!! Apoi e la fel de drept, eu nu am mâncat salam de soia, nici frig nu am îndurat, în schimb am pierdut totul și am început să mănânc amara piine a înstrăinării. Gustați-o, sunteți liberi, acum...

Pentru cine scriu?!? Întii de toate pentru unii din semenii mei, ce văd și gîndesc asemănător cu mine, pentru tinerii interesați de realitatea socială. Apoi, scriu și pentru mine, fiind o autopsihoterapie prin care mă eliberez de frămîntări, de nemulțumiri, de revoltă și dureri!! În nici un caz nu scriu ca performanță și acumulare de capital literar. Eu nu sunt un profesionist literar, m-am apucat să scriu spontan, tîrziu. Din trecut, nu-mi aduc aminte ca vreun

profesor de Limba Română să-mi fi adresat vreodată un cuvânt de apreciere. Apoi, cu toate că m-am născut în țara cu cei mai mulți poeți pe metru pătrat, nu am scris nici o poezie, doar câteva epigrame rele și nici nu am călcat vreodată pragul unui cenaclu literar. Benevol m-am alăturat ziarelor anticomuniste din exilul românesc. Editorii lor m-au încurajat și dat elementare noțiuni de publicistică. Ca modele am luat pe Pamfil Șeicaru, Nicolae Baciuc, Eugen Bârsan, Constantin Mares, Ovidiu Vuia, Traian Golea, Eugen Popescu, care, întâi de toate, au fost mari patrioți români.

În timp, în douăzeci și cinci de ani, pe lângă lupta pentru existență din străinătate, am publicat articole și pamflete, eseuri și polemici, jurnale și note de călătorii. Am „manufacturat” de unul singur o revistă, pe care am distribuit-o gratuit, probabil de asta a fost apreciată și solicitată. Cu toate că nu m-am ridicat mai sus de „clasa epistolarilor și a jurnaliștilor”, destule din scrisorile mele au fost preluate în alte publicații românești.

A citi și a scrie este pentru mine o preocupare cerebrală, informarea corectă a conaștrilor mei este o datorie de onoare de la care mă străduiesc să nu mă abat.

octombrie 2005
Winnipeg-Canada

SCRIU PENTRU CĂ AM CEVA DE SPUS, CA OMUL SĂ DEVINĂ MAI BUN, MAI DREPT, MAI APROAPE DE MISIA LUI DUMNEZEU

Sabin Bodea

De când am așezat primele cuvinte pe coala albă de hârtie, copil fiind, am trăit bucuria cristalizării în suflet a unui sentiment ce te face mai bun, mai drept, mai aproape de misionul lui Dumnezeu cu tine și cu noi, chiar dacă scânteia Divină nu avea o explicație clară în mintea mea. Aceasta am dobândit-o mult mai târziu, la vârsta maturității, prin harul pr. Ioan Montoi, care mi-a deschis calea spre adevărata credință].

Dacă am ajuns să scriu, și dacă azi mă mândresc că sunt semnat de zeci de titluri (poezie, proză, consemnări – tablete, interviuri etc.), un găru de merit îl are și fostul meu învățător

și, apoi, profesor de limba română, Vasile Leucuța, din satul nașterii mele, Șomoșcheș, jud. Arad, care, încă din vremea când ne învățase să cununăm literele în cuvinte și cuvintele în propoziții și fraze, ne-a conectat la infinitul Universului de lângă noi, unde iarba, fulgul de zăpadă, dragostea mamei, clipocitul apei erau tot atâtea teme ale compunerii...

Aș fi putut face multe lucruri în viață pentru că Dumnezeu, prin creuzetul mamei și prin sentimentul de altruist al tatălui, mi-a dăruit o multitudine de formule benefice și arderi pe măsură, dar cred că nici una dintre ele nu mi-ar fi dat plenitudinea împlinirii pe care o trăiesc prin scris. Omul care scrie, ca și artistul, în general, este cel chemat să dea lucrurilor și faptelor comune semnificația Cerului, să dea liantul dintre ieri, azi și mâine, fără de care, în timp, Planeta noastră n-ar fi decât o minge amorfă, bezmetică, un elementar al Universului fără de sfârșit, să dea omului speranța că nu e întâmplătoare venirea sa pe pământ, că acest fragment nemuritor de timp nu este altceva decât o verigă a nemuririi noastre în eternitatea lui Dumnezeu.

„La început a fost Cuvântul...” Oare ce să însemne aceasta? Se găsește o infinitate de interpretări, dar, în accepțiunea mea, ca scriitor, trebuie să înțeleg că am datoria să îngrijesc de cuvinte, să le duc mai departe șlefuirea ce a realizat-o predecesorii mei, să găsesc noi mantii care să adune sub ele partea bună a lucrurilor, sentimentele nobile, lupta cu noi înșine și lupta razei de lumină cu bitumul întunericului, spre a găsi, eu și noi, deopotrivă, calea cea mai scurtă spre... cuvântul lui Dumnezeu. De aceea, mă doare cumplit când „posesori de condei la apelul de seară „întinează albul imaculat al hârtiei cu expresii josnice, vulgare, unele chiar duse spre blasfemie. E de datoria noastră, a celor „Cu mintea nepusă pe ace”- cum spuneam într-un vers – să le atragem atenția că nu acesta este rostul nostru, că nu trimitând cuvântul și literatura la tomberon am făcut ceva pentru om și omenire... Să ne imaginăm, puțin, ce ar fi dacă medicul chirurg ar tăia unde nu trebuie, dacă mașina nu s-ar conduce pe șosea, ci în șanț, dacă brutarul ar pune în aluat colbul străzii ș.a.m.d.

De ce scriu? Pentru că, prin scris, Dumnezeu mi-a dat ocazia să mă transpun într-o lume aparte, a mea, o lume în care mă pot privi mai bine și să-i pot privi și pe ceilalți, o lume care face legătura dintre Cer și Pământ.

Da, îmi doresc să scriu o carte despre o lume în care piatra, glonțul și bomba atomică să nu mai fie asociate cu noțiunea de „om“, o lume în care Omul să fie, într-adevăr, cel dorit de Dumnezeu, „după chipul și asemănarea Sa“. Trebuie să existe o asemenea lume, mai întâi în cuvânt, în inimile noastre, și am speranța că Dumnezeu, prin noile suflete trimise, va înnobila cunoscutele ambalaje umane, făcându-le altfel, mai pure, mai înalte, mai... Oameni.

SUNT CREȘTIN-ORTODOXĂ ȘI CRED ÎN NEMURIRE

Elena Armenescu

Să te naști în luna mai sub imensa cupolă albastră a Câmpiei Române, sub semnul astrelor constelației Taurului care-și schimbă locul cu cele ale Gemenilor, să devii conștient de toate acestea încă din primii ani când ești sărbătorit ca un prinț sau prințesă a unui vast regat, în vecinătatea florilor înflorite, în potopul luminii aproape orbitoare și să nu simți cu evlavie sporită tot ce este în jurul tău, este imposibil.

Unii povestesc, alții scriu pentru ei înșiși sau pentru cei apropiați adevărate jurnale cu trăirile personale proiectate în spațiu, timp și peisaj, iar foarte puțini, printre care mă număr și eu, îndrăznesc să scrie și să facă publice gândurile și simțirea lor, ca pe o spovedanie nesecretă. Fac bine sau rău? Răspunsul îl primesc indirect sau direct de la semenii lor care le recunosc sau nu meritul.

Există clipe de grație, pe cere le-am simțit copil fiind, când un imens val de trăire, cobora parcă din cer deasupra mea, mă învăluia și mă răpea în lumi nemaivăzute. Pe de altă parte, imaginam jocuri cu o Putere Supremă care mă ajuta necondiționat să-mi treacă prin fața ochilor, după dorință: cai înaripați, îngeri, convoi de nuntă. Când am mers la școală și am devenit cunoscătoare a scrisului, am aflat de la radio ca se organizează concursuri de poezie pentru copii și mi-am zis: voi încerca să scriu poezii.

La început timid și naiv, apoi pentru sufletul meu entuziast, mai mult sau mai puțin insingurat, căutător al esențelor; scriam poezii despre frumusețea naturii. Ulterior, citind mai multă poezie contemporană și clasică din literaturile română și universală, acu-

mulând și o experiență universitară și de viață, o tematică mai profundă mi-a copleșit gândurile. Mi-am permis să scriu și să ies cu câteva poeme în fața unor cunoscători și creatori de poezie, trecând într-o nouă etapă, pe plan mental: anume aceea de a fi convinsă că ceea ce gândesc merită să ajungă la lume, fără să am sentimentul eșecului. Prin urmare am început să frecventez cenaclurile literare care se aflau în teritoriile unde eu îmi exercitam profesia de medic, (respectiv cenaclul „Clepsidre” din Bechet și „H. Lecca” din Caracal precum și întâlniri cu poeți și scriitori ca: Ion Larian Postolache, Emil Manu, Pan Vizirescu, Florian Saioc, Pan Izverna, Dan Stanca s.a din București. Așadar, pentru mine publicarea primelor creații a fost și o problema de conștiință, știam că trebuie să transmit un mesaj în primul rând de iubire, apoi o suită a trăirilor unei femei care viețuiește la sfârșitul mileniului al doilea și începutul celui de al treilea, un fel de cronică a timpului, în care mă implic pentru că trăiesc în prezent și totodată a puterii de a mă smulge din acest prezent uneori hidos și sordid. Prezentul social alături de drama suferinței pricinuită de boală la care asist zilnic prin natura profesiei, aproape mă obliga să mă refugiez în lumile copilăriei, ale basmului, ale supranaturalului, ale dumnezeiescului, ale greu imaginabilului, ca o șansă de reîmprospătare a minții și întărire a sufletului.

Să te simți apropiat Lui Dumnezeu nu stă la îndemâna oricui. Această apropiere trebuie alimentată cu devoțiune și iubire, cu uimire în fața miracolului vieții și de ce nu, și al morții.

Profesia mea de medic m-a favorizat din acest punct de vedere, și permanent mă simt fascinată de tainele ce mă înconjoară, fenomen reflectat în scrierile mele. Sigur, încă nu am publicat tot ce am scris, dar ultimul mare poem intitulat „*Iubirea împărătească*” este rezultatul meditațiilor asupra imensei iubiri a Creatorului față de toate viețuitoarele culminând cu Omul, pe care urma să le creeze și să le așeze într-un loc prielnic creșterii, dezvoltării și înmulțirii, loc sacru cunoscut de noi acum, care nu este altul decât meleagul în care fiecare s-a născut și pe care îl poartă în suflet, indiferent unde trăiește ori călătorește, adică pe Terra Mirabilis. Toata această iubire, înveșmântarea celor patru anotimpuri cum este pe la noi Natura, s-a petrecut cu milioane de ani înainte de crearea omului.

Mi-a mai dat Divinitatea o șansă: alături de generația mea să trăiesc o succesiune de evenimente deosebite. „Sunt generații privilegiate în viața tuturor popoarelor cărora le este dat să primească roadele unor îndelungate acumulări de energii și în a căror fericire fulgerătoare se răsplătesc veacuri întregi de amărăciune“ afirma O. Goga în discursul său de recepție la Academia Română, în care se referea la G. Coșbuc și la actul Marii Uniri Naționale. S-a mai spus că la începutul fiecărei mișcări de libertate e o poezie, un crez, acela care smulge gândul, din amortire, îl tonificază, îl fortifică. Scriu eu o astfel de poezie „fierbinte“? Nu! Ci una de „meditație și reculegere, de subtilă imaginație, de o simțire cu grijă măsurată în atmosfera de veghe și vis“, cum afirma Pan Vizirescu, referindu-se la volumul „*Exodul uitării*“.

După ce am studiat și medicina energetică, adică acupunctura, și mi-am răspuns singură la mai multe întrebări (așa cum mă îndemna un confrate mai mare când eram medic rezident la Spitalul clinic Fundeni), am ajuns la concluzia că poetul este un senzitiv prin excelență, este ființa care trăiește, respiră, se tulbură și se extaziază pe centrul emoțional. Este un receptor al energiilor cosmice în mișcare, energii care influențează în general viața în ansamblu pe Pământ: influențează grupurile sociale și energiile individului parte constituantă a întregului. De ce susțin toate acestea? Pentru că am simțit curgând năvalnic sau lejer fluidul miraculos, plămada poemului, în corpul vibrator mai întâi, apoi în cel fizic.

Când? Când canalele energetice sunt deschise, adică într-o stare de mare bucurie sau tristețe când realmente uiți să mănânci, ori ții post, reculegându-te într-o stare de curățenie sufletească și trupească. Oboseala, îmbuibarea cu mâncare, preocupările lumești, alergătura besmetică după lucruri inutile, dialogurile bicicnice, repetabilitatea încrâncenată și multe altele astupă canalele, baricadează calea cântecelor și a vorbelor rare.

M-am afiliat ideii că privilegiul a poposit, a hrănit și a înalțat generația lui O. Goga, L. Blaga, M. Eliade, E. Cioran, P. Țuțea.

Pe de altă parte îmi vin în minte cuvintele care le adresa Iisus celor pe care-i vindeca: „Pleacă și să nu spui nimănui nimic“.

Așa ne-am putea conforma și noi cei de azi care îndrăznim să așternem pe hârtie gândurile noastre, dar nu ne-am vindecat! Suntem implicați în schimbare! (iertare pentru plural, este totuși un gând comun). Folosind pietrele de temelie așezate de Emines-

cu, Blaga, Coșbuc, Bacovia, Arghezi, trebuie să înălțăm turnurile cu materiale mai puțin dense, în concordanță cu tehnologia modernă, cu perioada zborului cosmic, botezul aerului, smulgerea din imanent spre transcendent.

Sunt creștin-ortodoxă și cred în nemurire. Cunosc însă esențialul din marile religii ale lumii și într-un moment m-am întrebat:

– Dacă aş accepta ideea reîncarnării și aş presupune că s-ar renaște Eminescu – unul din salvatorii noștri pe plan lingvistic și spiritual – CUM AR SCRIE ACUM? când ieșim din era Peștilor și intrăm sub influența Vărsătorului? Ce varsă superbul tânăr Ganimede din cupa sa?

– Ambrozia destinată zeilor! Garanția Cunoașterii și Nemuririi o revarsă pe Pământ! – mi-am zis și răspunsul a venit simplu, firesc: ar scrie poezie metafizică, filozofico-religioasă, cale de înălțare a spiritului și regăsire a sinelui pierdut ori rătăcit.

Este poezia care țâșnește și din adâncurile mele, răvășite încă uneori de întrebări existențiale. M-am îndoit și eu ca Petru... Am păcătuțit, m-am revoltat, m-am certat uneori cu Dumnezeu, m-am supărat pe El, apoi mi-a fost rușine și mi-am cerut iertare. Am devenit conștientă de marile daruri pe care mi le-a dat, abia când eram studentă la medicină: în primul rând, de sănătatea trupească și mentală, apoi de capacitatea de a avea copii, pe care o consider o mare binecuvântare din care se desprind ulterior sute și mii de experiențe bune și rele, imense bucurii, adevărate lecții îmbogățitoare ale vieții, asigurarea nemuririi prin fii, datoria împlinită față de creație (ca parte) și față de CREATOR. Îmi dau seama din ce în ce mai mult că am nevoie de o relație armonioasă cu Făcătorul cerului și Pământului a celor văzute și nevăzute (știute și totuși văzute parțial la microscop de mine haruită, privilegiată).

Poeții în general nu sunt bogați, dar posedă comoara como-rilor, puterea înălțării gândului în spații celeste, reverberante ale unei înalte vibrații a marilor trăiri interioare, stimulatoare ale perpetuării traducerii în limba oamenilor obișnuiți a „căutării de negăsire” așa cum Constantin Noica formula traducerea în limba germană a intraductibilului cuvânt DOR.

Dor de trecutul îndepărtat dar și de penetrare în trăirile și simțirea strămoșilor, într-un timp al așteptării ca cel de azi, redat în volumul „*Memoria statuilor*”. Mă simt purtată nelimitat pe verticală, în ambele sensuri, spre înălțimi dar și spre infern, stări redade

În volumul „*De Mână cu Orfeu*” ce-și așteaptă răbdător apariția. În viitorul apropiat și în care recunosc: „*Fără ducerea mea voită, acolo-n înălțimea clară / Unde puteri fantastice păzesc și întinderea măsoară / N-aș fi ajuns miraculos, unde mă țin de mână, eu / Copil nostalgic după cer, cu zeul poeziei, cu Orfeu!*”

O ZI ÎN CARE NU SCRIB MĂ FACE SĂ MĂ SIMT VINOVAȚĂ

Lucia Olaru Nenati

Meditarea aceasta asupra rostului de-a scrie îmi provoacă mai întâi rememorarea timpului de cînd scriu. Or, acesta se pierde – în cazul meu – în amintirile primilor ani ai copilăriei și se însoțește cu învățarea deprinderii de a scrie. Practic, atunci cînd am învățat literele, asamblarea cuvintelor, cînd am traversat marea punte dinspre incomunicare către miracolul de-a putea alcătui propoziții – ce mi se părea pe atunci o vrajă! – și deci de a-mi așterne gîndurile pe hîrtie, atunci s-a produs pe neștiute, parcă firesc, organic, și actul de-a scrie la modul literar. Naiv, desigur, tremurat și nesigur, dar de atunci datează „primele atestări documentare” ale exprimării mele literare. Am găsit mai tîrziu în caietele de școală, pe ultimele lor pagini, poezii și mare mi-a fost uimirea cînd am constatat că printre acestea erau *poezii dedicate lui Eminescu, cel ce avea să fie mereu efigia tutelară a destinului meu.*

Din acei ani de primă copilărie, chiar încă aceea preșcolară, datează și explozia obsesiei de-a desena care mă făcea să umplu orice suprafață plană din casă cu imagini, mai ales chipuri de oameni, cu o obstinție aproape maniacală și cu o grabă de parcă mă urmărea cineva, sau ca și cum acei oameni ar fi existat undeva într-o lume virtuală și prin presiunea asupra mea de-a le da chip desenat s-ar fi produs eliberarea lor în lumea reală ca de un blestem ancestral. Tot atunci am aflat că pot și îmi place teribil să cînt, dar și că celor din jur le plăcea să-mi asculte vocea. La fel, îmi plăcea să recit poezii și să interpretez diferite fragmente dialogate, în fereastra deschisă ca o scenă, către curtea unde mama invita vecini să-mi fie spectatori ai acestui program artistic *sui generis*. Așadar, manifestarea mea artistică a fost foarte precoce, multilaterală și

de-o virulență ieșită din comun, ca o scarlatină cotropitoare. Problema care se ivea în subsidiar era aceea a alegerii acelei căi de manifestare dintre atâtea potențialități manifestate atît de timpuriu. Dar asta avea să țină deja de destin, de meandrele vieții aflată atunci sub imperiul unor determinante sociale foarte pregnante.

Parcursul procesului școlar s-a însoțit de aprofundarea apetenței de-a scrie, de consolidarea ei prin informații, prin lărgirea orizontului cultural, prin aflarea istoriei și semnificației scrisului literar, a cronologiei literaturii noastre și a celei universale, toate laolaltă aducînd mereu, în cercuri concentrice, noi rațiuni ale trăirii prin scris. Căci asta înseamnă, de cînd mă știu, pentru mine, scrisul: un mod de-a trăi, de-a asimila existența, mereu cu un alter ego – scrib – tocmit să investigheze, să aprofundeze rostul existenței într-un demers permanent al utilizării potențiale a trăitului pentru a deveni materie primă a literaturii. Am avut uneori chiar un sentiment de culpabilitate bănuind că existența mea parcă nu este suficient de autentică, de vreme ce este dublată de o intenționalitate ascunsă, aceea de-a mă observa mereu spre a mă autoexploata prin transpunere literară. Și încă ceva: din tinerețe am avut sentimentul că trebuie să păstrez prin scris acele lucruri ce meritau a nu fi uitate, acele trăiri și acele mărturisiri ale unor impresii, gînduri, împliniri ce mi s-au părut importante, semnificative în plan general-uman și care altminteri ar fi fost pierdute în neant și nimeni n-ar mai fi știut nimic de ele.

Destinul meu a fost unul mai întîi tragic, prin pierderea tatălui, tînăr și frumos ca un zeu grec, în copilărie, la vârsta de 9 ani, ceea ce mi-a accentuat probabil nevoia confesării lirice întru exprimarea preaplinului afectiv, dar a și curmat orice iluzie de-a mă pregăti sistematic pentru vreo devenire artistică, muzicală, de pildă, și, în general, a adus în viața familiei noastre, (cu puțini ani în urmă lovită și de urgia refugiului precipitat din rosturile unei vieți pînă atunci normale la Cernăuți, unde bunicul a rămas pierdut pentru totdeauna!), o austeritate și un văzduh tragic, ca un fundal al tuturor acțiunilor care devenea instinctiv revanșard. Nu aveam cum să ne răzbunăm pe viață pentru marea nenorocire ce ni s-a întîmplat, mie, mamei (aflăte la vîrsta primei tinereți înfloritoare!) și surioarei mele, și nu aveam cum să răzbim în viață altfel, mai ales în cumplita sărăcie ce guverna viața noastră de atunci, decît prin carte, prin devenirea culturală.

Asta și pentru că mama era atît de profund, structural, formată prin cultură, în acea atmosferă bucovineană în care acesta era lucrul cel mai important! Ea (cîndva studentă a Facultății bucureștene de litere și filozofie!) a fost, de fapt, mereu prima și cea mai competentă cititoare a mea, care-mi știa indica fără greș ezităriile și notele false, dar și reușitele și împlinirile pentru care nu mă lăuda excesiv, fiind mereu o austeră în chip pedagogic; dar se mîndrea discret cu acestea. De fapt, acum mă gîndesc că scriam parcă și pentru a-i duce ei în dar ofranda literei tipărite și, O! ce bucurie, a recunoașterilor critice. Mereu i-am dus ei primul exemplar ieșit de sub tipar dar și cronicile din reviste, în semn de victorie cît de cît instinctiv-recuperatorie pentru marea tragedie. Ca un fapt simbolic, antologia mea de poezie *Arca de frunze*, apărută în 2003, ce aduna poeme din cele 7 plachete apărute în timp, a fost ultima carte pe care i-am adus-o – ofrandă – în dar, pe patul de spital, cu o zi înainte de a muri, de parcă asta ar fi așteptat. A citit-o cu mîndrie colegelor de suferință din salon, comentînd-o cu aceeași competență ca totdeauna, mîngîind-o cu satisfacție, iar a doua zi s-a sfîrșit avînd cartea mea alături, pe pernă... Am simțit atunci că nu mai am, parcă, pentru cine să mai scot cărți. Prima și cea mai minunată cititoare a mea plecase să citească în biblioteca Raiului...

Întorcîndu-mă la firul cronologic al tinereții, trebuie să spun că, după absolvirea facultății și alegerea Ipoteștilor ca spațiu de manifestare profesională, destinul meu a fost și unul foarte activ, solicitant întru acțiune, ba chiar mi s-a părut a fi guvernat de misiuni, precum aceea de-a fi acolo în timpul și la locul potrivit pentru a potența punerea în valoare a universului eminescian de la Ipotești, ori, mai tîrziu, de-a face să supraviețiască și să prospere viața teatrală botoșăneană în vremurile cele mai crîncene ale autofinanțării celor două teatre pe care am avut a le conduce, cel pentru copii și apoi cel dramatic. Cîndva se va recunoaște poate ce a însemnat efortul celor aflați la cîrma instituțiilor teatrale în acea vreme în care acea instituție care nu se autofinanța, trebuia să se desființeze. Azi nici nu se mai bănuie ce a însemnat acest lucru! Apoi, după revoluție, am fost, desigur, și eu cuprinsă în valul atît de vîguros renăscut al gazetăriei, avînd a învăța să diseminiez scrisul literar de cel gazetăresc, ca să nu mi se tot reproșeze influențele celui dintîi. Nu știu cît am reușit, dar nu-mi pare rău dacă nu am

făcut-o prea bine, dacă n-am reușit să storc orice urmă de sensibilitate și de conștiință din articolele mele, spre a urmări doar senzaționalul și lovirea necruțătoare a celor luați în vizor.

Dar deși acest iureș permanent mă solicita intens răpindu-mi uneori somnul și viața de familie, niciodată nu am abandonat scrisul, fiind mereu conștientă că mai am o misiune în afară de a făptui, aceea de-a și scrie. Poate că locuirea în orașul Botoșani, dedicat celebrării lui Eminescu și, în general, vieții culturale românești, a fost încă un reper și un stimulent perpetuu al acestei misiuni autoasumate, mi-a și furnizat mereu exemple și modele de personaje scriitoricești pe care le întâlneam la Ipotești și Botoșani, cu prilejul atîtor manifestări literare, creînd, așadar, acea atmosferă culturală și literară stimulatorie. Destul că activitatea mea literară a fost mereu un obiectiv major, prioritar, iar devenirea ca scriitor mi s-a părut a fi cea mai înaltă ipostază dezirabilă, axiologică. Încercarea de-a deveni membră a Uniunii Scriitorilor, după ce-mi apăruseră deja primele cărți (debutul cu placheta *Cea mai tînără Ecaterină* în caseta colectivă a Editurii Junimea Zece poeți tineri, apoi cu o carte autonomă, *Drumuri*, apărută la Editura Eminescu și încă altele), a fost pentru mine un obiectiv aproape ideal. Dar, nu știu de ce, această încercare ca și, de la o vreme, atingerea oricărui obiectiv literar, (aparitia cărților, publicarea în reviste etc.) au fost marcate tot mai mult – pe măsura creșterii numărului de cărți și de semne de recunoaștere literară – de numeroase piedici, intrigi, invidii, obstacole, amînări, incidente neplăcute, culpabilizări și mi-a solicitat o energie cu care aș fi putut muta munții. De fapt, cred că în nimic nu am investit sufletește mai mult decît în idealul literar! Deși am fost validată în cadrul Asociației ieșene, ratificarea pe plan central s-a lăsat ani mulți așteptată și auzeam doar zvonuri că nu s-a aprobat din oculte motive, fie de ordin politic, căci și asta trebuia aprobat în înalte cabinete misterioase, fie din alte motive neclare. Cînd, în sfîrșit, acest lucru s-a produs, (nu înainte de-a mai trăi o dezamăgire uriașă, prin intervenția unor confrăți locali ce au încercat să mă invalideze din acest statut, profitînd de învîlmășeala revoluției și vehiculînd acuze la modă ce țineau de activitatea mea profesională de pînă atunci, cu nimic reproșabilă, de altfel), s-a petrecut o pierdere de substanță și importanță a statutului de scriitor, căci după 1990, iureșul existenței sociale a mar-

ginalizat, precum se știe, cu putere Uniunea Scriitorilor și însăși condiția de scriitor.

Așadar, după ce o viață întreagă am aspirat să îndeplinesc cît mai bine, exemplar, condițiile pentru a merita să devin scriitor în toată puterea cuvîntului, atunci cînd oficial acest lucru s-a întîmplat, el nu mai însemna ceea ce fusese înainte și ce speram eu. Dar am continuat să scriu și mi-am dat încă o dată seama că nu scriam pentru a fi membră a Uniunii, pentru a mă numi „scriitoare“, ci pentru că acesta era modul meu de-a exista, de-a mă exprima, de-a trimite semenilor mei mesaje despre ceea ce vedeam eu, poate mai mult sau mai bine, sau mai devreme decît alții.

Poduri de suflet către lume-asta este scrisul pentru mine și nu mă interesează să mă încadrez într-un stil, într-o generație, într-o categorie, ci doar să ating cît mai mari profunzimi în acest demers, acea heideggeriană „punere în operă a adevărului“. Dacă scrisul meu va rămîne, vor veni alții care-și fac profesie din încadrarea scriitorilor în categorii și tronsoane și vor face acest lucru oarecum administrativ. Eu știu doar că atunci cînd cineva îmi citește cărțile și vine și-mi spune că a înțeles, că s-a simțit exprimat, că a petrecut o noapte citind o carte și n-a putut s-o lase din mînă, (și mi s-a întîmplat de multe ori acest lucru!), atunci e soare în sufletul meu și-mi ridic ochii gîndului către Dumnezeu și-i mulțumesc și mă rog să nu-mi ia niciodată acest har pe care nu știu prin ce am meritat să mi-l dea. Am avut însă mult de suferit din această cauză căci nici nu-mi puteam imagina cîtă vrajbă poate stîrni un asemenea fenomen, aparent destinat armoniei și frumosului, cîtă invidie dusă pînă la ură și obsesie poate produce! Or, aceste lucruri m-au întristat mereu, mi-au biciuit tinderea organică înspre armonie și, trebuie să recunosc, m-au și demobilizat într-o destul de mare măsură.

Nu am scris atît cît aș fi vrut, cît aș fi putut dacă viața mi-ar fi fost mai ușoară, mai comodă, mai liniștită, poate că am scris doar 10 la sută din cît aș fi putut. De pildă, dacă proza mea scrisă în anii 80 ar fi apărut la timpul ei și n-ar fi fost atît de amînată, de scoasă din planurile editoriale de tot felul de urgențe, politice, dar și datorate vicilor și răutății omenești, dacă ea ar fi apărut în vremea cînd „se citea“, poate că un eventual succes al ei m-ar fi motivat, m-ar fi încurajat și stimulat și aș fi scris și alte cărți (mai ales că un scriitor ca Marin Sorescu, de pildă, au apreciat scrisul meu în proză!) și aș fi avut poate azi o operă în proză. Dar n-a fost să fie așa.

Iar cealaltă carte de proză, și ea întârziată aproape două decenii, intitulată *Coridorul dintre ceasuri*, a apărut târziu, în 2000, la editura „Augusta” din Timișoara, și a fost puțin difuzată, (dar totuși a fost premiată, certificându-i-se valoarea!) însă, oricum, nu „s-a văzut” ca altă dată în peisajul literar general. În genere, azi e greu să mai obții un statut, căci lumea nu mai pariază pe literatură, are fiecare romanul său personal și avem cu toții romanul nostru colectiv, mai palpitant decât unul literar și uneori pare superfluu să mai scriem, mai ales că tot nechematul se simte azi îndreptățit să scoată și el o carte, dacă are bani; și parcă nu mai are rost să mai scrii când toată lumea vrea să fie scriitoare !

Cu toate astea, am reușit să scriu și să public câteva cărți, vreo 15 titluri, unele în mai multe ediții, dar mult mai puține decât am scris, iar acestea s-au citit puțin, din cauza tirajelor mici, a difuzării dezastruoase și a altor motivelor obiective ce țin de sociologia literară. Însă tot au fost citite și, unele, premiate și apreciate, chiar dacă de mai puțină lume decât aș fi dorit, destulă, însă, cît să înțeleg că n-am greșit scriind. Faptul că după mulți ani, alți copii citesc, de pildă, cărțile scrise pentru ei, (cele din seria Buburuzeii!) și-mi întorc bucuria lor uimită, că unii tineri de azi își amintesc de Buburuză ca de cartea de căpătîi a copilăriei lor, că adulții îmi mai citesc cărțile de proză și eseuri și mă opresc pe stradă să-mi spună cu uimire fericită cît demult le-a plăcut, sau că o ființă de altitudinea spirituală a Svetlanei Paleologu Matta a scris un eseu hermenutic despre poezia mea, onorîndu-mă peste măsură, că destulă lume a considerat aventura mea literar-muzicală de-a parcurge itinerariul apetenței lui Eminescu pentru muzică și de a-i reconstitui, interpretîndu-i cîntecele ca un pandant al cărții ce tratează această temă, (recuperîndu-mi astfel, oarecum, alternativa unui destin muzical neîntrupat!), că ascultătorii, români sau de alte naționalități, din străinătate primesc cu încîntare poemele pe care le recit, unele traduse sau puse pe muzică, sau că percep armonia chiar și fără să știe limba română, sunt mari motive de bucurie pentru mine și de încurajare că aceste cărți, chiar dacă mai puține decât aș fi vrut și aș fi putut, apărute mai târziu decât ar fi trebuit, oculte mai mult decât s-ar fi convenit, nu se vor pierde și nu vor dispărea peste ani.

Nutresc gîndul sfios că totuși am reușit să configurez un areal al meu, o proprietate în spațiul literar ce-mi poartă numele și care

poate va reuși să supraviețuiască peste timp. Până atunci știu că, așa cum spuneau cei vechi, *nulla dies sine linea*, voi continua să scriu cît voi mai avea suflet în trupul ce-l poartă și, mai mult de atît, o zi în care nu scriu mă face să mă simt vinovată.

PRO DOMO

Ioan Kaleve

Sunt Ioan Kaleve, un filosof de orientare pozitivist – pragmatică explicită. În acest sens am elaborat doctrinar *Sintetismul, Perasismul, Teoria Centrilor de identificare și Teoria orizonturilor de cuprindere*.

Pe aceste baze am elaborat *Fundamentele hermeneuticii și Determinarea pozitivă în transfinit*. Astfel, am contribuții la reconstrucția sistemică a pozitivismului pragmatic dincolo de Wilard von Quine, Davidson, Hans-Georg Gadamer ș. a. m. d. prin *Generalizarea 1 – Kaleve și Generalizarea 2 – Kaleve*. Construcția sistemică se va desăvârși prin *Generalizarea 3 – Kaleve*.

În filosofia culturii am propus „*teoria sintetismului perasist*“ drept orientare actuală, literară și culturală.

Crearea literară include poemul *Intersecții* (9 volume scrise între 1964 – 1989), dintre care am reușit să public cinci. Dar datorită faptului că după 1990 am ieșit cu texte aparent extraliterare, de tipul pamfletului, efectul produs de scrierile mele a fost o negație totală prin refuz și tăcere. Se pare că și poemul de ser-tar *Intersecții* este sortit din start mormântului tăcerii...

Statutul de creator în filozofie este un statut ce se obține greu. Noi retrăim drame consumate în cultura română interbelică. Potrivit conștiinței valorii (și dincolo de falsa modestie), *Generalizările – Kaleve* rezolvă probleme semnificative ale epistemei filosofice și culturale contemporane, dar elaborate în limba romană, o limbă locală, șansele lor de propagare devin cvasinule.

În compensare, ca filosofi aparținând unor culturi locale (ade-sea fără conștiință culturală de sine), ne vom „autoexila“ extaziin-du-ne de profunzimea îngustă a acestor culturi...

Aceasta este șansa noastră universalistă, aceasta este drama noastră existențială...

NEVOIA DE-A ROSTI CUVINTE...

Nicolae Nicoară-Horia

Cuvintele vindecă rănile, deschid ochii orbilor, cuvintele adevărate mântuie durerea și întunericul din noi. Vânt și cu-vânt, duh și văz-duh! Încât uneori surd și mut de ne-nțelegere, te-ntrebi nedumerit: – Omule, de unde vine Cuvântul?!

Pâinea e Cuvânt, lumina la fel, ura și întunericul cuvinte sunt...

Sunt cuvinte care vindecă și cuvinte careucid, cuvinte care luminează și cuvinte care întunecă... Dată ne-a fost înspre rostirea lor gura aceasta și limba maicii care ne-a născut.

Fiecare pasăre pre limba ei pieres și noi, oamenii, asemenea suntem... Nevoia de-a rosti cuvinte este una dintre cele mai fierbinți și necesare nevoi ale Omului, pe lângă nevoia de hrană, de îmbrăcăminte, de Dragoste, de Adevăr și Dreptate. Sculptorul din fața Aerului rostește cuvinte, pictorul și muzicianul la fel. Pentru un poet nevoia de-a rosti cuvinte este asemenea nevoii de-a respira! Gândurile sunt cuvinte nescrise, nevăzute, fiecare om se hrănește în viață cu gândurile sale. Doamne, ce bucurie, când cineva îți poartă sub tâmples gândurile tale! Citindu-ți poemul pe care l-ai scris, acesta mărturisindu-ți – și eu gândit-am la fel! Bucuria rostirii este cu atât mai deplină, mai fericită, cu cât aceste cuvinte rostuite, rămân. De aceea Poetul întotdeauna rostește și scrie deodată! Cuvântul acesta, Cartea aceasta, este o rostire simplă, precum Aerul pe care-l respirăm, o Rugăciune neterminată, înălțată până la buze din glosul acesta amestecat cu stele. O spovedanie necesară...

„Nu mă-ntreba.. / Nu mă-ntreba de ce scriu / Nimic nu-i în afara / Cuvântului, / el, / singura dovadă că sunt / și Exist. / Cuvântul nescris / e ca un copil nenăscut! / Uite, / trupul tău e plin / de poeme. / La semnul Poetului / ele se-așează cumiți / în tipare. / Măinile mele – / flăcări flămânde, / mângâie coapsele acestui oftat. / Nu mă-ntreba / de ce / scriu, / e ca și cum / ai condamna / Aerul / de ce-i Aer / și apa la fel. / Totul acum e așa de devreme. / Fără Poezie / s-ar face / Târziu...”

SCRISUL CA RUG APRINS AL PUSTIEI

Th. Damian

Noroc că suntem ființe cuvântătoare. Adică oratorice. Adică vizionare (orao = a vedea); am văzut, pentru aceea am grăit.

Dar grăiesc și pentru că aud. Nu degeaba zicea Meister Eckhart că omul este un fenomen acustic. El vine într-o ființă prin rostirea cuvântului: „*Să facem om...*“ Deci prin Cuvânt, căci fără El „*nimic nu s-a făcut din tot ce s-a făcut*“.

De aceea omul cuvântă. Problema este că există cuvânt și anti-cuvânt. Depinde din ce parte cuvintezi.

Eu scriu din partea și din cauza pustiei. Nu a celei meontice ci a celei eontice. Îmi place eonul că e bun foarte. Eonul eonului însă este și mai frumos. Kairos. Kairos contra Cronos. Cronosul distruge pustia. Noroc că ea se mută în Kairos. Și eu după ea. Mă ține obligația aici și dorința acolo. **Pustia este locul unde Dumnezeu te duce ca să vorbească inimii tale.** Și ceea ce auzi aceea mărturisești apoi. Acesta este scrisul. Asta e cuvântarea dinspre Cuvânt. Scrisul este un fenomen acustic. Esența lui e bazată pe auzire, cum spunea marele Pavel: „*Credința vine din auzite*“. Chiar și din auzirea interioară. Auzit-am, pentru aceea am grăit.

Pustia este meta-cuvântul. Esența cuvântului constă în meta. Esența doar o auzi, o simți, dar n-o cuprinzi. De aceea nici un cuvânt nu spune Totul. Nici toate cuvintele nu spun Totul. Dar ele îl indică. Îl indică pentru că-l recunosc. Pentru că vin din partea aceea. Cele care vin. Pentru cât ne trebuie nouă ca să fim cine ar trebui să fim nu ne trebuie explicații. Totul nu se explică. Ne trebuie călăuzire. Nu e necesar să înțelegem pe cale explicativă ce era cu steaua aceea care ducea spre Betleem. Era în afara obișnuitului. Principiul e că rolul ei era de a călăuzi. Când călăuzești prin pustie tu mâni din urmă. Mergi înainte și ții orbul de mână cu dragoste.

Dacă cuvântezi, dacă scrii dinspre pustia eontică o faci pentru că ești cuprins de ea. Copleșit. Scrii de dor. În pustie ești mult mai aproape de cine ți-e dor decât altundeva, dar niciodată în mod exhaustiv. De aceea propensiunea este continuă. Cum spunea marele Grigore (al Nisei): *Epectaza*.

De aceea pustia este locul prin excelență: *locus theologicus*. Și este, în același timp, intervalul. Căci în interval are loc marea

întâlnire. Întotdeauna scrii datorită unei mari întâlniri. Scrisul e semnul schimbării. Când întâlnirea e mare, schimbarea e semnificativă. Cel mai adesea radicală. Adică e convertire. Când așa ceva se petrece cu tine nu poți să taci. Ai impresia că dacă tu ai tăcea pietrele ar striga.

Intervalul ca loc. De aici se trage totul. Evident, dacă locul acela are pustia lui.

Pustia este tăcerea din cuvânt. Este meta-cuvântul. Iar Dumnezeu, cum frumos o spune Olivier Clement, este un **Cuvânt la capătul tăcerii**. Când pustia aceea te locuiește, adică este locul tău, tu ființezi întru ea. Pustia nu-i este dată oricui. Nu oricine o poate duce.

Isihia: liniștea și singurătatea cer eroism. Și eroii spiritului sunt puțini. De aceea scriitorii nu sunt toți cei ce scriu. Depinde de partea dinspre care scrii. Așa cum sunt cuvinte și „palavre”, așa sunt scriituri și scriituri, adică scriitori și scriitori. Cuvânt și anti-cuvânt.

În pustie însă poți să și vezi (orao = a vedea). Proorocul este cel care vede. Dar vede nu pentru că cere să vadă. De aceea eroii pustiei nu se rugau să aibă vedenii. Pentru că anti-cuvântul se poate preface în înger luminos pentru a duce în ispită. Și când se întâmplă o vedenie se rugau pentru darul discernerii.

Pustia este solitudinea. Iar în solitudine te ia dorul de Celălalt și de ceilalți. Iar dorul este esența solidarității. Dragostea. De aici rugăciunea către Celălalt, pentru ceilalți.

În felul său, cel ce scrie din partea pustiei este un pustnic.

SCRIU FIINDCĂ NU POT SĂ TRĂIESC FĂRĂ SĂ Scriu

Victor Sterom

De ce scriu? Voi răspunde cu vorbele marelui Dostoievski care spunea: „*Nu scrie cine știe să scrie ci scrie cine nu poate trăi fără să scrie*”. Asta e. Scriu fiindcă nu pot să trăiesc fără să scriu. Scrisul e viața mea.

Pentru cine scriu? Nu cred că pot numi o singură persoană sau mai multe persoane cărora s-ar adresa scrisul meu. Cred că

scriu – poeme – pentru sufletul meu întru iluminare. Cred că scriu – poeme – pentru câțiva inițiați și implicit scriu pentru Timp. Pentru ceea ce va rămâne în urma mea ca Om.

Din ce curent literar, „școală“, grupare literară, direcție cred că fac parte? Despre curentul literar din care – probabil – fac parte, las deschisă paranteza celor care vor intra – iarăși probabil – în creația mea cu știința catalogării cât de cât exhaustive și nu parcinomioase. Dar despre „Școală“, grupare sau direcție, pot spune că fac parte din „școala“ impunătoare a poeziei europene și nu numai, din „gruparea literară a talentaților scriitori de la Ploiești“ – grupare care eu însumi am înființat-o în 1991 și pe care o conduc și astăzi, iar ca direcție – probabil – sunt pe urmele *modernismului metaforic* care nu își va încheia prea curând revelația.

Ce autori români – străini cred că au pecetluit creația mea? Români sunt mulți, dar mă voi opri la câțiva: Gellu Naum, Mircea Ivănescu, Daniel Turcea, Lucian Blaga și chiar Gheorghe Grigurcu. Străini: R-M. Rilke, Vasko Popa, Walt Whitman, Ghiorghios Seferis.

Care cred că este cartea mea cea mai importantă și care „va învia“ în viitor? Poezie: Volumul „Eseu“, critică: volumul: „*Banca de metafore*“. Iată că am numit două cărți pentru că mă împart între poezie și critică literară.

Cine sunt ca scriitor? de unde vin și unde mă duc? După cum știm, orice întâmplare a vieții are două realități: una care se vede cu ochiul liber – și de oricine – și alta care nu se vede. Eu sunt, ca scriitor, creatorul acelei realități care nu se vede și pe care o fac – visez s-o fac, doresc s-o fac, vreau s-o fac credibilă și verosimilă ca pe prima. De unde vin? Probabil dintr-o idee divină și tot într-acolo mă îndrept...

În rest e viață și așteptare – a se citi răbdare. Notați și acest dicton al meu: *Cine așteaptă (deci cine are răbdare) trăiește mai mult.*

ROSTUL SCRITORULUI ESTE CA ROSTUL FLORILOR PE PĂMÂNT

Gheorghe Neagu

Oare de ce scriu? N-am aflat încă! Începutul scrierilor mele este legat de eterna stare de admirație pentru mamă, ce m-a

determinat ca în 1959 să scriu o poezie de „8 Martie“ mamei. Emoția mamei s-a transmis și mi s-a întipărit în suflet pentru multă vreme. Au urmat alte scrieri, încercări și îndemnuri pe vremea studiilor liceale și a cenaclului din orașul Roman, de unde prin anii șaptezeci au apărut și primele recunoașteri prin revistele „Ateneu“, „Scânteia Tineretului“, „Ceahlăul“ etc.

Aflat într-o permanentă nevoie de exprimare, mai ales după ce în lecturile făcute adeseori și la lumina lumânării, au intrat Balzac, Stendhal, Gorki, Dostoievski, Lermontov, Pușkin, Șolohov, Molière, Dumas și multe alte nume pe care nu are rost să le mai înșir. În aceeași perioadă, am început să-mi adaug cunoștințe muzicale solide, urmând în paralel cursurile școlii din Roman la secția violoncel. Practic, Liceul Roman Vodă, pe unde trecuse ca revizor M. Eminescu și ca inspector G. Ibrăileanu, m-a aruncat în vârtoarea creației, de la alcătuirea unor scenarii pe care le-am și regizat la Teatrul de Vară din Roman și până la poezii pornite vulcanic dintr-un suflet impetuos și naiv spre toate mirările lumii. Beneficiind și de hatăruri din partea „firavilor“ dascăli, de la fumat la „împrumutat“ instrumentele muzicale pentru „ceaiurile dansante“ ale vremii, am devenit un rebel local, spre care, de multe ori se îndreptau pedepsele unchiului meu, Tache Teofănescu, mare dirijor la Episcopia Romanului și Hușilor.

Apoi a venit plecarea în București unde un rol important a avut și frecventarea unor cenacluri bucureștene, fie la Uzinele 23 August – unde am intrat în conflict cu Adrian Păunescu – fie la Clubul „Turturele“ – unde am intrat în conflict cu gruparea „Relief românesc“. Conflicte de concept și mai ales de abordare a creației literare m-au condus la formarea unui cenaclu propriu și la editarea unei reviste, „Silva“, și a mai multor plachete de versuri, care nu mă satisfăceau pe deplin. Am trecut definitiv la proză, considerând că poezia a fost doar o etapă de șlefuire a limbajului.

Așa l-am cunoscut pe Velea, mare nuvelist de la Albatros, dispărut prematur, care-mi citea scurtissimele proze în fața oglinzii și le arunca la coș. Așa l-au „turnat“ colegii. În fierberea de pe Dâmbovița, comportamentul se mai temperase, dar nu până într-atât încât să nu-mi permit să citesc în cenaclul „Săptămânii“ lui Barbu.

Și cum de la citit mă alegeam iar cu încurajări și „bătăi pe umăr“ ce-mi gratulau creația, am început să mă „blegesc“ într-un fel deloc productiv pentru ceea ce trebuia să însemne scriitură.

Insatisfacțiile provocate de refuzul editurilor de a accepta lucrările ca atare, m-au dus în pragul renunțării de a mă mai exprima. Eram angajat la „Revista pădurilor” când Nicolae Dachus mi a adus „Un om sfârșit” al lui Pappini. Cartea m-a zguduit și m-a făcut să revin asupra deciziei de abandonare a scrisului. Am reluat lecturile din Rebreanu, Voiculescu, Galaction, Eliade, Camus, Kafka, Sadoveanu, Săraru și Preda și m-am apucat serios de așternut slovele pe hârtie, fără a mă gândi pentru cine scriu, de ce scriu și cum scriu. Colaborările de la „Contemporanul”, contactele cu „Săptămâna și „Lucaefărul” erau sporadice, lipsite de consecvență. Trăiam pe deplin senzația unei izolări, fiind chiar convins că dacă nu făceai parte din gașca X sau Y, erai pierdut.

Mă resemnasem și mă retrăsesem din Capitală ca director la un centru de recuperare din Odobești.

Scriam mai mult pentru mine, sperând să-l gădesc odată pe Marin Preda în toane bune și să-i pot strecura un volum de nuvele – în stilul meu – sau măcar volumul „*Arme și Lopeți*” atât de curajos în abordarea temei cu Transfăgărășanul. A murit și nu mi am putut recupera manuscrisele. A venit lovitura din '89 și m-am trezit cu apariția volumului „*Templul iubirii*” la ed. Porto Franco.

M-am apucat de „*Arme și Lopeți*” la rescris și tipărit în regie proprie. Pentru că în noul context am putut să-mi fac propria editură, propriile publicații: „*Jurnalul de Vrancea*”, „*Gazeta Vranceană*” (ambele săptămânale) apoi cotidienele „*Oglinda Vânceană*” și „*Oglinda Moldovei*” din care a apărut, prin anul 2000, „*Oglinda Literară*”.

Abia în anii '90 am început să-mi dezvolt, pe cont propriu, o grupare literară. Genul scurt a la Caldwell, tensiunea narativă a lui Marquez sau Remarque, dramatismul exprimat în operele lui Giono sau Langerkuist sau finețea din Steinbeck, m-au determinat să-l reconsider pe Eliade și să realizez că în literatura contemporană românească există o nișă, a suprarealismului. Practic între suprarealism și „realismul bine temperat” se află mai toate lucrările mele, existând tendințe postmoderniste a la Gide în unele părți de nuvelă.

Cred că „*Moartea șobolanului*” este volumul definitoriu pentru ceea ce aș fi vrut să fiu. Dacă am și ajuns, rămâne de văzut.

Nu-mi propun să scriu pentru cineva anume. Este tot mai greu. Dar îmi propun să mă exprim în așa fel încât să fiu acceptat, să-mi justific existența pământeană printr-o exprimare curată,

onestă și cât mai aproape de sufletul încărcat de sensibilitate al ființei umane. Acesta poate fi sensul existenței mele de scriitor. Cât despre rost, ar fi la fel de inutil să mă întreb asupra lui, de parcă m-ai întreba care-i rostul florilor pe pământ, al cerului de deasupra și al Hadesului din străfundurile sale. Sensul și rostul existenței de scriitor sunt întotdeauna date de factori dinafara scriitorului, de elemente ce țin de civilizația speciei umane aflate într-o anumită etapă de civilizație. Nu scriitorul trebuie să se întrebe sau să-și justifice sensul și rostul existenței sale, ci oamenii cetății. Iar atunci când ei se și pronunță asupra lor, scriitorul poate deveni un bun al cetății sau un produs nedorit. Cetatea se salvează – în conștiința valorilor umane – prin valoarea scriitorilor săi sau se neantizează prin desconsiderarea lor. Cine-și mai aduce aminte de voievozi dacă n-ar fi existat cronicari, fie și cioplitori în piatră cunoscători de limba neamului care i-a cinstit?

Cine și-ar mai aminti de regi și prinți fără dramaturgii de seamă ai acelor vremi? Orice principe luminat își lua lângă sine un grămatic. De talentul acestuia depindea în mare măsură portretul princiar trimis memoriei umanității spre cunoaștere, cinstire sau dezavuare. Într-o societate fără scriitori nu poate exista progres umanist real. Fără scriitorul-vizionar, fără cel dăruit creației sau chiar consumării factuale, fără scriitorul pecetluit de morală duhovnicească, sau dimpotrivă, cetatea ar pieri. Evoluția umanității înseși poartă în vintrele ei și pana unui scriitor, iar când acesta îi arată și calea pe care să tindă spre perfecțiune atunci este inutil să mai cugetăm asupra rostului și rolului acestuia. După cum nu este scriitor acela care uită să-și slujească onest cetatea, s-o ajute să-și depășească limitele pe calea unei prosperități echilibrate.

„ORICE CĂLIMARĂ POATE SĂ DEVINĂ UN VEZUVIU“

Al. Florin Țene

În copilăria mea petrecută în orașul Drăgășani, pe o uliță nu departe de casa în care a locuit Gib T. Mihăescu, și unde toamna fierbea mustul în struguri, nu mi-am pus niciodată întrebarea de ce respir. Era ceva biologic, firesc, dat de Dumnezeu pentru

supraviețuire. La fel nu mi-am pus întrebarea de ce scriu când, la vârsta de 14 ani, am așternut primele gânduri în catrene, care, recitindu-le, îmi produceau fiori, inefabile sentimente necunoscute până atunci. Acea intimă exteriorizare a trăirilor, consemnate într-un carnetel, nu a fost cunoscută mulți ani de către părinți, colegi și prieteni.

La fel ca respirația, scrisul îl consideram, încă de pe atunci, ceva venind din interiorul biologicului, o necesitate de supraviețuire, o concentrată ascultare a glasului interior cu sentimentul unei universale atonii.

După debutul meu în revista „*Tribuna*” (1959) cu poezia „*Eu m-am născut când...*” și puțin mai târziu când eram student, prin anul 1964, chiar mi am pus întrebarea de ce scriu. Și tot eu îmi răspundeam: fiindcă am ceva de comunicat semenilor.

În poeziile mele de început cântam copilăria ca timp mitic, evocat fără recursuri proustiene. Erau tulburătoare retrairi, neminate de alegorii leopardine sau melancolii eminesciene, a vremii „primelor iubiri”.

Mai târziu poemele publicate în zeci de antologii, în volumele: „*Ochi deschis*” (1974), „*Fuga statuilor*” (1979) sau „*Cerul meu de hârtie / My paper sky*” (2000) erau confruntarea cu lumea a vocii poetice care nu se ferește să spună „eu”. Raportarea surd traumatică la existență, sentimentul „răului vieții” (să nu uităm epoca criminală prin care am trecut) sunt, toate, consecințele unei întreruperi de continuitate a unei vârste tinzând spre atemporalitate paradisiacă sau contrariată de inexorabilitatea mișcării, care nu e doar dinamică înălțare la verticala solidarității, ci și cădere, ruină, moarte.

Atunci, la publicarea primelor poezii în revistele: „*Luceafărul*”, „*Gazeta literară*”, „*Scrisul bănățean*”, „*Iașul literar*”, am conștientizat faptul că ceea ce fac este o datorie a mea către cei care mă citesc, ca răspuns al faptului că și eu, la rândul meu, am beneficiat, cu generozitate, de ce au scris înaintașii mei.

În cei peste cincizeci de ani de activitate literară am simțit nevoia de a împărtăși din experiența mea. Urmare acestui fapt am înființat cenacluri literare: „*Gib I. Mihăescu*” (1959), (frecventate de Virgil Mazilescu și Dumitru Velea, pe când erau elevi la Drăgășani); „*Nord*” (1963) din Baia Mare (împreună cu poetul Vasile Radu Ghenceanu, Ion Ghiur și pictorul Oros); „*Vasile Sav*” (2004), din Cluj-Napoca, (la care participă mai toți scriitorii clujeni); am fost

secretarul Cenaclului Asociației Scriitorilor din Cluj (1979-1984), care au devenit adevărate școli de literatură și cultivarea talentului. În cadrul acestora m-am format și eu.

Din aceste „școli de formare a talentelor” mă revendic, din sutele de ore de studiu pe „Istoria...” lui G. Călinescu, în perioada când aceasta era interzisă, și fiind o fire independentă, am refuzat să fac parte din nici o „grupare” sau „direcție” literară. Poate și datorită acestui fapt ascensiunea mea este mai înceată fiindcă s-a sprijinit numai pe ceea ce scriu.

Ca poet, m-am format la umbra mării poezii clasice românești (Eminescu, Macedonski, Zaharia Stancu, Ion Pillat, Voronca) dar și din suculența versurilor lui Baudelaire, Lundkvist, Quasimodo, Mickewicz, Jan Neruda, Aris Dikteas, etc. Ca prozator mă revendic din analiza psihologică a gestului din proza lui Gib I. Mihăescu. Mai ales că l-am citit pe când era interzis împrumutând cărți de la soția autorului și de la una din fiicele acestuia, care locuiau la zece case distanță de locuința noastră.

Lucrând ca ziarist la „Lumina de pe Lotru”, în perioada când se construia hidrocentrala de la Ciunget, am cunoscut sute de oameni cu diferite caractere dar și întâmplări cutremurătoare ce se concretizau, uneori, în fapte de eroism. În acest context am început să conturez primul volum „*Chipul din oglindă*”, al trilogiei „*Insula viscolului*”. Roman care se constituie într-o amplă frescă a destinului românesc pe întreaga perioadă a secolului trecut. „Edificiul românesc este etajat pentru fiecare epocă a istoriei”, (D. Velea), iar „tendența de a surprinde medii sociale naționale cât mai diverse face din romanul lui Al. Florin Țene, o frescă de mari proporții”, (Mircea Popa).

Petrică Birău scrie despre trilogie că este un „roman amplu cu un înalt grad de complexitate spirituală (...) încadrându-se în marile opere literare contemporane”, în timp ce Constantin Cubleșan sublinia: „Al. Florin Țene e un prozator ce își dă aici măsura întregii sale capacități de epicizare. Este romanul maturității sale. Cota de atitudine la care a ajuns în prezent, ca scriitor preocupat nu doar de tehnica narațiunii, ci și de un fond ideatic profund”.

Trilogia „*Insula viscolului*”, formată din romanele: „*Chipul din oglindă*”, „*Insula viscolului*” și „*Orbul din Muzeul Satului*”, cred că este cartea mea cea mai importantă și alături de volumul de poeme

„*Cerul meu de hârtie*“ sunt cărțile mele cele mai importante și care „vor învia“ în viitor.

Sunt un luptător, căutător de adevăr și de inovații care îmi doresc să rupă inerția, chiar dacă de foarte multe ori datorită acestui non-conformism am suferit. Am fost anchetat de Securitate în 1982 și am fost exclus din Uniunea Scriitorilor datorită acestor calități. Oare ce s-a întâmplat cu fostul președinte al U.S. nu este un răspuns că am avut dreptate?

Sunt convins că tot ce am scris până acum, inclusiv piesele de teatru, eseurile și articolele de critică literară, sunt o izbândă târzie ce arată că omul poate fi nimic dar spiritul nu poate fi înfrânt. Poate nu întâmplător mi-am asumat drept motto al romanului cuvintele lui Balzac: „Orice călimară poate să devină un Vezuviu“.

SUNT UN RESURECȚIONAL MODERNIST

Ion Pachia Tatomirescu

Eu cred încă și în profund-rafinată estetică a **paradoxismului de apogeu**, de după Ultimul Război Mondial pentru Cristalizarea Popoarelor Europei Re-Unite, dintre anii 2031 și 2033

Desigur, scriu cu credința de a-mi prelungi „prezența“, ori sentimentul părelnicului „prezent“, cu lucrări într-o catharsis și cu idei, probabil, pentru „încă o vreme“, cam cât durează „viața obiectului numit carte“ (cam trei secole, dacă-i lucrare tipografică serioasă și bine conservată, după toată știința)...

Nici nu aș mai putea spune că scriu pentru „ale valorilor mândre generații spumegate“ (Gr. Alexandrescu)... Dar cum – în generațiile noi, internetizate – nu se prea mai ia seama decât rarissim la frunzele arborelui cosmic numit carte, aș putea spune că scriu deopotrivă pentru sferile-fotoni, dar și pentru acele sfericele, constituindu-se prompt în dunele de nisip însaharate ale priveliștilor Ființei...

Apartin primei Școli a Paradoxismului, de la revista craioveană, *Ramuri (Povestea Vorbii)*, o efervescentă școală întemeiată – în aprilie 1966 – de Miron Radu Paraschivescu și de Disipativ-Grupul său, pe care îl coordona în toată România (prin corespondență), de la Vălenii de Munte (cf. *Ramuri – Povestea Vorbii*, nr. 10, 15 septembrie 1966, paginile 14 și 21 / Florea Firan, *Ramuri 1905-*

1995, Craiova, Editura Macedonski, 1996, p. 105 sqq.), militând antistalinist / antiproletcultist pentru resurecția modernismului interbelic și pentru impunerea noii estetici, estetica paradoxismului...

Cred că relevarea inconfundabilei mele peceți poetice s-a datorat și asimilării filonului de aur al liricii valahe, reprezentată de Eminescu, Arghezi, „unchiul“ Bacovia (dar nu grație „bunicii Pachia“ a autorului vestitului *Plumb* din 1916), Blaga, Barbu ș. a.

Indiscutabil, în „însetata vârstă a cunoașterii“, și la traversarea teritoriilor lor poetice, m-au impresionat „deschiderile întru modernitate“ ale lui Lautréamont (1846 – 1870), apoi modernismul bine temperat al lui Saint-John Perse, al lui Eugenio Montale, Giuseppe Ungaretti, Umberto Saba ș. a.

Cred că sunt *un resurecțional modernist* din a doua jumătate a secolului al XX-lea nu poate fi decât un scriitor paradoxist și în debutul mileniului al III-lea. Venind din direcția „modernismului bine temperat“, punând temeliiile *holo-poemului*, încă de la debutul literar într-o revistă de cultură (*Ramuri*), din 15 septembrie 1966, printr-o primă ars poetica a noii estetici antiproletcultiste, am fost și sunt între întemeietorii paradoxismului...

Unde mă duc... În funcție de labirintul bivalv-rotativ din priveliștea Ființei, s-ar putea să mă îndrept spre gura de rai din Cogaion, de unde deschide-se-vor, poate, nu căsuțele tablei mendeleeviene, ci culorile curcubeului, sublimă punte și pentru mine, până în Împărăția-Tineretii-fără-Bătrânețe-și-Vieții-fără-Moarte..., căci crezut-am, și mai cred încă, în profund-rafinata estetică a paradoxismului de apogeu, spărgătoare și a limitelor tragic-existențiale, de după sfârșitul Ultimului Război Mondial pentru Cristalizarea Popoarelor Europei Re-Unite, dintre anii 2031 și 2033...

Generația mea, sau generația resurecției poetice din 1965 – 1970, a făcut să mă ivesc dintr-o veritabilă nouă estetică românească și, în același timp, profund-europeană, **estetica paradoxismului**, cristalizată, într-adevăr, între anii 1960 / 1965 și 1970 / 1975, după cum am mai spus-o în nenumărate rânduri, ca reacție la paradoxurile sociale din România regimurilor de tip totalitarist-comunist, ca reacție la limitele tragic-existențiale ale ens-ului uman prin istorii, sau ca reacție la reificarea ființei umane, ca reacție împotriva literaturii șablonarde, aservită dictaturii, ca reacție la „filosofia“ / „dialectica marxist-leninistă“, ori la curente literare / filosofice anterioare anilor 1960 / 1964: „realismul socialist“,

„umanismul socialist“ (puse „în slujba făuririi unui homo sovieticus român“) etc. Diversificarea noului principiu estetic, al paradoxismului, se relevă în: 1) conjugarea – în primul rând, la moduri lirice, apoi la cele epice / dramatice – a paradoxurilor existențiale ale umanității; 2) dinamitarea miturilor (îndeosebi, a celor fundamentale), sublimarea / rafinarea mitemelor, relevând o „nouă demiurgologie“, cu omul în centrul „genezelor“ / „universurilor“ (cosmosului), eroul liric (epic / dramatic) substituind ori „punând în plan secund“ Demiurgul (Atoatecreatorul / Atotștiutorul, Divinitatea Fundamentală); 3) revolta / „revoluția“ semnificativului împotriva semnificatului, operând predilect cu semnificatul născător de semnificat, decretând „biblic“, „anti-marxist“, că materia decurge din Cuvânt / Logos, întrucât cuvântul este „materie“ (**informaterie**, de fapt), întrucât și cuvântul are o structură similară structurii atomului, „repetând structura materiei“ (după cum spunea Nichita Stănescu); 4) „spargerea“ infinitului limitelor tragic-existențiale prin forța / puterea metaforei (sinesteziei) / simbolului (viziunii), cultivând chiar și ne-Cuvântul (dacă materiei i „se cuplează“ cuvântul, atunci anti-materiei, indiscutabil, i se „asociază“ necuvântul), spre a se înregistra „saltul“ gândirii poetice din liniar (dichotomic) în neliniar / polidimensional („disipativ“, dar „vectorizat“); 5) reliefaarea unei noi geografii / cosmografii a poeziei / literaturii române și a unui nou autohtonism, știindu-se că autohtonismul se constituie în cea mai puternică și originală direcție spre universalitate dintr-o literatură națională și că numai prin autohtonism o „republică interioară“ devine republică spirituală în „proiecție universală“, acordându-se șanse de „afirmare“ tuturor ariilor spirituale („mari“ și „mici“) întru varietatea armonică a Logosului, cunoscând ritmice „altoiuri“, înfloriri și reînfloriri pe secțiunea de aur decisă de raportul tradiție – inovație, distingându-se în primul rând prin obiectivarea „imaginariului“ și prin reflectarea stărilor / tensiunilor din noile realități ale lumii (politice, economico-sociale, culturale / civilizatorii etc.), din noile „adevăruri“ științifice („pulsând“ în orizontul cunoașterii metaforice, apoi „propulsând“ acest orizont), din priveliștea Ființei; 6) cultivarea limbii materne ca „sacră limbă“, ca „vehicul“ spiritual „indestructibil“ / „invulnerabil“, „inalienabil“, „incontestabil“ și „indiscutabil“, al existenței unui popor prin istorii, lupta împotriva „exploatării“ unei limbi naționale de către limbile „imperiale“, militarea împotriva „monopolului“ studierii limbii ruse în școli / facultăți (în

România, ca și în alte țări socialiste, din 1948, limba rusă era obligatorie limbă de studiu, predându-se din clasa a IV-a a „școlii elementare” și până în cel de-al III-lea an de studii universitare), căci limba maternă – **sfânta Limbă Română** – este Patrie; 7) polidimensionarea / „diseminarea” eului poetic la scara întregului macrocosm / microcosm și cultivarea holo-poemului, aria lirosufiei fiind, desigur, macrocosmosul și microcosmosul, unde poetul reinstituie înaltul spirit justițiar al lumilor / universurilor; 8) abordarea „fără opreliști” a viabilelor structuri literare clasice, moderne și ultramoderne, evidențiate în timpii literaturii de la origini până azi, crearea de noi structuri, dacă este necesar, cu buna respectare a echilibrului, a raportului sacru tradiționalism – modernism, din interiorul tuturor genurilor / speciilor literare; 9) cultivarea versului liber – dacă servește punerii în evidență a unui autentic, „inedit” relief sufletesc -, dar și a poeziei cu formă fixă, „clasică” ori nou-creată „formă fixă”, dacă reverberează mai profund gustul, spiritul, spațiul spiritual / literar contemporan, antrenarea, revitalizarea, din estetica tuturor curentelor literare precedente / sincrone, a celor mai rafinate tehnici, elemente de prozodie, resurecționarea acestora – unde este solicitată, chiar revoluționarea –, numai în spiritul catharsis-ului; 10) desfășurarea „fără frontiere” a poeziei / artelor în spații științifice, numai întru mutarea orizontului cunoașterii metaforice, penetrând limite, „magnetizând”, atrăgând întotdeauna după sine orizontul cunoașterii științifice; 11) rafinarea semnificat-semnificațiilor până în „absoluta nuntire” a vocabulei „tridimensionale” cu necuvântul „polidimensional”, până la obținerea „absolutei” lamuri poetice; 12) înregistrarea saltului de la poezia ca senzualitate / sexualitate cosmică (Ion Barbu), ori ca orgasm abisal al materiei (I. Miloș), la poezia ca sublimă știință a emisiei / stării „erotic-fotonice”. Desigur, diversificarea principiului estetic paradoxist, grație generației resurecției din 1960 / 1965 – 1970 / 1975, este mult mai complexă...

Cartea mea cea mai importantă și de înviere în viitorime... „Habent sua fata libelli...!” (Terentianus Maurus)... S-ar putea ca în aria poeziei, să fie, desigur, *Compastorul de nori* (2004); și dintre cele din perimetrul cercetării științifice: *Zalmoxianismul și plantele medicinale* (1997) / *Dicționar estetic-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației...* (2003).

La piramida Timișoarei, în 15 septembrie 2005.

UN ROST ȘI UN SENS ÎN TOATE

Elisabeta Bogățan

M-am născut în Banat, o zonă de câmpie, care mi-a dat sentimentul conviețuirii cu orizonturile desenate necrezut de aproape, care m-a învățat necesitatea unui rost și a unui sens în toate; care a sădit în mine sâmburii de lumină ai poeziei, ai literaturii. Tot Banatul mi-a dat orizontul cultural, la Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara.

Port în mine neliniști și sfâșieri transmise, probabil, de la mama, născută în Basarabia și ruptă de casa părintească, fără întoarcere, din cauza războiului și a închiderii granițelor.

Tot mamei îi datorez nevoia profundă de sacru și sentimentul izvorâtor de lumină că tărâmul sacrului nu mi-e străin.

Valea Jiului, cu munții săi împrejmuitori, mi-a dat sentimentul înălțimii, al ascensiunii firești, al cerului aproape.

Drumul meu, (s-a întâmplat să fie unul literar), duce mereu către izvoare de lumină.

Scriu pentru că am încredere în cuvânt și consider poezia în special, literatura în general, o cale de comunicare. O frumoasă și sigură cale de comunicare. O lucrare asupra sufletului.

Consider că nu se poate scrie decât pentru celălalt. Orice alte formulări reprezintă o mascare, conștientă sau inconștientă, a realității.

Nu cred că m-aș putea încadra în vreo direcție literară.

Consider, oricum, că *nu există artă pentru artă, ci doar artă pentru om.*

De la Mihai Eminescu am înțeles necesitatea unei limpezimi esențiale a textului poetic, fără de care o poezie greu poate ajunge „mare”. De la Nichita Stănescu am înțeles conviețuirea firească a poeziei cu esențele și rolul fundamental „al necuvântului” în poezie. De la Eugen Ionescu și Kafka am înțeles pericolul major al imposibilității de comunicare și puterea de absorbție a haosului (poetic?). De aici necesitatea de lucrare asupra mesajului literar, pentru a-l face viabil. De la toți scriitorii am înțeles rostul mesajului literar, nu tezist, dar o scriere cu sens și cu rost. Să nu ne amăgim, o scriere fără sens nu interesează pe nimeni și nu va fi citită de nimeni. Se vor citi (cel mult!) scriitorii între ei.

Cartea mea cea mai importantă și care „va învia” în viitor este, poate *Zodia dezlegătorilor de semne*, cartea publicată în 1999 la Editura Cartea Românească, poate *Hipnoze*, cartea publicată la Editura Helicon din Timișoara în 1998. Poate acea carte încă nu am scris-o ...

DESPRE TRANSFERUL DE FIINȚĂ ȘI MÂNTUIREA PRIN POEZIE

Nicolae Grigore Mărașanu

Prezența în cartea de față a atâtor personalități ale lumilor literară, academică, universitară, religioasă, mă determină la o mărturisire: *din tinerețile mele scriu poezie pentru a mă desăvârși*. Și nădăjduiesc prin poezie să acced la Dumnezeu.

Harul mi l-a adus o pasăre de pradă: elev, la Mărașu, îmi pregăteam lecțiile la masa de scris; când dintr-odată a pătruns în cameră un fel de bocet care se tot amplifică. Neștiind ce se petrece, curios, am dat buzna în curte: pe deasupra mea, la joasă înălțime, un șoim zbura cu un pui de pasăre în gheare; auzeam piuitul... În jur, mai toate vecinele, cu basmale negre pe cap, în rochii negre, ca într-un cor din tragediile lui Eschil, strigau cât le țineau puterile: *cioară, cioară!* Deși „cioara” era un șoim. Spectacolul m-a șocat; m-am întors în cameră și am scris dintr-o răsuflare, nici azi nu știu cum, cea dintâi poezie: *Șoimul*.

Din acel moment un foc s-a aprins în mine și arde fără să se mai stingă.

Scriu să-mi protejez fragilitatea ființei.

Scriu să am un leac cu care să-mi vindec disperarea când sunt învins de nedreptățile vieții.

Scriu, sperând că pentru un timp aș putea să înving provizoriul meu pe pământ.

Scriu să mă salvez din precaritate; să salvez nu trupul, care în trecerea la moarte îngheață, se „schimbă la față”, ci să-l salvez pe acela din mine care nu se vede.

Și mai scriu ca prin actul scrisului să pun în lumină chiar lumina din mine: câtă este.

Esența lumânării, spune Antoine de Saint-Exupery, nu este ceara care arde, ci lumina care se degajă. Continuându-i gândul, aş spune că esența actului de creație nu este partea de ființă din noi care și se transferă operei, ci lumina care se degajă **în și din** operă.

Cu cât înaptează în vârstă cu atât simt mai acut această problemă a desăvârșirii, a mântuirii prin actul creației poetice.

Cei care nu-și asumă creația dintr-o astfel de perspectivă ar putea subestima: e o metaforă, e chiar poezie.

Alții, poate dintre tineri, care nu și-au pus încă problema desăvârșirii prin operă ar fi poate interesați să afle: cum?

Mie mi se întâmplă, mărturisesc, pe calea unui permanent transfer de ființă.

Să mă explic: mi-am asumat viața ca pe o călătorie și am aflat, cu timpul, că vehiculul ce mă poartă, mă animă, în această călătorie este nevoia de cunoaștere, dorința de desăvârșire, nădejdea de mântuire, în cazul meu, prin poezie; iar combustia unui astfel de vehicul este iubirea. Deseori dăruirea de sine este într-atât de mare încât actul de trecere în operă se consumă printr-o acceptată abandonare: neglijăm boli, îndurăm suferințe, le amânăm vindecarea, ori le înfruntăm numai să nu părăsim locul și actul creației. Dar, corolar al acestei arderi, și în raport cu intensitatea ei, se degaja în noi, atunci când simțim că am izbutit, un fel de ușurare: intrăm într-o stare de ușoară beatitudine care, într-o ipostază mai puțin conștientizată, am putea-o trăi ca pe o fericire. Cu timpul însă vom înțelege că rostul călătoriei noastre, al minunii ce se întâmplă cu noi în actul creației este de esența desăvârșirii, a mântuirii prin operă, în cazul poetului prin poezie.

Problema devine una de asumare; viața, toată desfășurarea ei, își subsumează actele și faptele unui astfel de ideal – triumful operei. O face într-un moment de conștientizare a condiției ființei, când, descoperindu-și precaritatea, încearcă a se salva; o face dintr-un dor metafizic arzător de a birui efemeritatea din noi; de a lăsa celor ce ne vor urma și vor parcurge calea pe care și noi am parcurs-o, o urmă „*Aveam nevoie de un drum / pe care un semn să lăsăm / cei ce vor veni din urmă să spună / uite, pe aici au călătorit! / Astfel, jertfa căpăta sens, / iar noi, călăuziți de Antares, / înaintăm*” (Leviathanul, 284). M-a fascinat călătoria spre desăvârșire și ea a devenit motiv pentru multe din poemele mele.

Printre înaintașii care m-au călăuzit într-o astfel de călătorie, care m-au inițiat în asumarea creației ca jertfă și cale a mântuirii, primul este tot un brăilean, mult drag inimii mele, filosof de anvergură, căruia, ca și lui Socrate, i s-a întins, viclean, viclean și criminal, cupa cu mătrăgună, încheindu și viața apoteotic, prin jertfă: Nae Ionescu. În prelegerile sale despre *Problema mântuirii în Faust al lui Goethe*, dorește să ne convingă să înțelegem că „Un om nu se poate mântui decât în momentul când se pune în acord cu realitatea însăși, fie că găsește această soluțiune de a se pune de acord cu realitatea, înglobându-se în realitate, fie că el crede că are o altă cale de urmat, aceea de a ieși în afară de realitate, de a – cum am zice – transgresa realitatea însăși“. Când știm că suntem trecători pe pământ și avem nevoie de mântuire, noi trebuie să ne punem de acord cu o astfel de realitate. Odată puși de acord cu realitatea ființei, a naturii noastre, trebuie să ne căutăm calea care ne-ar putea conduce spre salvarea din precaritate. Calea aleasă de mine, mai corect spus, calea către care am fost împins printr-o lucrare a destinului, este poezia.

Dar este oare o astfel de cale una prin care transgresăm realitatea ?

Prin actul creației transfigurăm și ne transfigurăm. Clepsidra care suntem își transformă și își transferă puțin câte puțin din partea ei de ființă biologic efemeră, în partea ei de ființă spirituală-durabilă. Ne mutăm puțin câte puțin dincolo, în lumina care se degajă; ne mutăm într-o altă realitate a ființei (Heidegger ar spune a *fiindului*). Transgresăm dintr-o realitate dată, a păcatului, într-altă realitate, a desăvârșirii, a mântuirii.

Actualitatea problemei mântuirii marchează și traversează umanitatea. Iar nevoia de metafizică o domină și azi. Și se întâmplă astfel pentru că este problema fiecăruia dintre noi. Este o călătorie fără de timp, continuă, care ne poartă spre beatificarea lacrimii: moment în care păcatul se răscumpără și lacrima se beatifică, suferința dispăre. Este o călătorie a vindecării: celții cunoșteau și practicau în cazul muribunzilor un ritual pe care îl numeau chiar astfel – *călătoria vindecării*. Într-o astfel de călătorie este împins Tristan, când, rănit în duelul în care îl ucide pe fratele Isoldei, trage să moară și cei din jur nu mai au leac pentru el. Prietenii îi așează trupul muribund într-o barcă fără pânze și fără vâsle și îi fac vânt în mare. Zeii vor alege: îl vor salva, vindeca, ori îl vor lăsa morții.

Barca, purtată de curenții destinului, va ajunge până la țărnul pe care se plimba Isolda. Ea îi va spăla rănila și îl va vindeca pe Tristan prin marea și nefericita ei iubire. Ajunsă aici, în punctul vindecării, mântuirea prin transferul de ființă atinge trăire maximă, de extază și crezi că ești în preajma lui Dumnezeu. Am trăit o astfel de experiență în cele *Șapte extaze*, mai ales în *Extaza câmpiei*, din antologia *Leviathanul*, carte depozitară a acestei gândiri și care, așa cum ne întreabă coordonatorul acestei lucrări, Dr. Artur Silvestri, cred că e cartea care „va învia” în viitor.

Dar despre trăirea în extază cu alt prilej.

*

Dându-i procesului de creație un atât de important conținut (transfigurare/mântuire) simt nevoia să mă întreb dacă problema mântuirii prin transferul de ființă nu este și una de esență religioasă. Și îmi apare în minte aici *isihastul*: îmbrăcat în flacăra smereniei, zăbovind în metanie, prin post și rugăciune, el îl contemplă pe: Dumnezeu; se apropie de El prin cunoaștere, cercetându-i prezența, iar calea lui este una a cunoașterii, a contemplării. Calea prin transferul de ființă în procesul creației este o cale activă: ființa se transfigurează și se transferă operei.

Și o cale și alta duc la desăvârșire. Pe oricare dintre ele, dorința sa de mântuire, împrumută tot mai mult din chipul lui Dumnezeu. În consecință, problema desăvârșirii prin transferul de ființă este, cred, și de esență religioasă. Cu atât mai mult cu cât ea se împlinește prin magia limbajului, a logosului în ipostază de Cuvânt.

*

Mă întorc la întâmplarea de la început. Tentat să-i aflu un miez i-am cercetat ascunsul. Din metafizica ei mi-au parvenit câteva semnale: ce semnifică pasărea de pradă dacă nu chiar Poezia? Nu este Ea devoratoare de ființă, consumatoare de jertfă? Își ține în „gheare” poetul, iar când l-a secăt de ființă, când și-a împlinit lucrarea îi contemplă spectrul luminos din sine. Șoimul și-a ținut strâns prada, dar a scăpat ori a lăsat să cadă peste noi harul ce, probabil, ne fusese promis. Toate pentru a se împlini un destin. Veți spune: făuritor de destin e omul! Da, dar eu am nevoie de metafizică! Voi spune deci: *sunt făuritor de destin, dar atât cât îmi este îngăduit să lucrez la destinul meu*. Mai există o zonă sublimă a destinului la care acced numai zeii. Acolo eu nu pot pătrunde și

oricât aş încerca să influenţez partea aceea sacră, eu nu o pot schimba: nu-mi este îngăduit de Dumnezeu.

Momentul întâiului poem a fost desprinderea de la mal şi plecarea în propria mea călătorie; apoi a urmat un alt moment când am conştientizat ce se întâmplă cu mine: în această călătorie şi am căutat să-i dau sens. Am descoperit că încet-încet mă scutur de ignoranţă şi că intru sub înrâurirea logosului care mă va trimite în transfigurare şi de aici, prin călătoria vindecării, spre desăvârşire-mântuire. Transfigurăm din nevoia de a esenţializa, de a accede la beatificarea lacrimii. Cred că noi suntem ceea ce suntem, dar suntem şi un produs al transfigurării; omul nu este numai cel intrinsec, ci este şi cel transfigurat, cel din memoria noastră, evoluând de la un Sine precar, către un Sine mântuit.

Norocul mea este că eu chiar cred într-o astfel de prefacere. Fiinţez în interiorul transferului de fiinţă.

Care nu e deloc o chestiune patetică, ci e doar o permanentă stare de iubire.

PLANUL LUI DUMNEZEU

Daniel Gligore

„Nici înălţimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru.” (Romani 8, 39)

Întreaga noastră viaţă este o mărturisire a realităţilor pe care le considerăm valori absolute. Ne asumăm aceste valori, trudem la împlinirea lor, conştientizăm că fiecare clipă, fiecare împrejurare este unică şi irepetabilă. Împlinim o parte dintre aceste valori şi ne dăm seama că bucuria a fost efemeră. Rutina pune stăpânire pe noi.

Dumnezeu ne dă însă să trecem prin momente în viaţă în urma cărora să mărturisim cu bucurie: *Dumnezeu are grijă de noi!* Există o coordonare globală la nivel micro şi macro! Avem o perspectivă care depăşeşte condiţia pământească actuală! Ajungem să ne dăm seama de limitele umane şi să mărturisim că planul lui Dumnezeu în raport cu întreaga creaţie nu se va limita la această

viață trecătoare și se va realiza cu certitudine. Din dragoste, Dumnezeu ne conduce să cugetăm la aspectul fundamental pentru noi: cum stăm cu dragostea față de Dumnezeu, față de oameni și de tot ce a creat Dumnezeu? Luăm parte la planul lui Dumnezeu? Vom fi pregătiți să primim dragostea dumnezeiască care ni se oferă veșnic? Strălucim sau ...?

Fiecare dintre noi avem un statut deosebit. Poate nu suntem conștienți deplin de ceea ce înseamnă să fim oameni. Creștinii cu atât mai mult sunt privilegiați dar și mai îndatorați. Cu cât ni se dă mai mult, cu atât trebuie să folosim și să sporim ceea ce ni s-a dat pentru întreaga umanitate.

Să respectăm și să propovăduim la toți oamenii care sunt „preoți ai creației”, zidiți „după chipul lui Dumnezeu” adevărurile dumnezeiești eterne. Fiecare dintre noi este responsabil pentru binele sau răul umanității. Dumnezeu are un plan cu fiecare om și ne întinde mâna în viață. Să propovăduim prin cuvântul nostru, prin trăirea și prin întreaga noastră viață pe Dumnezeu care este binele, frumosul, dragostea și fericirea veșnică. Ceea ce vom fi nu s-a arătat. Să fim pregătiți pentru a putea deveni cu adevărat ceea ce am fost creați să fim: „dumnezei după har”.

Când am fost invitat să particip la volumul acesta am fost bucuros că sunt preocupați ca Fapta și Cuvântul bun care ne caracterizează pe noi, românii ortodocși de pretutindeni, să dăinuie din generație în generație până în Împărăția lui Dumnezeu. După cuvintele Sfântului Apostol Pavel „*Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat nouă urmași, am fi ajuns ca Sodoma și ne-am fi asemănat cu Gomo-ra*” (Romani 9, 29) cred că aceasta este calea care va mântui Neamul Românesc de toate ispitele acestei perioade.

Și, indiferent de greutățile și ispitirile care sunt și vor fi asupra noastră, indiferent de căderile și păcatele noastre care ne înăbușe uneori, sunt sigur că Românii avem credința, omenia și dragostea lui Dumnezeu în noi, avem certitudinea că suntem în mâna atotputernicului și iubitorului Dumnezeu pentru totdeauna și nimic nu ne poate despărți, mărturisind și altor neamuri credința și valorile veșnice! (Ieremia 182-5).

16 februarie 2006

SCRIBUL LA ÎNTERSECȚIA MARILOR BULEVARDE

Constantin Stancu

*„Omul se naște ca să sufere, după
cum scânteia se naște ca să zboare.”*

Aș fi dorit să scriu un astfel de verset, dar el a fost scris cu mai multe mii de ani înainte și a fost trăit și mai de demult. Apare redat în Scriptură în cartea „IOV”, ducînd cu el multă eternitate.

În aparență, scriem pentru a transmite ceva, dar în mod real trebuie să *ne lăsăm scriși*; apoi unor lucruri le dăm drumul în lume ca unor porumbei voiajori.

Deoarece suntem scriși chiar în ființele noastre trecătoare, avem harul de a stăpâni scrisul acesta și de a-l păzi, cu puțină viață pe care am primit-o.

Am putut da nume unor lucruri efemere pentru că eu am primit nume și pentru că sunt cunoscut pe nume.

Îmi displace folosirea numelui de „scriitor”, îl prefer pe acela de scrib, care pare mult mai potrivit, din acest unghi de vedere.

Cînd scriu, fac un exercițiu spiritual de a rămîne cât mai curat.

Mulți scriu pentru a se apăra de moarte, sau de a nu rata șansa. Unii scriu pentru că au făcut din asta o religie; sau pentru alții scrisul este un fel de rugăciune.

Timpu scurs din momentul în care ești scris și până în momentul în care pui pe hîrtie, în cuvinte smerite, românești, mesajul, creează o anumită tensiune. Ea poate fi benefică, stimulatorie, sau poate duce la nebunie, granița dintre cele două este mică, aproape invizibilă.

A fost o vreme în care am dorit să citesc ceea ce ar fi putut scrie alții despre mine, dar în singurătatea lumii populate de oameni și alte ființe vii, am așteptat zadarnic oglinda în care să mă văd, chiar și neclar. Mi-a trecut dorința aceasta, cu timpul.

Împrejurările, apoi, au făcut ca eu să scriu despre operele altora, despre poezii de aproape sau de departe, despre prozatori discreți sau de forță, aparent m-am risipit în poemele și operele lor ca să mă adun în textul acela pe care l-am scris despre toate aceste.

Deși n-am avut prea mulți prieteni, cultul prieteniei este ocazia să faci poemul să trăiască.

În general poetul, artistul, este tot mai singur, dar asta îl face să se regăsească în har.

Cuvintele trec prin tine și treptat devin logos, apoi tăcerea....

Poate ar trebui să luăm modelul prim, glasul să nu se audă, dar ecoul lui să trăbată lumile văzute sau nevăzute până la margini de vreme. Acest contrast marchează momentul lui *a fi*, adică *a avea viață*.

Cred că un poet nu poate scrie prea multe volume profunde pentru că se repetă și se risipește în iluzia de a fi scriitor și nu scrib și pentru dorința de primi onorul de la soldatul cel neștiutor... Câteva cărți, poate trei, câteva poeme pe care să fi răstignit; și este de ajuns... Întotdeauna am uitat ceea ce am scris, am o memorie fulgerătoare și transparentă, apoi vine poemul următor în care să locuiesc.

Mi-a plăcut să învăț scriind despre marii poeți sau scriitori, despre prieteni de lângă mine așa cum erau și sunt ei și vor fi, cu viața lor care nu este a lor și care le curge printre degete.

Nu mi-au plăcut și nu-mi plac poeziile care scriu „dur”, folosind cuvinte murdare, cred că-și bat joc de ceea ce au primit în dar.

Hristos spune că lucrul care ne murdărește sunt cuvintele noastre care ne vin din inimă pe buze și apoi pe hîrtie. Tot el ne atrage atenția că din cuvintele noastre vom fi judecați, din fiecare cuvânt rostit. Trăim pe o lamă de cuțit cu două tăișe. Unul te apără, altul îți curăță inima. Este dureros, dar preferi să te salvezi prin scris.

Tot cu mii de ani în urmă psalmistul a scris că prin LUMINA LUI vedem LUMINA. De aceea originalitatea îi aparține LUI, *noi suntem martori ai propriului scris*; fiind păcătoși, am ratat șansa de a fi originali în felul nostru discret și tandru.

Pentru că trăim sub un nor de creștinism, cred că scriitorul, sau scribul, nu poate face abstracție de valorile creștine și din acest punct de vedere, deși nu înțelegem, acceptăm dragostea ca alternativă, ca un dat. Restul nu înseamnă prea mult, pentru că nu rămâne. *Să mori, să înviezi, să te înalți pe aripile cuvântului*, iată sensul pentru poet sau pentru artist la intersecția marilor bulevarde ale lumii.

Mi-a plăcut felul în care scriau cei din vechime, scribii de profesie, cei calificați. Se spălau, își puneau haine curate, apoi luau instrumentul de scris și numai așa, curați, puteau scrie. Este momentul să ne îmbrăcăm cu altceva, cu o altă ființă, după ce ne-am dezbrăcat de eu-ul nostru cel de toate zilele, și să scriem textul următor de parcă am murit și am înviat.

În rest locuim în ceva cu mult mai măreț pe care nu – L putem vedea, dar care ne ESTE

Septembrie, 2005

DORINȚA DE A DEVENI SCRITOR

Ilie Rad

Am dorit să devin scriitor încă din copilărie și adolescență. Faptul de a mă fi născut la țară și de a avea o mamă pasionată de literatură constituiau pentru mine argumente că, în cele din urmă, chiar voi deveni. Scriitorul mi se părea pe atunci o ființă superioară, un fel de zeu, iar redacția unde lucra – un sanctuar în care trebuie să intri cu umilință și cu sfială. Pentru început, scriam furibund scrisori și pagini de jurnal, dar așterneam și multe file cu personaje, frânturi de vorbe și dialoguri, descrieri de datini și obiceiuri. Marea mea dramă era că nu compuneam versuri și, după cum verificasem prin biografiile scriitorilor, mai toți autorii au publicat în tinerețe versuri. Dar nu îmi pierdusem speranța.

În anii de liceu am participat la cenaclul literar din localitate, unde am citit o povestire, *Pricoliciul*. Cei de față au observat imediat, în temă, stil și vocabular, influența lui Pavel Dan. Am abandonat proza. Am trimis apoi ziarului județean reportajul *Omul în halat verde*, în care vorbeam despre gestul unui vânzător de la un aprozar situat în apropierea autogării, care l-a ajutat cu bani pe un călător ce nu avea cu ce să își cumpere bilet. Redacția mi-a trimis o scrisoare în care îmi spunea că reportajul meu va fi publicat. Ceea ce, spre dezamăgirea mea, nu s-a mai întâmplat. Tot în liceu am organizat multe întâlniri cu scriitori din Cluj și Târgu Mureș. Îmi plăcea să primesc scrisori de la redacții și edituri, bătute la mașină și cu antetul de rigoare. M-am împrietenit cu mulți autori, după ce le citeam cărțile și le scriam scrisori elogioase despre acestea. Unul, un romancier debutant, mi-a scris că va propune rândurile

mele, spre publicare șefului său, nimeni altul decât prozatorul Dumitru Radu Popescu. Câteva luni am urmărit, cu sufletul la gura, revista *Tribuna*. Rândurile nu mi-au fost publicate...

Au venit anii de facultate, la filologie. Deși toți spuneau că filologia nu este „fabrică de scriitori“, nu puteam să nu observ că mulți scriitori aveau studii filologice. Argumentele se acumulasă în favoarea mea. Am început să public articole și reportaje în *Viața studentească*. Un redactor al revistei *Tribuna*, cred că Ion Oarcăsu, mi-a dat să recenziez un volum cuprinzând scrierile pedagogice ale lui Mihai Eminescu. Recenzia mi-a fost publicată în numărul dedicat poetului, cu ocazia unei zile de 15 ianuarie. Îmi amintesc că m-am dus la chioșcul de difuzare a presei dis-de-dimineată. Ninsese toată noaptea, iar pașii mei erau între primii pe stradă. Mi-am cumpărat mai multe exemplare. Ce miracol era ca rândurile plăsmuite de tine să poată fi transpuse în litere de plumb, tipărite și apoi citite de sute de oameni! Mi se părea că toți trecătorii de pe stradă ar putea cumpăra revista și ar putea citi rândurile scrise de mine!

În urma acestor „incidente“ literare, Marian Papahagi m-a invitat la redacția revistei *Echinox*. Aproape trei ani am fost redactor la cunoscuta revistă, impregnându-mă de „echinoxism“ ca stare de spirit. În această redacție, interesul meu s-a orientat spre critica și istoria literară. Parcă adeveream vorba lui G. Călinescu: criticul literar este un autor care a ratat alte genuri literare...

Maeștrii mei literari? Studenția mea a coincis cu îngrădirea tot mai vizibilă a libertăților și drepturilor cetățenești în România comunistă. Universitatea pe care o frecventam se izola tot mai mult într-un fel de zid chinezesc, încât simțeam nevoia de deschidere, de dialog spiritual. Am inițiat și organizat atunci ciclul de conferințe „*Mărturia unei generații*“, la care au participat Liviu Rusu, Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Ion Zamfirescu, Edgar Papu, Al. Paleologu, Ștefan Aug. Doinaș, Constantin Ciopraga, Bartolomeu Anania, D. D. Roșca, Nicolae Balotă ș. a. Am avut un interesant dialog epistolar cu aceste personalități, care mă onorează. Pe unii autori i-am „frecventat“, cum se spune adesea, de la fiecare învățând câte ceva. De la marele estetician Liviu Rusu am învățat acribia și rigoarea, nevoia de a verifica traduceri și citate, informații și referințe critice. Iorgu Iordan mi-a făcut impresia omului „de mare caracter“, așa cum l-a văzut și G. Călinescu. De la Edgar Papu am deprins marea lecție a modestiei, de la Mircea Zăciu capacitatea de a sprijini talentul

literar. Constantin Ciopraga m-a surprins cu omenia și umanismul care îl caracterizează. Toate aceste personalități m-au modelat și m-au influențat în mod decisiv.

Prima mea carte de autor – *Peregrin prin Europa* (1998), ca și cea mai recentă, *De la Moscova la New York* (2005) sunt volume cuprinzând impresii, note de drum și reportaje de călătorie. Am spus în prefețele celor două volume de ce am scris paginile respective: din dragoste și grațitudine pentru semenii mei, pentru cei care m-au ajutat să văd locuri la care nici nu am visat vreodată că voi ajunge. Am vrut ca bucuriile intelectuale pe care le-am trăit să poată fi transmise, chiar dacă parțial, și altora. Timpul petrecut de mine în străinătate era un fel de timp miraculos, trăit cu o intensitate maxima. Mă aflu în ipostaza eroului dintr-o nuvelă despre care vorbește Sextil Pușcariu în *Memoriile sale*: într-un duel american, convenția era ca învinsul să se sinucidă după un an. „Siguranța că avea să-și pună capăt zilelor – comentează memorialstul român –, în loc să-l nefericească, l-a făcut să trăiască anul acela din plin, să guste viața ceas după ceas, clipă după clipă, în deplină conștiință. De aceea el a fost fericit cu adevărat abia din momentul în care i s-a pus un soroc vieții sale” (*Memorii*, 1978, p. 49). În fine, s-a întâmplat ca toate călătoriile mele în străinătate să fie subvenționate de diverse instituții. Am considerat că rândurile scrise de mine ar putea fi o dovadă că nu am stat chiar degeaba acolo unde am fost trimis.

Teza de doctorat despre Aron Pumnul am scris-o din rațiuni didactice. M-am identificat total cu Aron Pumnul, omul despre care Eminescu zicea că a fost „personificarea unui principiu, sufletul – nemuritor neapărat – care a dat consistență națională maselor și a făcut din ele o națiune”. Cred că este, până în prezent, cartea mea cea mai bună. Tot din rațiuni didactice am scris și alte două cărți: *Memorialistica de război în cultura română* (1999) și *Stilistică și mass-media* (1999). Scrisul – o soluție la „blestemata problemă insolubilă”. Există în fiecare om dorința de a lăsa ceva în urma sa, de a fi pomenit de urmași. Am citit undeva că un vienez bogat și-ar fi lăsat toată averea bisericii, cu rugămintea ca numele său să fie pomenit în biserica respectivă, timp de 1000 de ani! Nu știu dacă dorința i s-a îndeplinit până la capăt. Un proverb chinezesc spune ce trebuie să lași în urma ta: un copil, o casă și un pom. Alții vor să lase urmașilor o carte: „Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte / Decât un nume adunat pe-o carte...”, zicea Arghezi. Poate

trăim cu această iluzie, anume că scrisul este mai puternic și mai durabil decât piatra și că scrisul nostru poate fi o replică pe care o dăm morții. Poate este, repet, o simplă iluzie, cine știe...

Epilog. Una din ultimele mele cărți este *La un ceai cu Ștefan J. Fay* (2003). Prietenul meu a avut ideea ca, pe coperta a IV-a a volumului, să scriem fiecare câteva rânduri, care să constituie un fel de mărturie de credință. Iată ce am scris eu: „*Ar trebui să trăim intens fiecare zi și fiecare ceas din «clipa cea repede / ce ni s-a dat», să lăsăm adversitățile și încrâncenările la o parte și să privim spectacolul lumii cu melancolia unui înțelept.*”

AM INTRAT PE TĂRÂMUL LITERATURII CU SATISFAȚIA DE A FI PĂTRUNS ÎN PARADIS

Petre Gigea-Gorun

Recent mi s-a tipărit volumul de „poezii alese” sub titlul „*Sub sabia timpului*”. În carte, alături de poezii obișnuite, se găsesc și poezii cu formă fixă, precum rondeluri, sonete și șase glose din care una este tradusă și în limba engleză.

Este al XVII-lea volum tipărit, alăturându-se astfel celorlalte cărți tipărite ale mele: „*Pentru dreptate se aprinse focul*” (versuri, cu o prefață de Alex. Piru), „*Căldura vieții*” (versuri), „*Amintirile de acasă*” (versuri), „*La poarta vremii*” (versuri), „*Adolescenții de altădată*” (roman), „*Oameni și evenimente craiovene*” (proză), „*Rondeluri*” (versuri), „*Despre Craiova, cu dragoste*” (proză), „*Din însemnările unui ambasador la Paris*” (memorii, 2 vol.), „*Sonete sentimentale*” (versuri), „*Amintiri despre scriitori și alți oameni de cultură*” (proză), „*Lumini de amurg – Dusk Fires*” (versuri ediție bilingvă româno-engleză), „*V.G. Paleolog și Brâncuși – un dialog etern*” (proză), „*Cu floreta în arenă*” – 501 epigrame, „*Dramă la mănăstire*” (libret de operă), „*Un ministru de Finanțe își aminteste*” (memorii – 2 volume).

Sunt îndrăgostit de literatură și îndeosebi de poezie și am scris versuri din perioada când eram elev de liceu. În ultimii ani ai liceului am publicat poezii și epigrame și mi s-a jucat pe scenă, în mai multe spectacole, o piesă de teatru inspirată din viața adolescenților.

Am citit mult, mii și mii de cărți aflate în biblioteci publice cât și din biblioteca mea proprie care depășește 15.000 volume, devenind un bibliofil cunoscut.

Toată viața mea am fost legat sufletește de literatura română și universală, fiind inspirat din cea clasică fără însă a o respinge pe cea contemporană.

De la primele volume publicate sub semnătura mea, am adoptat un stil care să se adreseze tuturor categoriilor de cititori, păstrând un nivel destul de ridicat al creației literare.

Paralel cu activitatea profesională desfășurată în ultimele decenii, am intrat pe tărâmul literaturii, cu satisfacția de a fi pătruns în Paradis. Aici, am adus în poezie rima și ritmul, muzicalitatea versului, scriind și sonete, rondeluri, glose și epigrame.

M-am simțit atras către operele unor scriitori români precum Mihai Eminescu, Ion Creangă, Emil Gârleanu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Radu Gyr, Vasile Voiculescu, Marin Preda, Șt. O. Iosif, Nicolae Labiș, Adrian Păunescu, Eugen Barbu, Nicolae Iorga, George Călinescu, Miron Costin, George Coșbuc, Vasile Alecsandri, Alexandru Macedonski ș.a. Am citit, de asemenea, cu plăcere și interes operele unor scriitori străini ca: Lev Tolstoi, Victor Hugo, William Shakespeare, Feodor Dostoievski, Pușkin, Dante Aligheri, H. Sienkiewicz, Honoré de Balzac, Omar Khayyam, Lord Byron, Emil Zola, Margaret Mitchell.

Pentru mine, toate cărțile pe care le-am scris sunt la fel de importante, asemeni unei mame cu mai mulți copii, pe care îi iubește pe toți la fel. Totuși, la rândul meu, am un număr de poezii cât și unele cărți de memorii la care țin mult.

Provin dintr-un sat oltenesc și viața de la țară, satul cu oamenii săi sunt adânc înrădăcinate în sufletul meu, ca scriitor.

Pentru Biblioteca Comunală din comuna Goicea, județul Dolj, am donat un număr de 1000 cărți diferite.

Am speranța ca în următorii ani voi putea publica și alte cărți, având peste zece manuscrise care au fost scrise de a lungul timpului.

AM SCRIS PENTRU CEI CE DORESC SĂ CUNOASCĂ ISTORIA

George Lăzărescu

Am scris și voi mai scrie câte zile oi mai avea pentru studenții mei și pentru toți cei care doresc să cunoască istoria, cultura

și civilizația italiană. În cei peste șazezeic de ani de practică la catedră am întâlnit, incredibil, 12 generații de studenți, câteva mii de tineri. Dacă privesc înapoi, înspre anii care au trecut, nici nu-mi pot aminti toate fețele îmbujorate din sălile de curs care mă ascultau cu atenție și parcă le simt și acum emoțiile din momentul în care le treceam notele în carnet. Între anii 1941- 1945 am fost și eu student al Universității București însă, după douăzeci de ani, în 1965, eram atașatul cultural la Ambasada Română din Roma, încercând să găsesc toate posibilitățile pentru a face cunoscute originile noastre istorice. Am încercat să văd cine suntem noi și cât sunt de numeroase sunt afinitățile care ne-au înfrățit, de-a lungul secolelor, cu poporul italian. În timp, limba latină a romanilor – așa cum constatăm mereu, s-a împământănit de la băștinașii de atunci, așa încât, în mod uimitor, 80% din lexicul nostru este de origine latină, acest lucru întărind tot mai mult fraternitatea între cele două popoare, român și italian. Fiind italianist, m-am convins temeinic de acest adevăr, pe tot parcursul lecțiilor mele universitare încă de la magistralele seminarii și conferințe ale minunatului meu profesor Alexandru Marcu, fost discipol al neuitatului istoric, arheolog și filosof Vasile Pârvan, creatorul Școlii Române din Roma, începând cu anul 1922 și continuând în zilele noastre cu numele prestigios de *Accademia di Romania*. La împlinirea a 80 de ani de la întemeierea acestui Centru de prezență românească în orașul celor șapte coline, am scris și un volum despre Școala Română din Roma. În anii petrecuți în Italia am avut onoarea să cunosc numeroase personalități de marcă ale literaturii – Alberto Moravia, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale, Eduardo del Filippo și mulți alți oameni de litere ale căror opere le-am tradus în limba română.

De peste 40 de ani păstrez o strânsă corespondență epistolară cu scriitorul Luigi Preti, datorită căruia, în 1968, am obținut o bursă de studiu de un an în Arhivele Vaticanului pentru cercetarea unor documente de mare importanță care mi-au fost utile la realizarea lucrării mele de doctorat – *Țările române și Italia până în 1600* – lucrare cu care am obținut titlul de Doctor în istoria relațiilor româno-italiene. Drept mulțumire am tradus romanul scriitorului Luigi Preti „*Giovinazza giovinezza*” (*Tinerete tinerete*). Lecțiile despre latinitatea și romanitatea noastră le-am predat cu aceeași pasiune timp de patru ani la Universitatea din Pisa unde am cunoscut mari personalități academice cu care am creat un Centru de

Cultură Românească la Teatrul Comunal. Mi-am încheiat cariera de profesor universitar la Universitatea București lăsând în urma mea studenții, deveniți profesori pentru care poate am fost un model așa cum pentru mine, cândva, a fost profesorul Alexandru Marcu.

După atâtea studii despre istoria și civilizația celor două popoare surori – român și italian – simt că parcă m-aș fi născut în vremea lui Decebal și Traian și am trăit toată această istorie fiind în același timp, și în țara mea, România, și în Italia.

CRED ÎNTR-O METAFIZICĂ A CREAȚIEI ȘI TRĂIESC SENTIMENTUL PREDESTINĂRII

Zenovie Cârlugea

Am crescut de la vârsta scris-cititului într-o adevărată mistică a Cărții, a cuvântului tipărit, a literaturii... Înconjurat de biblioteca aproape liturgică a tatălui meu, imitam litere fără să le înțeleg și transcriam imagini ori desene, dându-le, cu ajutorul culorilor, o expresivitate firească, nu neapărat căutată. Tot din acei ani ai primelor buchiseli alfabetice și numerice datează câteva caiete de poezele. Uneori, refugiindu-mă în *illo tempore*, regăsesc o anumită stare de zâmbet și puritate, de copilărie jucăușă și gravă, de creație naivă în umbra marilor modele (Alecsandri, Coșbuc), dimpreună cu un fior melancolic de reverberație eminesciană. Nu știu de ce – am observat aceasta și la mai tinerii confrăți, pe care i-am ajutat să debuteze editorial, – dar o bună parte din poezia începuturilor, ca să zic așa, suferă de un complex al tristeților și depresiilor mărturisite dezinvolt. Ceea ce ar sugera nu atât „trucarea” unei stări de spirit, cât o îndepărtare de sinceritatea sentimentului exprimat, atât de imperios cerută de Titu Maiorescu, văzând în aceasta o condiție *sine qua non* a lirismului autentic.

Dacă în „jocul” poeziei intră și o anumită gravitate ludică (v. Johan Huizinga), atunci nu toate versificările copilăriei trebuie suspectate de inautenticitate și histrionism, de bacovianism ieftin și nihilism cioranian vetust...

Spun toate acestea gândindu-mă la cealaltă categorie, aceea a scriitorilor ce încep să scrie și debutează relativ târziu (în adolescență, studenție sau chiar la maturitate), ceea ce nu înseamnă că

aș contrapune valoric acestora pe cei din categoria de la care mă revendic. Nu trebuie să se înțeleagă aici că am avea de a face cu „un faux départ”, ci doar cu unul târzielnic!

Am început, așadar, foarte devreme, cu poezie (debutând, la 18 ani, după o tânjire îndelungată, ani de reală mistică a scrisului...) și am continuat, în studenție, cu dramaturgie, eseuri, cronică literară, critică. Neuitând, bineînțeles, poezia, am înaintat concomitent, în câmpul vast al creației și cercetării literare.

„Fericirile” (1994), „Deseninări de cleștar” (1995), „Gheață la mal” (1997), „Foișor în Heliopolis” (1997), „Ochiul înrouat” (1999) ar exprima un lirism meditativ, o luciditate gravă, circumscrisă stării de febrilitate și neliniște, de disconfort existențial și vizionarism.

În celălalt plan, trei sunt, până acum, abordările mele care aduc un spor de înțelegere și deschid noi perspective interpretative, în lucrări realizate cu răbdare, cu migală, cu acribie științifică, cu ipoteze de lucru deloc lesnicioase (conform și unor aprecieri critice). Am început, la sugestia regretaților Edgar Papu și Adrian Marino, cu o „reinterpretare” a universului artistic macedonskian, punând în lumină dimensiunea barochizantă – mixtum compositum – a acestui mare spirit deschizător de modernitate („Alexandru Macedonski – Palatul fermecat. Eseu asupra barocului macedonskian”, 1997). După care am reluat o mai veche iubire, reformulând, după douăzeci de ani, o teză de licență cu Eugen Simion din anul 1975 – e vorba de Lucian Blaga („Poezia lui Lucian Blaga”, 1995), devenit, iată, o adevărată „obsesie” culturală, căci, și după o lucrare de doctorat, tipărită recent, peste 520 pagini („Lucian Blaga. Dinamica antinomiilor imaginare”, 2005), am în pregătire (titlu neprecizabil încă) o culegere de eseuri, studii, comunicări și articole privind viața și opera aceleiași personalități tutelare (C. Noica) a sec. al XX-lea.

Nu pe ultimul loc sunt preocupările mele mai vechi de brâncușiologie („Brâncuși – azi”, vol. I, 2000), angajat fiind în cercetarea fenomenului nu numai ca redactor al fostei reviste „Brâncuși” (1996-2000), ci și ca fondator-coordonator al actualului periodic de cultură „Portal-Măiastra”, ajuns la numărul 4, pe care ne străduim să-l facem de interes național și să-l difuzăm ca atare (voluntariat cultural și, mai mult, pe buzunar propriu!).

Per scurt zis, la capătul a patru decenii de scris, sunt întrucâtva mulțumit de ceea ce las în urmă, chiar dacă „mediatizarea” critică nu este pe măsura valorilor realizate în care cred cu tărie și

cu regretul sincer mărturisit că debutul meu editorial, ce trebuia să se producă în anii '80, a fost amânat sine die, de câteva edituri din Craiova și București! Dar poate operei i-a făcut bine această „ontologie a obstacolului” (care e mult mai formativă decât ușuratică factologie a răsfățului), căci nu mă consider „optzecist”, nici „douămiist”, ci pur și simplu poet, eseist, istoric și critic, menționat de câteva dicționare (Anglia, SUA, India), ba chiar „Honorary Member” și cooptat în „Advisory Council” al International Biographical Centre – Cambridge, England, conform diplomei din 29 ianuarie 1999...

Carnetul de scriitor, ce se află azi în buzunarul multor analfați și veleitari, nu este totodată și un pașaport de liberă trecere! De aceea nu l-am solicitat nicicând, deși am fost invitat... Poate când se va rotunji Opera!

Am făcut și eu cândva parte din echipa de tineri critici luceferiști, publicând impetuos în revista tinerilor scriitori „*Luceafărul*” sute de pagini de eseuri, recenzii, studii, note culturale, în perioada 1985-1989, dar aveam libertatea să-mi aleg cărțile și subiectele și să mă exprim conform convingerilor mele estetice (prinsese bine conceptul de „noua geografie literară” în spiritul celor susținute de sociologii francezi Robert Escarpit și A. Ferré). Regret că, azi, mai mult decât oricând, viața literară e plină de partizanate și interese meschine, de servilism reciproc, de veleitari gălăgioși, de bătrânicioase spirite impenitente, de ticăloșii iactante și coterii literare, de ierarhii rutinare și obsecvioase, de fumisterii și futilități, de spirite sclifosite, grobiene, căznite ori ignare. Parcă asistăm și la o pervertire a gustului critic în acest sens, foarte periculoasă axiologic vorbind (y compris un anumit snobism de mare clasă!). Aici îmi vine în minte o celebră ironie proustiană: „Aujourd'hui presque tout le monde a du talent!”

Nu sunt acestea resentimente zoilice, ci convingeri lăuntrice, în urma unei priviri de amănunt asupra a ceea ce se întâmplă în viața noastră culturală de câțiva ani încoace. Un breaz macaz cu ucaz!... E o mare dezordine în viața literară, de unde și atât de incriminanta confuzie a valorilor. De aici convingerea că există nu numai o *metafizică a actului de creație*, dar și un *timp al scrisului* (prezervând vocației scriitoricești o decentă a implicării), după cum vine și o vreme a decantărilor valorice.

Am crezut de la început în puterea Cuvântului și am trăit mereu cu convingerea că îi sunt predestinat. Văd în literatură o demiurgie salvatoare sau, mai simplu zis, acea minunată „întâmplare gândită până la capăt” (Dürrenmatt). De judecata supremă a Timpului nu scapă nimeni, cu atât mai mult „mistificările” și „făcăturile” cele mai garnisite, împăiate și vandabile... Honni soit qui mal y pense!

SCUFIȚA ROȘIE ȘI CAPA DE VIZON

Doina Maria Păcurariu

E greu să te dezvolți fără modele – e ca și cum un arbore ar încerca să se împlinească fără rădăcini. În fond, chiar și modelele negative te pot influența spre bine, dacă ai cât de cât spirit critic și puțin discernământ, ca să nu cazi în partea opusă. Cât despre modelele pozitive, profesorul meu, eminentul specialist în literatură comparată și filosofia culturii Ovidiu Drimba, are o vorbă: „*modelul uman nu este o singură persoană*”. Completa astfel – poate fără să știe? – o idee a lui Miguel de Unamuno. Nici el nu a renunțat la eroii lui, din contră, i-a făcut să re trăiască aducându-i la realitate prin ficțiune, „*ca să nu moară de tot*”. Aș dori, urmându-le exemplul, să readuc la realitate, din lumea amintirilor, figurile câtorva dintre cei care au contribuit la trezirea sensibilității mele spirituale, la formarea și modelarea persoanei mele.

Printre primele mele amintiri se numără refugiul din august – septembrie 1940. A fost un coșmar pentru părinți, pentru cei mai mari – dar mie, la vârsta copilăriei, mi se părea ceva interesant să călătoresc cu trenul, chit că era vagon de marfă acoperit cu scândură. Copii și adulți, claie peste grămadă, ne-a trebuit o săptămână ca să ajungem, cu greu, de la Cluj la Brașov – căci așa poruncise Diktatul de la Viena. Cât despre mine, tare aș fi dorit să se lungească acea călătorie, să se lungească mult de tot, dacă s-ar fi putut. Gând nemărturisit nimănui, visam ca trenul exilului nostru să se oprească tocmai în ... Patagonia: acolo mă amăgea fratele meu că ar trăi Scufița Roșie. Aș fi fost atât de fericită să o văd aieva!

De ce ți-e scris, nu scapi: visul s-a realizat după vreo douăzeci de ani. Soarta m-a dus pe continentul sud-american, tocmai în

Argentina – departe, la celălalt capăt al lumii. Ce-i drept, n-am întâlnit-o pe Scufița Roșie, dar am ajuns în altă lume, cu alți oameni – iar la început, totul mi se părea răsturnat cu josu-n sus. Acomodarea a fost lentă și greoaie, mă rodea dorul de Țară și – mai ales ! – dorul de „*mi patria chica*”, de Patria cea mică, de Transilvania. Retrăiam, departe de meleagurile natale, ceva din drama copilului refugiat din fața războiului. Pe când ajunsesem să cred că acel gol pe care-l simțeam mă va devora cu totul, am întâlnit însă câțiva oameni minunați, a căror amintire nu ași dori să se șteargă – cu toate că ei și-au asigurat posteritatea nu prin ceea ce mărturisesc eu, ci prin „*los hijos espirituales*” – fiii spirituali, creațiile lor.

Printre acești oameni minunați se numără Rafael Alberti și María Teresa León. În acei ani, Spania lor natală trecea prin vremuri întunecate, ei fiind nevoiți să aleagă calea exilului. Studenți și profesori de la Facultatea de Drept din Buenos Aires, scriitori și artiști din întreaga Americă Hispanică le plătiseră prin subscripție drumul spre Argentina – Rafael Alberti le mulțumește tuturor în prologul la ***Poesías completas*** (Ed. Losada, Buenos Aires, 1961). Pentru câțva timp, cei doi refugiați au fost găzduiți la Totoral – moșia lui Rodolfo Arraoz Alfaro, un „latifundiar de mijloc”. Mai pe înțeles, avea numai cinci mii de capete de vite, numai câteva sute de hectare – era deci, în accepțiunea argentiniană, mai mult gospodar mijlocăș decât „latifundiar”. Alfaro le-a purtat o grijă părintească, ceea ce i-a permis lui Rafael Alberti să-și reia îndeletnicirile sale: pictura, poezia și dramaturgia. Dorul Andaluziei natale nu s-a stins niciodată dar, ajutat de mulți scriitori și prieteni, Alberti a reînceput să scrie – să trăiască. În exilul argentinian a publicat succesiv ciclurile ***Plenamar, A la Pintura, Baladas y Canciones de Paraná***. Prin aceste capodopere s-a afirmat drept cel mai de seamă poet de limbă spaniolă, după tragica dispariție a colegului său de generație, Federico García Lorca. Amândoi se considerau, pe bună dreptate, „*nepoții generației de la 1898*”, alături de Pedro Salinas și Jorge Guillén. Amândoi – Alberti și Lorca – se regăsesc astăzi în orice istorie a literaturii spaniole.

După cum însuși mărturisește, „*atâția prieteni ne-au ajutat să trecem momentele dificile și să ne începem viața noastră americană!*” Era hazliu, optimist, lua viața așa cum era. María Teresa – scriitoare și ea – ducea greul, îl înțelegea, îl lăsa ușurel în boema lui. Am avut norocul să-i cunoaștem, iar preocupările literare și

experiența comună a exilului ne-au apropiat mai mult. În serile lungi, după încheierea treburilor zilnice, ne adunam la povestiri. Fiecare cu dorul său: el făcea incursiuni imaginare în Andaluzia, hoinărea prin acel port Cádiz din amintirile sale, eu retrăiam momente din copilăria și adolescența mea clujeană. În această elevată „dispută” de amintiri noi, românii, aveam un aliat de nădejde: vinul de Târnavă, care cucerise inima poetului andaluz, până într-atât încât Rafael a sfârșit prin a se declara „*un andaluz transilvano*”.

Prietenia lor m-a îmbogățit mult. Și nu este vorba numai de Rafael: din cartea Mariei Teresa, ***Doña Jimena Díaz de Vivar***, am învățat rolul femeii în sprijinirea soțului, atunci când acesta trebuie să-și împlinească o menire, un destin. După cum spunea ea, „*ser mujer pide mucho*” – a fi soție cere multe.

Îmi place să cred că și pe ei prietenia noastră i-a îmbogățit spiritual. Încet, de-a lungul a cinci ani de căutări de cuvinte, de încercări de a descifra înțeleșuri, Rafael Alberti s-a apropiat de poezia română. În special cunoașterea operei lui Mihai Eminescu a constituit, pentru el, o rafinată plăcere, fiindcă „*siempre es buena la ocasión de conocer a un poeta y de reparar el olvido que deja una laguna en nuestro conocimiento de un pueblo*” („*Este întotdeauna o ocazie bună de a cunoaște un poet și să repara uitarea care lasă o lagună în cunoașterea noastră despre un popor*”). Încet scufundându-se în acea bucurie unică pe care ți-o dă poezia, Alberti a alcătuit una dintre cele mai frumoase traduceri ale capodoperelor eminesciene. Astfel, prima versiune spaniolă a ***Poeziilor lui Mihai Eminescu*** a avut norocul să fie lucrată de unul dintre cei mai de seamă poeți ai limbii spaniole. În 1961, i-a urmat versiunea în limba spaniolă a ***Poeziilor lui Tudor Arghezi***: „*su poesía, como su pueblo, está llena de tesoros ocultos y callados*”. Apoi au văzut lumina tiparului volumele ***Doinas y Baladas populares rumanas, Baltagul*** de Mihail Sadoveanu și „***20 de poeți contemporani români***”.

Dar a venit și momentul trist al despărțirii. Noi ne-am întors în Țară, familia Alberti s-a apropiat din ce în ce de Spania, tânjind să revină pe meleagurile natale. N-a fost să fie deîndată, Rafael și Maria Teresa au mai avut de îndurat ani lungi de exil, în Italia. Dar, spre deosebire de alții, au apucat să-și revadă țara. Noi în schimb nu am mai apucat să-i revedem, deși sentimentele s-au păstrat la fel de vii:

Dragul meu Paco (diminutiv de la Francisco – n.n.), de câți ani nu te-am văzut! Cu adevărat că-mi lipsești. Minunatele noastre seri lirico-bahice, atât de spirituale și vesele! Acum, aici, nu am pe nimeni cu care să beau în mod inteligent și aproape nu am cu cine să vorbesc. Vara aceasta este oribilă, și mai ales această umiditate și căldură care ajunge la 38 de grade, ca să nu mai vorbesc de gălăgia din Castelar (căsuța unde se retrăgea ca să scrie – n.n.) și Buenos Aires. Și totuși lucrăm, deși triști.

Paco, Paco, vino înapoi! Te aștept cu un whisky, dar nu atât de bun precum acela pe care tu mi l-ai trimis. Nu mai am Târnave. Mă plictisesc. Adio, dragii mei. Îmbrățișări din partea Aitanei (fiica – n.n.), Mariei Teresa și din partea mea.

Pueyrredón, 2471, 9A, Buenos Aires

Numărându-se printre cei mai de seamă creatori ai literaturii spaniole, Rafael Alberti, din exilul său argentinian, polariza atenția scriitorilor de pe cele două maluri ale Atlanticului. Prin el am avut plăcerea de a-l cunoaște pe poetul și romancierul guatemalez Miguel Ángel Asturias, și pe soția sa, Doña Blanca. Dacă María Teresa León, scriitoare și ea, era mai condescendentă față de Rafael, Doña Blanca nu-l scăpa din ochi nici o clipă pe Miguel Ángel, care era mai suferind. Deși mult îi mai plăcea șampania, nu avea voie să guste nici măcar o picătură. Rafael și soțul meu se întâlneau deci ceva mai devreme, să înceapă bucuria conversațiilor, să aducă cum se cuvine laudă vinului de Târnave, iar pe Miguel Ángel îl convocau ceva mai târziu. De astă dată, trădare între scriitori...

Răsturnarea regimului președintelui Arbenz Guzmán, care inițiasse în Guatemala o reformă agrară, îl silise pe Asturias să-și părăsească meleagurile, să se stabilească la Buenos Aires, în exil argentinian. Ce ironie! Celui care avea să aducă Guatemalei un premiu Nobel pentru literatură, autoritățile îi reproșau „activități antiguatemaleze“! Oricum, acest om suspectat de cele mai negre intenții era un bun catolic și nutrea vederi politice largi, dar probabil că suspiciunile oficialităților se bazau pe faptul că studiasse la Paris, la Sorbona, etnologia și istoria religiilor – domenii suficient de abstracte pentru a justifica orice bănuială!

De neam maya, Asturias ne-a introdus în tainele și misterele precolumbienilor, care mai dăinuiau încă în Guatemala și nu numai. El m-a făcut să înțeleg că niciodată un indian maya nu ar îmbrăca o haină purtată de altcineva, oricât de sărac ar fi, căci ar lua asupra

sa destinul celui alt. Și cine știe dacă acest destin „furat“ e mai bun sau mai rău decât al său?! De asemenea, ne povestea mult despre cultul morților la el în țară. Asturias credea mult în destin și în unele superstiții indigene, pe care ni le mai mărturisea uneori. De altfel, în toate romanele sale (care nu sunt puține!) filonul maya este evident.

Prin anul 1961, a fost invitat în România, dar ca întotdeauna, și pretutindeni, materializarea invitației depindea de birocrație. Într-o dimineață, Doña Blanca a sosit plângând: Miguel Ángel fusese arestat de „junta“ militară care tocmai dăduse o lovitură de stat (și har Domnului, erau dese loviturile de stat în Argentina acelor vremuri!). Motivul era dezarmant: unul dintre membrii „juntei“ venită la putere avea pică pe „intelectualii suspecti“. Asturias era victima ideală: a fost luat din pat și încarcerat într-o cazarmă, la marginea Buenos Aires-ului. Curând, arestații au devenit prea numeroși și, nemaîncăpând prin celule, i-au scos în curte, să doarmă sub cerul liber, pe paie. De-abia se desprimăvăra, Miguel Ángel era bolnav de rinichi și, lipsit de medicația necesară, starea sa s-a agravat. Asta nu a impresionat prea tare „junta“ militară, care l-a lăsat în seama gardienilor improvizati. Aceștia aveau ordin să nu-l lase la toaletă decât sub escortă – întrucât era „periculos“. Așa că din „*este puerco*“ nu-l scoteau. Zilele treceau, boala se agrava, făcuse febră mare și, într-un târziu, domniul colonei și-au dat seama că dacă le moare „suspectul periculos“, rămân pe veci stigmatizați. L-au „eliberat“ pe targă – să moară acasă. Medicii i-au propus operația, dar Miguel Ángel era prea slăbit ca să o poată suporta.

Își pusese speranțele în România – dar aprobarea vizitei sale era numai „de principiu“. Cu toate insistențele soțului meu, nu soseau banii pentru plata biletelor de avion. Atunci soțul meu a înfruntat situația printr-o hotărâre extremă: a luat, fără aprobare, bani din casa de fier a Ambasadei. Erau ani când te puneau la zid pentru mult mai puțin, dar soțul meu a apreciat că riscul nu contează, având în vedere că în joc era viața unui om. Iar domniul colonei se puteau răzgândi de la o clipă la alta, mai ales că îl văzuseră pe Miguel Ángel cerând ajutor „comuniștilor“. Pentru a nu-l expune pe acest om căruia partizanatul politic îi era cu totul străin, l-am condus la avion doar eu și fiul său, Miguelito – care pe atunci să tot fi avut vreo douăzeci de ani. Parcă îl văd pe Asturias, urcând greu de tot scara avionului, înfolfolit într-un poncho. Îi numărăm pașii,

doream să-l văd trecând pragul cât mai curând, înainte să sosească jandarmeria militară. Ajuns lângă ușă, la un pas de libertate, s-a întors spre noi și ne-a salutat de ca și cum și-ar fi luat adio. Miguelito, cât era el de student, a izbucnit în plâns. I-am strâns mâna și i-am poruncit să tacă – numai de vâlvă nu aveam noi nevoie. Când s-a închis ușa avionului, mie mi-a căzut o piatră de pe inimă.

Miguel Ángel a ajuns cu bine în România, de unde ne-a scris:
Dragii noștri Doina și Francisc,

Nu vă imaginați cât suntem de fericiți în țara voastră, care este o minunăție. Astfel am aranjat ca să rămânem aici până la sfârșitul lui septembrie, ceea ce înseamnă că poate vom avea norocul să vă vedem aici, ceea ce ar face să crească bucuriile pe care, în cupă de aur, ni le oferă românii.

În ceea ce privește sănătatea, sunt bine. Mă tratează profesorul Olănescu care, după un examen foarte riguros, mi-a spus că nu trebuie să mă operez, mi-a dat un tratament cu injecții și vitamina E. Nu numai că m-am simțit mult mai bine: m-am făcut bine pe deplin. La toate acestea se adaugă, fără îndoială, clima, bucuria de a trăi, prietenia, gustul și plăcerea pentru preocupările literare care aici se respiră. Nu cred că veți recunoaște Capitala când vă veți întoarce – atîta și atît de rapid se construiește. Blanca vă trimite, prin mine, toată dragostea pentru voi și pentru iubiții noștri prieteni, [soții] Radu, sărutări pentru Tudor, multe sărutări, iar pentru voi, mâinile mele și inima mea recunoscătoare.

Toate ca toate, Miguel Ángel ajunsese în România, se însănătoșise, dar aprobarea pentru banii de bilete tot nu sosea. Banii luați din casa de fier a ambasadei rămăseseră buni dați. Netamnesam, ne trezim chemați în Țară, cu prilejul unui congres. În acele vremuri, asemenea invitație era uneori echivalentă cu rechemarea fără preaviz, fără îndeplinirea obligațiilor protocolare. Iar dacă se mai și găseau bani lipsă în gestiune ... Așa că am lăsat în casa de bani a Ambasadei haina mea de astrahan și capa de vizon – accesoriile indispensabile unei soții de ambasador, ajunse zălog pentru viața unui om. Într-un târziu, lucrurile s-au rezolvat, iar eu mi-am redobândit garderoba.

Au trecut lunile, Miguel Ángel a plecat din România, poposind mai întâi în Italia, unde a reîntâlnit familia Alberti. Apoi, nebanuite sunt căile sortii: în Guatemala s-au schimbat lucrurile și, de această dată, studiile sale de la Sorbona n-au mai părut suspecte noilor

guvernanți. Ba mai mult: au fost considerate excelente referințe, Miguel Ángel fiind numit ambasador al Guatemalei la Paris. În 1967, Miguel Ángel a primit Premiul Nobel pentru literatură. De câte ori zăresc prin dulap capa de vizon, mă gândesc că, punând-o zălog, am câștigat pentru Guatemala un Premiu Nobel, iar pentru România un mare prieten.

„VREMEA VREMUIEȘTE“

Emil Poenaru

Uneori mă imaginez – în imaginația mea sau în vis? – la țărmul nisipos al unei ape mari albastre-argintii – o mare sau un ocean? – ale cărei valuri îmi spală picioarele, iar uneori urcă și mai sus și par că mă cheamă spre întinderea fără sfârșit; steluțele clipesc unele pe boltă, dar parcă mai multe căzute în valuri; spre apus soarele mare și roșietic coboară, în timp ce spre răsărit apare luna plină și cineva parca îmi șoptește „Soarele și luna/ I-au ținut cununa”. Oare undeva în adâncuri un clopot tainic să fi sunat și pentru mine „semnalul”? În mitologia popoarelor nordice, moartea este imaginată ca un bărbat cu pălărie cu boruri largi înfășurat într-o mantie neagră iar la celelalte popoare este imaginată o babă urâtă, dotată cu o coasă. În toate mitologiile, însă, nimic nu îl poate împiedica pe acest personaj să își îndeplinească rolul. Într-o frumoasă poveste arabă, califul galopează de la o cetate la alta pentru a scăpa, dar pe poarta fiecăruia îl așteaptă femeia cu coasa. Mie nu-mi apăreau asemenea personificări ci doar imaginea (și chemarea) acelei Ape Mari. De la o vreme, mereu îmi venea în minte un fragment dintr-o scrisoare către Lucilius, a lui Seneca, pe care o citisem demult: „din tot ce avem, nimic nu este al nostru, decât timpul, dar și pe acesta, la un moment dat, ni-l ia cineva”. În adevăr, ce putem avea noi, ființe trăitoare în timp măsurat/limitat pe fruntea fiecăruia dintre noi fiind adânc gravată sentința de condamnare la moarte, în afară de timpul pe care îl avem până la executarea pedepsei finale?

În imaginarea, sau visul meu, eram liniștit. Poate fiindcă mă pătrunsese resemnarea înțeleaptă ascunsă în străvechea constatare: „Vremea vremuieste”. Eram liniștit fiindcă, alături de dovezile de simpatie din partea studenților și dovezile de respect din partea colegilor, au apărut în viața mea aspecte oarecum ciudate, precum

acelea că afecțiunea soției mele îmi sugera tot mai pregnant comportarea ocrotitoare a mamei mele, că tânara ei „nepoată” devenea tot mai evident copilul pe care nu l-am avut niciodată.

Așteptând liniștit valul cel mare care să mă absoarbă în nemărginirea spațiului/timp pe nisipul plajei au apărut urme întipărite adânc. Cel care ni s-a părut că se așează lângă mine, sau chiar a făcut asta, un bărbat cu privire pătrunzătoare și părul argintat, după clipe de tăcere, m-a întrebat „ce mărturisești?” arătând cu un gest discret, urmele pe nisip ale pașilor mei, pe care valurile apei/timp le ștergeau. Grea și tulburătoare întrebare. Nu știu exact de ce atunci mi-a trecut prin minte imperativul „Cunoaște-te pe tine însuți!” imprimat pe frontispiciul templului lui Apollo. Și mi-am dat seama că, în fond, trebuie să mă întreb: „Cine sunt eu?” Mai întâi, sunt cel care nu a fost întrebat dacă vrea să se nască; care nu a fost întrebat unde și în ce timp vrea să se nască. Dar procedând astfel, destinul a fost generos în privința celor care mi-au dat bucată de timp pe care o numim „viață”.

Acum, când mă închin la amintirea mamei mele ca la o icoană, parcă vizualizez cuvântul „duioșie”, iar pe tata, fiu de țăran ajuns profesor și preot, ca pe un „semănător de înțelepciune”. Fără a ni-l impune sau măcar sugera, el mi-a definit idealul de viață – acela de a fi dascăl, așa cum au înțeles această profesie/misiune dascălii ardeleni, începând de la Școala Ardeleană. Ciudat, după decenii în care le-am spus studenților „tovarășe” sau, apoi, „domnule”, acum le spun „copile”, așa cum le spunea elevilor liceului din Blaj tatăl meu, având în voce o undă de afecțiune părintească și atunci când îi dojenea. L-am întrebat odată, demult, de ce atunci când se așează la catedră sta tăcut câteva clipe înainte de a începe lecția. L-a surprins întrebarea mea și nu mi-a răspuns. Dar, brusc mi-am amintit că fiind și preot, când urca la amvon, aștepta câteva clipe (când poate se ruga în gând înainte de a-și rosti predica). Da, deci el „oficia” și la catedră. Și constatarea asta mi-a marcat adânc activitatea de dascăl. Acum îmi amintesc că, după un accident soldat cu spitalizare și operații, când m-am reîntors în activitate și primul curs îl aveam în fața unui an terminal numeros, când sprijinându-mă în baston am urcat la catedră, am făcut un semn studenților, care m-au salutat ridicându-se în picioare, să se așeze. Aceștia au rămas însă în picioare și au stat astfel mai multe minute emoționându-mă.

În imaginația sau visul meu imaginile se succedau ca într-o filmare accelerată, că abea am putut retrăi fugar emoțiile momentului în care am vorbit la un congres al cadrelor didactice din învățământul superior umanist a ne însuși nu știu ce „documente de partid.” Am vorbit și cred că am vorbit frumos. Ministrul de atunci al învățământului, un chimist, omul „tovarășei” mi-a atras atenția ba că m-am depărtat de subiect, ba că am depășit timpul acordat, dar n-a cutezat să-mi stingă tonul de la microfon. În fine, m-am întors în sală, la locul meu, m-am așezat, dar aplauzele continuau. Nu m-am ridicat în picioare, ci m-am adâncit în scaunul meu ca și cum aș fi vrut să-i rog pe sutele de colegi aflați în sală, să termine, fiindcă brusc mi-a trecut prin minte că cei de la prezidiu nu mă vor ierta.

Imaginile fugeau, în amintire sau în vis, și „am ajuns” mai aproape de biroul meu de rector. Într-un oraș mic, unde nu puteai găsi dascăli pentru învățământul superior și singura mea șansă era „importul”. Și dacă a trebuit să solicit ajutorul didactic, i-am convins pe cei mai mari profesori din țară să predea la Lugoj. Și când pauzele se terminau priveam cu satisfacție și da, cu mândrie, cum spre sălile de curs se îndreptau mari personalități ale învățământului și științei juridice românești. Doamne, ce amintiri! Dar, parcă în filmul visului meu, s-a întâmplat ceva; parcă a început o altă rolă. Sunt elev, în catedrala Blajului, într-o zi cenușie din toamna în care autoritățile acționau în forță ca să desființeze Biserica Catolică. Îl văd pe episcopul Suciș, în odajdii de sărbătoare, declarând că el va păstra cheia Catedralei și pentru a-i fi smulsă va trebui să se treacă peste cadavrul lui. Apoi a ridicat crucea aurită pe care o avea la piept. Nu știu exact cum a fost ucis. Dar, mi-am închipuit că acea cruce aurită, strălucitoare, s-a dimensionat, iar blândul episcop a fost răstignit pe ea. Și iată, în visul meu, chiar așa s-a întâmplat.

Oare bărbatul acesta înalt, solid, cu frunte înaltă, pe care îl văd acum, mai trăiește? Eram în satul Bratca (lângă Ciucea). Tatăl meu, după ce a stat ascuns o vreme într-un sat moldovean (Cudalbi) a reușit să fie primit în școala din acel sat, împreună cu mama. Eu a trebuit să urmez ultimele două clase de liceu la Cluj, la secția de *fără frecvență* și astfel, între sesiunile de examene, aveam timp suficient, timp în care profesorul Haragus, mi-i-a „prezentat” pe

Kent, Heidegger, Freud, G. Papini, Noica, Cioran, multe ore pe zi. Distinsul profesor de filozofie la școala din acel sat preda limba rusă.

Figura colțuroasă și mâinile puternice este a „tovarășului Mihăilescu“. Am fost în fața lui de două ori; eram student în anul întâi și de două ori am privit plicul cu decizia de exmatriculare dar, tot de două ori, tovarășul Mihăilescu a anulat acele decizii: „Tovarășe, eu nu am răbdat atâția ani în închisoare ca să ne răzbunăm pe copii pentru păcatele părinților lor.“ De fapt, l-am mai întâlnit și a treia oară. Fusese numit director la Biblioteca Universității, iar situația mea se remediase, fiindcă luam toate examenele cu nota 10. Atunci, m-a certat că cerând o carte de la fondul documentar l-am deranjat pe bărbatul care își permitea să stea la serviciu într-un halat lung, roșu. Când am aflat că acel „bibliotecar“ era Lucian Blaga, m-am dus la el ca să îi cer iertare, iar el mi-a recomandat unele cărți, în timp ce eu, emoționat, făceam legătura cu unele idei din „Trilogia“ pe care o cunoaștem. Așa s-a făcut că păstrez cu recunoștință cărți cu dedicația lui. Înalt, slab, distins se apropie de mine și îmi arată o mașină de scris. Era profesorul G. Porumb căruia i-am fost asistent patru ani și care m-a învățat să bat la mașină, să public primele studii și să urmez, la București, doctoratul. Când cu prilejul unificării celor două universități clujene a avut loc o nouă verificare a dosarelor, a fost sincer mâhnit că am fost îndepărtat din Universitate. Ce conta că aveam diplomă de merit, studii publicate, doctorat; a fost preot catolic tatăl meu? A fost! A cântat „Deșteaptă-te române“ cu elevii? A cântat! Înviniuirile acestea erau rostite cu ton grav, asociate cu „arătarea de materiale“ precum o fotografie a tatălui meu în odajdii, ca preot. „Îl recunoști?!“ venea întrebarea rostită aspru. „Da, desigur“ era răspunsul meu, mai hotărât și mai senin decât se așteptau anchetatorii. M-am străduit însă ca tatăl meu să nu afle motivul pentru care s-a frânt, la Cluj, cariera mea de dascăl, dar pe care am reușit să o reiau la Brașov.

E întuneric. Stau în ultimul rând al unei săli de spectacol. Aripile de lumini ale reflectoarelor care scâldau scena se pliază, un singur spot de lumina „decupează“ imaginea unui bătrân încovoiat sub povara desagilor săi, dar, ciudat, umbra lui se înalță dreaptă și devine luminoasă. Din fundal se aud tot mai puternic clopotele, sunetul lor amintindu-mi de al clopotelor catedralei din Blaj. Apoi, aplauzele; intense, prelungite. Regizorul Sică Alexandrescu îmi face un semn

imperativ să urc pe scenă, iar Septimiu Sever, cel care îl interpreta pe Șincai, îmi întinde mâna și mă ajută să urc treptele scenei. Înclinându-mă să răspund aplauzelor, ma întrebam dacă dincolo de emoțiile pricinuite de derularea fabulației, publicul a asimilat și valoarea de model exponențial, de model exemplar al personajului principal. Credeam că da, dar, în visul retrăirilor mele, peste unda de mulțumire s-a suprapus, brusc, o senzație dureroasă. Da, îmi amintesc, piesa era în turneu, dar nu a mai ajuns să se joace la Blaj, fiindcă a fost interzisă de autorități. Motivul? Că la Dumbraveni, Saschiz și Mediaș reacția publicului a fost „o manifestație”. Din nou am auzit, ca un ecou îndepărtat, întrebarea: „ce mărturisești?” Cum să răspund, fiindcă dacă mă gândesc bine în afară de strădaniile și eforturile mele, uneori desperate, de a continua până astăzi activitatea de dascal, toate celelalte parcă mi-au fost insuflete, sugerate de alții? Din îndepărtarea orizontului, de acolo de unde cerul se sprijină pe apa mării și unde nu mai este clar dacă stelele pulsează atârinate de boltă, sau căzute în apă, printre meduze, din acea depărtare se desprind dintre stele sau din amintirea mea abea creionate, unele personaje pe care îmi venea să le întreb: „Cum ați ajuns acolo, în acel spațiu/timp?”, dar mi-am dat seama că locul lor era acolo și întrebarea mea era deplasată. Aud acordurile unui pian – da, e „Sonata lunii” – și un violoncel – recunosc „Barcarola” – ca apoi să aud o voce cunoscută „Lumina lină/din lumini...” – da, e Ion Alexandru, și în sala C.P III, unde scriitorii au o întâlnire cu studenții. D.R. Popescu citește un fragment de proză, mai recită câțiva poeți și apoi, poetul înalt, pletos, recită cu voce de retor: „Cine are părinți...” și simț fizic, fiorul de emoție care cuprinde pe cei prezenți. Nu există acompaniament muzical, încă nu se închegase *Cenaclul Flacăra*, dar eu parcă auzeam acordurile dureros de frumoase ale unei simfonii de Gustav Mahler. În seara aceea, Adrian Păunescu nu m-a invitat ci, în stilul său, m-a „somat” să scriu la revista ce o conducea. Așa s-a făcut că timp de cam doi ani am ținut rubrica săptămânală „Dosar Flacăra” și am reunit unele dintre acele povestiri în două volume, care nu știu dacă au fost scrise bine, dar s-au epuizat în timp record și în tiraj mare. Nu prea eram mulțumit de ele, fiindcă pe atunci apăreau romane excelente ca „F”, „Vânătoarea regală”, „Animale bolnave” și altele, față de care eram conștient că prozele mele erau inferioare. Da, trebuia să revină în visul meu sau în amintirile mele și acest moment care m-a făcut

ca, atunci când scriam teatru, să mă îndepărtez de stilul didactic, de profesor. Eram pe terasa unui hotel din Poiana Brașov cu D.R. Popescu și Adrian Păunescu, cărora le-am spus povestea fetei din Zărnești care, după ce a fost violată, a fost aproape constrânsă să se căsătorească cu unul dintre violatori, pentru a-l scăpa de pușcărie, și s-a aruncat în fața trenului. Eu intenționeam să dramatizez subiectul în piesa de teatru „Cafeaua actriței” și m-a surprins D.R. Popescu care mi-a cerut permisiunea să scrie și el o piesă cu același subiect. Bineînțeles că între prieteni se putea așa ceva și el a scris „Pasărea Shakespeare”. Ambele piese s-au jucat pe mai multe scene, a mea și la un teatru din Ungaria, cu titlul „Holt Peron”. A cui piesă a fost mai bună? Cred sincer că a lui D.R. Popescu. Regizorul Tocilescu, care a montat piesa mea a spus că, în fine, nu mai sunt profesor în dramaturgie. Uneori, acest regizor mă surprindea, că la montarea piesei „Apartamentul 13”, când l-a distribuit într-un rol de dramă pe actorul Hamdi Cerchez, consacrat ca autor de comedie, sau ca la piesa „Fluturii cenușii”, când l-a îmbracat pe actorul Albani în costum de ofițer, spre nemulțumirea „oficialităților” care au vizionat piesa. Îmi amintesc de o ciudată întâmplare legate de piesa „Mărul de pedeapsă” pe care mi-a montat-o pentru televiziune tânărul regizor Leonard P. Cum pe vremea aceea televiziunea era numai în alb și negru, într-o anumită scenă se vedea portretul „Tovarășului” între două perdele care apăreau negre. Regizorul a fost sancționat iar următoarea mea piesă la televiziune a fost supravegheată prin multiple vizionari.

Crescut în atmosfera spirituală a Blajului era firesc să am cultul istoriei și, în anii în care am predat cursul de „Probleme fundamentale ale istoriei”, am „oficiat” transmițând nu doar informații ci și emoții. Era firesc și să îmi folosesc cunoștințele juridice pentru a face o mai documentată analiză a proceselor în care au fost implicați cei ce se află în patrimoniul sacru al amintirii noastre istorice.

Dar când s-a produs transformarea ambițiilor mele în domeniul cercetării istorice? Imaginea de răspuns la această întrebare este aceea a teraselor cu sanctuare circulare și dreptunghiulare de la Sarmisegetusa. După o scurtă ploaie de vară, ieșise soarele și din iarba proaspăt spălată, presărată cu flori galbene de păpădie, se înălțau piesele din granit ale sanctuarelor. Priveam în tăcere „Ce ne spui profesore?” am auzit vocea doamnei Tereza Drăgan și soțul

ei a întărit invitația. „Te ascultăm“. Mă simțeam dator cu o explicație față de ei, fiindcă am petrecut noaptea în condițiile sărăcicioase ale cabanei din Costești, la ora cinci dimineața am urcat în leneșa „mocăniță“ iar apoi urcușul până la terasa sanctualelor. Le-am expus doar două idei. Prima că un popor nu face efortul de fasonare și transport al unei serii de coloane de cam cinci tone, dacă prin montarea lor în forme geometrice nu are de spus ceva foarte important, ceva esențial. A doua, că având o structură numerică, folosind un calculator poți obține orice tip de calendar, distanțe dintre astre etc. Dar, iată, se pot vedea repetate în diverse forme geometrice și aceleași structuri numerice. Dacă nu pot fi întâmplătoare, suntem obligați să descifrăm informația ce a fost încorporată în acest mod. Încurajarea pe care am primit-o atunci m-a făcut să mă asociez cu doi valoroși colaboratori, să comunic rezultatul cercetărilor noastre în fața a două secții ale Academiei și să ajungem la publicarea cărții în editura acestei prestigioase instituții.

Datorită faptului că domnul Drăgan mi-a acoperit cheltuielile de deplasare am putut expune teza noastră despre calendarul dacic, cu incontestabil succes. Tot datorită dansului, după ce la un congres în Spania, comentând o comunicare a doamnei Carvalhio am vorbit despre posibilitatea realizării unei opere dramatice prin mijloacele artei plastice care în cazul Columnei are două personaje principale: Traian și Decebal, a insistat să scriu despre acest subiect și apoi a organizat traducerea și publicarea cărții: „La Colona di Traiano e Decebal“ care a cunoscut trei ediții.

Pare că, discret, coboară inserarea. Ziua se desface în noapte și de undeva, se aude „Requiemul“ lui Mozart. Valurile apei mari încep să urce treptat. Mă uit în jur și sunt singur. Poate așa trebuie să fie. „Cel care pleacă“ e întotdeauna singur. Dar nu singurătea simt că trebuie să mi-o mărturisesc acum ci regretul. Mă copleșește un regret sfâșietor. Cum ar putea fi altfel dacă după zece ani de documentare, cartea despre Columna încă nu am publicat-o în limba română? Cum ar putea fi altfel dacă cartea despre procesele lui Horea și Șincai, chiar dacă în anul 1988 a fost scoasă de sub tipar din „ordin înalt“, nu am publicat-o după ce asemenea ordine nu mai au loc? Cum pot să nu trăiesc intens regretul că, după ce teza noastră despre calendarul dacic a fost în general acceptată, mai ales în străinătate, am lăsat ca ea să cadă în uitare, mai ales prin

uitare, mai ales prin atitudinea celor care dacă nu aveau argumente să o combată, puteau însă să o ignore?

Dar, poate mai dureros este regretul că deși am fost martor – și, indirect, am trăit – drama prelaților din Blaj care refuzând să respecte ordinul de a renunța la credința lor au fost arestați, surghiuniți, alungați din oraș luându-le casele, sau chiar uciși. Cel care asistă crima și nu o denunță săvârșește o infracțiune. Poate este prea sever spus, dar mânat de disperarea regretului am numit ceea ce am făcut eu „Crimă prin omisiune!” Da, ceea ce am de mărturist este regretul că nu am slujit cu toate puterile mele idealurile pe care le-am avut în viață. Oare voi mai avea timp să îmi achit unele dintre marile datorii pe care le am?

Seara mă învăluie în mantia ei cenușie și rece, iar valurile Apei Mari urcă spre mine tot mai insistent. O! Doamne! Cum răsună aceste acorduri? Prin minte îmi trece un gând ciudat. „Nu cumva destinul cântă acum un requiem pe un pian dezacordat?” Și sunt singur. Așa cum se cuvine să fiu. Și totuși, iată, pe umăr simt o mână, ce mă atinge ca o adiere.

Oare ce vrea să îmi spună ea, soția mea?

DE CE SCRIU?

Julia Maria Cristea

Când eram copil m-au fascinat poveștile Mariei, fătuca angajată să mă hățăie cu leagănul de lemn – căci plângeam zi și noapte ca și cum de pe atunci aș fi intuit că viața e un joc dur, în care armatele celor învinși sunt dirijate și conduse de generalii învingători. Am crescut cu ea alături, nu știa să scrie și să citească căci de mică a fost dată de la casa cu mult prea multe guri de hrănit, să slujească ici și colo, pe cât o țineau puterile, pe hrană, îmbrăcăminte, încălțăminte și ceva bănuți peste asta, să mai cârpească necazurile familiei.

Așa am auzit primele mele povești, nu frații Grimm, nu Andersen, nu Petre Ispirescu, nu Creangă ci acelea zămislite în lungile nopți de iarnă la gura sobei, în șezătorile de dezghiogat pănușii de porumb sau de tors firul aspru al lânii sau cânepii, așa cum se făcea la sate de sute de generații – povești care imi înrâncenau sufletul de groază și totodată mă făceau să plutesc fericită într-o

lume în care orice era posibil, în care cumpăna dreptății stătea dreaptă iar personajele erau răsplătite de viață după sufletul lor, cu rău sau cu bine.

Mult prea curând am înțeles că poveștile și legendele sunt, de fapt, visele de mai bine a milioane de oameni, care, în crânceana lor înfruntare cu viața și în spaima lor îngrozitoare în fața necunoscutului, a destinului potrivnic și mai ales în fața morții, au căutat nu numai explicații ci au creat eroi mitici, personaje fantastice pozitive sau negative, care să vină în ajutorul dreptății sau să pedepsească nedreptățile, un sprijin pe care omul și l-a găsit singur, ca un refugiu, în vremurile când Spiritul Divin era reprezentat – după înțelegerea lor – prin zei, prin foc, sau chiar prin tot ce îi înconjurau, în multe părți ale lumii această credință existând și acum.

Aș putea spune că am citit aproape toate cărțile de povești și legendele care s-au editat în România în perioada copilăriei mele. Pare o afirmație exagerată și totuși este adevărat. De ce *povești*? Maria mi-a deschis o lume minunată în care eram prințesa frumoasă, răsfățată și mai ales iubită. Fiecare copil tânjește după ce nu are...

Prima mea carte de povești – atunci când am descoperit miracolul scrisului și cititului, am primit-o de ziua mea. Împlinisem 7 ani și cum eram nerăbdătoare, am luat-o la școală, am ascuns-o sub bancă și am început s-o citesc pe ascuns. Personajul meu de basm pătrunsese tocmai într-o grădină fermecată de magnolii, unde a uitat dintr-odată de unde vine și unde dorea să meargă, când...o durere cumplită m-a adus în realitate. Învățătoarea, a observat „crima” pe care o făceam citind, în loc s-o ascult, așa că, după ce mi-a răsucit cu furie urechea, m-a pus în genunchi lângă tablă, dar, ce m-a durut cel mai mult – mi-a luat cartea și nu mi-a mai restituit-o niciodată. Prima mea carte de povești...

Doream atât de mult să aflu sfârșitul poveștii, încât am bătut toate bibliotecile de împrumut, citind la rând tot ce-mi cădea în mână. Cartea nu am găsit-o ani de zile, dar am descoperit magnoliile din Cișmigiu și, astfel, mi-am imaginat zeci de desfășurări ale poveștii mele – una mai minunată ca alta. În anii copilăriei, îmi spuneam că atunci când voi fi mare, am să scriu povești, să fac fericți toți copiii nefericiți...

Apoi, în adolescență, tot pe acuns, îmi petreceam nopțile descoperind mirajul cărților din biblioteca părinților. De ce

noaptea? Pentru că ziua mergeam la școală, îmi făceam lecțiile și mai ales nu totul era pentru înțelegerea vârstei mele. Așa l-am descoperit pe Teodoreanu și singură m-am botezat Lully – după romanul său *Loreley*, deoarece doream să devin scriitoare.

Doar după ce m-am căsătorit, în podul casei soțului meu, într-un cufăr mare din lemn, printre cărțile lui de povești, am găsit-o și pe cea căutată ani și ani...dar am fost decepționată. Crunt. Poveștile imaginate de mine mi se păreau mult mai frumoase iar dorința mea de a scrie a devenit și mai prezentă.

Dar viața își are propriul ei scenariu iar noi, deși suntem convingși că ne facem singuri drumul, pășim pe căile pe care destinul ni le-a hărăzit. Nu este necesar să intru în amănunte. Și totuși, meandrele ei m-au condus, cu mari ocolișuri, mult mai târziu, mai aproape de țelul dorit, deși nu credeam că vreodată am să-mi ating visul. Am avut norocul să lucrez cu soțul meu în echipa de cercetare a Academiei române, în diverse zone ale țării, alături de mari somități: Academician Prof. Dr. Milcu, Prof. Dr. Horia Dumitrescu, vestitul etnograf – Prof. Romulus Vulcănescu și pasionata și uluitoarea cercetătoare de folclor – doamna Prof. Florica Comișel, care ulterior mi-a fost profesoară la Conservatorul de Muzică. Așa am descoperit „la ele acasă”, neterminate, netransformate, tradițiile, obiceiurile, miturile care au generat minunatele povești „țărănești” cu care Maria mi-a încântat copilăria.

Primele începuturi „literare” au fost sutele de emisiuni Radio (făcute pe majoritatea posturilor naționale), în timp – texte de muzică ușoară, cronici muzicale, articole în diferite ziare, poezii – publicate în Almanahul Uniunii Scriitorilor.

Marele vis însă rămăsese undeva în umbră, iluzoriu ca un vis...

Au urmat anii dezidenței, a despărțirilor, a sfâșierilor interioare, a nostalgiilor și a dorului. Doar cei care au trecut prin asta știu despre ce vorbesc. Viața și destinul au fost îngăduitoare cu noi, lăsându-ne să tragem lozul câștigător – nu că ni l-ar fi pus pe o tavă de aur doar ca să-l luăm, ci dându-i șansa soțului să poată valorifica prin muncă – galere contemporane, cunoștințele, profesia excelent „construită” de profesorii din țară. Și dându-ne sănătate și putere de muncă pentru a răzbi. Și dându-ne prilejul de a fi la timpul potrivit în locul potrivit și să acționăm în sensul potrivit. Am putut să colind peste 100 de țări poposind pe toate cinci continentele, dar oriunde ajungeam făceam comparații cu ce ștusem

„de acasă“. Dorul, nostalgia, sentimentul dezrădăcinării? Sau, poate, toate la un loc?...

Așa, am văzut cu surprindere că există un numitor comun, că datinile, credințele, tradițiile, obiceiurile, legendele, miturile sunt fantastic de asemănătoare – deosebirile neesențiale fiind date doar de coordonatele geografice sau de gradul de cultură; în esență similitudinile denotă că oamenii pretutindeni și dintotdeauna au gândit în același sens. Cărțile legate de toate acestea, precum și despre religii, mi-au devenit cei mai apropiați prieteni. Mereu am descoperit ceva nou, care îmi confirma constatarea.

Din această revelație s-a născut cartea „În Țara Surâsului – Thailanda“. Apoi „Legende vieneze“. Ghidul Vienei nu mă reprezintă. A fost mutilat după principiul „Patul lui Procust“ – din motive comerciale. Acest „masacru“ literar m-a determinat să scriu o monografie a Vienei, orașul care în decursul secolelor a însemnat mult pentru poporul nostru.

Așa s-a născut seria de articole privind tradițiile și datinile poporului nostru comparative cu ale altor popoare.

Așa vor vedea curând „lumina zilei“ cărțile mele „Hai-hui pe meridiane“, „E lung pământul – ba e lat“ și „Rapa Nui – Insula Paștelui“. Dacă ajută bunul Dumnezeu, asta va fi foarte curând.

De ce scriu? Poate că doresc totuși să-mi ating visul. Mai bine mai târziu decât niciodată...

Dar, cu siguranță, ca să spun crezul meu.

Pretutindeni în lumea aceasta oamenii gândesc la fel, simt la fel, se bucură la fel, suferă la fel, speră la fel, se tem la fel – de semenii lor și mai ales de necunoscutul pe care trebuie „să-l cunoască“- singura mare aventură pe care indiferent de rang, toți sunt obligați s-o trăiască – indiferent de felul în care îl numesc pe Divinul Creator.

Fiecare om este un întreg Univers. Fiecare se simte „cel mai“...și se zbate să fie „și mai și“... trecând nepăsător pe lângă semenii, ba chiar considerându-i pe toți mult inferiori. Și-n competiția aceasta uită ce datorează vieții, destinului, sortii, Divinității, care au fost darnice, nespuse de darnice. Daruri ce ni se par normale, ce credem că ni se cuvin și pentru asta suntem nemulțumiți privind în ograda vecinului, crezând că el a primit mai mult... Daruri pe care le apreciem doar în „momentul bilanțului“ atunci când nu le

mai avem. Atunci ne revoltăm și căutăm clemență și iertare, de fapt cerșim binele de odinioară.

Am cutreierat drumurile lumii și am învățat enorm din ce am văzut. Dimensiunile suferinței, a sărăciei, a tragismului uman sunt inimaginabile. Scrierile lui Zola sau Balzac -(scriitorii mei de căpătâi), care mi se păreau „strigăte ale vieții” – sunt blânde pe lângă ceea ce există în realitate. Am încercat să descriu ce am văzut și cunoscut, pentru ca cei nemulțumiți de viața lor să știe că se poate și așa...și să se bucure de ceea ce au, deoarece nemulțumitului i se ia darul.

Și noi, și alții ca noi, suntem plămădiți la fel de Marele Creator. Să-i mulțumim pentru tot ceea ce ne-a dat și să fim mai îngăduitori cu cei ce n-au avut norocul nostru...

Acesta este crezul meu...

ianuarie 2006, Viena

SINGURĂ ȘI SFÂȘIETOARE ARTĂ DE A TRĂI

Nicolae Băciuț

Un chestionar pentru *Mărturisirea de credință literară* include câteva întrebări aparent banale, dar, în simplitatea lor, ele pun câteva probleme fundamentale pentru condiția de scriitor, pentru definirea, identificarea ei, și, cu siguranță, spațiul alocat nu e de natură să poată nici măcar începe subiectul, darămite să-l epuizeze.

„De ce scriu? Pentru cine scriu? Din ce curent literar, „școală”, grupare, direcție cred că fac parte? Ce autori români/străini cred că au pecetluit creația mea? Care cred că este cartea mea cea mai importantă și care va „învia” în viitor? Cine sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc?” – iată provocări care te fac să simți „primejdia mărturisirii”, cum ar spune N. Steinhardt.

De ce scriu? De-atâtea ori ne punem această elementară întrebare, atât de des ne urmărește, ca o umbră la apus sau asfințit, din momentul în care descoperim scrisul ca singură și sfâșietoare artă de a trăi sau măcar de a supraviețui în „clipa cea repede/ce ni s-a dat”.

Într-un poem de tinerețe spuneam că scriu „pentru ca să uit”, să mă pot despovăra de prezent, să dau, după puterile mele, duratei cotidiene încărcătură sacră (în termenii lui Mircea Eliade), să rămână

ceva în urmă, dar și să doresc să trec și ziua care vine. Scriu ca să pot să înțeleg lumea și să mă înțeleg pe mine, să mă bucur că „tot ce-i ne-nțeles se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari“. Parcă G. G. Marquez spunea că trăiește ca să-și scrie viața!? S-ar putea accepta și imaginea în oglindă a acestui crez: *îmi scriu viața ca să trăiesc*. Și cred că mai degrabă îmi vine să accept această variantă.

Am ales poezia ca formulă prin care să-mi trăiesc viața, fără a ști exact ce e poezia. Are dreptate F.G. Lorca atunci când spune că „Dacă cineva ar ști să definească în mod clar ce e poezia, s-ar termina cu secretul și magia sa, mai mult, s-ar termina cu poezia însăși, ca subiect și ca obiect“.

Sigur, cel mai simplu e să spui că scrii pentru ceilalți, că te gândești la cititori etc. etc. Sigur, ca scriitor, te gândești la cititori în primul rând, în ideea că nu-ți poți permite să faci să ajungă la ei orice, că ai o responsabilitate morală și estetică față de ei din momentul în care ți i-ai ales parteneri de dialog, pentru că scrisul nu trebuie să fie strigăt în pustiu, ci trebuie să aibă un destinatar, trebuie să aibă ecou, să-l audă/vadă cineva.

Eu sunt puțin mai egoist, eu nu scriu doar pentru cititori, eu scriu și pentru mine, pentru sufletul meu. Dacă în el se regăsesc și cititorii, cu atât mai bine. Dar dacă eu însumi rătăcesc în propriul scris, ce se poate alege de bietul cititor, „stăpân al meu și frate“, cum zice poetul?

Scrisul e o mare responsabilitate. Iată un truism care trebuie totuși repetat de fiecare în parte în momentul în care își asumă scrisul ca destin. Ori eu mi-am asumat această condiție, cu o ușoară spaimă, dar și cu un licăr de bucurie și speranță. Pentru că eu cred în scris, cred că literatura și arta ne vor putea salva sufletele.

Desigur, dacă e să judec generațiile pe criterii biologice, de vârstă, atunci fac parte din „generația '80“. M-am născut odată cu ea, am trăit odată cu ea anii de entuziasm ai unui alt fel de a citi semnele realului. Am fost, într-un fel, părtaș la nașterea acestei generații, atât din condiția mea de poet cât și de promotor al optzecismului. Ancheta „*Dreptul la timp*“, un titlu emblematic, din inventarul poetic al lui Nichita Stănescu (titlu ales și pentru a sugera că noua „poezie nouă“ nu vrea să se rupă de un trecut poetic, cât vrea să-i caute alte căi de exprimare, alte trasee de afirmare), pe care am inițiat-o în paginile revistei *Echinox*.

PECETE DE CREDINCIOȘIE

Nicolae Rotaru

Într-o carte recentă („*Cine, ce, cum, când*”), printr-o abordare insolită (un amplu auto-interviu, extins pe 250 de pagini) am făcut o mărturisire de credincioșie creștină, de feldeință umană și de credință literară. Încrederea în chemarea pentru a comunica semenilor stări de a fi, bucurii și suferințe, împliniri sufletești și nădejdi optimiste s-a născut de timpuriu, așa încât am ostenit fără preget pentru ca visarea primei juneți să devină împlinire. Am iscodit scriituri în zăbava cea mai de folos omului și m-am dedat la rându-mi acestei frumoase damnări. Ca aparținător al unui sistem al rigorii și privațiunii militare, drumul mi s-a părut, parcurs printre prejudecăți și suspiciuni civile, mai anevoios. Așa se face c-am abordat frontul literar ca pe un teatru de operații, reușind până la urmă să nving în trei bătălii decisive, numite concurs de debut: cu roman, la Ed. Eminescu (1982), cu poezie, la Ed. Cartea Românească (1984) și cu proză scurtă, la Ed. Facla (1985),

După aceea, războiul cu muzele și subiectivismul cultural autohton l-am purtat pe cont propriu, tipărind peste 40 de titluri din cele proiectate a fi tot atâtea, câți ani numără vârsta mea terestră, de fiu de țărani creștini ortodocși, care a văzut lumina zilei sub semnul de foc al Berbecului, în localitatea argeșeană Gîmbocata, la un veac după Eminescu, în 28 martie 1950.

Popasul de 13 ani în presă (inclusiv la cârma revistei culturale „Pentru Patrie”) ca și cursurile Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării pe care le-am urmat la scurtă vreme după isprăvirea Academiei Militare, inclusiv masterul în ziaristică și doctoratul în sociologia comunicării, m-au ajutat să absolv mai ușor „școala cuvintelor”. Cei ce m-au sprijinit în găsirea unui sens și unei ținute literare adecvate, care binemerită recunoștința (de la Gh. Tomozei la D. R. Popescu, de la I. D. Bălan la M. Ciobanu, de la C. Leu și M. Micu la P. Everac și I. Horea, de la E. Simion la A. Silvestri, ca să nu mai vorbesc de Goethe și Esenin, Poe și Rimbaud, Tagore și Dante dintre cei nevăzuți, necunoscuți și aflători dincolo de „limba română patrie a mea”, cum o denumea fahirul Nichita), au fost „nemuriți” într-o suită de portrete („Mirabile dictu”) încopertate în acest an.

Crezul meu literar rămâne unul nostalgic: teluricul, valoarea, perenitatea faptei umane pusă în slujba iubirii de oameni și atotputerniciei divinității tutelare. De aceea – pentru a continua pe sfântul mitropolit al limbii natale, Dosoftei, ori pe mucenița fără știința slovei, dar cu geniul alcătuirii tihnite și îndeustulătoare a zilei de mâine (am numit-o astfel pe bunica din altoiul patern) – scriu și sunt convins că practic o îndeletnicire trebuincioasă suferinșilor cu suflet rănit, dar și mlădițelor cu drept egal la lumină și îmbucurare spirituală.

Osârdia epică, ori șfichiuirea pamfletărească, scăpărările aforistice sau evadările lirice, abordările reportericești ori practicile rebusist-ludice sunt direcțiile tematice iscodite în cărțile de care m-am învrednicit.

În privința stilului ori apartenenței la o „școală”, am încercat să nu fiu *un realist prea naturalist, un clasic prea demodat, un simbolist ermetic, un modern prea experimentalist, un textualist prea fracturist*, ci un „moi-même” aproape romantic, incapabil de trădare și mândru de a putea reanima „limba vechilor Cazanii”, de a ține nededate pierzaniei cutumele civilizației rurale. Poate de aceea cred că „*Trilogia de lut*” (apărută în chip de cadou la împlinirea celor 11 lustri de viață) alcătuită din romanele rurale „*Răspântia*” (al evului postbelic), „*Renașteri*” (al perioadei ceaușiste) și „*Ruinele*” (al tranziției democratice actuale), reprezintă o reușită majoră, dar tot copiii mei buni și frumoși sunt și volumele de proză scurtă (e.g. „*Lumina zilei*”, „*Proprietarii de iluzii*” și „*Dincolo de Styx*”), romanele polițiste (e.g. „*Ultima dorință*”, „*Criminal de elită*”, „*Alibiul inutil*”, „*Noaptea de apoi*” și „*Moarte de probă*”), și povestirile ostășești (e.g. „*Cufăr de soldat*”, „*Calea de mijloc*”, „*În armura legii*”, „*Eroism de veghe*”, „*Linia de sosire*” din colecția „*Biblioteca Jandarmului*”), tabletele și pamfletele din așa-zisele „*Cartușiere*” (roz, mov, gri și bej), și memorialistica ludică (e.g. „*Amintirile unui terorist*”), și exegeza științifică (e.g. „*Criză și dialog*” și „*Comunicarea în organizații militare*”), chiar și aforismele (e.g. „*Picături de mir*”) și, desigur, poemele (e.g. „*Deceniul Secsy*”, „*Aripi de hârtie*”, „*Viață expirată*”, „*Emoții cărunte*”, „*Muzeul muzelor*”, „*Eternitate aproximativă*”, „*Penița de bronz*” și, evident, poemele pentru copii reunite în „*Cartea picilor*”).

Să fi fost de ajuns pentru a crede că mi se cuvine o straponțină în sala de spectacole în care evoluează literatura națională? Să am dreptul oare, ca breslaș al Uniunii Scriitorilor și ca deținător

al Ordinului Ziariștilor cl. I Aur, să continui bătăliile mele în câmpul logosului? Răspunsul meu este pozitiv și optimist, măcar pentru că mă îndeamnă să scriu copiii din zona natală, și nu numai, care-mi recită poeziile și se mândresc cu cărțile mele (cu titluri din 13 litere cât numără și numele autorului) primite drept premiu.

Ca plavaznic militar, mă simt provocat de cobeligeranții de pe continent și de peste gârla Atlantică, pe care nu-i consider cu mult mai presus decât apt combatanții scrisului dintr-o țară aparținătoare continentului în care se străduiește să fie acceptată, cum este România cea îndelung încercată, suferindă și încrezătoare, bogată cu duhul și frumoasă la chip, în care am văzut lumina zilei, iar pruncii mei de suflet văd lumina tiparului. Așa gândesc, așa cred, așa sper și-n acest spirit pun condeiul în chip de cormană pe lotul de alb unde ar cuvinte sau așez buricele degetelor, aceleași cu care mă închin, pe claviatura cu care se îmblânzesc biții din menajeria electronică.

O fi mult, o fi puțin?... Vorba lui Bacovia: „Nu-i ieri, nici azi, nici mâini – timpul!“

CARTEA CEA MAI IMPORTANTĂ ESTE SFÂNTA SCRIPTURĂ

Ileana Stanka Vicic

Cartea cea mai importantă pentru mine este Sfânta Scriptură. Din ea curg izvoarele vieții, din ea se nasc inspirațiile, meditațiile, întrebările și răspunsurile. Cât de citită va fi în viitor, nu știu; tineretul de azi este diferit de cel trăit de mine. Dar m-aș bucura, sincer, dacă această Carte Sfântă va fi sursa bucuriilor pentru cei din epoca noastră, și nu numai. Cred că ea va învia întodeauna în viețile celor ce se adâncesc în studierea ei. Cred că va renaște în inimi fără sens. Încă nu pot spune cine sunt eu ca scriitor; pot spune cine am fost ca om firesc și cine sunt, prin Isus, prin viața nouă pe care mi-a dat-o. El ne șlefuește, ne formează în călătoria noastră pe acest pământ. În școala generală, ca și copil, am citit multe cărți recomandate de învățătoare, în liceu m-am îndrăgostit de scrierile lui Ionel Teodoreanu, Eminescu, Coșbuc, Labiș, Bacovia, N.Stănescu, Magda Isanos; și aș putea continua înșiruirea până

dimineața. Cioran, Noica, Eliade...Rabindranath Tagore. Am citit filozofie, poezie, politică, medicina, psihologie, teologie, din toate domeniile. Un autodidact. Ioan Alexandru, iată un nume care m-a marcat. L-am ascultat în țară de nenumărate ori. M-a întristat stingerea lui. Ana Blandiana, Adrian Păunescu din cenaclurile lui, Ionel Petran – un prieten, poet drag, metafizic, din diaspora. Cred că toți au pecetluit creația mea într-un mod diferit. Dar cel care mă inspiră și-mi dă răspuns la toate întrebările și confuziile mele este Domnul Isus, Salvatorul nostru. Îmi este foarte clar de unde vin și unde mă duc.

De ce scriu, iată o altă întrebare bună. O întrebare bună. Pentru mine scrisul este o formă de refulare, de eliberare; ca și rugăciunea – respirația sufletului. Scriu pentru mine însămi și nu numai; pentru prieteni, iubitorii de artă, pentru cei care prețuiesc poezia, literatura, muzica, pictura, într-un cuvânt artele frumoase. Sunt o ființa simplă, o față de la țară, născută în Vestul Ardealului înălțuit de munți, câmpii și păduri. Din copilărie până în adolescență am fost foarte legată de natură, în special de Valea Crișului Alb, unde am copilărit. Aceste meleaguri pentru mine sunt sfinte, sunt locurile unde am scris prima poezie, locurile unde oricând mă regăsesc. Majoritatea poeziilor sunt scrise în țară și în străinătate. Viața mea literară a început în anii din clasele primare, cu câteva compuneri. Dacă le veți citi, veți observa simplitatea primelor poezii, sunt trepte spre Cer. Am început cu pagini de jurnal, proză scurtă descriind natura, stările sufletești, emoțiile, eșecurile și victoriile. Visul meu, dorința mea cea mai ascunsă, era să devin scriitoare – până la un moment hotărât de bunul Dumnezeu, pentru că toate lucrurile sunt sub controlul lui Sfânt; zbuciumul vieții, împotrivirile celor din familie, circumstanțele; lipsurile vieții ne formează și ne conștientizează de realitatea dură marcându-ne dramatic sau pozitiv. După terminarea liceului, am pornit de-acasă de la zero, fără suport spiritual sau material, începând să trăiesc pe cont propriu, stabilind-mă pe propriile picioare sau destabilizându-mă.

Mărturisirea mea ar putea continua la nesfârșit, printre altele și cu aceste „pagini duminicale”.

Este o zi Sfântă de duminică, matinală. Sunt Ingeri care ne trezesc, ne influențează pozitiv, inspirându-ne de departe. Este o dimineață rece de iarnă, cu un peisaj pitoresc, glacial. Sunt în camera de zi, singură. Soțul meu doarme iar eu citesc, meditez. Acum

s-a luminat de ziuă, așa că mi-am permis să ridic roleta și să privesc minunatul tablou din fața casei noastre; lacul care este trecut în istoria slovenă, munții, cerul... O frumusețe care-ți îmbată și încântă sufletul. I-am schițat în blocul meu de desen; doar că-mi lipsesc culorile, penelul și acuarelele. M-a trezit Îngerul Domnului înainte de ora cinci, ora Sloveniei. Când am ieșit în curtea casei noastre să respir aer curat, am simțit mirosul de tămâie proaspătă, cu adevărat. Am făcut o paralelă și m-am regăsit undeva, într-o capelă sfântă. Cine să fi fost, dacă nu Îngerul Domnului, să tămâieze curtea socrului meu, dacă nu Preotul Sfânt, Profetul sfânt, Suveranul naturii? M-am reîntors în dormitor, încercând să adorm; dar fără succes. Stând în veghere, meditând, am început să interpretez ceea ce m-a trezit. Visul a fost așa de real, atât de viu, că aș fi vrut să nu înceteze. Am văzut lucruri atât de frumoase că nu se pot spune. Se făcea că eram în România, în locurile natale din copilărie. Eram într-un lan mare de grâu neidentificat, apoi m-am mutat în altă parte în Ardeal aproape de casa tatălui meu. Am văzut o plantație de viță de vie care începea din fundul grădinei noastre, dincolo de canal. Între canal și plantație era o distanță de vreo douăzeci de metri. Plantația începea din dreptul grădinii noastre, dincolo de canal, în partea stângă, care duce spre Aurica lui Hodoc și până la jumătatea pământului agrar de lângă Crișul Alb. Era atât de frumoasă plantația de struguri, atât de reală, de bogată, încât nu mă mai săturam s-o privesc. Eram așa de fericită de ceea ce vedeam; era că și un izvor nesecat de har, mă simțeam împlinită privind acea plantație plină de rod din fundul grădinii noastre ...

Apoi se făcea că eram ca un înger; am început să mă înalț, să plutesc în eter, oprindu-mi privirea spre o nouă descoperire: un lan mare, mare de grâu. Era atât de frumos, de sănătos, de bogat. Ce senzație!

Holdele erau pline gata de recoltă, spicele erau atât de înalte, aveau o culoare vie pe care nu o pot reda; nu o pot decât accentua într-un eventual tablou. Apoi privirea mi s-a oprit spre o porțiune din lan; am văzut un vârtej al spicelor de grâu, răscolite ca după o furtună. M-am oprit din călătoria mea și am văzut grupuri de fete-femei, și grupuri de feciori-bărbați în acel lan, care își alegeau fiecare perechea, iubitul-iubita, înlănțuindu-se, iubindu-se, tremurând. Și visul a continuat implicându-mă și pe mine.

O, nu m-atinge , Miriam, căci încă n-am fost ...acolo sus...la Tatăl Meu...

Șalom Lahem! Eu sunt! Cel care vine!

Eu sunt! Cel răstignit! Cel din mormânt!

Pe Tatăl meu îl va cunoaște-oricine.

Toată puterea-n cer și pe pământ

Mi-a dat-o El. Acum luați Duh Sfânt

Vă jur, fiice ale Ierusalimului, pe căprioarele și cerboaițele de pe câmp:

Nu stârniți, nu treziți dragostea, până nu vine ea! (Cântarea Cântărilor 2:7)

„Limba noastră-i o comoară” și chiar dacă nu mă ajută prea mult într-un mediu străin, însemnătatea ei este imensă, de nedescris. Nu-mi pot imagina viața fără limba română, ea este în sufletul meu; cu ea m-am născut pe buze, în ea am fost educată și formată să gândesc. Limba română este ca un virus, te stăpânește ca o obsesie. Cu alte cuvinte, limba română este fagurul, mierea mea de albine, mână cerească care-mi lipsește. *Memoria? Memoria, ca un concert baroc?* „*Memento mori*”, „Remember for time”. Dar cel mai mult îmi place textul din Habacuc 3:17, care spune așa „*Căci chiar dacă smochinul nu va înflori, vița nu va da rod, rodul măslinului va lipsi și câmpiile nu vor da hrană, oile vor pieri din stauale și nu vor mai fi boi în grajduri, eu tot mă voi bucura în Dumnezeu, mă voi bucura în Dumnezeul mântuirii mele!*” și continuă într-un mod așa de frumos „*Domnul Dumnezeu este tăria mea, El îmi face picioarele ca ale cerbilor, și mă face să merg pe înălțimile mele*”.

Harije, Slovenia

10 februarie 2006

TINERE, AI LIBERTATEA ȘI PUTEREA SĂ ALEGI

Alexandru Ligor

• Să nu te dedici nici unui ideal nobil! Iată punctul de plecare al unei fericiri durabile (Fericirea cui?)

- Nu te grăbi să devii cinstit, corect, căci vei fi strâmb judecat de către cei care sunt obișnuiți a împărți numai nedreptăți. Și nu sunt chiar puțini aceștia. Te vor sufoca.

- Fii vesel într-o lume tragică și vei avea o viață lungă, de nesimțit incurabil!

- Fii prost numai când trebuie, spre a adormi vigilența celor de sus! Numai să nu cadă într-o zi de acolo. Atunci ce te faci, rezisti sub dărâmături?

- Nu învăța a citi decât cărțile de joc! (Sunt prea multe, scumpe?). Din matematici nu te înghesui să înveți mai mult decât operațiile adunare, scădere, înmulțire și împărțire!

- Lumea să fie pentru tine puntea spre marile prietenii în mulțimea de trântori.

- Nu fii blând, căci te vor mânca răii! Doar nu vrei să apari ca o biată oiță (bălaie sau nu) în mijlocul haitei de lupi?

- Nu iubi pe nimeni altcineva decât pe: gogomani, destrăbălați, nemernici! Ți-ar dăuna.

- Aproapelui pune-i în permanență piedici când acesta vrea să făptuiască un lucru trainic! Îl poți arunca în hău, la o adică.

- Nu te apropia de Biserică! Mai bine mergi frecvent la cârciumă (să fie, neapărat, cu târfe)

- Cântă la înmormântări: „Bun e vinul ghiurghiuliu” sau „Cine-a pus cârciuma-n drum, ăla n-a fost om nebun”. În schimb, la nașterea unui fiu, la cununii sau botez înjură cât te țin bojocii!

- Să-l mâni pe Domnul, ce vrei îndeletnicire mai fericită? Numai așa te vei bucura pe Pământ de bunurile interzise oamenilor curați. Când vei ajunge Dincolo... Hei, Dincolo nu se mai știe...

- Fii cât se poate de obraznic, porcos, murdar. Jigodie! Așa se cade să fii într-o lume a diliilor.

- Râzi cu poftă de cei aflați în suferință! Ce vrei satisfacție mai mare pentru un dobitoc?

- Să-i respecti pe înaintașii și contemporanii de ispravă, adică pe cei buni, cumiți, drepți, înțelepți, harnici, este o tâmpenie.

- Joacă paparuda sub un cer plin de nori grei, vineții! Numai așa vei vedea cum arată potopul.

- Bateți joc de liniștea morților, joacă tontoroii sau „Sârba în căruță” în cimitire! Asta în cazul în care scapi de la spitalul de nebuni sau dacă ești perfect pregătit să intri acolo.

• Dă foc pădurilor, spitalelor, școlilor, căminelor de bătrâni! Seacă fântânile! Omoară florile! Fii viteaz, ce mai!

• Așa să faci, tinere, dacă vrei să trăiești într-o lume ca vai de capul ei!

Dacă, însă, dorești să schimbi lumea în bine, atunci recitește îndemnul de mai sus și fă exact pe dos. Alegând calea aceasta, nu ezita să răspunzi la întrebarea: „unde este frumoasa veșnicie?” Răspunde, ca să te poată afla oamenii.

PROPRIA-MI RESPIRAȚIE

Marta Bărbulescu

Născută dintr-o familie bogată, din satul Păunești, mi-am petrecut copilăria ca o fată săracă... Tatăl meu jucase averea la cărți și pierduse totul... În curte se mai aflau niște acareturi, camerele slugilor, o trăsură, două intrări cu alei pietruite, grădini cu pomi fructiferi și casa părintească cu cinci camere și o bucătărie în spate... Copilă fiind, mă răsuceam ca un șarpe printre stâlpii draniță lipsă. Îmi rămăsese libertatea de a hoinări pe dealul ce străjuia casa părintească. Printre tufe de măcriș, am întâlnit Poezia. Seara priveam satul de pe vale cu forfota lui: gospodarii trebăluind, iar femeile întreținând focurile și având grija de copii...

O delectare a noastră, a copiilor, era furtul cireșilor, deși aveam destui cireși în propria-mi livadă. Dar mi se păreau mai bune acestea. Locul predilect era livada preotului Popescu, un om blând, un adevărat preot. Când îl vedeam coborând spre sat pe șerpuita cărăruie, îi ieșeam în cale cu un „Sărut mâna, nașule!”. Iar el mă dăruia cu-n zâmbet îngăduitor, vârându-mi în palmă un gologan... Îmi sfârâiau călcâiele zdrelite de ghimpi, alergând la turcu din sat, de unde-mi cumpăram susai, cai de turtă dulce și un pahar cu bragă... Cu brațele încărcate m-ascundeam între ușile duble de la intrare și le savuram pe-ndelete...

La cei treizeci și opt de ani, mama îmbătrânise, devenise tăcută. Îmi făcea impresia că nu mă poate suferi. La vârsta asta îi dau dreptate. Eram plodul unui bărbat care-i adusese numai umilințe. Pe la trei-patru ani, când mă lăsa culcată-n casă, începeam să strig c-o gură de șarpe: „Mamă! Mânca m-ar holera, mamă!”.

Între timp, mi-am descoperit alte preocupări.

M-apropiam de gardul vecinului, un țăran de treabă, și-i ademe-neam cu gesturi șirete copiii în curte. „– Haideți să vă fac frumoși, să vă frizez!”. Umili, cumiți, mă urmau orbește. Îi udam cu apă din troica ratelor, puturoasă, plină de găinaț și-i tundeam. Îmi amintesc ș-acum doi copii: un băiețel de trei-patru ani cu izmenețele crăpate la spate și surioara lui de vreo doi ani, într-o rochiță de molton, rău mirositoare. Și au fost unul altuia oglindă și au început să urle cu gura până la urechi... Dar a venit timpul școlii cu patru clase și la mijloc c-o cancelarie mică. Iarna, fiecare copil aduceam câte un lemn pentru încălzire. Simt și acum mirosul de motorină de la podele și fumul întors de gura sobei în zilele de furtună... De pe perete, o Salomee ducea capul Sfântului Ioan undeva unde nu mai ajungea...

Mai erau încă și lucruri plăcute: o cișmea cu bazin în care-mi lansam bărcile...

Prima încercare literară a avut loc la vârsta de nouă ani, la Adjud, unde luasem premiul întâi cu o compunere cu titlul: *Descrieți un oraș*. Apoi în a treia de liceu – alt premiu. A urmat după asta o perioadă grea, când săracă și umilită de luxul colegelor mele, mă închisesem în mine. Tata și mama veniseră cu mine și o soră mai mare. Tata se angajase contabil la o fabrică de cherestea, lângă Bistrița. Locuiam într-o casă muncitorească.

Ca pe o spaimă, îmi amintesc de clădirea părăsită. Noaptea, treceam în vârful picioarelor... Singura distracție erau cărucioarele lor care cărau scânduri la plutele de pe Bistrița. Dar tata ne-a făcut ultima figura: a trecut Dincolo, când eram în clasa a cincea, după capacitate.

De la Piatra-Neamț, am fost prin mai multe licee, după cum aveam rudele: Tecuci, Galați... N-am uitat nici acum umilițele pe care le suportam de la neamuri... Îmi amintesc, totuși, cu bucurie, de fratele mamei de la Galați, doctorul Pintilie Genpe, la care duminica eram invitată la masă. Nu m-a făcut niciodată să simt povara de orfană... O altă soră a mamei mele, lector universitar, nu mai prididea, plângându-se că trebuia să-mi dea bani pentru taxe...

N-am participat la cinacluri decât după căsnicie, la Iași, unde aveam să fiu publicată cu trei poezii de către Horia Zilieru. De toate cinaclurile m-a lecuit Carmen Tudora. Îmi amintesc cum Alexandru Husar, cu sprâncenele ridicate până la rădăcina părului, se mira de cele ce auzea...

În 1967, apăream în colecția „Luceafărul” cu *Jocul anilor*...

În același an, aveam să fiu prezentată cititorilor de Sanda Movilă și Violeta Zamfirescu. Despre prima păstreț imaginea unei femei blânde, generoase, cea de a doua îmi apare ca o harpie... Îmi amintesc și de prezența lui Șerban Codrin, cu părul negru și ochi strălucitori, făcându-mi semne amicale dintr-un grup. În același an, mi-a apărut și *Soarta viselor*, la Editura Tineretului...

C-o mare bucurie, mi-amintesc de cronica lui Mircea Tomuș, pe care o insera mai târziu în *Carnet critic* și în care afla „asemănări de structuri cu poezia lui Blaga”... Au fost și unele voci care mi-au contestat valoarea, ca de pildă Doru Moțoc, care găsea că poezia mea se înșira „ca mărgelile pe ață”. La rândul său, acad. Al. Philippide descoperea în poeziile mele „o adâncire a conținutului afectiv și o consolidare a formei”, concluzionând: „o sensibilitate reală își găsește un drum propriu”. De asemenea, acad. Al. Dima se referea la „presiunea ideilor și o concizie a expresiei”, iar acad. Constantin Ciopraga descoperea „un profil distinct în care accentele vitaliste, natura, dragostea lasă loc definitiv întrebărilor grave. În poemele sale există exact atâta lirism, încât să nu amintească de feminitățile desuete ale altor poete”.

Nu pot să nu amintesc și opinia lui Al. Piru din *Istoria literaturii române*, care scria: „emoții, uimiri și căutări se află în poeziile Martei Bărbulescu”... 1981-1989

În 1978, am fost tradusă în Cehoslovacia de către Eva Strebingerova, cu volumul *Jocul anilor*, menționând „paradoxul metaforic” din poezia Martei Bărbulescu. Mai târziu, Laurențiu Ulici mă va prezenta cu un incitant fragment critic. Au mai scris despre opera mea: Ion Roșioru, Ștefan Ion Ghilimescu ș.a.

Opera mea se compune până în momentul de față din aproximativ treizeci și cinci de volume de poezii, (și pentru cei mici), romane (o tetralogie) și alte volume de proză scurtă, jurnale, aforisme ș.a. Pentru mine scrisul este propria-mi respirație!

Bușteni, 16 iulie 2005

ARD ZĂPEZILE IUBIRII

Ion Gaghi

Să fi fost Eminescu, Blaga, Arghezi, Philippide, Caraion, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Cezar Ivănescu, Ileana Mălăncioiu

sau Ana Blandiana, să fi fost Mircea Eliade, Bujor Nedelcovici, Eugen Ionesco, Adrian Cioroianu sau Horia Radu Patapievici, să fi fost Homer, Dante, Goethe, Byron, Kipling, Ungaretti, Montale sau Esenin ori, poate, nici unul, nici altul sau, mai degrabă, toți la un loc? Dar dacă, mai întâi, au fost bunicii, mama și tata, apoi învățătorul și profesorii, iar abia după aceea cărțile scrise de... și, Dumnezeu mare, câte alte nume grele și sonore pe care nu le pot înșirui aici dar, cu siguranță, mi-au marcat devenirea, aprinzând în mine zăpezile iubirii presărate cu pulberea de luceferi a spiritului lor?

Adevărat și lesne de demonstrat rămâne un singur lucru: debutul meu literar în revista „*Luceafărul*” (Anul XXIV, 14(988) de sâmbătă, 4 aprilie 1981, unde „nașul”, marele poet Grigore Hagiu, mă boteza drept „temperamental, tumultuos și subtil”, fiindcă descoperise în scrierile mele „densitatea verbală, stăpânirea discursului liric, o anume dragoste pentru poezia solid articulată. Dacă simte mai presus de orice „aroma de carate” a cuvintelor, știe, în același timp, să surprindă, prin asociații neașteptate, fondul inepuizabil al lucrurilor, un vers cum este acesta: „Iarba paște turmele pierdute”, fiind edificator pentru valențele multiple ale acestui poet în devenire” .

Iar eu chiar am crezut ce spunea Grigore Hagiu și m-am apucat vârtos de scris, ferm hotărât să nu-l contrazic. Și uite așa, am publicat în „Convorbiri literare”, „Ateneu”, „Pagini botoșănene”, „Sud”, „Sinteze literare” etc., până au căpătat formă definitivă patru volume de poezie: „*Corn de inorog*” (care a luat Premiul de debut „Ion Vinea”) în 1989; „*Dragoste pe răni*”, 2001 (volum republicat în ediție bilingvă, româno-italiană, la Milano, într-o riguroasă selecție de autor în 2004); „*Când statuile dansează*”, 2004 și, în curs de apariție, „*Rătăcit în Babilon*”.

Dacă ar fi să dau crezare celor care s-au pronunțat asupra poeziei mele, atunci ar trebui să mă consider fie „menestrelul care umblă prin târg în brațe cu o chitară de iarbă și pe umeri cu o tolbă doldora de metafore” (Nicolae Țone), fie creatorul ce devoalează „o limpezime clasică a versurilor, puseuri de romantism, un sunet de fond ușor păunescian, dar și o trăire autentică, o tensiune lirică evidentă, fără dubii, adevăratul poet” (Dan Mucenic), fie „un poet enigmatic, aflat perpetuu într-o înclăștată luptă cu sine” (Conf. dr. Theodor Cosma Septimiu), fie „un pitoresc și subtil abscons rebel excentric” (Violeta Marinescu), fie un „artizan filigranând cuvinte”

(Victor Sterom), fie „un inovator de metafore-surpriză eclatante“ (Bogdan I. Pascu).

Așadar, nici eu singur nu mai înțeleg ce sunt dacă voi fi fiind, vreodată, câte puțin din toate acestea. Știu, însă, cu precizie, cine sunt deoarece conștiința poeziei mele nu a trecut niciodată de partea întunericii, chiar dacă, uneori, lumina a trădat-o!

VIN DINSPRE SOARE-RĂSARE CU TOT CE AM SCRIS

Aurel David

Mi s-a apărut tentantă, chemătoare, intenția dlui Artur Silvestri de a colabora la alcătuirea unui volum de mărturisiri literare. De aceea am și purces la așternerea pe hârtie a rândurilor ce urmează.

Eu sunt un copil de pripas. Așa m-au considerat prietenii mei de joacă din fosta comună Ferdinand, Movila de astăzi din Ialomița. Vorbele lor mi-au rămas în memorie. Mi le-am însușit ca pe ceva personal. Eram singurul din cartierul de lângă gară, poate chiar din sat, care avea statutul „de pripas“. Fusesem înfiat de către o familie de ceferiști căreia îi muriseră trei copii de mici, tocmai din târgul Buzăului, și adoptat ca fiu al Bărăganului, pe la frageda vârstă de trei ani și câteva luni.

O verișoară, aflată pe atunci elevă la Școala normală din Călărași, m-a învățat într-o vacanță de vară să citesc. La cantonul de cale ferată de la marginea satului nu aveam cine știe ce cărți, așa că împrietenindu-mă cu Sile, băiatul învățătorilor Sârbu, am aflat prilejul să mă aflu în universul cărților acelei familii. Univers pe care l-am „devorat“ pe parcursul ciclului primar, citind mai bine de jumătate din numărul cărților rânduie într-o cochetă și primitoare încăpere de care nu dispuneam la casa părinților adoptivi.

În clasele șase-șapte ale Școlii elementare din Fetești-Gară, mi-a deschis orizonturile nebănuite, pe care începeam să le intuiesc, profesoara de limba și literatura română, tânără absolventă a Facultății de filologie din București, ale cărei vorbe le sorbeam oră de oră. Pe atunci, tovarășa profesoară Tanța, dându-ne ca temă, în clasă, povestirea unor întâmplări adevărate, mi-a remarcat „compoziția“ în fața întregii clase:

„Bravo, Aurele! Măine-poimăine o să avem ocazia să citim din creațiile tale!” A fost o încurajare căreia nu i-am dat prea mare importanță.

Mai târziu, prin 1952, elev instructor de zbor fiind la Școala de pilotaj din Sânpetru Brașovului, am pus pe hârtie însemnările unei zile din nemaipomenita și temerara noastră activitate și le-am trimis redacției „Scânteii tineretului”. Nu peste multă vreme, în pagina I a publicației mi-a apărut reportajul „Zburătorii”, stârnind bucuria, admirația colegilor, a comandanților mei. Spusele profesoarei Tanța începeau să se adeverească.

Cu trecerea timpului, orizonturile mele literare s-au lărgit. Citeam orice. Aproape toate gazetele vremii. Urmând cursurile Facultății de filologie din Cluj, am pătruns și mai abitir în lumea creației autohtone și universale, nu numai din cauza obligațiilor bibliografice recomandate de profesori, conferențieri, asistenți, ci și pentru că mi-a plăcut să citesc. Orice. Clasici ai literaturii universale (voi aminti doar câteva nume) Homer, Balzac, Hugo, Mann, Goethe, Witman, Flaubert, Stendhal, Stone, Clavell, France, Gorki, Bocaccio, Dostoevski, Verne, Tolstoi, Galsworthy, Maiacovski...

I-am avut aproape, întotdeauna, pe Ion Creangă, Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, Ion Lăncrănjan, Petru Dumitriu, Eugen Barbu, Nicolae Dragoș, Corneliu Leu, Ștefan Bănuțescu, Adrian Marino, George Călinescu, Paul Anghel, Vasile Băran, Adrian Păunescu, Eugen Turturică, Mircea Sântimbreanu, Nichita Stănescu, Tudor Arghezi, Mircea Eliade...

Nu am avut și nu am preferințe. Este drept că „epoca televiziunii” m-a cam lenevit, m-a determinat și pe mine, ca și pe alții, să evaderez, cumva, din plăcutul și mereu ademenitorul tărâm al lecturii.

De bună seamă că preocuparea scrisului a apărut și a continuat încă din tinerețe, prin reportajele publicate pe la ziarele raionale, regionale, uzinale, ale gazetelor literare. Sub oblăduirea lui Mircea Sântimbreanu, prin 1981, destul de târziu, am debutat în volum. A fost începutul, continuat cu memorialistică – „*Copil de pripas*”, „*Secerișul sec*”, „*Un cancer de vânzare*” –, cu cărți de reportaje – „*Damenii care fac*” (patru volume), „*Reporter*” –, cu însemnări de călătorie – „*Pași pe Terra*”, „*Întâmplări în tren*”, „*Am fost și eu la Kathmandu*” –, cu romane – „*Evadam*”, „*Belele*”, „*Confruntarea*” –, cu monografia presei Călărașului și Ialomiței „*Întoarcere în timp*” (în două ediții).

Ca scriitor, vin dinspre soare răsare cu tot ceea ce am scris. Mă îndrept către soare-apune cu viitoarele volume „Vârfuri“, „Florida – la ea acasă“, „Povestiri americane“ spuse de românul Aurel David.

Gata! Destule mărturisiri! Ce-i mult, nu-i bun. Iar ce-i puțin, nu-i destul.

O DĂRĂ DE LUMINĂ, O DĂRĂ DE SUFLET

Mihail I. Vlad

În primul rând, ca slujitor al scrisului românesc, aduc un pios omagiu celor care au fost mama mea, Filofteia Vlad, și tatăl meu, Ion Vlad. Ei au trecut în lumea celor buni și drepti în urmă cu 25 de ani și respectiv 21 de ani.

Mama rămâne modelul exclusiv al vieții mele. Nu pentru că ar fi vorba de mama mea, dar a avut calități deosebite. Era țărancă, dar a avut preocupări artistice într-o altă „poezie“: arta țesutului. A avut în casa bătrânească un urzitor. Urzea, țesea, năvădea. În ultimii 19 ani de viață era paralizată la ambele brațe! În ciuda bolii nimeni nu a putut s-o împiedice să-și continue această activitate. Realiza covoare, macaturi, preșuri, pânzeturi, ii și fote.

Poate tristețea scrisului rămâne și memoria surorii mele cea mare, Maria. A murit cu un an înainte de a mă naște. A avut apă la plămâni. În 1946 nu se găsea penicilină.

Iată o mărturisire a scrisului meu poetic: *„Înainte de moarte / sora / vestea a mea naștere / Știam de moartea sorei / înainte de a mă naște! / de prea multă iubire, / unul a murit, celălalt s-a născut. / Mai mult ca sigur, / la moartea mea / sora mea se va naște /”*.

La vârsta de 29 ani am pariat, mai în glumă, mai în serios, că la împlinirea vârstei de 47 de ani voi debuta editorial.

Întâmplarea, fericită, a făcut ca la împlinirea vârstei de 47 de ani, fără nici o zi întârziere, am debutat editorial, cu volumul de versuri „*Neliniștea cuvintelor*“. M-am bucurat de „cuvintele de suflet“, a celor ce rămân pentru mine părinții mei spirituali: Mircea Horia Simionescu, Bartolomeu-Valeriu Anania, Cezar Ivănescu și regretatul Gheorghe Tomozei.

Modelele poetice universale sunt multe: Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Odiseus Elitis, Iannis Ritsos, Carlos Drummond de Andrade, Jorge Luis Borges, Miguel de Unamuno, Cesare Pavese, Serghei Esenin și enorm de mulți alții.

Recunosc și mărturisesc cu toată sinceritatea, nu am avut și nici nu am (poate pe viitor!) grijă de scrisul meu. Dacă aș menționa o carte care mă poate reprezenta, aceasta ar fi: „Prăbușiri în uitare“. Este un volum de versuri ediția bilingvă româno-sârbă (“Prăbușiri în uitare / Sunovrati u zaborav“, Editura Macarie, Țirgoviște, 2004). Volumul este salutat de poetul Cezar Ivănescu. Traducerea în limba sârbă este realizată de poezii Ileana Ursu și Vasile Barbu. Ileana Ursu locuiește la Novi Sad, este soția poetului sârb Milan Nenadici, trducând în 2000 în limba sârbă opera poetică a lui Mihai Eminescu.

Sunt autor și de cărți de publicistică, dar pe viitor va trebui să-mi ordonez și chiar să dau tiparului cărți de interviuri realizate de-a lungul anilor.

Cred că scrisul meu va rămâne, cândva, o dâră de lumină, o dâră de suflet privind un om care crede în poezie, în frumos. Va fi poate o surpriză frumoasă mai ales pentru cei ce nu mă cunosc.

Aș vrea să încalc regula dată de superba inițiativă a Asociației Scriitorilor Creștini de a edita volumul „Mărturisirea de credință literară“. Aș dori ca, în rândurile ce urmează, să vorbesc cât de puțin despre activitatea mea de editor. Conduc „Editura Macarie“ din Țirgoviște din 1993 până azi și am tipărit numeroase volume de poezie, proză, romane și în alte varii domenii. În cadrul colecției „Prima carte“ au debutat cu prioritate tineri și foarte tineri poeți din întreaga țară dar și dintre românii de lângă noi (Ucraina, Serbia și Muntenegru). În primăvara acestui an am lansat un volum de versuri și eseuri purtând semnătura elevei Smaranda Popescu din Țirgoviște. Elevă în clasa a IX-a din Țirgoviște. Smaranda Popescu a publicat atunci volumul „Ostatică a morții – viața“. O carte care aduce multă speranță în rândul celor mai tineri autori din țară. La începutul lunii aprilie a.c. am organizat prima ediție a Festivalului internațional de poezie „Gheorghe Tomozei“. Au fost prezenți autori din Țirgoviște, București și din regiunea Cernăuți (Republica Ucraina).

După ce tânăra poetă Smaranda Popescu a citit un grupaj de versuri incluse în volum, Viorel Patrichi mă întreabă în public: „Nu ești invidios când apar asemenea autori talentați?“ Am

mărturisit fără șovăire: „Nu! Când apar asemenea talente să ne bucurăm!” Da, să ne bucurăm. Eforturile mele ca editor n-au fost în zadar: cu cât sunt mai multe cărți tipărite, cu atât vom da de lucru criticilor literari, cronicarilor. Vom putea descoperi pe cei care vor fi „schimbul de mâine” al celor afirmați azi.

E o bucurie imensă aceea de a face loc tinerilor autori să se afirme!

SUNT STRĂNEPOT AL LUI HOREA

Pr. Ioan Ionescu

M-am născut în noaptea de 14 spre 15 noiembrie 1915, în comuna Băbana din județul Argeș, la vreo 15 km spre apus de orașul Pitești, din părinți țărani săraci, Gherghina, neștiutoare de carte, dintr-o familie de 6 copii țărani săraci și Simion Isar, fost pădurar silvic în ocolul Cotmeana, timp de 18 ani.

Strămoșul nostru a fost Isar, frate mai mic al lui Horea din Albac, alături de care a luptat în revoluția din 1784-1785. După ce Horea a fost prins în pădurea Fereget, trădat de vărul său, pădurarul Gheorghe, pentru prețul de 30 de galbeni de aur pus pe capul lui Horea, care avea să moară într-un an după moartea lui Horea, și el și soția lui și copiii lui, ca un blestem. Isar împreună cu verii săi: Dumitru Băncilă și Gheorghe Diaconul s-au dus la Viena la împăratul Franz Iosif și au cerut ca cei închiși la Alba Iulia: Horea, Cloșca și Crișan (între timp el se spânzurase în închisoare) să fie judecați la Viena, nu de ungurii de la Alba Iulia, ceea ce li s-a aprobat. Acest act a fost păstrat în casa noastră până ce tatăl meu a plecat în războiul din 1916. După omorârea lui Horea și Cloșca pe roată, Isar și verii lui au adunat revoluționarii și au distrus Zlatna unde se afla armata și apoi au fugit peste munți, adăpostindu-se la mănăstirea Cotmeana din județul Argeș, unde se afla administrator un moț cunoscut care avea să-i împrădierească la marginea pădurii Cotmeana înspre miazăzi, în comuna de astăzi Băbana, tatăl meu, Simion, fiind a treia generație iar eu fiind a patra generație a lui Isar, care a lăsat ca testament copiilor săi, ca unul din generația lui să se facă preot și să revină în munții de unde a plecat și el și să se roage și să pomenească și pe ai lui care au fost omorâți de unguri, fără clopote, fără slujbă religioasă.

Acest testament al strămoșului Isar l-am îndeplinit și eu în 1942, când eram profesor de religie la liceul Cantemir din București. M-am dus la Mitropolia din Sibiu și am cerut să fiu preot în Munții Apuseni și am fost numit în comuna Blăjeni, satul Plai-Vulcan, unde am păstorit în 1943-1946. Aveam să ridic în muntele Vulcan o școală primară pentru locuitorii care erau mai toți analfabeți.

Din iunie 1946 aveam să vin în Curtea de Argeș, profesor de religie și limba română la Colegiul Militar. Din 1948, după reforma învățământului, am fost încadrat profesor de limba română la două școli de 7 ani, până în 1956 când am fost transferat la Craiova, consilier cultural la Mitropolia Olteniei. Din 1960, am trecut director la Seminarul Teologic liceal din Craiova. În acest timp am descoperit cetatea Palendava pe platoul cătunului Cârligei din comuna Bucovăț, peste Jiu, în dreapta, cea mai mare cetate dacogețică din Oltenia, necunoscută până atunci, pe care am prezentat-o în revista *Limba română* din 1968, pag. 517-520, în *Mitropolia Olteniei și în Permanențe autohtone și creștine românești*, ed. Universității din București, 2001.

În Craiova am fost numit membru al Societății de istorie, membru al Asociației slavistilor din România și membru al Societății numismatice.

În 1972, aveam să fiu transferat în București în postul de Inspector general patriarhal, până în 1975, trecut director la Seminarul teologic liceal de la Radu Vodă din București. Din 1971, am fost încadrat și ca preot la biserica Mărțișor din București, până în 2004 când am fost pensionat pentru limită de vârstă și trecut preot îmbisericit.

În acest timp am participat și eu la opt congrese internaționale, cu comunicări în limba franceză la 7 congrese, comunicările în limba franceză fiindu-mi distribuite mai la toate academiile internaționale, fiind astfel și eu un nume în cultura internațională, cinstindu-mi biserica și patria care m-a născut.

În 27 septembrie 2005, aveam bucuria să mi se ofere și mie de către dl. Artur Silvestri, *Diploma de excelență a Asociației Române pentru Patrimoniul*, în semn de recunoștință obștească pentru activitatea de cercetător în domeniul istoriei bisericești și a culturii române vechi.

La vârsta nongenară pe care o am în prezent (2005), mă întreb și eu în mod firesc: unde merg?

Mântuitorului ne spune:

„Eu sunt lumina lumii. Cei ce-Mi urmează Mie, nu va umbla prin întunerec, ci va avea lumina vieții” (Ioan, 8, 12).

Ca preot, din 8 septembrie 1942, mă străduiesc și eu, câte zile îmi va dărui bunul Dumnezeu, să urmez lumina lui Hristos și să port și eu, în lume, lumina lui Hristos!

26.X.2005

București

MĂRTURISIRE DE SCRITOR

Dumitru Bălăeț

Stimate D-le Silvestri,

Vă mulțumesc că v-ați gândit și la mine pentru a constitui acel „tablou de istorie literară” atât de necesar de lăsat mărturie viitorului incert care se formează, cu toate incertitudinile lui, chiar azi.

Ne aflăm, după câte-mi dau seama, într-o ruptură de generații (mă refer, în special, la literatura română), ruptură foarte gravă pentru viitorul acestei țări. Pierderea de identitate crește pe zi ce trece și e din ce în ce mai greu de închipuit cum se va putea regăsi ideea de continuitate atât de necesară în albiile acestei literaturi, care, oricât de modestă, zic unii c-ar fi fost, ea a dat seamă, de-a lungul secolelor, de „creșterea limbii românești și a patriei cinstire”.

În aceste condiții, ce ne rămâne nouă de făcut? Evident, lecții la alții nu putem da, căci ar fi fastidios și inutil. Putem lăsa însă mărturie de ce am scris și ce-am vrut să realizăm, fiecare în parte. Mărturia e bună pentru că e *mărturisire*, adică *sposedanie în fața lui Dumnezeu și a ta însuși*.

De aceea cred că inițiativa d-tale e binevenită. Scriu, dacă îmi dau bine seama, pentru a mă elibera de o povară. Fiecare carte (din cele aproape 40 pe care le-am publicat, indiferent că au fost de poezie, proză, eseistică, ediții critice), s-a constituit pentru mine într-o povară interioară, care mi-a apăsat nervii, dar, totodată, mi-a umplut de fericire sufletul. Asta m-a ajutat foarte mult să depășesc momentele inerente de criză de după apariție. M-am mulțumit cu

cît mi-a dat Dumnezeu din recunoașterea sau nerecunoașterea contemporanilor.

Am știut, sau, mai bine zis, am simțit că o operă nu se constituie dintr-o singură carte și că, după eliberarea de povara uneia, trebuia să mă aștept la o altă povară și mai grea și mai încărcată de fericire personală. Astfel au trecut peste 40 de ani de activitate literară intabulată, cum s-ar zice. Am debutat în revista „Luceafărul” în 1960, dar frământările mele literare sunt mai vechi. Ele vizează a doua jumătate a deceniului cel negru al anilor 50, când generația tânără de la „filologia” din București, unde mă aflam, în contact din ce în ce mai sporit cu „școala literară” de la Șosea, regăsea în jurul profesorului Tudor Vianu marea tradiție a literaturii române dintre cele două războaie, precum și cunoștințe vaste, atît de necesare din domeniul literaturii universale.

Nu a fost ușor să ne debarasăm de limbajul de lemn al debaterilor ideologice oficiale în jurul așa-zisului „realism socialist” și a „eroului pozitiv de tip nou”. Dar Vianu, cu marele lui tact pedagogic, ne-a ajutat mult în această privință. Revelator pentru generația noastră, a anilor 60, a fost scînteia de geniu a lui Nicolae Labiș, și mai ales ne-a zguduit moartea lui prematură în toamna anului 1956. **„Lupta cu inerția”** a devenit emblema noastră și a marcat evoluția literaturii noastre pînă către finalul secolului XX. Cîți am mai rămas din generația anilor 60-70, cred că stăm sub semnul aceleași lupte și astăzi, de asumare gravă, tragică, a existenței și de răspundere în „idee” și în fața lumii. Distincția noastră principală și principială se face atît față de generația anterioară, a lui Beniuc, Deșliu, E. Jebeleanu, Maria Banuș, Nina Cassian ș. a. pe linia unei creații literare esențializate și fără tematism împrumutat ideologic, cît și față de generația următoare, formată în jurul anilor 80 și dezvoltată ulterior, în spirit ironic față de tot ce există, cu discursul dezarticulat în spiritul absurdului față de propria noastră tradiție. Era firesc ca evoluția generației 60 să se producă pe linia accentuării elementului național, regăsit în continuitatea marii literaturi românești dintre cele două războaie mondiale. Pe acest fond a apărut ceea ce s-a numit în disputele literare ale anilor 80, *protocronism*. Orice cultură a lumii, cît de cît originală, cuprinde în sine elemente de protocronism față de alte culturi. Protocronismul și originalitatea sunt ca doi frați siamezi, ca două fețe ale uneia și aceleași melodii. Protocronismul intră, trebuie să intre, ca

problemă teoretică generală, în filosofia culturilor, încît nu înțeleg de ce adversarii protocronismului pun atîta înverșunare încît pretind ștergerea oficială din cultura noastră a acestei noțiuni. O vină, în această privință, o au și protocroniștii înșiși, care, după evenimentele din decembrie 1989, s-au dispersat, fără să poată reface unitatea curentului creat anterior și să editeze măcar o revistă literară care să le promoveze ideile și valorile. Ar fi, după opinia mea, principala datorie a protocroniștilor rămași încă în viață față de viitorul propriei noastre literaturi. Ea ar redeschide o *via magna* către disputa creatoare de valori care a existat între „moderniștii” și „tradiționaliștii” dintre cele două războaie mondiale și ne-ar înscrie viitorul literar în albiile lui firești de dezvoltare seculară.

Îmi iubesc toate cărțile căci în fiecare am pus mult, foarte mult din propria mea viață. Dar între toate, e un copil răsfățat al gândirii mele, și acela e *Trophonius*. Cred că el mă reprezintă mai bine în fața viitorului fiindcă reconstituie o parabolă a conștiinței umane contemporane pe baza unui mit traco-elen străvechi. Faptul că acest mit era secundar și puțin cunoscut mi-a permis să-l mulez mai bine pe propria mea gândire cu privire la existența universală, la viață și moarte, la locul omului în structurile cunoașterii și comunicării. A constitui o structură epică mi-a fost cel mai greu, structură care să poată susține în adâncimi o structură lirică și alta filosofică. Acum, după douăzeci și ceva de ani de la constituirea acelu poem, constat deplina lui actualitate. Este și motivul pentru care Trophonius constituie miezul unei antologii de autor care să mă reprezinte în fața viitorului.

Iată, deci, în câteva cuvinte, mărturisirea mea de scriitor. Sper ca ea să-și găsească un loc al ei în antologia pe care vreți să o constituiți. Calde mulțumiri.

AGE QUOD AGIS

George Roca

Am început să scriu de când eram la școala primară. Poate această meteahnă mi se trage de la admirația pe care o aveam față de fosta mea vecină, Doina Coman (alias Ana Blandiana) din Oradea. Surorile Coman, Doina și Geta, locuiau în clădirea lipită de-a noastră, ele la numărul 10, noi la 12, pe faimoasa Uri Utca,

cum se numea în aceea vreme, adică „strada domnească” în limba maghiară, mai apoi numită „Josef Atilla”, „Porțile de Fier”, iar în prezent strada Roman Ciorogariu. Cu Doina și cu Geta am fost și colegi de școală, la faimoasa „Oltea Doamna”. Țin minte că prin 1959, tata revenind acasă dintr-o deplasare de la Cluj scoate un ziar din geantă. Îmi arată ceva care m-a marcat, mai apoi, pentru toată viața. Era acolo în „Tribuna” (de Cluj), o poezie numită parcă „Originalitate”, semnată de Doina Coman. Tata mi-a dat o explicație: autoarea era vecina noastră, Doina, fata preotului Coman. A folosit multe elogii și cuvinte de laudă la adresa viitoarei poete. Atunci m-am ambiționat și am început să scriu și eu pe ascuns câte un catren, câte o poezioară... Vroiam să o imit pe Doina! Speram că într-o zi voi avea și eu o poezie publicată și voi deveni cunoscut. Într-o zi, tot tata, după ce a găsit într-un caiet „producțiile-mi literare”, îmi spune cu blândețe: „sunt bune... dar mai trebuie să le repari pe ici pe colo, să te ții de rimă, de ritm și de măsură, adică să faci bine ce faci...!”. Și astfel am început să îmi șlefuiesc lucrările, să mi le sofistic încercând „să fac bine ce fac”. Mai târziu, când eram student la Filologie, mi-am găsit și un slogan pe această temă, un dicton latin, „Age Quod Agis”, adică „Fă (bine) ce faci!”. Am început să studiez, să mă ocup mai minuțios de studiul limbii și literaturii române, de stilistică, de exprimare, să frecventez diferite grupări și cenacluri literare din Oradea și mai apoi din București, unde m-am mutat mai târziu. Am avut modele vii scrierile lui Eminescu, Labiș, Blaga, Goga, Arghezi, Paraschivescu, Stănescu, Creangă, Istrati, Eugen Barbu, Radu Tudoran, Sadoveanu, dar și ale scriitorilor străini de alde Balzac, Cehov, Kafka, Twain, Dreiser, Galsworthy, Esenin, Orwell, Shakespeare, Khayyam, Eco, Coelho și mulți, mulți alții.

Primele roade? Mi s-a publicat câte ceva, pe ici pe colo, de la revista „Rebus” (sic!) la „Viața Militară”, de la „Viața Studentească” și „Flacăra” din București, până la „Crișana” din Oradea. Apoi am făcut, o vreme, o pauză de scris destul de substanțială, timp în care m-am (stră)mutat în Australia. Am cărat cu mine, ca mai toți românii emigranți, valize pline de cărți românești. Vroiam să mă înconjur de o mică Românie... literară, pentru a nu fi chiar atât de singur printre străini, pentru a nu uita de unde am plecat, de prieteni, de strămoși, de limbă, de cultura mea națională. Cărțile

m-au ajutat să suport mai bine dezrădăcinarea și m-au făcut să îmi reiau meteahna scrisului. În 1989, când mi s-a născut băiatul, am încercat să compun și să-i dedic diferite poezioare comice și laudative. Soția mea, mă persifla râzând de mine tot în versuri: „Taticul Georgel/ S-a scrântit nițel/ Scrie poezii/ Talente târzii“. Apoi au venit revoluția și schimbările majore din România. Atunci, mulți au fost aceia care au pus mâna pe stilou și au început să scrie poezii cu mesaj, texte de protest și comentarii politice. Și noi, cei aflați în afara granițelor perimetrului național, am încercat să ne aducem aportul la literatura țării de unde am plecat, la cultura acesteia. Prima mea lucrare a fost „*Însemnele statului român contemporan*“. Am simțit atunci că sunt obligat, că trebuie să fac cunoscut conaționalilor mei aflați în străinătate importanța acestor simboluri. Cu toate că, aici, la Antipozi, nu am avut la îndemână prea multe informații bibliografice, lucrarea a fost destul de consistentă și bine primită de cititori. A fost publicată în câteva reviste românești și mai târziu, grație internetului, a ajuns să fie cunoscută și celor din afara Australiei. Prinzând curaj, am început să scriu de toate, abordând diferite genuri precum poezie, jurnalistică, eseu, studii, comentarii, critică literară, note de călătorie, povești și literatură pentru copii. Numărul acestor producții personale a depășit peste o sută ca număr, fiind tipărite în peste 50 de publicații românești de pe trei continente.

Pentru a ne perfecționa „uneltele scrisului“ este nevoie de a se ține seama de mai multe reguli. Să citim cât mai mult, să învățăm de la alții (cu precădere de la specialiști ai scrisului), să comparăm, să analizăm, să ne perfecționăm stilul și vocabularul limbii în care ne exprimăm. Aș putea zice că am învățat mai multă limbă și literatură română de când sunt în Australia decât am acumulat pe parcursul anilor de școală din România. Acolo era o necesitate, aici o fac din plăcere!

Ori unde ne-am afla pe planeta Pământ, suntem într-o oarecare măsură răspunzători de promovarea, conservarea și salvarea limbii romane. Nu o facem numai noi, românii, ci oricare alt popor civilizată. Limba scrisă ține de un patrimoniu național, patrimoniu care se păstrează în biblioteci și se transmite generațiilor viitoare. Că nu degeaba spunea marele poet latin Vergiliu, în lucrarea sa

„Bucolica“: „Carpent tua poma nepotes“ – adică, nepoții tăi vor culege roadele. Prin acest enunț se înțelege că omul nu trebuie să se gândească numai la prezent, ci trebuie să lase ceva generațiilor ce vor urma. Toți românii sunt coproprietari ai limbii române! A-ți uita limba, sau a încerca să o uiți, a o da la o parte, a o înlocui definitiv cu alta, este o trădare, un afront adus strămoșilor și substanței noastre naționale.

Scrierea literară presupune un meșteșug al cuvintelor, care se bazează nu numai pe talent, ci și pe studiu. Și apoi, imboldul de a mai scrie, de a mai produce literatură, ți-l dă și bucuria publicării producțiilor personale, bucuria de a-ți face cunoscute ideile și simțămintele și bucuria creată de aprecierile cititorilor. Atunci îți vine să nu te mai oprești, de parcă ai vrea să faci cât mai mulți oameni fericiți cu scrierile tale.

Pentru cine scriu? Pentru mine imi primul rând! Îmi place să îmi citesc și recitesc lucrarea, să o admir, să o critic, să o cresc ca pe un copil drag și abia apoi să o prezint cititorilor mei. Aștept reacțiile acestora, care nu sunt întotdeauna laudative ci chiar critice uneori. Și astfel simt că trăiesc, că pot să comunic cu lumea, că pot să fac cunoscut ceea ce simt, ce gandesc, că pot să fac ceva util pentru oameni.

Cum scriu? Caut să mă supun unor reguli învățate cu timpul. Caut în ceea ce scriu să fiu corect, sobru, dar binevoitor – optimist chiar – să am un echilibru în prezentarea faptelor, să mă informez cât mai bine consultând cât mai multe izvoare bibliografice, să nu devin monoton, adică să scriu lucrări diferite ca tematică, ca stil și ca producție literară. Caut să fiu patriot, dar nu extremist, să promovez limba română, dar să nu marginalizez cultura altor popoare. Doresc să îmi influențez cititorul în a gândi benefic, prezentându-i lucrări care îl liniștesc, îl bucură și îl fac cointeresat.

Despre ce scriu? Despre ceea ce cunosc și știu! Cultiv idei și prezint cititorului fapte care mă frământă și pe mine, fapte care mă fac să îmi pun întrebări, sau fapte care îmi prezintă un interes deosebit. Dar nu zic că nu am și hobby-uri, plăceri sau bucurii care aș dori să le exprim în scris. Îmi place mult literatura pentru copii – mă refer la cea de calitate – literatură care a început să fie pe cale de dispariție, nu numai la noi în țară ci și mai peste tot în lume. Oamenii nu mai au timp de a avea grijă de bucuria tradițională a copilăriei, ci caută să-și implice copiii cât mai mult în lucruri așa-

zise „serioase“, dându-i (sau abandonându-i) pe „mâna“ computerelor. Aceștia își pierd astfel candoarea, zâmbetul și inocența, devenind irascibili, violenți și adicți virtuali!

Se știe că cei mai buni scriitori sunt cititori vorace. Ei nu numai că citesc orice le cade în mână, dar și analizează în amănunțime ceea ce citesc. În urmă cu câțiva ani, aflându-mă în România la un „târg de carte“, un cunoscut scriitor contemporan îmi spunea că el citește ziarul și pe cant! Și l-am crezut! Avea o vastă cultură generală, fiind comparat de colegi cu o adevărată enciclopedie ambulăntă. Din această cauză lucrările sale atrageau și erau foarte citite.

Din ce curent literar, „școală“, grupare, direcție, credeți că aș putea face parte? După câte știu, un curent literar este o mișcare literară aparținând unei anumite perioade istorice și reunind scriitori care împărtășesc principii estetice similare. Fiind departe de România, nu mă pot implica întrutotul în șabloanele clasice, contemporane, sau la moda și nici nu sunt atât de curajos precum Tristan Tzara sau Florentin Smaradache să-mi inventez propriu-mi curent sau mișcare, precum dadaismul sau paradoxismul. Practic sobrietea și buna-cuviință, dar și ghiduşismul și parodia. Sunt influențat totuși puțin de realism, de nonconformism, de modernism, dar cel mai bine mă definesc printr-o apartenență la *mișcarea naivo-optimistă* (există oare?), mișcare ai caror membrii văd întotdeauna paharul pe jumătate plin!

Sydney, Australia
19 februarie 2006

INTRAREA HOTĂRĂTĂ ÎN LUCRARE

A.I. Brumaru

Sunt întrebat, când și când, pentru cine scriu, din ce „curent“ ori „grupare“ aș face parte, care sunt spiritele, personalitățile creatoare ce m-au călăuzit cu precădere. Dar despre toate acestea nu eu sunt cel chemat, mai întâi, să dau seama. Sunt îndrumat și scriu, cel puțin așa cred, în duhul timpului. Dar scrierea mea cea mai îndrăgită pe care ar îngădui-o, nesilit, viitorimea? Aci nu m-aș feri să amintesc *Ființă și Loc* (1990) și *Despre Ființa Românească* (2001), primele două părți ale unei trilogii căreia-i va urma, fiind și ea încheiată mai de mult (prin anii 80), *Ființa muzicală*, încă

netipărită; țin totuși în egală măsură – acum îndurând și porunca inimii – la *Pariul cu legenda* sau *Viața lui Petre Țuțea* așa cum a fost ea, o carte din 1995 despre marele gânditor creștin, în preajma căruia m-am bucurat să stau un răstimp, în tinerețe.

Spre a-mi lămuri însă de unde vin și unde mă duc aş relua și în această destăinuire ce am zis în *Despre Ființa Românească* drept răspuns la întrebarea de nu sunt cumva neoherderian, situându-mă în consecință „la dreapta”. Sunt: pentru că nu e oare încă nevoie, la noi, de apropierea cât mai deplină a valorilor naționale blocate sub regimul bolșevic („cultura” aceea „de stânga”, sinistra cultură a socialismului real)? E vorba prin urmare, cum cred, de dezbaterea în continuare a ideii specificului național, a diferenței, care (recunoaște astăzi orișicine) a avut un rol important în constituirea statului național unitar român și, mai recent, în prăbușirea și la noi (precum în tot Răsăritul) a comunismului antinațional. O idee veghind încă, prin putințele ei, la neconținută desfacere a acestuia, bolșevismul fiind prin definiție incompatibil cu spiritul neamurilor. Așadar, a căuta instancabil în ființarea românească înseamnă deopotrivă a demonstra (Constantin Noica – și el „herderianul” – a făcut-o magistral în cărțile sale, la vârf cu *De dignitate Europae*) că românii sunt eidetic europeni, că România e perfect integrabilă Europei.

Există și la români o percepție critică, întinsă uneori – ca să zic așa, curat evropenește – până la deconstructivism: de la școala maioresciană și posteritatea acesteia, la P.P.Negulescu și Mircea Florian (pe de o parte), și la Emil Cioran („văduvl și inconsolatul” nervalian), pe de alta. E adevărat că mai des românii se așează (precum și alții, de aiurea) la extreme: sau amărăciunea de soarta ingrată a culturilor tinere, sau jalea aceea a cronicarilor cominați de sabie, sau (acum la cei din latura opusă) encomioanele nesfârșite menite alcătuirii de ficțiuni etnografice – riscând însă, toate, automarginalizarea „tribalistă”. Sigur că vom fi fiind – poate că astăzi mai mult decât oricând – o populație de cicatrici, ori (cum s-a mai spus) o sumă de sedimente traumatiche, memoria noastră colectivă e încă nerăzburată, culpabilitatea încă ne roade, neîmplinirile ne apasă, refulările ne sunt mari, ele dor – însă, iată, nu numai semnele neopririi răului sunt călăuzele acestui neam; se vor fi gășind în români și puterile bune. Deznădejdea trebuie și poate fi nu doar împăcată, ci și stăpănită, peste ea românul aprinde numai

lumânările? Dacă există un *rău românesc*, așa cum s-a afirmat adesea, atunci exorcizarea lui nu e defel doar o nevoită măsurată cu veacurile, dar e intrarea hotărâtă în lucrare. Vom fi având și noi – ca și alții – un loc și un timp ale mântuirii.

ÎMI PLECE SĂ SCRIU DESPRE ORICE ȘI ORICUM

Marcel Crihană

Scriu pentru că-mi place să cred (și câteodată să și constat) că, în fiecare carte pe care o tipăresc, cititorii mei (în primul rând elevi, studenți și profesori de limba și literatura română) găsesc răspuns la unele din întrebările pe care și le pun cu privire la existența de zi cu zi și la rostul literaturii (al creației, dar și al textelor critice) în viața lor. Oricum, ca să săvârșesc un truism, mărturisesc că nu pot trăi fără să scriu ori să citesc nici măcar o zi.

Scriu și pentru mine, bineînțeles, ca orice scriitor, un text (un articol, o carte etc.) fiind dovada că am înțeles câteva din tainele Cuvântului și am reușit să comunic unele din aceste taine și celorlalți. Scriu, însă, și pentru semenii mei (*mes semblables, mes frères*) cărora literatura le pune la îndemână adevăruri ce vin dintr-o mulțime de lumi închipuite, singurele în care nici o armonie nu este imposibilă.

Sunt – pe rând ori în același timp – clasic, romantic, realist și simbolist, însă nu-mi bat capul cu „orientări” ori „programe” de vreun fel oarecare. Îmi place să fiu liber, să scriu despre orice și oricum, având numai grija ca măcar în parte ideile și formele pe care le mânuiesc să convingă valoric cât mai multă lume.

Pentru critica și istoria literară – Șerban Cioculescu, Constantin Ciopraga și Albert Thibaudet, pe de o parte, Perpessicius și Anatole France, pe de alta. De la cei dintâi am deprins rigoarea judecăților de valoare, de la ultimii doi – atenția la nuanță. Profesorul meu de literatură din facultate, Constantin Ciopraga, mi-a adus totdeauna aminte de vorba populară care spune „să măsoari de zece ori până să tai o dată” (pe care însă, din nefericire, nu am fost în stare s-o respect de fiecare dată). Alt profesor al meu, căruia îi

datorez atâtea, Al. Husar, mi-a făcut familiar un domeniu în genere arid, teoria literaturii, de care mă simt din zi în zi tot mai aproape.

Pentru lingvistică – fiindcă am scris și cărți cerute de această disciplină – Iorgu Iordan, Al. Graur și Corneliu Dimitriu. Toată viața am încercat să le semăn, să aduc lămuriri, adică, în materie de limbă literară și artistică...

Din anul 1988 până în prezent, am publicat peste 40 de cărți, unele de critică și istorie literară, altele de lingvistică. Acestea trebuie să le adaug un volum de rondeluri și unul de triolete. Nu am o singură carte care să fie „cea mai importantă”, ci mai multe, cel puțin trei: *Vers și Poezie* (2003), carte de „teorie literară”, *Opera lui Perpessicius* (2001), la origine teza mea de doctorat, și *Literatura română, III. Epoca Alecsandri* (2005), lucrare cu unele elemente noi de interpretare a operei scriitorilor pașoptiști. Aceasta din urmă, cred, totuși, că „va învia” în viitor, va fi considerată, probabil, cartea care „dă seamă”, cum zicea un cronicar din vechime, de talentul și capacitatea mea de a înțelege și transmite arta cuvântului.

Pe baza a ceea ce am scris până azi, cred că sunt ceva mai mult decât un „profesor care se ocupă și cu literatura”, cum m-au catalogat unii istorici literari. Nu mă găsesc nici în primele rânduri ale scriitorilor români, dar nici în ultimele. M-am „întrecut” nu o dată cu „liderii” disciplinelor din care mă revindic și nu am „ieșit” totdeauna pe locul al doilea – dar mai important a fost, de fiecare dată, să-mi depășesc continuu limitele proprii și să-mi împlinesc sau cel puțin să-mi „cresc” aptitudinile pe care mi le-am descoperit de a lungul anilor. Sunt, așadar, pe drumul meu, cu oarece constantă și cred că „e loc” și „e vreme” pentru oricine e dispus să încerce aceeași cale. În orice caz, în măsura în care aceasta are vreo importanță, privind pasiunea față de scrisul literar (al meu, al altora), nu am „rivali” cu nemiluita.

De unde vin? Dintr-un sat (pe nume Valea Mărului) în care cerul mângâie streșinile caselor nu numai cu privirea, iar sălciile de pe malul pârâului meu (Geru se numește) plâng zi și noapte pentru plecarea mea într-o lume în care Frumosul înflorește în fiecare an și rodește la un secol o dată. Unde mă duc? Nu știu și nici nu vreau să știu. Deasupra capetelor noastre este Cineva care poate răspunde exact la această întrebare... M-aș duce, totuși, bucuros, într-o lume în care să nu văd nici o ființă omenească neștiutoare de faptul că pâinea cea de toate zilele se câștigă numai cu sudoarea frunții...

2005

SCRISUL ESTE CREZUL MEU SFÂNT

Mariana Sperlea

Niciodată nu mi-am pus problema de ce scriu, scrisul constituind pentru mine o necesitate spirituală, o necesitate care, parcă, mă devora, simțind astfel dorința de a mă descătușa, de a mă reculege și de a mă deconecta sufletește. Scriu pentru că simt că am ceva de spus și pentru a lăsa urmașilor mei o dâră a existenței mele, pe care posteritatea o va judeca: „și nu averi ce-s trecătoare/ urmașilor le dăruiesc,/ ci pentru vremuri viitoare,/ semne ce de trecut vorbesc.“ Și mai scriu, totodată, pentru a crea ceva frumos, de care să se bucure cititorul, căruia doresc să-i fericesc existența și să-l fac să uite, pentru o clipă, multiplele griji cotidiene. Scriu cu dragostea și respectul pentru cititorul meu iubitor de poezie și, în general, iubitor de frumos.

Scriu când sunt tristă, scriu când sunt fericită, scriu când văd în jurul meu suferință, scriu pentru că scrisul este crezul meu sfânt iar pagina albă este confesorul meu cel mai sincer.

Nu cred în curente, școli literare, cred în cuvântul bine scris, cred în autorii adevărați de la care am ce învăța și mai cred într-o decizie corectă a timpului care va ști să cearnă valorile: „Piere cerul, piere-Olimpul,/ Arta, doar, o cerne timpul.“. Sunt ancorată în viața *Societății Literar-Artistice „Sorin Titel“* din Banat, în care m-am format și pe care, alături de colegii mei, căutăm s-o menținem viabilă, iar prin revista „*Eminescu*“ din cadrul societății, încercăm să punem în valoare condee de talent, respinse cu obstinație de așa-zisele curente elitiste. Curentul literar căruia îi slujesc este cel tradiționalist, ancorat în realitatea românească.

Îndrăznesc să sper că majoritatea cărților pe care le-am editat până în prezent, poartă blazonul de „carte bună“. E adevărat că totdeauna există o carte-două de care te simți mai atașat. Aș enumera printre altele: „*Puntea copilăriei*“ carte premiată la concursul internațional „Camil Petrescu“, socotind-o poate o carte educativă, plăcută la lectură și plină de învățăminte pentru școlari.

„*Destine de ceară*“, așa cum au cotate-o criticii, este o carte ce mă definește, mă reprezintă și în care „am ars/ precum un rug în lupta vieții/ și-am suspinat ca Prometeu în lanțuri/ dar am lăsat răboj pe zorii dimineții/ că voi renaște-n pomii/ și-n mugurii din ram.“

Cine sunt?!

„Sunt rod al întrupărilor celeste/ Între pământ/ Și soarele cel sfânt“ pentru că numai prin harul pe care bunul Dumnezeu l-a pogorât asupra mea pot adăuga: „ce sunt eu?/ floare de lut./sunt strigătul durerii si-al speranței/ când țeș cuvintele într-un poem./ ce sunt eu?/ un recviem.“ Mă întreb cine sunt eu ca scriitor și nu îndraznesc nici să scriu , nici să rostesc acest mare cuvânt, socotindu-mă un modest modelator de cuvinte frumoase, încercând, alături de confrății mei, scriitorii, să aduc o oază de liniște, bucurie și speranță cititorilor mei, cărora le închin visele și idealurile mele.

În drumul lung, drag, dar și spinos al scrisului i-am avut ca modele pe Eminescu, Goga, Coșbuc, dar și pe Nichita Stănescu, Blaga, Sorescu și nu în ultimul rând pe Baudelaire, Rainer Maria Rilke, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale și mulți, foarte mulți poeți care mi-au fost mentori spirituali și pe care i-am prețuit în mod deosebit.

Nu cred că în creația mea am fost influențată de cineva anume dintre poeții enumerați, am căutat intotdeauna să am propriul traseu și stil și cred că am reușit.

Pentru că am avut fericita bucurie de a veni din înmiresmata pădure a marelui Zaharia Stancu, iar destinul m-a purtat departe de locurile natale, am traversat câmpia Banatului devenind fiica acestor meleaguri unde mi-am realizat visele și m-am desavârșit ca om, rămânând cu dorința ca „la apus de ziuă“ să mă întorc acolo de unde am purces în viață, la izvoarele cristaline ale puiului de căprioară, din fremătătoarea pădure a lui Zaharia Stancu, acolo unde am lăsat o parte din visele copilăriei mele.

SEAMĂ DE ÎNȚELEPCIUNE ȘI NEBUNIA LUMII VOM DA

Calistrat Costin

„Scriu pentru mine și pentru semenii mei, pentru azi dar și pentru ieri și pentru mâine. De ce scriu? Scriu pentru că e ceva în viața aceasta ce ar trebui să fie altfel; și nu e... Scriu pentru ca moartea lui pare a nu fi, totuși, încheierea acestei aventuri cu numele de viață! Scriu pentru că aș vrea să cred că există un Dumnezeu

care nu ne-a uitat chiar de tot aici la cheremul acestei lumi ce parcă uită mereu că amăgire și fum e totul... Scriu pentru că unii oameni sunt răi și alții sunt buni, și aș vrea ca să nu mai existe răutate, ură, hoție, necinste, vânzare de frate și alte asemenea pe pământ... Scriu pentru că mă simt oarecum făcând parte din taina acestui univers, el însuși taină a tainelor... Mai scriu pentru a smulge cetitorului un zâmbet, un oftat, o nădejde, o bucurie, pentru a-l pune pe gânduri puțin, știutor cât de scumpă și rară e o rază de lumină în vremile de apăsătoare întunecime... Scriu pentru că am, personal, o nedumerire: Încă mă ntreb cu ce a greșit umanitatea, cu ce și-n fața cui? Prea multă vrajbă și zânanie, prea multă încrâncenare, prea multe lucruri se întâmplă și foarte multe nu! Ceva e fals și fără noimă, ceva n-ajunge, ceva e amăgire, ceva s-ar cuveni și alte nenumărate nu, e parcă o eroare în toate ale noastre, ai zice că pământul, soarele și stelele s-au înțeles ca să ne piardă, încă mă-ntreb ca ultimul netrebnic cu ce a greșit, cu ce umanitatea noastră!...

În fine, cu modestie și umilitate, pe urmele marilor purtători de cântec (divinul Eminescu, romanticii germani, seducătorii franțuji, fascinantul Shakespeare ș.a.m.d.) socot că problema poeziei e una foarte serioasă și iată de ce: A venit timpul, în sfârșit, când nu prin texte sublime (sublimul – nevinovata omenească eroare), nu prin hârtii mângălite superb, grafic, caligrafic, pornografic, ideografic, politic, apolitic, criptografic, da, nu prin hârtie noi, poeții adevărați (adevărul, ce teroare!) să dăm seama de înțelepciunea și, vai, nebunia lumii! Dar adevărul ce-i? Ei bine, adevărul este ceva cu care toată lumea este de acord, ori dezacord (biata noastră lume!) Dar totuși ce-i adevărul, oameni buni? Un răspuns: adevărul este numărul de aur care număr nu are nici o legătură cu numărul crimelor perfecte și imperfecte săvârșite clipă de clipă în istorie; cât despre aur (aurul din numărul de aur) el nu este metalul atârând la gâtul și pe etichetele aleșilor aceleiași istorii a îmbuibării mondiale (și tu, sărmane, viitor de aur, ce demult ai fost!)... Seamă de înțelepciunea și nebunia lumii vom da, de azi înainte, prin însăși înțelepciunea și nebunia personală, a noastră, a celor mai crezând în lucruri sfinte, înțelepciune și nebunie ce nu se vor mai scrie pe coli și pe tice de hârtie, pentru că poezia se va citi la sursă, adică la sânge, la disperare, la glasurile cele mai dureroase (ah, și umorul, să nu uităm umorul, cât doare umorul!). Poezia se va dispensa de cuvintele

frumoasele și strivitoarele cuvinte ale frumoasei și strivitoarei noastre umanități, da, poezia nu va mai fi o afacere lexicală, necum alte afaceri, ea nu va mai sluji (că a făcut sluj destul!) nimănui și la nimic, nu, ea nu va mai sluji nici în catedrale, nici pe tirani, nu se va mai prostitua în piețele publice, nu va mai slugări nici pe altruistii de paradă, nu va mai folosi nici pentru pansat răni istorice, nici pentru aleluia, nici pentru *gaudeamus igitur*, nici pentru librete de operă, operete, oratorii sau la alte manifestări gen „trei lulele, trei surcele“! Mi-e limpede: poezia a devenit o foarte serioasă chestiune (întrebare și răspuns!) de ordin personal, un fel de sperietoare de alungat ciorile din lanul sfânt, lanul la marginea căruia a fost omorât Pitagora, poetul de geniu, vreau să zic „adevărat“, care, și el, a dat seama de înțelepciunea, și nebunia lumii altfel decât prin cuvinte! Pitagora a fost omorât, trăiască Pitagora! Trăiască poezia (Ah, ah, ah, dar problema poeziei, a-nțelepciunii și a nebuniei, să fim serioși, nu-i chiar atât de simplă...). Pentru toate pricinile de mai sus mă socotesc un ghebos desăvârșit: Am trăit o viață de om aproape, ca un inocent, mi-am zis că trebuie să fiu cuminte, decent (am fost învățat să trăiesc astfel!), să nu pice pe capul meu cine știe ce măgăreață! Istoria, leneșă, a curs măloasă pe lângă mine, precum se prelinge neantul printre precepte divine, m-am lăfăit în așternuturi și albe și murdare, precum regele porc, preafericitul, în tău, uitând și de dumnezeu și de dracul, și de eden și de hău, nici credincios, nici ateu, una peste alta, nebun înțelept, acesta am fost eu (sau doar mi s-a părut!). Dintr-o dată, când cică lumea a scăpat de un soi trăsnet de aiuritoare dictatură, am priceput miezul de foc al cuvântului „ură“ (că-n tâmpenia mea idealistă, deh, umanistă, începusem a iubi de-a valma pe toți hoții și netoții!), drept pentru care, în clipa de față, încerc să mă fac din ce în ce mai uitat și mai nevăzut, să nu bage de seamă iscodacii acestui parcă blestemat petic de pământ că și eu, ca și ei, sub cerul de stele am apărut și ca o buruiană folositoare am crescut! Cum necum însă, bine c-am trăit și eu cumva, am pătimit, că, ehei, și-n mine s-a rătăcit fărămă cât negru sub unghie de infinit, că-ntr-ăst chip și nu-ntr-altul ursitoarele, bunele nebunele, m-au pecetluit! Ce va să fie dincolo, în distracția de apoi, se va vedea la momentul potrivit, acu-i tardiv, inoperant, să dau ceasul înapoi doar-doar oi mai îndrepta câte ceva din rătăcirile de altădată! Un lucru e cert – în sinea mea de corp ceresc (fir de praf... – ce credeți!) simt c-am

atins perfecțiunea, sunt un ghebos desăvârșit... – lutul care sunt, a mirosit și el absolutul! Nu știu care din cărțile mele va învia în viitor, dar dacă ar fi să mi-pun în desagă ceva din trudele proprii la plecarea spre neant, m-aș gândi la selecția *Și totuși... nu se mișcă* (2002), la... *Restu-i otravă* (2004) la proza *Arșița* (1981), la volumele oarecum de umor *Umor la gura țevii* (2001) și *Umor cu dinți* (2005).

Cine sunt eu? Un om aproape ca toți oamenii... un moldovean... un iubitor de lucruri sfinte... un muritor... nu știu de unde vin (bănuiesc doar!) și nu știu încotro va fi să mă duc... Oricum, altă viață nu mi-aș mai dori, aceasta de aici îmi este foarte de ajuns...

TOT CEEA CE SUNT DATOREZ LUI DUMNEZEU ȘI CĂRȚILOR

Nicolae Murgu

Încep prin a vă mărturisi că invitația dumneavoastră mă onorează și încerc să-i dau curs.

Trăiesc într-o utopie care se numește ORAVIȚA, „centrul tuturor marginilor“, cum spunea, în glumă, regretatul Mircea Nedelciu. Mă simt legat de aceste meleaguri din pământul cărora am pornit în lume. Un teritoriu miraculos, dăruit de Dumnezeu o dată cu viața pe care o consider un privilegiu ce mă îndatorează în eternitate. Scriu din nevoia de comunicare, în această lume înstrăinată. O mărturisire fragilă că am fost, că sunt. Rătăcitori pe nesfârșitele întinderi ale sufletului nostru, uneori lăsămperate mesaje, asemeni acelor aflați pe nave în derivă. Sună patetic, dar este foarte aproape de ceea ce simt. Cred în cuvintele lui Borges: „cu toții scriem la aceeași carte, mai bine ori mai puțin bine“.

Cultural vorbind, mă consider moștenitor legitim a tot ce s-a scris. Pornind de la Biblie la Homer și până în zilele vieții mele. S-ar putea ca scrisul meu să fie doar un reflex al lecturilor, nu îmi dau seama. Tot ceea ce sunt dator eu lui Dumnezeu și cărților. Pentru că mă găsesc într-un moment de relativă sinceritate, recunosc că mai scriu și din dorința secretă de a comunica, peste vreme, cu nepoțica mea lulia.

Nu cred în grupări literare, curente, etc., eu cred în valorile perene, în marile personalități atemporal – transtemporale, în elita acestei lumi. Ca o consecință, nu mă revendic, literar vorbind, nimănuia și tuturor. De asemenea sînt împotriva oricărui gen de clasament. Nu voi pomeni nici un nume. Toți cei pe care, în jumătate de veac de lectură, am avut norocul să-i întîlnesc, se regăsesc în ceea ce numesc eu CARTE.

Scriu versuri (nu poezie) pentru că nu prea am „întindere epică”. Mai cred că poezia este o stare de frumusețe a sufletului mai presus de putința noastră de a o cuprinde în cuvînt. Este darul divin hărăzit celor aleși.

În încheiere, mărturisesc că scriu și pentru că am iubit și iubesc această viață, această lume. La urma urmelor, și acești oameni.

SPOVEDANIA MEA

Nicolae Danciu Petniceanu

Scriu din nevoia lăuntrică de-a învinge timpul prin eternizarea lui într-o operă literară; doar scrisul, fotografia și filmul, desenul, grafica și pictura sunt mijloacele tradiționale la îndemîna omului de-a eterniza clipa, de-a o immortaliza și conserva pentru posteritate.

Scriu pentru cititorul anonim aflat sub vicisitudinile vremii, încerc să-l fac să uite o clipă, două, de-o supărare, de-o durere fizică sau morală, de-a drămui cu el o bucurie; scrisul meu să însemne pentru el o alinare, un „colț senin”, cuvîntul meu să-l înnobileze sufletește întru sublim.

Sunt adeptul curentului literar românesc „tradițional”, manifestat cu precădere în literatura română de condeie consacrate și rezistente în timp: Caragiale, Rebreanu, Voiculescu, Slavici, Sadoveanu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Marin Preda etc., prozatori viguroși cu opere literare în proză de-un real talent, disponibile să convertească sufletul întru frumosul autentic, grav și patetic.

„Școală”, „grupare literară” nu există, așa cum existau în perioada interbelică, mă refer în special în Banat, există eventual, după decembrie '89, găști literare constituite din condeie cosmopolite, care dezbat problematica „modernistă” și „postmodernistă” în

artă și cultură, privind peste Ocean, reglându-și ornicul după ceasul din Budapesta, Viena și Tel-Aviv. În atari împrejurări, am creat *Societatea literar-artistică „Sorin Titel” din Banat*, mentorul, prozatorul Sorin Titel, m-a ajutat să debutez în revista „Orizont” de la Timișoara, la recomandarea, motivată, a criticului literar Ovidiu Cotruș, nepotul de frate al poetului Aron Cotruș.

Societatea „Sorin Titel” din Banat și-a propus și a realizat în ședințele sale bilunare, din martie 1990 și până în prezent: medaliaoane literare (evocarea unor nume de prestigiu în literatura română), lecturi cu promovarea unor texte de valoare autentică.

Concursuri literare, șezători literare, simpozioane închinatelor scriitori precum: Mihai Eminescu, Camil Petrescu, Ioan Slavici, Virgil Birou, Petre Nemoianu, Gr. Iosif Nemoianu, Grigore Popiț, Ion Stoian-Udrea, Emilia Lungu-Puhallo, Damian Ureche etc. Acestor scriitori precum și altora am confecționat, montat și dezvelit cu ritual creștin plăci comemorative pe casele și edificiile legate de numele lor, în felul acesta am sădit în sufletul membrilor societății noastre, și nu numai ai societății, cultul eternizării și al dragostei față de înaintași, contrabalasând tendința unor confrăți de-a discreditat numele unor mari scriitori (vezi revista „Dilema”, director Andrei Pleșu, din februarie-martie 1998, în care Zigu Ornea și alții din „gașca” sa l-au batjocorit pe Mihai Eminescu).

Mi se cere să enumăr câțiva scriitori români și străini care au „pecetluit” creația mea literară. Gustul pentru frumosul artistic șocant mi-a fost modelat de Mihai Eminescu (poezia sa socială și naționalistă, „Împărat și proletar”, „Viața”, respectiv „Doina” și „La arme!”), Octavian Goga (volumul „Poezii”, premiat de Academia Română, în 1905, dar și „Mustul care fierbe”), apoi „Ion” al lui Rebreanu, nuvelele lui Vasile Voiculescu, „Moromeții” lui Preda, „Valsuri nobile și sentimentale” ale lui Sorin Titel, „Întunecarea” lui Cezar Petrescu, proza lui Panait Istrati și „Baltagul”, „Nicoară Potcoavă” și „Un om necăjit”, semnate de Mihail Sadoveanu, „Ceahlăul literaturii române”, potrivit zisei lui Eusebiu Camilar.

Din literatura străină mă opresc la câteva nume celebre: Imre Madách („Omul de aur” și „Tragedia omului”), Maxim Gorki („Azilul de noapte”, „Mama” și în special nuvelele sale), Victor Hugo („Mizerabili”), Dostoievski („Amintiri din casa morților”, „Frații Karamazov”, Mihail Solohov („Donul liniștit” și Soarta unui om”) apoi sârbul Ivo Andrici și rusul Serghei Esenin m-au tulburat cu realismul

lor îmbinat cu un romantism de cea mai bună calitate, având ca suport moral: un patetic umanism.

Despre cărțile mele mi-e greu să vorbesc, ele sunt nepoții și nepoatele mele, pe care nu le am! Îmi vor purta în cârcă numele atât cât vor putea. Întotdeauna întâiul copil îți rămâne, discret, mai aproape de suflet, de inima albastră! „*Apa de duminică*“ a fost cea dintâi carte a mea, la care am trudit vreme de două decenii, până a văzut lumina tiparului. S-a bucurat din partea criticii doar de cuvinte laudative la modul superlativ. N-a fost premiată, așa cum a fost volumul „*Peregrin prin Siberia*“, locul I, la un concurs internațional ce-a avut loc în Italia (Sicilia, 2003). Dar, rețineți: cartea cea mai dragă rămâne cea de pe urmă... Tot două decenii, poate chiar mai bine, am trudit la romanul „*Bigamul*“, care urmează să vadă lumina tiparului în 2006, când voi putea număra șapte decenii de viață biologică. Vom trăi și vom vedea...

Cine sunt eu? Un modest scrib, mă feresc de-a spune cuvântul magic „scriitor“! nu îndrăznesc, pentru a nu-i supăra pe: Eminescu, Caragiale, Slavici, Delavrancea, Vlahuță, Nichita Stănescu, Sorescu, Manolescu, Blandiana, Dinescu, Păunescu și mai ales pe Artur Silvestri, lângă cultura căruia greu poți rezista, greu poți găsi un loc liber!

De unde vin? Încotro mă duc? De unde poate veni feciorul unei spălătorese și al unui geambaș de cai, care a crescut caii altora? Vin din periferia vieții și mă întorc, acum, la vârsta senectuții, acolo de unde am purces în viață, într-o sâmbătă, legănat într-o copaie, sub un cuptor de cărămidă, din care curgea cenușa pe blana pisicilor. Dixi!

ANTEMERGĂTORUL

Antonia Iliescu

Trebuie să vă mărturisesc că am fost foarte onorată de propoziția pe care mi-ați făcut-o de a figura în paginile noii dumneavoastră publicații „Mărturisirea de credință literară“. Am fost plăcut luată prin surprindere dar, în același timp, puțin speriată de amploarea responsabilității pe care o implică un astfel de gest. Mi-am pus fireasca întrebare: „voi fi eu oare la înalțimea prestigioaselor creații literare care vor forma substanța acestei cărți“?

Vă rog ca mai întâi să primiți acest „antemergător“ care, în accepțiune norvegiană, este alter ego-ul ce ne anunță vizita, care să mă reprezinte. În ce privește *Mărturisirea de credință literară*, as începe-o cu:

„Eu nu sunt scriitor. Eu sunt doar un om care scrie, fiind supus capriciilor muzei. Sunt un adult care nu a părăsit niciodată țara copilăriei, dar care se joacă serios. Am o carte publicată (proză scurtă). Scriu din nevoia de a-mi limpezi gândurile, pentru a stabili contacte în forme convenabile cu o lume de care ne înstrăinăm, fără voia noastră. Scrisul – pentru mine – este uneori joc, alteori este revoltă, uneori este meditație și reflecție; de multe ori este o boală care – paradoxal – vindecă; este uimire, iritare și iertare, cutezanță și umilință, dar mai ales, este necesitate și datorie. Din punctul meu de vedere, a fi scriitor nu este o profesie, ci o consecință; a scrie este însă o datorie multiplă, ca un atom cu multiple valențe.

O primă valență ar fi datoria față de zâna bună care ne-a dăruit harul la naștere și care ne poruncește, ascunsă într-un colțisor de suflet: „scoate din tine adâncul și vezi ce spune; dacă cei ca tine tac, cui lăsăm cuvântul?”

O altă valență ar putea fi datoria față de dascălii care ne-au format și care ne-au transmis uneltele de șlefuire a harului: mă refer la profesorii noștri de limbă română dar și la scriitorii universali, care sunt adevărați profesori de limbă umană. Primii ne-au învățat literele și taina descifrării slovelor; ceilalți ne-au dat sensurile multiple ale cuvintelor. Sprijinindu-ne pe aceste două tezaure, vom putea eventual să aflăm sensul propriei noastre existente;

Copiii noștri, născuți și nenăscuți, nu așteaptă probabil nimic de la noi, fiindcă mulți cred că au cheile trecerii glorioase prin lume. Dar tocmai față de cei ce nu așteaptă nimic de la nimeni avem datoria cea mai mare! Suntem datori să le redăm o lume minunată, care există doar pentru cei ce mai cred în ea.

În măsura în care omul ar avea în sine o parte divină, creațiile sale ar putea fi asimilate creaturilor Lui, sau „diferențialelor divine“, cum ar spune Blaga. Dar, când însuși Dumnezeu avea îndoieli asupra scopului creației Lui, preferând să ne arate mai curând „ceea ce nu trebuie să se facă, iar nu ceea ce se face“, când nici El nu știa exact care va fi mersul lumii pe care o elibera de sub tutelă, făcând-o responsabilă de propriile ei acte; va fi oare capabil

cuvântul nostru să nege negația Marelui Anonimă? Omul, cu condeiul lui, ar putea deturna intenția inițială a Demiurgului? Dacă răspunsul este „da“, atunci omului i-ar reveni rolul extrem de dificil de a arăta lumii „ce și cum trebuie să se facă“, fără însă a cădea victimă capcanelor artei cu tendință moralizatoare.

Acest „ce trebuie să se facă“ ne reamintește de datoriile noastre față de lumea creată de El, sub formă de „diferențiale divine“, cuprinzând deopotrivă aurul și noroiul, îngerii și demonii.

Nu ne rămâne așadar decât să desfacem cu răbdare ghemul cu încâlciri metafizice, să dezlegăm aripile îngerilor, să liberăm iubirea de oameni și să scoatem aurul din noroi.

Biblia ne avertizează: „la început a fost Cuvântul“. Nu avem oare datoria de a ne uni cuvintele într-un glas, care să-i redea cuvântului de început doar funcția sa creatoare de frumos?

Andenne, Belgia

„SPERANȚA-I MÂNGÂIE PE TOȚI MURITORII...“

Vasile Tărățeanu

De-a lungul celor peste 45 ani de activitate literară nu o singură dată, mai ales, după ce am trecut de vârsta răstignirii, m-am întrebat: de ce adeseori mâna mea alunecă peste rafturi căutând cutare sau cutare carte de poezie și de eseuri, de ce degetele mele pipăie, iar ochii zăbovesc mai îndelung și cu anumită recunoștință asupra rândurilor scrise de Mihai Eminescu și Tudor Arghezi, de George Coșbuc și Lucian Blaga, de George Bacovia și Nichita Stănescu, de Marin Sorescu și Adrian Păunescu, de Ioan Alexandru și de Gheorghe Tomozei?

De ce uneori pe la miezul nopții mă scol și caut înfrigorat un „petec de hârtie“ și un capăt de creion, de obicei pus la îndemână pe noptieră de cu seară ca să nu bâjbâi prea mult prin întunericul casei în căutarea lor tulburând somnul celorlalți?

Și, în sfârșit, de ce scriu, de ce înșir tănuitele-mi gânduri pe hârtie, de ce mă spovedesc în fața nu știu cui?

M-am întrebat de asemenea, nu o dată: simte oare cineva dintre dumneavoastră, dragi mei cititori de acum sau de mâine (dă;

Doamne, să fiți!) nevoia acestor, vorba lui Eminescu, „istorii pe apă“ scrise de mine într-un moment de slăbiciune sau poate de avânt sufletesc? Și apoi cui îi pot face trebuință „ah“-urile și „of“-urile și visele mele, când fiecare și le are pe ale sale cu vârf și îndesat în viața-i? Poate cineva dintre domniile voastre să-mi spulbere îndoielile, spunându-mi dacă merită sau nu să-mi pierd nopțile, uneori și zilele în căutarea unei forme în care „să încapă“ sentimentele ce-mi străfulgeră sufletul uneori sau gândurile ce-mi terorizează-nchipuirea?

Cu sufletul ca marea vălurând / Spre țărnm de vis, / Spre țărnm de gând. / Te zbați în dor de dor ales / Parcă prea rar, / Parcă prea des. / Pornești în largul tău cel larg / Speranțe-n / Vârfuri de catarg / Și le tot porți din zare-n zare / Până devin temple de sare/ (Cu sufletul ca marea...1975)

Astfel, zile și nopți, încercând să-mi destăinui gândurile nu știu cui, stând cu capul aplecat asupra unei foi albe ca-n fața Celui de Sus în timpul rugăciunii, parcă n-am făcut și nici nu fac altceva decât printre „dulci iluzii și amintiri“, printre „bucurii și dureri“, printre „visuri și deziluzii“ să mă răstignesc de unul singur fără a ști bine de ce o fac și pentru cine, dacă acel cineva de nu știu unde și de nu știu când are sau va avea nevoie vreodată de jertfa, de arderea mea de tot.

Dar poate că de aceste destăinuiri am nevoie numai eu, nu și cei ce se află alături de mine; și cu atât mai puțin cei care vor veni după mine când nu voi mai fi decât o amintire. Dă, Doamne, ca ea să fie – precum o doresc în clipele de sinceritate supremă, – frumoasă și neîntinată de prea multele păcate câte le-am făcut cu gândul sau cu fapta, cu voia sau fără voia mea.

Poate cineva dintre dumneavoastră să-mi spulbere aceste îndoieli, într-un anumit fel existențiale, să-mi dea răspunsul convingător la acestea și câte alte întrebări ce-mi frământă nu numai mintea, ci și trupul? Căci și el, sireacul, nu-și găsește locul tot măsurând cu pașii cabinetul de lucru dintr-un colț în altul în căutarea mea de sine sau poate în fuga mea de sinele meu. Dar poate că în căutarea celuiilalt, a aproapelui meu pe care ar trebui să-l iubesc la fel ca pe mine însumi. Și-apoi ce să fac cu dușmanii, cu vrăjmașii? Fi-voi în stare să-i iubesc și pe ei ca pe prieteni sau ca pe mine însumi?

Pentru cine scriu, pentru cine mă risipesc la nesfârșit, tot alergând după niște himere, tot construind castele de nisip, tot sperând și deziluzionându-mă pe rând, tot căzând și ridicându-mă

din noroiul zilei? E un fel de dute-vino, un flux-reflux, precum valurile zbuciumatei mari. Răspunsul atârnă undeva în aer, fără ca să-l pot percepe.

Și iată că vii acum și tu, dragă frate Artur Silvestri, și-mi adresezi aceleași întrebări pe care mi le-am pus nu o dată singur și-mi răscolești cu ele și sufletul și mintea, precum ai scotoci cu vătrarul jăratecul într-o vatra aproape stinsă.

Crede-mă că nu știi ce să-ți răspund. Poate că scriu pentru mine însumi, spunându-mi:

*Ești fericit și / nu-ți dai seama / Cât îți trăiește / tatăl, mama,
/ Cât ei pe undeva, / la sat / Cu veșniciile / țin sfat...*

Dar poate că scriu pentru părinții mei? Așa, ca să le mângâi bătrânețea. Ca un semn de respect și de recunoștință pentru viața ce mi-au dat-o, pentru truda ce-au depus-o crescându-mă și purtându-mă prin școli înalte.

Între viață și moarte / Între moarte și viață, / Mamă sufletul tău / De o stea se agată. / Urlă câinii pe stradă / Înspre lună-a pustiu / Ce leacuri să-ți dau, / Dragă maică, nu știu. / Sună sora din sat / Să mă-ntrebe ce faci / Și-mi spune c-o buhă / A cântat prin copaci...

Sau pentru copiii mei? Ca să-i povățuiesc cum trebuie să-și trăiască viața, să nu facă aceleași greșeli ca și mine, s-o ducă mai ușor și să nu alerge, precum a făcut-o tatăl, după idealuri greu de atins ca un copil în timpul verii după niște fluturi frumos colorați.

Viața noastră, fiule, aidoma ierbii / Crește dinspre unul spre altul / Ca-n spațiul dintre noi - poezia / Pe care-o confundăm cu neantul.

Ori de dragul cuvintelor materne căroră le duc dorul mereu, a cuvintelor pe care caut să le potrivesc între ele, așteptând ca din îngemănarea lor să se nască acea minune neînchipuit de dulce-amară prea sfântă povară?

În căutare de cuvânt / Mă cutremur, mă frământ, / Ca o frunză mă-ntomnez, / Ca un Do în Do-diez. / Ca o apă mă' nfior / Și de umbra unui dor. / Cad și mă ridic din nou / Revenind ca un ecou / Caut iar și nu găsesc / Dar nici nu mă prăpădesc, / Căci cuvintele, oh! Ele, / Luminând ca niște stele / Învăluite în mister / Nu mă lasă ca sa pier, / ci mă iau și mă tot poartă / dintr-o soartă-n altă soartă.

Nu, dragul meu frate, nu știu cum să-ți răspund la aceste întrebări: de ce și pentru cine scriu.

Poate ca să-mi alin durerile câte s-or fi îngrămădit în suflet de-a lungul unei vieți de om care nu mai încapă în propria casa din cauza străinilor ce-au tot venit „pe drum de fier“ potopindu-mi moșia strămoșească:

Ți s-au plâns românii toți / De la munte pân'la mare, / Domnule poet, te rog / Dă-mi și mie ascultare / Căci și eu pe suflet port / O durere ce m-apasă. / E durerea unui neam / Care e și nu-i acasă. / Fă și din durerea mea / Încă o Doină, o strigare Ce s-ar zbate dureros / Între vechi și noi hotare.

Dar poate ca să-mi apăr cu armele de care dispun puținul ce mi-a mai rămas din fostele comori: limba maternă și urmele marilor mei înaintași care încă mai răzbat prin străinul asfalt turnat peste ele?

Să ne trezim prieteni / Din somnul cel de moarte / Ne-a îndemnat poetul / Visând la alte soarte / Dar noi ne-am cam uitat / Și limba și credința Ce-a mai rămas atunci / Din dreaptă-ne ființa?

Sau poate ca să-mi înăbuș revolta ce-mi cuprinde ființa împotriva celor care parcă n-au venit cu alt scop în casa mea decât să mă înstrăineze de toate cele primite din moși strămoși?

Ce aș putea face altceva văzând că nu pot schimba nimic din legile acestei lumi atât de nedrepte uneori cu neamul meu?

Doamne, nu știu ce-i cu mine / Mă simt rău și-mi pare bine, / Mă simt bine, îmi pare rău, / Doamne, ce-i cu fiul tău? / Merg pe drum cu alți buluc / Și mă simt tot singur cuc, / Doar când mă închid în sine / Lumea-ntreagă e cu mine. / Uneori sunt sfânt frumos, / Alteori – om păcătos, / Într-un trup void să-mpac / La un loc înger și drag. / Doamne, nu știu ce-i cu mine, / Mă simt rău și-mi pare bine, / Mă simt bine-mi pare rău, / Doamne, ce-i cu fiul tău?

De unde-aș putea afla de ce scriu și pentru cine scriu? Și cât voi mai scrie?

De undeva, de aproape sau de departe, privesc spre mine „neîndurații ochi, de gheață“ și de undeva din străfundurile ființei răsună o voce acuzator:

— Pentru tine scrii doar, pentru tine, pentru satisfacerea orgoliilor tale personale, pentru gloria ta literară, uitând cât de trecătoare este, hai recunoaște odată ca așa-i cum spun eu!

Și parcă, are dreptate, vocea aceea venită de nu știu unde din adâncurile ființei sau din afara ei, căci dacă stau strâmb și încerc să judec cu dreptate:

Nimic nu mi-e străin / Din ce e omenesc, / Condamnat la viață / Pe viață – / Trăiesc. / Nu plâng, / Nici nu-mi blestem / Norocul / n-aștept amnistii / să-mi reduc / sorocul, / ci ca Sisif / îmi car în spate / speranța / până peste poate...

Astfel, înaintând spre noi orizonturi, simt cum ele – în loc să-mi fie mai aproape – vai! se îndepărtează tot mai mult.

Între timp, alte miraje se încheagă din speranțele ce le nutrește muritoarea mea ființă, alte întrebări mă frământă: ce va rămâne din frânturile de gând și din freamătul sufletesc turnat de mine în rânduri ca acestea va rămâne peste ani? Va dăinui în timp măcar o carte din cele scrise de mine, o poezie sau nici atât?

Nu știu răspunsul nici la aceste întrebări. Cu atât mai mult că lucrul acesta nu mai depinde de mine. O, dac-aș putea hotărî eu de unul singur! Dar așa... Viața mea literară de după ce voi deveni ce-am fost pământ, cu părere de rău nu mai depinde de mine. Deși parcă nu-mi poate fi indiferentă. Eu am făcut cât am putut sau nici atât, lăsându-i pe alții să caute mai departe „cuvântul ce exprimă adevărul” dacă eu nu le-am putut găsi. Doamne, ajută-le lor, dacă eu n-am fost vrednic să fiu pe măsura așteptărilor Tale.

februarie 2006, Cernăuți

CONTRIBUȚIE PENTRU EDIFICAREA UNEI LUMI MAI BUNE

Simion Bărbulescu

Mi s-a cerut să răspund la întrebarea: – De ce scriu?

Răspund menționând că, scriind am descoperit o eschivă în fața vicisitudinilor existențiale, cu care m-am confruntat încă din prima copilărie, mai precis după ce am trecut de perioada de alfabetizare...

Primele consemnări scrise le-am făcut într-un caiet pe care mi l-au dăruit cei care – la puțin după moartea tatei – m-au selectat pentru o colonie organizată la Stroiiești, lângă Brădet, unde am simțit pentru prima dată duritatea relațiilor umane și anumite

constrângeri ce-mi revelau normal pe care nu-mi era permis să le depășesc, orice tendințe de a mă detașa de colectiv, fiind aspru sancționată... Neaflând sprijin în afară, am început a mă retrage tot mai mult în mine, deși firea mea primordială era cea a unui extravertit. Am inițiat un dialog cu mine, dialog ce avea să dureze toată viața. Astfel se face că în caietul ce-mi fusese dăruit am înscris primele impresii, spovedindu-mă foilor albe de caiet... La opt ani câți aveam atunci a început să-mi dea târcoale primul sentiment, până atunci necunoscut – dorul. Tânjeam după satul natal, după libertatea pe care o cunoscusem în acel spațiu originar... antrenat în șuvoiul devenirii, descopeream în scris (și mai apoi în lecturile cărților pe care le descopeream în biblioteca rămasă de la tata) o petrecere care convenea firii mele. Scris-cititul mă iniția în tainele devenirii, determinându-mă să-mi analizez reacțiile și contribuind astfel la redimensionarea personalității de mai târziu, a rostului aducerii mele pe lume, al devenirii întru ființă, cum spune C. Noica... Următorul stadiu (etapă) va fi cel al desprinderii mele de acest topos inițial, prin plecarea la studii – mai întâi la Pitești și după asta la București... În anii de liceu mi s-au revelat două legi: prima care mă modela din lăuntru ființei, în consonanță cu natura, cu universul, cu armonia cosmică, integrându-mă în matricea originară, în tipare eterne, prin împăcarea cu legile imuabile ale firii, prin integrare în circuitul etern al naturii; cea de a doua consta în tipare tradițional-arhetipale, în canoane și dogme restrictive de libertate... Față de acestea încercam adesea revolta țâșnită din neputință și disperare, care m-a determinat spre o și mai mare retragere în mine, descoperind în scris eschiva împotriva tuturor vicisitudinilor... Jurnalul pe care am început de-acum să-l țin cu regularitate consemnează apropierea de natură ce se adăuga lecturilor tot mai numeroase și variate și care mă introduceau într-o lume aparte, ferindu-mă (apărându-mă) de imixtiuni nedorite... La sfârșitul gimnaziului, citisem aproape toate capodoperele literaturii universale... multe dintre aceste lecturi vor fi consemnate în paginile jurnalului sub forma unor comentarii prin care încercasem să mă detașez de opinii anterioare, creându-mi sentimentul „altfelității”. Alături de lecturi, la aceasta a contribuit și vizionarea unor spectacole de artă de la care eram nelipsit. Toate acestea erau notate sub forma unor opinii critice, ceea ce se va reflecta mai târziu în comentariile publicate... Iată, deci, cum a evoluat înclinarea mea

spre scris, descoperind totodată una din preocupările mele primordiale...

Un rol în clarificarea înclinațiilor mele spre scris l-au avut prietenii – atât cele din anii liceului, dar mai ales cele din Facultate, de când datează și debutul meu publicistic – la *Tribuna Transilvaniei* și mai apoi la *Tribuna românească*, ambele conduse de către Al. Cerna-Rădulescu și unde m-am bucurat de prietenia unor: D.I. Atanasiu, Aurel Tita ș.a. cărora li se vor adăuga: Ion Verdeț, Vasile Negreanu, Gh. Bulgăr, C. Fântâneru, Ion Stancu, Floru Mihăescu, Traian Coșovei, Ion Brăescu ș.a. care – alături de scris – mi-au înlesnit regăsirea eului adevărat, esența ființei – ca Dasein, sensul devenirii și semnificațiile ascunsului... Toate aceste revelații, reflectate în scris, au fost cele care mi-au odihnit spiritul și trupul, din exemplul lor învățând că și într-un corp slab poate locui un spirit liber...

Scrind, chiar cu riscul eșecului, reușeam să pătrund în tainele devenirii. Nu mă speria deci riscul unor eșecuri, așa cum a fost, de pildă, răspunsul negativ pe care-l promisem de la Ștefan Baciu, cu privire la încercările mele poetice. Eșecul nu m-a descumpănit, revenind la creația poetică, debutul meu publicistic producându-se cu un ciclu de poeme în proză apărute în revista catolică *Raiul tinerețului*, în iunie 1946. Au urmat alte poeme și tălmăciri, toate atestând pasiunea indelabilă pentru marea poezie. O selecție riguroasă mi-a apărut în volumul: *Chemare străjerilor* din 1997. Au urmat alte dibuiri creatoare care nu m-au mulțumit din punct de vedere estetic. Am reținut două romane: *Marea iubire* din 1997 și: *Ca o barcă împinsă de vânt* din 2003.

Constantă a fost preocuparea de critică literară. Primul meu volum (amplu comentat) a fost *Comentarii critice*, apărut în 1969, urmat de un studiu monografic despre Demostene Botez, din 1983 și care reprezintă reluarea tezei mele de doctorat în filologie... Au urmat: *Profiluri literare contemporane*, apreciată ca „o lucrare de istorie literară în capodoperă” (1987). De asemenea: „*De la Eminescu la Emil Cioran*” (1995), *Din perspectiva altfelității* (1999), *Introducere în opera lui Al. Piru* (2001), o monografie despre Simion Stolnicu: *Tentația efemerului* (2002), precum și eseurile: *Cuvinte nemuritoare* (1999) și *Calea spinoasă a înțelegerii* (2004). Recent am publicat un amplu volum de *Profiluri, comentarii, eseuri* (2005).

În concluzie, prin tot ce-am scris și am publicat sper să fi adăugat – după cum spune Arghezi – „*O foaie nouă de adaos / la cartea veșnicului mit*“, contribuind la edificarea unei lumi mai bune.

SUNT DATOR STRĂMOȘILOR MEI, GÂNDIND ȘI TRĂIND ROMÂNEȘTE

Lucian Hetco

Sunt român și trăiesc de cincisprezece ani în străinătate. Am început în urmă cu câțiva ani să scriu din nou, dar de abia de atunci, când problemele zilei, adaptarea la noua mentalitate printre străini, cele legate de slujbă și datoriile zilei, nu mi-au mai acaparat ultimele energii.

La început, am scris texte ceva mai ușoare dar, mai apoi, nevoind astfel să îmbătrânesc degeaba, fără să ajung să împărtășesc din cele trăite, m-am încumetat cu timpul la mai mult. Simt că am, ca și Dumneavoastră, ceva de spus.

Și asta o datorez încurajărilor, prietenilor și perseverenței cu care m-am obișnuit să tratez ceea ce pentru mine are importanță. În fond, lucrurile au întotdeauna importanța pe care le-o dăm.

Și faptul de a te împărtăși cu sinceritate are avantajele sale. Au urmat așadar primele plachete, primul volum, al doilea, o antologie, un al treilea – de eseuri. Plecat fiind din țară, auditoriul și cititorii nu îi pot avea în preajmă, dar nu scriu ca în anii 30, când românii din Apus scriau pentru alți exilați români de prin capitalele Europei, răzlețiții, căci nu mai am această condiție de însingurare, cu atâtea mijloace moderne de comunicare în jurul meu. Scriu așadar mai întâi pentru mine, de aici de departe, pentru cei dragi mie, care știu că se pot bucura de o scriere ușoară, venită din suflet și pentru suflet. Scriu, așadar, din convingere pentru români, oriunde ar fie ei, acasă sau aiurea. Aș putea, sigur, să scriu și în germană, limba o stăpânesc, dar am convingerea că sunt strămoșilor mei dator cu această simțire, gândind și trăind românește, fiindcă scriind în limba maternă, rămân, iată, român pe mai departe.

Nu am căutat și nu caut să dau povețe și îndrumări nimănui, căci scriu despre viața noastră în general și nimic din ceea ce e

omenesc nu ne este nouă, oamenilor, necunoscut. *Văd scrisul ca faptă, atunci când chemarea nu vine din dorința de mărire, ci din dorința de împărtășire și de comunicare, fiindcă scrisul este făptuitor de bine, un deschizător de conștiințe și punte către oameni.*

Nefiind nici măcar jurnalist independent sau „freelancer“, nu caut nici senzație și nu îi rănesc pe alții cu bună știință, prin neadevăruri și răstălmăciri, fiindcă suferința ce aş putea să o las în urmă altora, ca glonț din arma cuvântului, s-ar întoarce asupra-mi. Nu scriu și nu aleg cuvinte ce s-au născut în limbile altor popoare, evit, pe cât pot, să alterez limba neaoșă românească, moștenirea noastră de suflet, cu vorbele altor neamuri. Nu mă văd nici împărțitor de opinie și nu mă sumețesc ca alții în postura salvatoare de sfânt și cavaler al Ordinului Sfântului Gheorghe, aureolat pe armăsarul său alb, nimicitor al ignobilului în căutare de senzație și de pretinse adevăruri revanșiste.

Scrisul meu este în *limba de zi cu zi a românului planetar*, căci scriu cu adevărat așa cum simt. Cum gândesc și cum trăiesc. Sunt, în fond, nepot de dascăl de copii de țărani și iubesc slova ca pe o credință, ce se înfăptuie prin bunătate, iertare și tolerantă. Și mai ales prin înțelegerea și apropierea ce vroiesc a o da omului de pe stradă, lipsit de atenția publică, necunoscutului ce se pierde neobservat în masa acestei societăți gregare, unde doar senzaționalul are, chipurile, valoare, împreună cu știrea de ultim, moment. Simt că pot da un alt fel de valori, acelea cu care neamul nostru s-a înălțat și dăinuie, pornite din dragoste, din bunul simț și omenie, din munca cinstită, tuturor acelorora cărora timpul nu le-a schimbat nici caracterul, nici dorințele, nici firea. Aceia sunt cititorii cărora mă adresez, care simt chemarea lăuntrică de a iubi cuvintele, simțindu-le rostul la vremea lor. Aș fi un fiu risipitor, dacă aş renunța de bunăvoie la toate energiile ce s-ar fi putut stăvili în spatele cuvintelor nerostite, neputând să las vreodată o zi să treacă, neînfăptuind nimic. Ce păcat de toate cele simțiri de zi cu zi ce rămân necunoscute, necercetate, despre care nu vorbim, nici măcar în șoaptă! Ce păcat de fiecare gând bun, sincer și nerostit, care nu află calea spre oameni. Câtă dragoste și înțelepciune poate avea fiecare rând făcător de bine! Fiind însă acolo unde mi-am dorit, simt o chemare, ce sunt sigur că nu vine din Nimic. E o acumulare, o datorie, ce mă întărește și mă face mai bun. Cei care mă cunosc mă înțeleg, iar acelorora ce m-au citit acum le mulțumesc, rugân-

du-i să mă lase să îi simt aproape. Cuvintele sunt ca buzele moi, ce se cer sărutate.

septembrie 2005, Stuttgart

„SCRIU PENTRU OAMENI, CÂȚI SUNT ȘI VOR MAI FI“

Al. Husar

Primiți, Vă rog, pe această cale ceea ce ar putea să fie răspunsul cuvenit la o scrisoare, de fapt două, pe care le am primit (respectuos aș fi zis – „am avut onoarea a le primi“) din partea Dvs. în legătură cu cartea la care vă gândiți.

Aș răspunde astfel, în forma ce o consider cea mai potrivită, forma unei scrisori, întrebărilor Dv.: *de ce scriu, pentru cine scriu; din ce curent literar, „școală“, grupare, direcție cred că fac parte; ce autori români/străini cred că au pecetluit creația mea; care cred că este cartea mea cea mai importantă și care „va învia“ în viitor; cine sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc?“ – declarînd cele ce urmează.*

Scriu, fiindcă – de multă vreme consider – aș avea ceva de spus și ar fi, în ochii mei, păcat să nu spun.

Scriu pentru oamenii (câți sunt și vor mai fi) care citesc cu ochi buni cele scrise de mine și care cred că scriu cinstit ceea ce scriu.

Din anii studenției fac parte din gruparea revistei „*Meșterul Manole*“, în care, alături de neuitații prieteni Ion Șugariu și Ovid Caledoniu, inclusiv Vintilă Horia și Coriolan Gheție, mi s-a deschis calea în literatură și, de nu spun prea mult, în cultura noastră.

N-aș putea spune, personal, ce autori români/străini au pecetluit creația mea; chiar termenul „creație“ mă zguduie aici... Blaga și Sadoveanu, însă – pot spune – mi-au fost mentori, Arghezi – un suport, Eminescu – o religie, Dostoievski și Nietzsche m-au „strivit“ ani în șir. Citeam pe Dostoievski, cîndva, cu fanatism. Era idolul meu... Desigur, Papini triumfă printre cei care n-au rămas fără urme, – consider – sau fără ecou în conștiința mea, în cărțile mele. Chiar cartea mea cea mai importantă, în ochii mei, și care – cu expresia Dv. – va „învia“ în viitor, este în fond o replică la cartea

lui Papini, *Gog*, celebra carte cu care am avut de furcă aproape o jumătate de secol din viață, la Cluj și la Iași. O replică la pagină, pasaj la pasaj, chiar, de pe poziții evident antinomice, privind cu alți ochi (ai conștiinței mele, ai epocii noastre) aceleași probleme pe care Papini le avea în vedere, sub 60 de capitole, în cartea sa *Gog*.

O carte prin care un scriitor din România (și nu din Italia, Franța sau Germania...) intră în „dialog” cu un scriitor european de faimă mondială, *Anti-Gog*, scrisă în limba noastră, a rămas fără veste. Dar convins că, tradusă într-o limbă de circulație europeană, ar fi avut alt destin, și nu încetez să cred, să sper, dacă nu la noi, undeva peste hotare, „va învia” în viitor.

Cine sunt eu ca scriitor șcl. arată strict documentatul volum scos cu subtitlul *Biobibliografie* de Biblioteca „Gh. Asachi” din Iași (2002 și 2003, ediția a II a), o lucrare alcătuită de Catinca Agachi, în seria „Oameni ai cetății”, cu un „Profil” semnat de Acad. Constantin Ciopraga (cu generosul titlu „Un umanist modern”) și cele semnate de Gheorghe Grigurcu, Adrian Voica, Grigore Ilisei, sau rostite la lansarea volumului „*Anti-Gog*” de regretatul profesor Gh. Bulgăr, prof. Marcel Crihană și Onofrio Cerbone, prof. la Universitatea din București, catedra de limbă italiană, – în termeni de un larg credit. Un bogat capitol *Activități, Participări, Prezențe, Aprecieri în țară și străinătate*, unele *Mărturisiri* (o selecție din interviuri) și un alt capitol *Opera*, semnalând cele scrise în limba română în volume proprii, în volume diferite, în periodice, în cursul vremii – poezie, proză, publicistică (începând cu 1936 pînă în 2002), în alte limbi de asemenea, în volume, în periodice, inclusiv prefete și traduceri – prezintă pe larg, poate exhaustiv, ceea ce ar fi, cu un cuvînt, „opera mea”. Referințe critice despre această operă în lucrări cu caracter general în limba română și în alte limbi, studii, recenzii, eseuri în volume și în periodice, întregesc un tablou fidel reconstituit în fine, interviuri, corespondență (extrase), înregistrări audio și o rară selecție de autografe primite din partea unor scriitori ca Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Tudor Vianu, Domnița Gherghinescu-Vania, Otilia Cazimir, Leon Negruzzi, Vintilă Horia, Ion Siugariu, Laurențiu Fulga, Ovid Caledoni, George Lesnea, N. Tatomir, Gavril Istrate, Constantin Ciopraga, Cristofor Simionescu, Pavel Chihaia – împodobesc o carte cu care – mă ntreb – cine nu s-ar putea mîndri?...

De asemenea, recent apăruta carte a dlui profesor Petru Ioan, în editura „Ștefan Lupașcu“ din Iași, în colecția „Profiluri (I)“ – prima în colecție – sever subintitulată „Semiograma omului și operei“ e, dacă pot spune așa, un obol prin care inimosul dascăl și savant prezintă în baza unei prodigioase investigații – o a avea adâncă și comprehensivă, competentă analiză, care închide calea oricărei reveniri. În pagini definitive, fără cusur, apelînd fidel, în deplină lumină, la tot ce s-a scris, în cele din urmă, privind în sinteză, un edificiu a cărui coloană de sprijin e, după Acad. Constantin Ciopraga, „vădit filosofia“, – cu fine observații, subtile intuiții și atente aprecieri, d-sa releva „patru înfățișări memorabile ale operei în atenție“, conturînd în mod exemplar un profil devenit model.

În context, sub emblema „Un profil de colaborator“, în revista „Cronica“ din iunie curent, dl. prof. univ. Gavril Istrate, fost, ani în șir, decan al facultății de Filologie a Universității „Al. I. Cuza“ din Iași, semnează o luminoasă, vibrantă evocare, de înaltă rezonanță, în care – spre surprinderea mea, întrebarea „de unde vin și unde mă duc?“ își află implicit un amplu răspuns și mă dispensează ca atare, pe această temă, de orice cuvînt în plus.

PREFAȚĂ PENTRU TOATE CĂRȚILE MELE: RUGĂCIUNE DE SEARĂ

Mariana Brăescu

Pînă nu ne spuneam rugăciunea, nu ne culcam.

„Tatăl nostru, carele ne ești în ceruri...“.

Șopteam încet cuvintele de rugă în fața icoanei lucind misterios în lumina curată a candeliei din perete.

„Sfîntească-se numele Tău...“

Nu-mi amintesc de la cîți ani știam cuvintele sfinte, dar de foarte mică le știam. Și-n momentele acelea de noapte adîncă rămîneam doar atît: eu, fetița aceea mică, îngenunchiată, sfioasă, și gîndul la Dumnezeu.

Mică, înfricoșată, emoționată. Era un examen sever și examenul îl dădeam în fiecare seară.

„Și să ne ierți nouă păcatele noastre,

Așa cum și noi iertăm greșităilor noștri...“.

Nu, sigur, nu înțelegeam totul. Dar înțelegeam că pentru a avea curajul să trecem peste clipa aceea, trebuia să fi bun și drept toată ziua și doar așa, seara, înainte s-adormi, să spui și să-ți fie primită la Domnul rugăciunea.

Și cu pleoapele grele de somn, auzeam pe rînd, ca în vis, foșnetul mătăniilor și murmurul rugător al cuvintelor sfinte: „*Tatăl nostru...*“.

Simple amintiri din copilărie. Cîți, oare, le mai au?

Spun, ca și-atunci. „*Tatăl nostru...*“ și încă mai sper.

NOTE ASUPRA AUTORILOR

Antonie Plămădeală (1926-2005) Scriitor, teolog de seamă, filosof al culturii, istoric și eseist, personalitate enciclopedică socotit a fi cel mai însemnat autor de literatură religioasă din secolul XX, din România. Cărți impunătoare prin valoare, soliditate și mesaj continuu: „*Dascăli de cuget și simțire românească*”(1981), „*Tradiție și libertate în spiritualitatea românească*”(1983), „*Biserica slujitoare*”(1972), „*Cuvinte la zile mari*”(1989), „*Calendar de inimă românească*”(1988), „*Pagini dintr-o arhivă inedită*”(1984). **Zoe Dumitrescu Bușulenga** (n. 1920) Istoric al literaturii, comparatist de seamă, eminescolog, personalitate esențială în crearea mediului cultural național românesc în a doua jumătate a secolului XX. Cărți memorabile, în domeniile predilecte: „*Valori și echivalențe umaniste*”, „*Renașterea, umanismul și dialogul artelor*”, „*Eminescu-cultură și creație*”, „*Muzică și literatură*” (3 vol.), „*Sofocle, contemporanul nostru*”. **Episcopul Calinic Argatu** (n.1944). Istoric, editor, eseist în universul tradiției, prezență impresionantă în literatura română contemporană. Autor de cărți memorabile, cum sunt: „*Istoria sfintelor mănăstiri Cernica și Căldărușani*”, (1988) *Bucuria lecturii*, (1989) *Frumusețea lumii văzute* (2002) *Sfântul Voievod Ștefan cel Mare între Cer și genune* (2004). Editor al operei exegetice a Patriarhului Justin Moisescu (2003-4). **Constantin Ciopraga** (n. 1916). Istoric prestigios al literaturii române, eseist de înaltă clasă, personalitate ordonatoare a mediului literar românesc în preajma anului 2000. Cărți memorabile: „*Personalitatea literaturii române*”, „*Caietele privitorului tăcut*” – memorialistică, „*Nisipul*” roman, monografii capitale despre Sadoveanu, („*Mihail Sadoveanu – fascinația tiparelor originare*”) autorul fiind principalul exeget, în literatura română, al acestui scriitor. **Teofil Răchiteanu** (n. 1943). Poet imnic, de substanță arhaică și muzicală, „eminescianist”; „rapsodul Munților Apusului”. Creație de o însemnătate particulară, memorabilă prin „*Somn de voievod*”, „*Planete de melancolie*”, „*Elegii sub stele*”, „*Efulgurații*”. **Grigore Ilisei** (1943) Prozator „sadovenist”, reporter de literică amplă din categoria lui Geo Bogza, promotor cultural. Cărți importante: „*Între linii*” – roman „*Divanuri duminicale*” și „*Oleacă de taifas*”, „*Fălticeni, mon amour*” – publicistică. **Ion Marin Almăjan** (n.1940) Romancier, nuvelist, jurnalist prestigios. Orientat către un „bănățenism ideal”, o recompunere de realități, document și limbă. Cărți reprezentative: „*Întoarcerea spre asfințitură*”, „*Tornado*”, roman, „*Vremea hahalerelor*”, „*Mătușa mea Maria Theresa*”, roman, „*În afara gloriei*”, roman. **Virgiliu Radulian** (n. 1931) Eseist pe teme pedagogice și de învățământ, psiholog, memorialist. Cărți reprezentative: *Contra insucceselor școlare*, *Geneza și dinamica idealului în adolescență*, *Crâmpoie de lumină și umbre*, *Cuvânt de învățătură*, în vol. „*Cuvinte pentru urmași*”. **Melania Cuc** (n.1946) Poetă, prozatoare, jurnalistă, cu o impresionantă activitate diversificată; autoarea unui tip singular de „tablete” literare, la limita suprarealismului și a poemului în proză. Cărți reprezentative: „*Peisaj lăuntric*” și „*Dincolo de jertfă și iubire*” – poeme, „*Impozit pe dragoste*” – roman, „*Galaxii paralele*” și „*Tablete contra disperării*” – eseuri, „*Cinând cu Dracula*” – roman, „www.rebel.2004.ro” și „*Șotron*”, tablete, „*Fructul oprit*”, roman. **Ionuț Țene** (n.1972) Critic literar, poet,

istoric, promotor cultural; teoreticianul curentului denumit „*Noul milenarism*”. Cărți reprezentative: „*Bal ca-n iad*”, „*Roși de lună*”, „*De izvoare*”, „*Suflet dac*”, „*Elegie omului simplu*” – versuri, „*Reflecții critice despre o Teologie a Istoriei*”, „*Cronici de istorie românească*”- istorie, „*Poezia noastră cea de toate zilele*” – critică literară. **Alexandru Nemoianu** (n.1948). Scriitor român din SUA. Filosof al civilizației, istoric, eseist exprimat total în universul Tradiției; una dintre cele mai singulare prezente intelectuale din literatura română de azi. Cărți memorabile: „*Tărâmurî*”, „*Întâmplări și vise*”, „*Borloveni*”, „*București. Puccini 4 și împrejurimi*”, „*Acum*”, „*Treziri*”, „*Semnele Vremii. Gânduri șoptite către fratele Gavriil de la Ceahlău*”. Teoretician al „noului român”, anticipând în „*Cuvinte despre românii-americiî*” debaterile actuale pe această temă. **Alexandru-Cristian Miloș** (n.1952) poet și eseist, promotor al „poeziei cosmice”, un tip de creație de avangardă aparentă, în realitate o formă de literatură post-unanimită, whitmaniană; autor al manifestului ce promovează această creație potrivită „epocii stelare”: „*Manifest cosmic-art-contact către cetățenii Cosmosului*”. Cărți importante: „*Poemele Planetelor*”, „*Bitii memoriei cosmice*” – o ipoteză de cosm-artă, „*Chipul de pe Marte*”. **Miron Țic** (n.1939) Poet, prozator, eseist, autor de cercetări de „istorie locală”. Cărți reprezentative: „*Cacorii razelor de soare*” – în publicistică. „*Planeta iubirii*”, în poezie, „*Cronica de la Ilia mureșană*”- monografia comunei Ilia”, în istoria locală. **Grațian Jucan** (n. 1929). Istoric literar, folclorist, eminescolog, autor de cercetări de „istorie locală”. Cărți reprezentative: „*M. Eminescu. Peste nemângâierea timpului*”, „*Eminescu înainte și după Eminescu*”, „*Câmpulung Moldovenesc, schiță istorico-culturală*”. **Eugen Evu** (n.1944) Scriitor, autor de poezie, proză, eseu, publicistică, teatru scurt. Important promotor cultural, fondator al revistei „*Provincia Corvină*”. Cărți reprezentative: „*Muntele Mioritic*”, „*Soarele de Andezit*”, „*Strugurii Întunerului*”, „*Miere Sălbatică*”, „*Grădinile Semantice*”, „*Elegiile Corvine*”, „*Empatia Divină*”, „*Stăpânul Jocului*”, „*Rezerva de duosie*” – poeme „*Lucafar din lacrimă*” și „*Tresărirea Focului*” (1), eseu. **Felix Sima** (n.1949) Poet post-avangadist, reprezentativ prin creația de ironist cantabil. Cărți importante: „*Cineva mai tânăr*”, „*Înfriguratul fierbinte*”, „*Amintiri din casa arsă*” – poeme; editor de studii despre „*istoria locală*”. **Tudor Nedelcea** (n. 1945) Editor de seamă, istoric literar, eminescolog, promotor cultural, bibliograf. Opera reprezentativă în diverse domenii „*Geneza ideilor social-politice și filosofice în literatura română*”- eseistică „*Civilizația – istorie a cărții*”, „*Pentru mine, Eminescu*”. Inițiază și susține colecția „*Românii uitați*”, cuprinzând importante restituirii de „documente de epocă” privind „românii din jurul României”. **Ștefan J. Fay** (n. 1919) Scriitor român din Franța. Prozator, memorialist, reporter, eseist, autor de evocări istorice; personalitate singulară în literatura română de azi. Cărți reprezentative: *Cronologia lui Ioan Kemény*, *Caietele unui roman care nu s-a scris*, *Moartea baroanei*, *La cina din nouă sute șapte*, *Caietele locotenentului Florian*, *Sokrateion sau mărturie despre om*, *Bal la castel*, *Caietele unui fiu risipitor*; *Sub cască de aur a lui Mambrino*. **Titus Filipaș** (n.1944). Eseist în tematica de istoria civilizațiilor și critică imagologică, „scriitor științific”, jurnalist. Opera importantă, care ar trebui redescoperită. Cărți reprezentative: „*De la mitul astral la astrofizica*”, „*Materie și tehnologie*”, „*Călătorind prin univers*”, „*Dincolo de curcubeul stelar*”.

Pr. Al. Stănciulescu Bârda (n.1953). Prozator, istoric, teolog, specialist în paremiologie, folclorist, „medievist“, editor și bibliograf, personalitate enciclopedică. Operă de poligraf, cu zeci de cărți publicate, dintre care se remarcă „*Bibliografia revistei Biserica Ortodoxă Română*“ (3 vol.), „*Nicolae Iorga – concepția istorică*“ (1995), „*Coloana Infinită*“. Fondator al ed. „*Cuget Romanesc*“, cea mai importantă instituție „de carte“ din mediul rural, din România. **Bucur Chiriac** (n.1932). Poet, eseist, autor de memorii de călătorie, celebru colecționar de artă. Cărți reprezentative: „*Anotimpul liniștii*“, „*Aproape de copilărie*“, „*Caii de fum*“ – poeme, „*Vitrallii*“ – memorialistică, „*Trecător grăbit prin timpul nostru*“ – evocare, „*Clopotele Athosului*“ – memorialistică. **Ioan Miclău** (n.1940) Scriitor român din Australia. Poet, dramaturg, jurnalist, autor de memorialistică literară, promotor cultural de seamă. Fondator de grupări literare în țara de la Antipodi. Cărți reprezentative: „*Poezii alese*“ (2 vol) Teatru, „*Fica Zeitei Vesta*“, nuvelistică. **Ioan Barbu** (n.1938) Eseist, editor, important promotor și creator de programe culturale de orientare ortodoxă. Fondator de edituri și publicații culturale prestigioase. Cărți reprezentative: „*Îngerii emigrației*“, „*Soarele Ortodoxiei - Pentru o unitate a diasporei românești prin Biserica Ortodoxă și ierarhii ei: Germania și Austria*“, „*Vatra Românească sub trei episcopi*“, „*Franța Ortodoxă*“, „*Sub cerul Italiei (Ortodoxia românească și cauza ecumenică)*“. **Dimitrie Grama** (n.1947). Scriitor român din Danemarca. Poet, eseist și filosof, personalitate a medicinei europene. Poezie singulară, de o factură neobișnuită, denumită de autor „cotidianul mistic“. Cărți reprezentative: „*Dă-mi mâna ta, străine!*“, „*Pasărea melnacolief*“, „*Neguțătorul de imagini*“, „*Voi lua cu mine noaptea*“, „*Bastian, și alte confesiuni*“. **Gheorghe Gavrița Copil** (n.1939) Poet, prozator, eseist, cercetător în istoria străveche; adept al curentului „dacist“, promovat în aproape întreaga creație literară. Cărți reprezentative: „*Deceneu*“, „*La apus de soare*“. Autor al propunerii de canonizare a lui Eminescu de către BOR. **Elisabeta Iosif** (n.1939) Prozator, reporter, interviewer; creație în spiritul „tradiționalist lămurat“, cultivând „modelul cărturăresc“ și „geografia sacră“. Cărți reprezentative: „*Case cu ferestre*“ – eseu, „*Zeita fără chip*“ și „*Călătorie spre poarta soarelui*“ – povestiri fantastice. **Nicolae Dragoș** (n.1938). Poet, jurnalist, promotor cultural, unul dintre inițiatorii instituționali ai curentului literar „luceferist“, reprezentativ pentru literatura română de la sfârșitul sec. XX. Poet neo-clasicist, de echilibru sufletesc dobândit prin disciplina formei exterioare. Cărți memorabile: „*Zăpezi fără întoarcere*“, „*Scrisoare în sat*“, „*Fântâna din oglinzi*“, „*Amintirea ca viață*“, „*Autobuzul de seară*“ – poeme. **Ion Hangiu** (n.1924). Cărturar de seamă, inițiator de programe culturale cu importanță pedagogică, istoric literar prestigios; cel mai important istoric al presei din întreaga cultură română. Opera capitală în acest domeniu: „*Presă literară românească. Articole-program de ziare și reviste*“, (22 dec. 1989-2005), „*Dictionarul presei literare românești*“ (3 ediții). **Elena Călugăru Baciu** (n.1943) Poetă, prozatoare, jurnalistă, exprimată în mediul tradiției și al cultului străvechimei. Cărți importante: „*Din nou Cain*“, „*Aripă frântă*“ – romane, „*Am fost în Tară cu fagi, Bucovina*“ – memorialistică, „*Jocul tipăritului*“ și „*Grădinile lui Sebastian*“ – proză scurtă. **Florentin Smarandache** (n.1950). Scriitor român din SUA. Poet, teoretician, filosof, eseist, personalitate enciclopedică din categoria lui Pius Servien; a inițiat și teoretizat

curentul „paradoxist”, impus în literatura de azi ca o expresie a epocii. Cărți reprezentative: *Antichambres/ Antipoésies/ Bizareries, NonPoem* – poeme de avangarda; *LE PARADOXISME: un nouveau mouvement littéraire-eseu; NonRoman; Metalstorie* –teatru, *Fugit.../jurnal de lagăr* – memorialistă; *Scrieri defecte* – proză scurtă; *Distihuri Paradoxiste, Outer-Art* – album de artă, *Cântece de mahala* – poeme, *Second Internațional Anthology on Paradoxism* și *Third Internațional Anthology on Paradoxism*. **Viorica Enăchuc** (n.1938) Istoric al culturii, arheolog, editor; opera importantă în cercetarea istoriei culturale, limbii și istoriei sociale a românilor în „mileniul mut”. Cărți reprezentative: *Codexul Rohonczy* – studii literare, decodificare și traducere – lingvistică; *Scrieri literare în sec. XI și XII* – studii de istorie a literaturii române – etnologie *Scrieri din epocă bronzului și până în sec. IV e.n. în Geto-Dacia* – studii de tracologie – istorie veche **Gheorghe Dobre** (n. 1956). Poet, eseist, important promotor cultural, editor; a fondat și susține revista „Helis”. Cărți reprezentative: „*Exerciții de libertate*” – poeme. **Valeriu Bârgău** (1950-2006) Poet, reporter, eseist, editor, promotor cultural de seamă, creator de mediu literar prin acțiunea sa și prin revista „Ardealul literar”. Cărți reprezentative: *Floarea-soarelui sau mâna românească, Alfabetul străniū în care vă vorbesc* – poezie, *Jurnal de uzină* – proză (reportaj) *Steaua de pământ* (reportaj). **Corneliu Florea** (n.1939). Scriitor român din Canada. Eseist de factură polemică, promotor cultural și editor, memorialist. Cărți reprezentative: „*Jurnal de lagăr liber*”, „*Jurnal pe frunze de ar-ar*”, „*Coloana Infinită și totemurile canadiene*”, „*Semnale semenilor mei*”. „*Vremuri anti-românești*”, „*Jurnalul unui medic*”. **Sabin Bodea** (n. 1952) Poet, jurnalist, prozator, important promotor cultural, editor; semnificativ pentru inițiativa culturală la începutul sec. XXI, în România. Cărți importante: „*Viata pe muchie de cuțit*” și „*Nu ucideți poetul*” – poezie, „*Pretul unei greșeli*” – roman; zeci de volume de „tablete”, eseuri, jurnalism cultural „de promovare” și „susținere”. Fondator al revistei „*Viata de pretutindenii*”, a „românilor de pretutindenii”. **Elena Armenescu** (n.1948) Poetă de inspirație neo-romantică. Cărți reprezentative: „*Ferestrele somnului*”, „*Regatul ascuns*”, „*Exodul uitării*”, „*Dictatura iubirii*”, „*Memoria statuilor*”, „*Lubirea împărătească*”. **Lucia Olaru Nenati** (n.1949) Poetă, prozatoare, eminescolog, promotor cultural. Cărți reprezentative: „*Cea mai tânără Ecaterină*”, „*Drumuri*”, „*Nesfârșitele vămi*”, „*Cochilii cîntătoare*”, „*Umbra Casandrei*”, „*Ucenicia de aur și purpură*”, „*Vitrină ascunsă*” și „*Arca de frunze*”, – poezie, „*Serpentine*”, „*Coridorul dintre ceasuri*” – proză, Eminescu. „*De la muzica poeziei la poezia muzicii*” – eseu. **Ioan Kaleve Morariu** (n.1947) Filosof al culturii, psiholog, poet; creator de idei culturale originale. Cărți reprezentative: „*Fundamentele psihologice ale jocului*” – psihologie , „*Fundamentele psihologice ale instruirii*” – psihologie, „*Intersecții*” – poeme, „*Fundamentele epistemice ale discursului cultural*”(5 vol.) – filosofie. **Nicolae Nicoară-Horia** (n.1951) Poet de orientare tradiționalistă, Cărți reprezentative: „*Cuvântul nu sta la vamă*”, „*Din umbra flăcării*”, „*Descult prin Transilvania*”. **Theodor Damian** (n. 1951). Scriitor român din SUA. Poet, teolog, eseist de factură creștin-ortodoxă; important promotor cultural, editor al revistei „*Lumină Lină*”. Cărți reprezentative: „*Liturghia Cuvântului*” – poeme, „*Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei*”, „*Dimineața Învierii*” – poeme. **Victor Sterom** (n.1937) Poet, critic literar, promotor cultural

și editor. Cărți reprezentative: „Iarna cu fluturi albaștri”, „Poeme fără timp”, „Banca de metafore”, „Umbre pe faleză”. **Gheorghe Neagu** (n.1949) Prozator, jurnalist, important promotor cultural; editor de presă literară, fondator al revistei „Oglinda literară”, una dintre cele mai importante publicații de literatură română în preajma anului 2000. Cărți reprezentative: „Arme și lopeți” – roman, „Moartea șobolanului” – proză scurtă, „Aesopicae”, „Tantula” – roman, „Templul iubirii” – roman. **Al. Florin Țene** (n.1942). Poet, critic literar, promotor cultural; eseistică de factură filosofică, de inspirație fenomenologică. Cărți reprezentative: „Ochi deschiși”, „Fuga statuilor”, „Nucul dintre doua veacuri”, – versuri, „Insula viscolului” – roman, „Vă somez, Domnule Doctor!”, teatru. **Ion Pachia Tatomirescu** (n.1947) Poet, editor, eseist, istoric al culturii; activitate de cercetare în domeniul „dacismului”, pe care îl ilustrează și în creație în mod strălucit. Cărți reprezentative: „Generația resurecției poetice” – istorie a poeziei românești din sec. XX (Labiș – Stănescu – Sorescu), „Dicționar estetic – literar, lingvistic, religios și de teorie a comunicației”, „Zalmoxianismul și plantele medicinale” – studiu de istoria civilizației, „Compostorul de nori” – poeme. **Elisabeta Bogătan** (n.1949) Poetă, eseistă, creator de mediu cultural, traducător. Cărți reprezentative: „Gazeluri”, „Hipnoze”, „De dragoste”, „Zodia dezlegătorilor de semnă”(poeme), „Cântece de rezemare”, „Generația lanus”. **Nicolae Gri-gore Mărășanu** (n.1937) Poet, jurnalist, eseist important; a introdus în mod strălucit universul dunărean în lirica românească. Autor de cărți reprezentative: „Umbra fluviului Dunăre”, „Leviathanul” – antologie a fluviului, „Inger și banjouri”(despre limbile arhaice). **Daniel Gligore** (n. 1977) Eseist și editor de orientare creștin-ortodoxă. Cărți reprezentative: „Sacerdoțiul omului - Omul preot al creației”, „Relațiile publice și comunicarea internațională; Modelul Sfinților Apostoli”. **Constantin Stancu** (n.1954). Poet și eseist de orientare religioasă. Cărți reprezentative: „Păsările plâng cu aripi” – poezie, „A privi cu ochii inimii”(Poemele roadelor), poezie creștină. „Pseudo- Imobiliaria – Afacerile lui Dumnezeu cu omul”, eseu. **Ilie Rad** (n. 1955) Istoric literar, editor, specialist în istoria jurnalisticii. Cărți reprezentative: „Peregrin prin Europă”, „Memorialistica de război în cultura română”, „Stilistică și mass-media”, „Aron Pumnul” – monografie, „La un ceai cu Ștefan J. Fay”, „De la Moscova la New York”. **Petre Gigea-Gorun** (n.1930) Poet, memorialist, eseist, personalitate publică prestigioasă. Cărți reprezentative: Căldura vieții, Amintirile de acasă, La poarta vremii – versuri, Adolescenți de altădată (roman), Dămeni și evenimente craiovene (memorii), Rondeluri (versuri), Din însemnările unui ambasador român la Paris (memorii), Amintiri despre scriitori și alți oameni de cultură (memorii), V. G. Paleolog și Brâncuși – un dialog etern (studiu monografic), Un ministru de finanțe își amintește (două volume, memorii). **George Lăzărescu** (n.1922). Istoric literar, italianist de seamă, traducător. Cărți reprezentative: Țările române și Italia până în 1600, Storia della civiltà italiana, Școala română din Roma, Prezențe românești în Italia. **Zenovie Cârlușea** (n.1950) Istoric și critic literar, eseist, cercetător scrupulos al civilizației străvechi; adept al curentului „dacist” în cultura română, brâncușolog. Cărți reprezentative: „Al. Macedonski – Palatul fermecat” – eseu asupra barocului macedonskian, „Poezia lui Lucian Blaga” – critică literară „Dacoromânia profundă” – studii de dacologie . Promotor al „Mișcării zalmoxiene”. **Doina Maria Păcurariu** (n.1933)

Hispanist, prozator, traducător. Cărți reprezentative: „*Miguel de Unamuno*”, monografie, „*Doamna Ambasador*”, proza memorialistică, traduceri după Jose Lopez Portillo, Ernesto Sabato, Miguel Angel Asturias. **Emil Poenaru** (n.1932) Istoric al culturii, eseist, dramaturg, prozator de evocare și reconstituire, specialist în științe juridice; operă de poligraf. Cărți reprezentative: „*La colonna di Traiano et Decebal*” – eseistică, „*Calendarul de la Sarmisegetusa*” – cercetare istorică (co-autor) „*Sala de așteptare*” – roman, „*Trei recursuri pentru Horia, Șincai, Iancu*” – evocare istorică. **Julia Maria Cristea** (n.1941). Scriitor român din Austria. Eseist, muzicolog; exprimată în literatura de călători, în „proza de legende urbane” ca și, recent, în eseistica pe teme de etnologie. Cărți reprezentative: „*În Țara Surâsului-Thailandă*”, „*Legende vieneze*”, „*Timp și Sărbătoare. Obiceiuri și tradiții calendaristice la Români*”. **Nicolae Băciuț** (n.1956) Poet, jurnalist, autor de literatură de interviuri și eseuri. Cărți reprezentative: „*Jocuri încruciate*”, în poezie, „*Anotimpul probabil*”, – interviuri, „*Muntele Athos din muntele Athos*” – jurnal. **Nicolae Rotaru** (n. 1950) Poet, prozator, eseist, poligraf cu operă impresionantă. Cărți reprezentative: „*Înger de oțel*” – roman, „*Eternitate aproximativă*” – versuri, „*Emoții cărunte*” – proză scurtă. **Ileana Stan-ka Vivic** (n.1964). Scriitoare română din Slovenia. Poetă religioasă, de structură post-modernă. **Alexandru Ligor** (n.1939) Istoric, cercetător de arhive, autor de studii de antropologie culturală. Cărți reprezentative: „*Țăranii. Rădăcini, chipuri și port. De la Posada (1330) la Alba Iulia (1918)*” – album, „*Prin Moldova în timpul lui Vasile Lupu*”, „*Vechi tipărituri în lb. română și unitatea națională*”, „*Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Ioan Neculce, cronicari?*”. **Marta Bărbulescu** (n.1937) Poetă neo-romantică, de orientare ecologistă, prozatoare, eseistă. Cărți reprezentative: „*Mansarda cu fantome*” – proză scurtă, „*Trezirea*” – roman, „*Moira*” – poezi. **Ion Gaghiș** (n.1950). Poet și jurnalist, promotor cultural; editor de presă social-culturală, important creator de mediu în domeniul cărții. Cărți reprezentative: „*Corn de inorog*”, „*Dragoste pe răni*”, „*Când statuile dansează*”, „*Rătăcit în Babilon*”. **Aurel David** (n.1936) Prozator, jurnalist, promotor cultural, autor de cercetări de „istorie culturală locală”. Cărți reprezentative: „*Evadam*” – roman, „*Un cancer de vânzare*”, „*Belele*”, „*Confruntare*” – proza, „*Damenii care fac*” (5 vol.) – jurnalistică și reportaj. **Mihail I. Vlad** (n.1947) Poet, jurnalist, promotor cultural, prezență constantă de mediu literar. Cărți reprezentative: „*Nelinistea cuvintelor*” și „*Prăbușiri în uitare*” – versuri, „*Durute poteci*” – publicistică. **Pr. Ioan Ionescu** (n.1915) istoric bisericesc, cercetător de „istorie locală”; contribuții memorabile despre icoanele făcătoare de minuni din România. Cărți reprezentative: „*Pagini de cultură veche creștină, românească*”, „*Icoane de sfinți slăviți ai Bisericii Țării Românești*”, „*Începuturile creștinismului românesc*”. **Dumitru Bălăeț** (n. 1935) Poet și eseist, istoric literar, folclorist, specialist în biblioteconomie; activitate prestigioasă de poligraf. Cărți reprezentative: „*Odihna pe prund*” – versuri, „*Eterna Regasire*” – eseistica etnologică, „*Civilizația de bibliotecă*”, „*Eterna regăsire*” – eseuri. **George Roca** (n.1946). Scriitor român din Australia; poet, jurnalist, om de teatru, important creator de mediu cultural, editor de publicații de cultură. Cărți reprezentative: „*Orizonturi albastre*”, „*Dincolo de orizont*”, „*Epoca Ștefaniană – o interpretare arhitecturală*”. **A.I.Brumar** (n. 1943) Important eseist

și filosof al culturii, cu o profundă pregătire de filosof și estetician; orientare „originistă” și existențialistă, cel mai însemnat discipol intelectual al lui C. Noica. Cărți importante: „*Ființă și loc*” – eseu, „*Despre ființa românească*” – eseu, „*Ființa muzicală*” – eseu. **Marcel Crihană** (n.1942), Istoric literar, editor; activitate temeinică și diversificată de cercetare a „marilor clasici”. Cărți reprezentative: „*Perpessicius interpretat de...*”, „*Bogdan Petriceicu Hașdeu*”, „*Scrieri despre Mihai Eminescu*”. **Mariana Sperlea** (n.1942) Poetă, prozatoare, adeptă a literaturii neo-tradiționale și a „regionalismului creator”. Cărți reprezentative: „*Lacrimă răstignită*” și „*Proprietar de lacrimi*” – poezie, „*Ultima toamnă a poetului*” – proză. **Calistrat Costin** (n.1942) Poet, jurnalist, prozator, prezentă importantă în mediul literar contemporan. Cărți reprezentative: „*Satiră duhurilor mele*” – versuri, „*Închis pentru inventar*” – versuri, „*Arșiță*” – roman. **Nicolae Murgu** (n.1946) Poet, publicist, de orientare neo-tradiționalist. Cărți reprezentative: „*Dialoguri imposibile*” – versuri, „*De-a viața ascunselea*” – versuri. **Nicolae Danciu Petniceanu** (n.1936) Prozator, jurnalist, promotor cultural; fondatorul revistei literare „Eminescu”, adept al unui „bănățenism creator” și cercetător al „istoriei locale”. Cărți reprezentative: „*Apa de duminică*” – proză scurtă, „*Domnul Eminescu sosește iarna*” – istorie literară, „*Lacrimă de taragot*” – volum de folclor, „*Peregrin în Siberia*”, însemnări de călătorie. **Antonia Iliescu** (n.1953). Scriitoare română din Belgia. Prozatoare, poetă, original cant-autor; scriitor de limbă română și franceză; eseistică remarcabilă prin „trăirism”. Cărți reprezentative: „*Curcubeul cu oameni*”, „*Dora-Dor. Le chemin entre deux portes*”. **Vasile Tărățeanu** (n. 1945). Scriitor român din Ucraina. Poet post-eminescian, prozator și jurnalist, promotor cultural de seamă, editor. Cărți reprezentative: „*Iluzii și căutări*” – publicistică, „*Teama de înstrăinare*” – versuri, „*Dinafară*”, „*Pământ în retragere*” – poeme, „*Litanii din Țara de Sus*”. **Simion Bărbulescu** (n.1925) Istoric și critic literar, eseist, editor; adept al unui „academism luminat” și al unei critici literare de tip didactic-universitar. Cărți reprezentative: „*Comentarii critice*”, „*Din perspectiva alterității*”, „*Profiluri*”. **Lucian Hetco** (n. 1962). Scriitor român din Germania. Eseist, poet, prozator, promotor cultural și editor; acțiunea lui creează, în jurul revistei AGERO (Stuttgart, Germania), un cerc literar influent, cu consecințe în cultura românească. Cărți reprezentative: „*Dreptul la culpă*”, „*Oglinda cu suflet*” – poeme, „*Sufletul Românesc*” – eseuri. **Al. Husar** (n.1920) Important filosof al culturii, reprezentativ pentru „neo-renașterea moldovenească”, în a doua jumătate a sec. XX; cercetări și sinteze în istoria civilizației, eseu filosofic și moralist. Cărți importante: „*Anti-Gog*” (una dintre cele mai originale manifestări ale gândirii românești contemporane), „*Întoarcerea la literatură*” – istorie literară „*Poeme de odinioară*” – versuri, „*Vremea de apoi*” – proză. **Mariana Brăescu** (n.1949) Prozator și dramaturg, una dintre cele mai importante creatoare de instituții de presă din întreaga cultură română; creație singulară atât în proză „realismului magic” din „*Îmi amintesc și îmi imaginez*” cât și în dramaturgia din „*Al treisprezecelea Caesar*”. Alte cărți importante: „*Imperfecțiuni provizorii*” – proză, „*Londra de la 3 la 5*” – teatru.

SUMAR

Antonie Plămădeală – „Mi-am făcut datoria față de Biserică și cultură”	7
Zoe Dumitrescu Bușulenga – Meseria de profesor ca sacerdoțiu	10
Calinic Argatu – Întreită și dumnezeiască bucurie!	13
Constantin Ciopraga – Proiectarea fenomenului creativ românesc într-o durată a noastră.....	16
Teofil Răchiteanu – Muntele – un destin	19
Grigore Ilisei – Credința în „scrisul frumos” mi-a călăuzi pașii	26
Ion Marin Almăjan – Mă simt contemporan cu Homer	28
Virgiliu Radulian – Literatura mea: Un document de educație umanist-creștină și morală	30
Melania Cuc – Cartea de pe raftul dintre minte și inimă	34
Ionuț Țene – Milenarismul clujean	37
Alexandru Nemoianu – Când am văzut întâia dată	39
Alexandru-Cristian Miloș – Gândirea cosmică	41
Miron Țic – Gândul meu e limba română	44
Grațian Jucan – Nu vin de nicăieri și nu mă duc nicăieri: „Cum am fost așa rămânem”	46
Eugen Evu – Amor fati? Amor dei?	49
Felix Sima – Declarație pe propria-mi răspundere	52
Tudor Nedelcea – Textul eminescian mi-a îndreptat destinul	54
Ștefan J. Fay – Limba și cultura mi-au dat patria	56
Titus Filipaș – Scrisul ca reprezentare ontologică	57
Pr. Al. Stănculescu-Bârda – Eu, ca preot, sunt urmașul misionarilor creștini	60
Bucur Chiriac – Exist datorită unui înger	65
Ioan Miclău – „Sunt român și punctum, oriunde aș trăi în lume”	73
Ioan Barbu – „Lumină nouă”	76
Dimitrie Grama – Câteva gânduri despre „cotidianul mistic”	81
Gheorghe Gavrilă Copil – Izvoarele zidirii	86
Elisabeta Iosif – Iluminări colective	89
Nicolae Dragoș – Cărțile – Daruri pentru semenii noștri	91
Ion Hangiu – Am servit cu demnitate limba și cultura românească, averea cea mai de preț a poporului român	93
Elena Călugăru-Baciu – Cred că limba neamului meu va învinge pretutindeni unde sunt români	96
Florentin Smarandache – Am creat „paradoxismul”!	99
Viorica Enăchiuc – Dacă nu terminam lucrările începute, aș fi trăit degeaba.....	104
Gheorghe Dobre – Pentru ca „țara din vis” să fie „țara din realitate”	106
Valeriu Bărgău – De ce există!	109
Corneliu Florea – Scriu fiindcă sunt o ființă rațională liberă	110
Sabin Bodea – Scriu pentru că am ceva de spus, ca omul să devină mai bun, mai drept, mai aproape de misia lui Dumnezeu	112
Elena Armenescu – Sunt creștin-ortodoxă și cred în nemurire	114
Lucia Olaru Nenati – O zi în care nu scriu mă face să mă simt vinovată	118

Ioan Kaleve – Pro domo	124
Nicolae Nicoară-Horia – Nevoia de a rosti cuvinte... ..	125
Th. Damian – Scrisul ca rug aprins al pustiei	126
Victor Sterom – Scriu fiindcă nu pot să trăiesc fără să scriu	127
Gheorghe Neagu – Rostul scriitorului este ca rostul florilor pe pământ	128
Al. Florin Ţene – „Orice călmară poate să devină un Vezuviu”	131
Ion Pachia Totomirescu – Sunt un resurgenceal modernist	134
Elisabeta Bogătan – Un rost și un sens în toate	138
Nicolae Grigore Mărășanu – Despre transferul de ființă și mântuirea prin poezie	139
Daniel Gligore – Planul lui Dumnezeu	143
Constantin Stancu – Scribul la intersecția marilor bulevarde	145
Ilie Rad – Dorința de a deveni scriitor	147
Petre Gigea-Gorun – Am intrat pe tărâmul literaturii cu satisfacția de a fi pătruns în Paradis	150
George Lăzărescu – Am scris pentru cei ce doresc sa cunoască istoria	151
Zenovie Cârlogea – Cred într-o metafizică a creației și trăiesc sentimentul predestinării	153
Doina Maria Păcurariu – Scufița roșie și capa de vizon	156
Emil Poenaru – „Vremea vremuiește”	162
Julia Maria Cristea – De ce scriu?	169
Nicolae Băciuț – Singura și sfâșietoarea artă de a trăi	173
Nicolae Rotaru – Pecete de credincioșie	175
Ileana Stanka Vivic – Cartea cea mai importantă este Sfânta Scriptură	177
Alexandru Ligor – Tinere, ai libertatea și puterea să alegi	180
Marta Bărbulescu – Propria-mi respirație	182
Ion Gaghi – Ard zăpezile iubirii	184
Aurel David – Vin dinspre soare-răsare cu tot ce am scris	186
Mihail I. Vlad – O dâră de lumină, o dâră de suflet	188
Pr. Ion Ionescu – Sunt strănepot al lui Horea	190
Dumitru Bălăeț – Mărturisire de scriitor	192
George Roca – Age Quod Agis	194
A.I. Brumaru – Intrarea hotărâtă în lucrare	198
Marcel Crihană – Îmi place să scriu despre orice și oricum	200
Mariana Sperlea – Scrisul este crezul meu sfânt	202
Calistrat Costin – Seamă de înțelepciune și nebulia lumii vom da	203
Nicolae Murgu – Tot ceea ce sunt datorez lui Dumnezeu și cărților	206
Nicolae Danciu Petniceanu – Spovedania mea	207
Antonia Iliescu – Antemergătorul	209
Vasile Târâțeanu – „Speranța-i mângâie pe toți munitorii...”	211
Simion Bărbulescu – Contribuție pentru edificarea unei lumi mai bune	215
Lucian Hetco – Sunt dator strămoșilor mei, gândind și trăind românește	218
Al. Husar – „Scriu pentru oameni, câți sunt și vor mai fi”	220
Mariana Brăescu – Prefață pentru toate cărțile mele: Rugăciune de seară	222
Note asupra autorilor	224